ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

«НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА: НАУКА, ПРАКТИКА, ІННОВАЦІЇ»

22 ТРАВНЯ 2026 РОКУ

ДОНЕЦЬКИЙ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА: НАУКА, ПРАКТИКА, ІННОВАЦІЇ

Збірник матеріалів
Всеукраїнської науково-практичної конференції

22 травня 2026 року, м. Кропивницький

УДК 351.74:351.86(477)(06)
Н 35

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Донецького державного Університету внутрішніх справ, протокол № 15 від 24 червня 2026 р.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Голова:

Мердова О.М. – заступник директора з освітньої та науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор, підполковник поліції

Заступник голови:

Суюсанов Л.І. – заступник декана факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Умрихіна І.О. – завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, доцент;

Сахно А.П. – завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Національної поліції України Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник.

Н 35 **Національна поліція України у формуванні безпекового середовища: наука, практика, інновації**: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 22 травня 2026 року). Кропивницький : ДонДУВС, 2026. 316 с.

Публікується за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції «Національна поліція України у формуванні безпекового середовища: наука, практика, інновації», яка відбулася 22 травня 2026 року у Донецькому державному університеті внутрішніх справ (м. Кропивницький).

Видання може бути корисним для студентів, аспірантів (ад'юнктів), слухачів магістратури, студентів та курсантів закладів вищої освіти, а також всім, хто цікавиться питаннями діяльності Національної поліції України. Матеріали збірнику опубліковані в авторській редакції.

Редакційна колегія не завжди поділяє думку учасників конференції.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика, які були запропоновані учасниками конференції.

Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи закладів вищої освіти і наукових установ, практичних правоохоронних органів, які рекомендували ці матеріали до друку.

© ДонДУВС, 2026
© автори тез доповідей, 2026

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО…… 15

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ…… 17

АНІСІМОВ Кирило
Документування воєнних злочинів в умовах масованих обстрілів: роль Національної поліції та потреба у стандартизації алгоритмів дій…… 17

БАБАНІН Сергій, КОБИЛИНСЬКИЙ Дмитро
Кримінально-правова характеристика фіктивного підприємництва: склад злочину…… 21

БАЗИЛЯК Ірина
Синергія фізичної витривалості та стресостійкості працівника сектору безпеки: виклики воєнного стану…… 23

БАТРАЧЕНКО Тетяна
Превентивна функція Національної поліції України в умовах воєнного стану…… 25

БАЦУРА Єлізавета
Розмежування адміністративного проступку та кримінального правопорушення при ухиленні від сплати податків в умовах воєнного стану…… 28

БІДЮК Андрій
Запобігання криміналізації ветеранського середовища як напрям оперативно-розшукової діяльності в умовах воєнного стану…… 30

БІЛИК Вадим
Практичні аспекти партнерства поліцейських офіцерів громади з органами місцевого самоврядування…… 32

БІЛИК Ігор
Практичні аспекти діяльності поліції щодо забезпечення публічної безпеки на деокупованих територіях України…… 35

БЛАКИТНА Віолета
Вивчення англійської мови для успішної кар'єри у сфері права…… 37

БОЧАРНІКОВ Сергій, МИХАЙЛОВ Руслан
Профілактичний облік дітей як інструмент превенції: проблеми правового регулювання та напрями модернізації…… 38

БОВМА Олександра
Новітні технології під час розвитку фізичних якостей на заняттях з фізичного виховання…… 42

БОНДЮК Андрій
Сучасні практики поліцейської діяльності у забезпеченні прав людини в умовах воєнних загроз…… 43

КАРПЕНКО Олександр, СКРИПКА Олександр, БОНДАРЕНКО Артем
Вогнева підготовка як основний вид професійної підготовки курсантів закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання та поліцейських в умовах воєнного стану…… 45

БРАТЕЛЬ Сергій
Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у справах про адміністративні правопорушення, передбачених ст. 210, 210-1 КУпАП…… 50

БУГА Володимир, ДЕМИДОВИЧ Кирило
Проблема реалізації принципу пропорційності при застосуванні дисциплінарних стягнень до поліцейських в Україні…… 52

БУГА Володимир
Проблеми правозастосовної практики Національної поліції при виконанні завдань із забезпечення мобілізації: аналіз типових помилок…… 54

ВАЛЬЧИШИН Галина, МУСІЙЧУК Володимир
Проблемні питання кваліфікації та доказування домашнього насильства в умовах воєнного стану…… 57

ВАРИВОДА Василь
Повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування щодо обмеження експлуатації електросамокатів, електроскутерів та іншого електротранспорту…… 61

ВЕСЕЛОВ Микола
Трансформація підходів до збирання доказів у справах про керування у стані сп'яніння в контексті рішень Європейського суду з прав людини…… 64

ВОЛОБОЄВ Артур, ВОЄВОДА Катерина
Гендерно зумовлене насильство як загроза безпековому середовищу…… 67

ВОЛОБОЄВ Артур
Трансформація оперативно-розшукової діяльності в умовах правового режиму воєнного стану…… 69

ГОЛОВКОВ Олександр
Протокол про адміністративне правопорушення за ст.173-7 КУпАП: типові помилки складання та їх наслідки для правозастосування…… 71

ГОРБАЧ-КУДРЯ Іванна
Гендерноінтегрована підготовка поліцейських: практика залучення до служби у зведеному загоні…… 75

ГЛАДИК Христина
Права людини та поліцейська діяльність: баланс між безпекою та свободою в умовах воєнного стану…… 77

ГНЄЗДІЛОВА Дар'я
Закриття проваджень за статтею 173-2 КУпАП: системний аналіз судової практики кіровоградської області у контексті оновленої юридичної конструкції складу правопорушення…… 78

ГОЛОВКІН Сергій
Використання технологій 3d-сканування в діяльності поліції…… 82

ГОЛОВКІН Сергій, БОНДАРЕНКО Артем
Інноваційні цифрові технології в діяльності Національної поліції України як інструмент формування безпечного середовища…… 84

ДАНИЛЮК Сергій
Особа правопорушника при розслідуванні неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником…… 86

ДАЦЬКО Анатолій
Підготовка кадрів для системи публічного управління та правоохоронних органів як складова ефективності реалізації законодавства…… 88

ДЕМ'ЯНЧУК Тетяна
Права людини в умовах правового режиму воєнного стану як межа трансформації безпекової функції держави…… 91

ДЖАФАРОВА Олена, ШАТРАВА Сергій
Роль підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України у формуванні безпечного освітнього середовища…… 93

ДІДОВЕЦЬ Юрій
Підготовка фахівців у сфері протимінної діяльності як складова професіоналізації кадрів сектору безпеки…… 96

ДІДЕВИЧ Данило
Права людини та поліцейська діяльність: баланс між безпекою та свободою в умовах воєнного стану…… 98

ДРУЧЕК Олена
Антитерористична політика України як складова безпекової функції держави…… 100

ДУВАНСЬКИЙ Олександр
Безпека освітнього процесу, підготовка професіональних кадрів в Національній поліції України…… 103

ДУНЯШЕНКО Олександр
Інноваційні методи реагування поліції на випадки домашнього насильства в умовах цифровізації суспільства…… 105

ЄСІМОВ Сергій
Фактори, що впливають на здійснення поліцейськими корупційними правопорушеннями…… 107

ЗАВАЛЬНИЙ Михайло
Межі дискреції суду при накладенні стягнень за ст. 130 КУпАП від «тесту Енгеля» до порушення «самої сутності» права на справедливе покарання…… 109

ЗАГУРСЬКИЙ Олександр
Між безпекою і правами людини: етичні стандарти діяльності правоохоронних органів у період воєнного стану…… 112

ЗАПОТІЧНА Роксолана
Міжнародний досвід підготовки поліцейських кадрів у сфері кризової комунікації та можливості його імплементації в Україні…… 114

ІВАЩЕНКО Сергій
Особливості підготовки кадрів сектору безпеки і оборони…… 116

КАБІЦЬКА Оксана
Домедична підготовка поліцейських офіцерів громади як елемент партнерства поліції та територіальної громади в умовах воєнного стану…… 118

КІБЛИК Дар'я
Актуальні питання поліцейської діяльності у сфері запобігання та протидії домашньому насильству в умовах воєнного стану та роль ювенальної превенції на випадки насильства щодо дітей…… 121

КІСІЛЬ Микола
Проблеми адміністративної відповідальності за порушення комендантської години: прогалини нормотворення та вектори їх подолання…… 124

КІЦУЛ Юрій
Розмежування повноважень суб'єктів конвоювання ув'язнених осіб в умовах правового режиму воєнного стану: проблеми правозастосування та шляхи їх вирішення…… 126

КЛЮЄВА Олександра
Особливості адміністративно-деліктного провадження…… 129

КОВАЛІВ Мирослав
Сутність принципів забезпечення безпеки у законодавстві України…… 132

КОВАЛЬ Катерина, **КОЛОМОЄЦЬ Олександр**
Інформаційна стійкість дітей в умовах воєнного стану: поняття, суб'єкти формування та напрями вдосконалення…… 135

КОЗЕНКО Сергій, ГЛАДИК Христина
Міжнародний досвід поліцейської діяльності в умовах збройних конфліктів та можливості його імплементації в Україні…… 137

КОЛОДЯЖНИЙ Максим
Порушення комплексності кримінологічної діяльності як парадокс системи запобігання злочинності в Україні…… 138

КОРОЛЬОВ Андрій
Особливості застосування тактики «контакт та прикриття» у діяльності поліції…… 140

КРИВКО Олена
Інтеграція систем інтелектуального відеоспостереження «Безпечне місто» у загальну структуру публічної безпеки…… 142

КРИВКО Олена
Від каральної до сервісної поліції: трансформація ролі поліцейського офіцера громади в умовах війни та децентралізації…… 144

КРИВОНОС Максим
Організована злочинність в умовах військової агресії рф та цифрової трансформації…… 147

КРИВУЛЯ Марія
Роль поліції у забезпеченні гуманітарної безпеки населення в умовах війни…… 151

КУЗЬМІНА Марія
Принцип законності у діяльності працівників Національної поліції України…… 154

ЛИМАНСЬКА Олена
Міжнародний досвід поліцейської діяльності в умовах збройних конфліктів та можливості його імплементації в Україні…… 156

ЛУЗАН Владислав
Роль ювенальної превенції у виявленні інтернет-правопорушень щодо дітей…… 158

МАГДАЛІНА Ігор
Забезпечення захисту інфраструктури закладів освіти в умовах воєнного стану…… 160

МАЛОШЕНКО Жанна, БОНДАРЕНКО Артем
Значення тренувань у формуванні впевненості дій працівника поліції під час здійснення поліцейської діяльності…… 164

МИРОНЮК Роман
Взаємодія поліції з органами місцевої влади щодо створення безпекового середовища в громадах в умовах воєнного стану…… 166

МЕРДОВА Ольга
Кримінально-правовий пріоритет у справах про сексуальне домагання щодо дитини: проблеми розмежування ст. 173-7 КУпАП зі ст. 156 та 156-1 КК України…… 169

МЕРДОВ Станіслав
Залучення дітей груп ризику до спорту як інструмент превентивної діяльності органів Національної поліції України…… 172

МОЛОШЕНКО Жанна
Воєнний стан і права людини: особливості діяльності Національної поліції України…… 176

НАЗИМКО Валерія
Деякі питання кримінальної відповідальності за заподіяння шкоди довкіллю внаслідок воєнних дій поліції України…… 177

НОВИК Марія
Газлайтинг як форма психологічного насильства в сім'ї: механізми розпізнавання та шляхи протидії…… 180

ОКОПНИК Олена, ДАНІЛЬЧЕНКО Максим
Міжнародно-правова відповідальність держав за воєнні злочини та репарації: роль України в сучасних механізмах…… 182

ПАВЛОВА Наталя
Міжнародний розшук активів: виклики воєнного стану та глобальні стандарти співробітництва…… 184

ПАЛІЙ Валерій, ГОЛОВКОВ Олександр
Актуальні питання реалізації повноважень поліції під час здійснення мобілізаційних заходів…… 186

ПАНАСЮК Оксана
Кримінальний аналіз як елемент забезпечення управління в діяльності правоохоронних органів…… 192

ПАНІМАШ Юлія
Використання цифрових інструментів для підвищення ефективності евакуації осіб з інвалідністю…… 194

ПЕТРЕЧУК Анна
Юридична англійська як важливий складник професійної підготовки юристів…… 196

ПИЛИПЕНКО Євгенія
Роль підрозділів вибухотехнічної служби Національної поліції України у забезпеченні безпекового середовища під час дії правового режиму воєнного стану…… 197

ПІДКЕВИЧ Владислав
Міжнародний досвід застосування кінологічних підрозділів у практиці правоохоронних органів…… 199

ПОНОМАРЕНКО Віктор
Адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони у сфері охорони публічного порядку…… 201

ПОСТЕРНАК Єва
Міжнародно-правові механізми підзвітності поліції в умовах збройних конфліктів та їх відображення в законодавстві України…… 203

ПРАВДЕНКО Владислав
Профілактична діяльність Національної поліції України як напрям формування безпекового середовища…… 206

ПРЯДКІН Денис
Трансформація структури злочинності в прифронтових регіонах та превентивна роль оперативних підрозділів…… 209

РУДЕНКО Марія, КОЛОМОЄЦЬ Олександр
Кіберзагрози для неповнолітніх в умовах воєнного конфлікту: правові, освітні та організаційні механізми протидії…… 210

САМОХІНА Богдана
Інструменти відновлення довіри населення до поліції в умовах воєнного часу…… 212

САХНО Артем, **КОРОЛЬОВ Андрій**
Особливості застосування алгоритму MARCH у превентивній поліцейській діяльності: порівняльний аналіз протоколів TCCC та TECC…… 214

САХНО Артем, **ТРЕТЯК Софія**
ОБП при здійсненні адміністративного нагляду за раніше судимими особам на деокупованих територіях…… 216

СТЕЦЕНКО Дмитро
Кримінально-процесуальне забезпечення міжвідомчої та міжнародної взаємодії Національної поліції України у документуванні організованих форм воєнної злочинності: потерпіло-орієнтований аспект…… 219

СТЕЦЮРА В'ячеслав
Кримінальна відповідальність за несанкціоновану зміну інформації, яка оброблюється в автоматизованих системах, вчинену особою, яка має право доступу до неї: аналіз судової практики…… 222

СУКМАНОВСЬКА Лідія, НАДИЧ Денис
Протидія домашньому насильству в умовах війни…… 224

СУЮСАНОВ Лут, КОЛОМИЙЧЕНКО Ірина
Здійснення контрольно-наглядового провадження в умовах правового режиму воєнного стану…… 226

ТЕРТИШНИК Володимир
Забезпечення економічної безпеки держави в умовах сучасних викликів…… 228

ТИМОШЕНКО Богдан
Адміністративно-правові аспекти діяльності Національної поліції України у сфері захисту об'єктів критичної інфраструктури…… 231

ТИШЛЕК Микола
Превентивна діяльність поліції щодо протидії дистанційному вербуванню дітей для підривної діяльності в умовах воєнного стану: адміністративно-правовий аспект…… 234

ТІХОНОВ Анатолій
Адміністративно-правовий статус систем відеомоніторингу в діяльності Національної поліції…… 237

ТОКАР Петро, КРІЦАК Іван, ГЛАДКОВА Євгенія
Духовно-смислові засади подолання психотравм війни: кримінотеологічний вимір…… 239

ТОКАР Петро, КРІЦАК Іван
Харків у формуванні безпекового середовища України…… 255

УМРИХІНА Ірина
Комунікація працівників поліції з громадянами під час перевірки військово-облікових документів: правові засади та алгоритм дій…… 269

ХИЛЬКО Любов
Дотримання прав людини при застосуванні превентивних поліцейських заходів в умовах воєнного стану…… 272

ХЛИСТУН Єгор
Кримінологічна характеристика злочинності в умовах збройного конфлікту…… 273

ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро, БАГАЧЕНКО Микола
Превентивна діяльність поліції щодо захисту дітей від сучасних загроз: правові механізми та практика реалізації…… 275

ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро
Дотримання заходів безпеки працівниками поліції під час проведення масових заходів…… 278

ЧЕПЕЛЯК Віталій
Проблемні питання функціонування Єдиного реєстру зброї у контексті формування безпекового середовища Національною поліцією України……. 280

ШАБОТІН Богдан
Проблеми доказування фактів мобінгу…….. 283

ШАЛОВА Інна
Спроба пропаганди з неба: кримінологічний аспект використання безпілотних літальних апаратів у сучасній інформаційній війні…… 285

ШИШКАРЬОВА Олена
Трансформація превентивної діяльності органів Національної поліції України в умовах воєнного стану: ювенальний та безпековий виміри…… 287

ШЕВЧЕНКО Андрій
Баланс прав людини та безпеки в поліцейській діяльності в умовах воєнного стану: проблеми домедичної допомоги особам, які чинять збройний опір або агресивну поведінку…… 290

ШЕВЧЕНКО Василь
Особливості застосування окремих правових режимів органами і підрозділами Національної поліції України…… 293

ШУЛЬГА Андрій
Поліцейська діяльність щодо внутрішньо переміщених осіб, ветеранів та осіб з ПТСР: запобігання дискримінації та забезпечення рівного доступу до правосуддя…… 295

ЧЕРВІНЧУК Андрій, АТАМАНЕНКО Юлія
Використання БПЛА у поліцейській діяльності: професійна підготовка та сучасні виклики…… 298

ЯЦИШИНА Анастасія
Психологічні аспекти дотримання прав людини у професійній діяльності поліцейських в умовах воєнного стану…… 300

ДЕРКАЧЕНКО Софія
Спеціальні принципи реалізації Міністерством юстиції України санкції у вигляді стягнення активів у дохід держави…… 302

РУДОЙ Катерина, МАКСИМЕНКО Анатолій
Взаємодія Національної поліції України з іншими органами влади, організаціями та установами для забезпечення участі перекладачів при оформленні адміністративних матеріалів щодо іноземців…….. 305

АВЄРІН Данило
Типові помилки при складанні поліцейськими процесуальних документів та їх вплив на ефективність правоохоронної діяльності…….. 309

РЕЗОЛЮЦІЯ

ВСТУПНЕ СЛОВО

**ректора Донецького державного університету внутрішніх справ, доктора юридичних наук, професора,
заслуженого юриста України, полковника поліції**

Сергія Сергійовича ВІТВІЦЬКОГО

Шановні учасники конференції! Шановні колеги, партнери, друзі!

Щиро радий вітати вас у Донецькому державному університеті внутрішніх справ на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Національна поліція України у формуванні безпекового середовища: наука, практика, інновації».

Сьогодні ми зібралися у непростий для нашої держави час, коли питання безпеки набули не лише стратегічного, а й екзистенційного значення. В умовах триваючої збройної агресії проти України саме Національна поліція залишається одним із ключових елементів системи забезпечення правопорядку, захисту прав і свобод людини та підтримання стабільності у суспільстві. з громадою, розширюється міжнародне співробітництво та імплементуються європейські стандарти правоохоронної діяльності .

Сучасна концепція формування безпекового середовища передбачає не лише реагування на правопорушення, а й переорієнтацію на превенцію, партнерство та довіру суспільства. Саме тому особливого значення набувають такі напрями, як:

– розвиток моделі Community Policing;

– забезпечення безпеки дітей та освітнього середовища;

– протидія домашньому насильству;

– впровадження інноваційних методів підготовки поліцейських;

– формування професійного кадрового потенціалу.

У цьому контексті роль наукової спільноти є визначальною. Саме наука здатна запропонувати ефективні рішення, які забезпечують баланс між безпекою і правами людини, між оперативністю реагування і дотриманням законності.

Для нашого університету проведення цієї конференції є не лише науковою подією, а й важливою складовою реалізації місії – підготовки високопрофесійних фахівців для Національної поліції України, здатних діяти в умовах сучасних викликів, приймати відповідальні рішення та ефективно служити суспільству.

Сьогоднішній захід об’єднав науковців, практиків, представників органів державної влади, правоохоронних структур та громадянського суспільства для обговорення ключових напрямів формування безпечного середовища – від адміністративно-правових механізмів до інновацій у поліцейській діяльності.

Переконаний, що результати нашої спільної роботи сприятимуть удосконаленню правозастосовної практики; стануть основою для нових наукових досліджень; допоможуть сформувати ефективні управлінські та організаційні рішення; посилять спроможність Національної поліції відповідати на сучасні виклики.

Бажаю всім учасникам конференції плідної роботи, конструктивних дискусій, нових наукових ідей та практичних напрацювань.

Нехай результати нашої спільної діяльності сприяють зміцненню безпеки, утвердженню верховенства права та наближенню нашої держави до перемоги і сталого миру.

Слава Україні!

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ

АНІСІМОВ Кирило, *начальник Управління головної інспекції Головного управління Національної поліції в Запорізькій області, доктор філософії в галузі права, майор поліції*

ДОКУМЕНТУВАННЯ ВОЄННИХ ЗЛОЧИНІВ В УМОВАХ МАСОВАНИХ ОБСТРІЛІВ: РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ПОТРЕБА У СТАНДАРТИЗАЦІЇ АЛГОРИТМІВ ДІЙ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалася 24 лютого 2022 року, породила безпрецедентні за масштабом виклики для вітчизняної правової системи. Систематичні обстріли житлових кварталів, медичних установ, освітніх закладів, об'єктів енергетичної та комунальної інфраструктури не лише завдають колосальної матеріальної шкоди, а й утворюють самостійний масив воєнних злочинів, що потребують належного процесуального оформлення. Ефективне розслідування цих злочинів визначається насамперед якістю первинного реагування – тими діями, що здійснюються безпосередньо на місці події в перші години після удару.

Проблематика документування воєнних злочинів набуває особливої актуальності з огляду на кілька обставин. По-перше, зібрані матеріали є основою не лише для національного кримінального переслідування, а й для міжнародних розслідувань, у тому числі в рамках Міжнародного кримінального суду та спеціально створених слідчих механізмів. По-друге, якісна фіксація руйнувань нерухомого майна утворює фундамент для майбутніх компенсаційних вимог і механізмів відновлення. По-третє, встановлення типу застосованого озброєння та причинно-наслідкових зв'язків між діями агресора і завданими збитками є неодмінною умовою доведення умислу, необхідного для кваліфікації діяння за нормами міжнародного гуманітарного права.

Зазначимо, що розслідування ударів по цивільній інфраструктурі здійснюється на стику норм міжнародного гуманітарного права та національного законодавства України. Міжнародно-правову основу становлять Женевські конвенції 1949 року та Додаткові протоколи до них, а також інші міжнародні договори у сфері захисту цивільного населення під час збройних конфліктів. Центральним у цьому контексті є принцип розмежування між комбатантами і цивільними особами, що зобов'язує сторони конфлікту чітко відрізняти військові цілі від цивільних об'єктів і забороняє будь-які невибіркові або непропорційні удари.

На національному рівні кримінальна відповідальність за воєнні злочини передбачена статтею 438 Кримінального кодексу України і встановлює покарання у вигляді позбавлення волі на строк від восьми до дванадцяти років, а в разі загибелі

людей – від десяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавлення волі [1]. Принципово важливим є те, що воєнні злочини не мають строку давності, що відповідає усталеним міжнародним стандартам притягнення до відповідальності за міжнародні злочини та унеможливлює ухилення від правосуддя через тривалість воєнних дій.

За практикою, що склалася в Україні, найбільш поширеними об'єктами умисних атак є: житлові будинки та квартали, лікарні та медичні установи, освітні заклади, об'єкти енергетичної інфраструктури, системи водопостачання, транспортна і комунальна інфраструктура, а також гуманітарні об'єкти. Умисні удари по зазначених об'єктах кваліфікуються як грубі порушення міжнародного гуманітарного права і є підставою для кримінального переслідування як на національному, так і на міжнародному рівні.

Після надходження інформації про обстріл на місце події негайно прямують підрозділи Національної поліції України, Служби безпеки України, Державної служби з надзвичайних ситуацій та бригади екстреної медичної допомоги. Ключову роль на первинному етапі відіграють саме підрозділи поліції, що, як правило, прибувають першими і забезпечують весь комплекс заходів з охорони місця події.

Завдання поліції на первинному етапі охоплюють: оцінку безпекової ситуації; встановлення охорони місця події і обмеження доступу сторонніх осіб; надання допомоги потерпілим та евакуацію громадян із небезпечної зони; а також збереження слідів злочину до початку процесуальних дій. Реалізація цих завдань у їх сукупності є неодмінною передумовою якісного збирання доказів.

Місця обстрілів характеризуються наявністю значної кількості речових доказів, що потребують оперативної і дбайливої фіксації: фрагментів ракет і артилерійських боєприпасів, частин систем наведення, залишків вибухових пристроїв, пошкоджених будівельних конструкцій. Перед вилученням доказів вибухотехніки перевіряють територію на наявність нерозірваних боєприпасів, що є обов'язковим заходом безпеки. Кожен вилучений предмет описується у протоколі, фотографується, пакується, маркується та скеровується на експертне дослідження – суворе дотримання цього алгоритму забезпечує допустимість доказів у подальшому судовому процесі.

Одним із ключових процесуальних дій є огляд місця події, що провадиться слідчими Національної поліції за участю криміналістів, вибухотехнічних підрозділів та, за потреби, спеціалістів інших служб. У ході огляду здійснюються: фото- та відеофіксація; вимірювання вирв від вибухів; визначення координат місць влучання; складання схем місця події; а також детальне документування пошкоджень будівель – у розрізі несучих конструкцій, перекриттів, металевих елементів, покрівлі, вікон і дверей, інженерних мереж. Аналіз характеру руйнувань дає змогу встановити тип боєприпасу, потужність вибуху та напрямок поширення вибухової хвилі, тобто відомості, що мають самостійне доказове значення.

Особливу роль відіграють уламки боєприпасів, які нерідко містять маркування, серійні номери, елементи систем наведення, частини двигунів та електронні компоненти. Ця інформація дає змогу ідентифікувати конкретні зразки

озброєння і встановити їхнє походження, що є критично важливим для підтвердження причетності держави-агресора.

Паралельно з первинною фіксацією пошкоджень провадиться процесуальна реєстрація кримінального правопорушення. Відповідно до статті 214 Кримінального процесуального кодексу України, слідчий або прокурор зобов'язаний невідкладно, але не пізніше 24 годин після отримання інформації про кримінальне правопорушення внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань [2]. Джерелами такої інформації можуть бути: звернення громадян; повідомлення органів місцевого самоврядування; дані Державної служби з надзвичайних ситуацій; відомості військових адміністрацій; а також безпосереднє виявлення події працівниками поліції. У переважній більшості випадків кримінальні провадження реєструються за статтею 438 КК України.

Дотримання 24-годинного строку є не лише процесуальним обов'язком, а й умовою нерозривності доказового ланцюга: запізніла реєстрація ускладнює встановлення часу вчинення злочину і може стати підставою для оскарження допустимості зібраних доказів. Суворе виконання цієї вимоги набуває особливого значення в умовах масових обстрілів, коли одночасно реєструються десятки кримінальних проваджень.

На нашу думку, якісне документування є фундаментальною умовою ефективного відправлення правосуддя у трьох взаємопов'язаних напрямах.

У вимірі національного кримінального судочинства первинна фіксація пошкоджень забезпечує доказову базу для доведення факту вчинення воєнних злочинів і притягнення винних осіб до відповідальності у судовому порядку. Зібрані матеріали є основою для проведення судових експертиз і формування обвинувачення.

У вимірі міжнародних розслідувань зібрані докази можуть використовуватися міжнародними слідчими групами, міжнародними трибуналами та правозахисними організаціями. Стандарти документування, що відповідають вимогам міжнародного права, дозволяють інтегрувати українські матеріали в міжнародні механізми притягнення до відповідальності – включно з розглядом у Міжнародному кримінальному суді.

У вимірі відшкодування збитків та компенсаційних механізмів фіксація руйнувань нерухомого майна утворює підґрунтя для об'єктивної оцінки матеріальних збитків, підготовки відповідних позовів та формування міжнародних компенсаційних механізмів. Україна та її партнери вже розробляють інституційні засади для майбутньої відповідальності держави-агресора за завдану шкоду, і повнота первинної документації безпосередньо визначатиме обсяг обґрунтованих вимог.

Попри системну роль Національної поліції на первинному етапі реагування, вітчизняне законодавство досі не містить спеціалізованого нормативного акта, який би регламентував порядок дій поліцейських безпосередньо під час документування наслідків ракетних, артилерійських або авіаційних ударів по цивільній інфраструктурі. Нині поліція діє на підставі загальних норм Кримінального процесуального кодексу України та відомчих інструкцій,

розроблених переважно для умов мирного часу й орієнтованих на роботу з одиничними місцями події в безпечному середовищі.

Ця нормативна прогалина набуває особливої гостроти в умовах масових обстрілів, коли одночасно виникають кілька місць події на значній відстані одне від одного, зберігається активна загроза повторного удару, а наявні сили і засоби є об'єктивно обмеженими. У таких обставинах відсутність чіткого алгоритму породжує низку практичних проблем: хаотичний розподіл особового складу між місцями події, дублювання дій одних підрозділів за одночасного утворення прогалин у роботі інших, неузгодженість із ДСНС та іншими службами першого реагування. Усе це безпосередньо позначається на повноті та допустимості зібраних доказів.

Існуюча практика свідчить, що конкретний порядок дій значною мірою залежить від індивідуального досвіду керівника на місці події, а не від нормативно закріплених процедур. Така ситуація є неприйнятною з точки зору забезпечення стабільного рівня якості документування, адже результат не може залежати від суб'єктивного чинника, коли йдеться про формування доказової бази для міжнародних механізмів відповідальності.

На наш погляд, вирішення цієї проблеми потребує розробки та затвердження окремого стандартизованого протоколу дій поліції під час документування наслідків збройних ударів по цивільній інфраструктурі. Такий протокол має охоплювати: порядок пріоритизації місць події при їх одночасному виникненні; алгоритм розподілу сил і засобів залежно від кількості та характеру об'єктів ураження; чіткі процедури взаємодії з іншими службами реагування; мінімально необхідний перелік дій, що повинні бути виконані до приїзду слідчо-оперативної групи; а також стандарти фіксації, сумісні з вимогами міжнародних слідчих механізмів. Розробка такого документа має здійснюватися з урахуванням накопиченого практичного досвіду підрозділів поліції в умовах активних бойових дій та із залученням міжнародних партнерів, зокрема Моніторингової місії ООН з прав людини та Євроюсту.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати такі висновки.

По-перше, первинна фіксація пошкоджень та своєчасна процесуальна реєстрація кримінального правопорушення є взаємообумовленими елементами єдиної системи документування воєнних злочинів. Розрив між ними як у часовому, так і в якісному вимірі безповоротно позначається на повноті доказової бази.

По-друге, підрозділи Національної поліції виконують системоутворюючу функцію на первинному етапі реагування: від злагодженості їхніх дій залежить не лише збереження слідів злочину, а й можливість встановлення виду озброєння і причинно-наслідкового зв'язку між ударом та руйнуваннями, тобто відомостей, критично важливих для доведення умислу.

По-третє, уніфікація стандартів документування відповідно до вимог міжнародного права є нагальною практичною необхідністю. Матеріали, зібрані з дотриманням таких стандартів, здатні використовуватися одночасно в національних і міжнародних механізмах правосуддя, що суттєво підвищує їхню ефективність.

По-четверте, комбінування оперативної роботи поліції, сучасних криміналістичних методів, технологій дистанційного спостереження та міжнародного співробітництва дозволяє формувати повноцінну доказову базу навіть у складних умовах активних бойових дій. Цей досвід потребує систематизації та закріплення у відповідних методичних рекомендаціях.

По-п'яте, відсутність єдиного нормативно закріпленого алгоритму дій поліції під час документування наслідків збройних ударів є системною прогалиною, що безпосередньо загрожує якості доказової бази. Розробка стандартизованого протоколу дій з урахуванням специфіки масових обстрілів, необхідності пріоритизації місць події та вимог міжнародних слідчих механізмів є невідкладним завданням нормотворчої діяльності.

По-шосте, документування воєнних злочинів є не лише кримінально-процесуальним завданням – воно має стратегічний вимір, оскільки закладає підвалини майбутньої відповідальності держави-агресора перед міжнародною спільнотою та відновлення справедливості для постраждалих громадян України.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III / Законодавство України // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text (дата звернення: 01.05.2026).

2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI / Законодавство України // Верховна рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text (дата звернення: 01.05.2026).

БАБАНІН Сергій, *доцент кафедри кримінального права та кримінології Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

КОБИЛИНСЬКИЙ Дмитро, *здобувач вищої освіти 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ФІКТИВНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: СКЛАД ЗЛОЧИНУ

У числі кримінальних правопорушень у сфері підприємницької діяльності вагоме місце приділялося удаваному підприємництву. Відповідно до ст. 205 КК України (у редакції, чинній до 25 вересня 2019 року), фіктивна підприємницька діяльність кваліфікувалася як створення або придбання суб'єктів підприємницької діяльності (компаній як юридичних осіб) з метою приховування протиправної діяльності чи здійснення видів господарської діяльності, щодо яких діє заборона

[3]. Основною метою цього положення було запобігання утворенню так званих «підставних фірм» або «фірм-одноденок», які застосовувалися з метою ухилення від сплати податків, легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та інших незаконних операцій [2, с. 9-10].

Ю. Пілюков у своєму дослідженні «Фіктивне підприємництво в Україні. Поняття та зв'язок з іншими економічними правопорушеннями» зазначає, що фіктивне підприємництво тісно пов’язане з іншими економічними злочинами, зокрема з ухиленням від оподаткування та легалізацією коштів, набутих унаслідок злочинної діяльності. Зазначений зв'язок суттєво ускладнює його ідентифікацію та документування [3, с. 25-26]. Рішенням Верховного Суду, прийнятим у 2025 році у справі № 209/5302/21, було встановлено, що факт наявності обвинувального вироку стосовно службової особи контрагента за статтею 205 КК України (фіктивне підприємництво) не може бути єдиною підставою для висновку про фіктивність господарських операцій [5]. Це рішення гарантує додаткові запобіжники для добросовісних платників податків.

На думку А. А. Соколова та В. А. Соколової, фіктивна діяльність суб’єктів господарювання є одним із проявів тіньової економіки. Ця схема націлена на отримання неявної фінансової вигоди шляхом документального супроводу комерційної діяльності, яка фактично не провадиться. Водночас, перегляд кримінально-правової політики законодавцем у цьому напрямі, що полягав у декриміналізації фіктивного підприємництва, створює ризики переходу правопорушників до альтернативних, більш латентних форм злочинної діяльності в економічному секторі [4, с. 9-13].

Поглиблений аналітичний огляд декриміналізації удаваного підприємництва подано у науковій публікації В. В. Луценко «Особливості декриміналізації статті 205 КК України у податкових правопорушеннях: кримінологічний та практичний аспекти». Дослідник, послуговуючись прикладами зі своєї практики, демонструє, що усунення кримінально-правової заборони не забезпечило повного зникнення цієї категорії діянь, а призвело лише до видозміни тактик їх вчинення. Це, у свою чергу, ускладнило підтвердження умислу на етапі реєстрації та використання фіктивних юридичних осіб [2, с. 9-13].

Доцільно зазначити, що з 2019 року кримінальна відповідальність за створення або придбання фіктивних підприємств, передбачена статтею 205 КК України, була повністю скасована. Натомість термін «фіктивна діяльність» і надалі зберігається у відповідних положеннях Господарського кодексу України, а подання неправдивих відомостей до документів, які подаються для державної реєстрації юридичної особи, утворює склад кримінального правопорушення, передбаченого статтею 205-1 КК України «Підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб - підприємців» [1, с. 45-47].

Таким чином, хоча фіктивне підприємництво більше не кваліфікується як окреме кримінальне діяння, пов’язані з ним дії (зокрема, фальсифікація статутних документів або безпосереднє ведення незаконної господарської діяльності) як і раніше залишаються кримінально караними. Оцінка розвитку кримінально-правової норми, яка охоплювала фіктивне підприємництво, відіграє важливу роль для розуміння актуальних підходів у боротьбі з економічними злочинами [4, с. 13].

Список використаних джерел:

1. Вельможна Д. С., Руднєв Д. В. Тактико-спеціальна підготовка під час воєнного стану / наук. керівник В. Д. Поливанюк. *Здобутки прикладних та фундаментальних наук* : матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Дніпро, 7 листоп. 2025 р.). Дніпро : МЦНД, 2025. С. 45-48.
2. Луценко В. В. Особливості декриміналізації статті 205 КК України у податкових правопорушеннях: кримінологічний та практичний аспекти. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. № 2. С. 9-13.
3. Пілюков Ю. Фіктивне підприємництво в Україні. Поняття та зв'язок з іншими економічними злочинами. *Актуальні проблеми правознавства*. 2019. Вип. 4. С. 25-30.
4. Соколов А. А., Соколова В. А. Фіктивне підприємництво як загроза економічній безпеці України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 10. С. 9-13. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/93 (дата звернення: 10.05.2026).
5. Судова палата з розгляду кримінальних справ Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Постанова від 08.05.2025 у справі № 209/5302/21 (провадження № 51-4963км22). URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/129617332 (дата звернення: 10.05.2026).

БАЗИЛЯК Ірина, *здобувач ступеня вищої освіти «бакалавр» навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту Національної академії внутрішніх справ*
Науковий керівник: **КОЗЕНКО Сергій,** *старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ, заслужений тренер України*

СИНЕРГІЯ ФІЗИЧНОЇ ВИТРИВАЛОСТІ ТА СТРЕСОСТІЙКОСТІ ПРАЦІВНИКА СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабної війни навантаження на працівників сектору безпеки – Збройних Сил України, Національної поліції, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Служби безпеки України, – досягло критичних показників. Професійна діяльність у зоні бойових дій або прифронтових регіонах характеризується середовищем, в якому організм зазнає впливу багатьох стресових факторів одночасно, а дефіцит сну, фізичне виснаження та постійна загроза життю стають рутинними факторами.

Раніше фізична підготовка розглядалася окремо, як спорт, а психологічне забезпечення діяльності – власне як бесіди з фахівцем. Але воєнний стан показав, що ці сфери нероздільні і навпаки, доповнюють одна одну. Працівник, виснажений

фізично, не може бути стресостійким. А наявна в нього втома, в свою чергу може призвести до паніки, прийняття помилкових рішень тощо..

Фізична витривалість у контексті безпекового сектору впливає не лише на здатность виконувати механічну роботу, а й на спроможність організму підтримувати гомеостаз (динамічна сталість внутрішнього середовища та деяких фізіологічних функцій організму людини [1]) під впливом стресорів [2].

У екстремальних, бойових ситуаціях або під час ліквідації наслідків обстрілів працівник стикається з рядом викликів:

1. Вибухи, крики і дим створюють певний хаос для сенсорної системи (органів чуття). Непідготовлена особа може впасти в стан заціпеніння, підготовлена реагуватиме більш спокійно, як на «робочий фон».
2. У стані виснаження мозок починає економити енергію, а через це працівник може приймати помилкові рішення на фоні втоми.
3. Відповідальність не лише за власне життя, а й за напарників чи цивільних громадян додає колосального морального навантаження.

Фізичні навантаження дозволяють безпечно скинути адреналін, який накопичується під час стресу, запобігаючи внутрішньому «вибуху емоцій». З біологічної точки зору, фізична активність збільшує приплив крові до мозку, що в свою чергу, збільшує надходження кисню та поживних речовин, яке призводить до покращення когнітивних функцій та здатності приймати рішення в стресових ситуаціях [3].

Регулярні тренування також оптимізують роботу гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової осі. У тренованих осіб рівень кортизолу (гормону стресу) швидше повертається до норми після завершення гострої фази інциденту [4].

Стресостійкість у воєнний час трансформується у поняття резильєнтності – здатності не просто чинити опір, а динамічно відновлюватися [5]. Психіка працівника сектору безпеки функціонує в режимі постійної гіперпильності. Без належної фізичної розрядки це призводить до швидкого професійного вигорання.

Фізична витривалість та стресостійкість є динамічними станами, що потребують постійної підтримки. Доречним було б впровадження у фізичну підготовку працівників сектору безпеки інтервальних тренувань високої інтенсивності, що імітують динаміку бою та вправи в екіпіруванні, які наближають до реальних умов праці. Інтегрувати методи психологічної саморегуляції можна безпосередньо у процес фізичної підготовки. Навіть 15 хв якісного відпочинку або дихальних вправ допомагають психіці перезавантажитись. Важливим є також забезпечення належного циклу відновлення, для збереження здоров’я та працездатності працівника.

Сьогодні сектор безпеки працює в умовах, які раніше не описувались у науковій літературі. Режим цілодобової готовності до виконання завдань вимагає не лише сили, а загальної витривалості. Постійне носіння засобів особистої безпеки і спеціальних засобів створює додаткове навантаження на хребет, що впливає на загальний емоційний стан і рівень роздратованості. Фізичний розвиток є найпершим і найдоступнішим засобом профілактики бойових психологічних травм, що робить його стратегічним пріоритетом у підготовці кадрів сектору безпеки України.

Список використаних джерел:

1. Гомеостаз. Фармацевтична енциклопедія. веб-сайт. URL : https://www.pharmencyclopedia.com.ua/article/3024/gomeostaz
2. Лаврін Г. З., Кучер А.І., Кучер О.І. Вплив фізичних навантажень на біохімічні процеси в організмі людини. *Проблеми і перспективи розвитку спортивних ігор та одноборств у закладах вищої освіти. Збірник статей XXI міжнародної наукової конференції 07 лютого 2025 р.,* Харків. С. 192-199
3. Зубко В., Качалов О. Фізична активність як спосіб впливу на когнітивні функції та мозкову діяльність студентів під час навчання в університеті. Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15, №2 (187). 2025. С. 221-244
4. Коваленко В.М. Гіпоталамо-гіпофізарно-надниркова вісь у механізмах причинно-наслідкового зв'язку посттравматичного стресового розладу з метаболічним синдромом як потенційна мішень фармакотерапії. Фармакологія та лікарська токсикологія. Том 18, №1/2024. С. 29-42
5. Дмитришин С. Резильєнтність особистості: сутність феноменута методи розвитку. Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки. Випуск 20. 2024. С. 67–74

БАТРАЧЕНКО Тетяна, *завідувач кафедри правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРЕВЕНТИВНА ФУНКЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна збройна агресія рф проти України істотно трансформувала криміногенну ситуацію в державі. Динаміка облікованих кримінальних правопорушень у 2022-2025 рр. засвідчує стійку тенденцію до зростання після історичного мінімуму 2021 року, коли було зафіксовано 321 443 злочини. Водночас сама структура злочинності зазнала якісних змін: поряд із традиційними кримінальними правопорушеннями актуалізувалися нові категорії - воєнні злочини, колабораційна діяльність, незаконний обіг зброї військового призначення, а також шахрайства, пов'язані з виплатами для внутрішньо переміщених осіб та військовослужбовців [1].

За даними Міжнародної організації міграції, станом на середину 2025 року в Україні зареєстровано понад 4,5 млн внутрішньо переміщених осіб, переважна більшість яких походить із прифронтових та тимчасово окупованих територій [2, с. 8]. Поряд із цим Національна поліція України, (далі - НПУ), функціонує в умовах системного кадрового та ресурсного дефіциту. Відтак подальше здійснення превентивної діяльності виключно в межах класичної реактивної моделі, на нашу думку, об'єктивно втрачає свою ефективність.

Метою цього дослідження є концептуальне обґрунтування необхідності переходу превентивної функції НПУ від реактивної до проактивно-аналітичної моделі. Така модель має ґрунтуватися на засадах intelligence-led policing, (далі – ILP), із вбудованим компонентом картування «гарячих точок» - hot-spot policing, адаптованим до специфіки воєнного часу. Відтак, на нашу думку, доцільність такого підходу підтверджується зарубіжною практикою, зокрема досвідом Великої Британії, США та Австралії, де аналітично орієнтовані моделі поліцейської діяльності активно використовуються для управління ризиками, визначення пріоритетів превенції та раціонального розподілу поліцейських ресурсів.

Реактивна модель превенції, яка історично домінувала у пострадянському правоохоронному середовищі, спирається передусім на принцип реагування на вже вчинене правопорушення. Йдеться про патрулювання за фіксованими маршрутами, реагування на виклики за лінією «102», а також розслідування кримінальних правопорушень за фактом їх учинення. У мирний час така модель могла забезпечувати прийнятний рівень суспільної безпеки за умови відносної рівномірності кадрового забезпечення та прогнозованості криміногенної ситуації, проте в реаліях сьогодення, воєнний стан фактично зруйнував ці передумови.

По-перше, частина особового складу НПУ виконує службово-бойові завдання у складі зведених загонів та штурмових підрозділів. По-друге, переміщення мільйонів осіб спричинило асиметричне навантаження на територіальні органи поліції, насамперед у західних і центральних областях України. По-третє, сформувалися принципово нові об’єкти підвищеної віктимності, які не повною мірою вписуються у традиційне уявлення про топографію криміногенності.

Концепція ILP, розроблена у Великій Британії наприкінці 1990-х рр. та ґрунтовно обґрунтована у працях Дж. Ретклiффа, передбачає зміщення центру поліцейської діяльності з реагування на правопорушення до управління ризиками на основі системного аналізу даних [3]. У межах такого підходу аналітичний підрозділ перестає виконувати лише допоміжну функцію та набуває значення джерела стратегічних і оперативних управлінських рішень.

Погоджуємося із позицією, представленою у вітчизняному науковому дискурсі, відповідно до якої ILP слід розглядати не лише як окремий інструмент поліцейської діяльності, а як нову філософію правоохоронного менеджменту, що має посісти ключове місце у реформуванні правоохоронної системи [4, с. 142]. Відтак, на нашу думку, імплементація ILP в Україні має охоплювати три взаємопов’язані складові: - створення єдиного контуру збору та валідації криміногенно значущих даних; - інституціоналізацію посади поліцейського аналітика з належними повноваженнями; - методологічно обґрунтоване кримінологічне прогнозування ризиків.

Другим ключовим елементом проактивно-аналітичної моделі є hot-spot policing. Систематичний огляд А. Брага та співавторів, проведений за методологією Кемпбеллівської співпраці й такий, що охопив 65 експериментальних і квазіекспериментальних досліджень, підтвердив статистично значуще зниження рівня злочинності в зонах сфокусованого поліцейського впливу за відсутності суттєвого ефекту просторового витіснення [5]. Теоретичною основою цього

підходу є припущення про стійку концентрацію злочинності у відносно малих географічних одиницях.

Водночас не погоджуємося із можливим механічним перенесенням класичної моделі hot-spot policing на українські реалії без урахування умов воєнного стану. Війна формує нову топографію ризиків, у межах якої поряд із традиційними hot-spots, такими як місця масового перебування людей чи транспортні вузли, виникають специфічні точки концентрації криміногенних факторів. До таких, на нашу думку, належать: - пункти видачі гуманітарної допомоги - як потенційні осередки майнових злочинів, шахрайств і корупційних практик під час розподілу ресурсу; - місця компактного проживання ВПО, зокрема модульні містечка, гуртожитки та центри колективного розселення, де підвищуються ризики домашнього насильства, побутових конфліктів, а також віктимізації дітей та осіб похилого віку; - інфраструктура військового обліку, зокрема територіальні центри комплектування та мобільні групи, які стають точками підвищеного соціального напруження і потенційного ризику протиправних дій з обох боків взаємодії; - деокуповані території - як зони з максимальною концентрацією ризиків, пов'язаних із незаконним обігом зброї, вибухонебезпечними предметами та латентними воєнними злочинами.

На підставі викладеного пропонується концептуальна модель проактивно-аналітичної превенції, яка інтегрує ILP та hot-spot policing у трирівневу архітектуру.

На стратегічному рівні, тобто на рівні центрального апарату НПУ, доцільним є формування національної мапи криміногенних ризиків воєнного часу та прогнозування їх розвитку на горизонті 6-12 місяців.

На оперативному рівні, тобто на рівні головних управлінь в областях, необхідним є щотижневий перегляд hot-spots з урахуванням оперативної обстановки на лінії бойового зіткнення та динаміки переміщення ВПО.

На тактичному рівні, тобто на рівні відділів поліції та поліцейських станцій у громадах, пріоритетним має стати точкове реагування, поєднане з партнерством із територіальною громадою у форматі community policing [6, с. 15].

Отже, перехід НПУ до проактивно-аналітичної моделі превенції, на нашу думку, є не лише черговим стилістичним оновленням реформи 2015 року, а передусім об'єктивною вимогою воєнного часу. Запропонована трирівнева концептуальна модель дає змогу: по-перше, оптимізувати використання обмеженого кадрового ресурсу шляхом концентрації поліцейського впливу на верифікованих зонах ризику; по-друге, інкорпорувати у поліцейську доктрину нові категорії hot-spots, зумовлені війною; по-третє, забезпечити доказову основу для ухвалення управлінських рішень.

Відтак подальші наукові розвідки доцільно зосередити на розробленні методики кримінологічного аудиту воєнних hot-spots, а також на емпіричній верифікації запропонованої моделі в діяльності територіальних органів НПУ.

Список використаних джерел:

1. Ягунов Д. В. Злочинність та соціальний контроль в Україні у 2013–2025 роках: аналіз трансформації в умовах війни. Київ : [б. в.], 2026. 48 с. URL: https://www.yagunov.in.ua/control-ukraine-2013-2025/

2. Звіт Міжнародної організації з міграції щодо внутрішнього переміщення в Україні: загальне опитування населення (20 червеня 2025 р.). Київ : МОМ, 2025. 36 с.

3. Ratcliffe J. H. Intelligence-Led Policing. 2nd ed. London ; New York : Routledge, 2016. 280 p.

4. Користін О. Є., Албул С. В. Концептуальні засади Intelligence-Led Policing у системі правоохоронної діяльності України. Наука і правоохорона. 2023. № 2 (60). С. 138-149.

5. Braga A. A., Turchan B., Papachristos A. V., Hureau D. M. Hot spots policing of small geographic areas effects on crime. Campbell Systematic Reviews. 2019. Vol. 15, No. 3. e1046. DOI: 10.1002/cl2.1046.

6. Практичний посібник для поліцейських, що взаємодіють з громадою / Національна поліція України ; Консультативна місія ЄС в Україні. Київ, 2019. 96 с.

БАЦУРА Єлізавета, *студентка 2-го курсу факультету права та економіки Міжнародного університету*

Науковий керівник: **РУДОЙ Катерина,** *професор кафедри адміністративного права і процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор*

РОЗМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРОСТУПКУ ТА КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРИ УХИЛЕННІ ВІД СПЛАТИ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану наповнення бюджету є стратегічним пріоритетом для фінансування оборони. Податкова система зазнала трансформацій через запровадження пільг та посилення контролю за ухиленням від оподаткування [8, с. 312]. Дотримання конституційного обов'язку кожного сплачувати податки і збори у порядку і розмірах, встановлених законом [1], в цей період вимагає чіткої диференціації відповідальності. Динамічність законодавства та зміна порогів криміналізації створюють ризики помилкової кваліфікації діянь [9, с. 145].

Глибокий теоретико-правовий аналіз складів правопорушень, передбачених ст. 163-1 КУпАП та ст. 212 КК України, дозволяє стверджувати, що головна лінія розмежування пролягає у площині матеріальних наслідків та ступеня суспільної небезпечності [2; 4]. Стаття 163-1 КУпАП характеризується формальним складом: відповідальність настає за сам факт порушення встановленого порядку ведення податкового обліку, незалежно від того, чи призвело це до реальних збитків бюджету [6, с. 118]. Натомість диспозиція статті 212 КК України має виключно матеріальну конструкцію, де обов’язковою ознакою є «фактичне ненадходження коштів» у значних, великих або особливо великих розмірах [5, с. 240].

Станом на 2026 рік поріг криміналізації за ч. 1 ст. 212 КК України становить 3 028 000 грн (3000 НМДГ) [3]. Недоплата нижче цього показника кваліфікується як адмінпроступок навіть за наявності умислу. Важливо, що при розрахунку шкоди враховується лише сума основного зобов'язання без штрафів та пені [7].

Воєнний час кардинально змінює оцінку суб'єктивної сторони. Прямий умисел на ухилення виключається за умови «вимушеної несплати» через бойові дії, окупацію або знищення активів [8, с. 314]. Якщо платник доведе неможливість подання звітності (відсутність зв'язку, руйнування офісу), склад злочину відсутній. Закон № 2260-IX впровадив механізми підтвердження такої неможливості [3], що звільняє діяння від ознак протиправності.

Диференціація суб'єктного складу також є критерієм: за ст. 163-1 КУпАП це посадова особа, а за ст. 212 КК - будь-яка особа (включаючи ФОП), зобов'язана сплачувати податки [5, с. 242]. У кримінальному праві пріоритет має принцип індивідуальної відповідальності особи, що реально управляє фінансами [6, с. 125].

Процесуально притягнення за КУпАП є значно швидшим та простішим, але воно обмежене короткими строками давності (ст. 38 КУпАП), які в умовах війни часто зупиняються або пропускаються [4]. Кримінальне провадження (через БЕБ) є більш громіздким, але воно надає особі більше процесуальних гарантій, зокрема можливість застосування ч. 4 ст. 212 КК - звільнення від відповідальності у разі повного погашення боргу та пені до моменту оголошення підозри [2]. Ця норма в умовах воєнного стану стає дієвим компромісом між державою та бізнесом.

Розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності у сфері оподаткування під час воєнного стану вимагає відходу від суто формальних підходів. Пропозиції щодо вдосконалення законодавства:

1. Необхідно чітко закріпити в примітці до ст. 212 КК перелік обставин, пов'язаних із веденням бойових дій, які апріорі виключають умисел на ухилення.

2. Слід синхронізувати строки давності за ст. 163-1 КУпАП із періодами дії мораторіїв на перевірки, щоб уникнути вибіркового правосуддя.

3. Пропонується впровадити «презумпцію доброчесності» платника податків у районах, що межують із зоною бойових дій, покладаючи тягар доведення умислу виключно на сторону обвинувачення без права посилання на формальні акти перевірок.

Тільки такий комплексний підхід дозволить зберегти баланс між наповненням бюджету та виживанням національного підприємництва у воєнний час.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.

2. Кримінальний кодекс України: Закон від 05.04.2001 № 2341-III (із змінами та доповненнями станом на 2026 р.).

3. Податковий кодекс України: Закон від 02.12.2010 № 2755-VI (з урахуванням положень щодо особливостей адміністрування у період дії воєнного стану).

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон від 07.12.1984 № 8073-X (станом на 2026 р.).
5. Баулін Ю. В. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник. 7-ме вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2024. 612 с.
6. Савченко А. В. Кримінальна відповідальність за правопорушення у сфері господарської діяльності : навч. посіб. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2023. 248 с.
7. Про судову практику у справах про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів) : Постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 08.10.2004 (з аналізом актуальних узагальнень Касаційного кримінального суду 2024–2025 рр.).
8. Тихонова О. В. Проблеми кваліфікації податкових злочинів в умовах правового режиму воєнного стану. Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 4. С. 312–316.
9. Податкові правопорушення в умовах війни: теорія та практика розмежування відповідальності : монографія / за ред. проф. О. М. Литвинова. Одеса : Гельветика, 2025. 340 с.

БІДЮК Андрій, *заступник начальника 4-го відділу 3-го управління Департаменту стратегічних розслідувань Національної поліції України*

ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛІЗАЦІЇ ВЕТЕРАНСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК НАПРЯМ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила не лише трансформацію системи національної безпеки, а й формування нових криміногенних ризиків, пов'язаних із поширенням зброї, соціальною дезадаптацією окремих осіб та активізацією організованої злочинності. Водночас в Україні формується масштабне ветеранське середовище, яке після завершення воєнних дій стане одним із ключових факторів суспільної та безпекової стабільності.

Міжнародні аналітичні дослідження свідчать, що ризики криміналізації окремої частини ветеранів пов'язані насамперед не із самим фактом участі у бойових діях, а з проблемами реінтеграції, психологічної травматизації, економічної нестабільності, недовіри до державних інституцій та спробами використання бойового досвіду організованими злочинними групами [8]. При цьому наголошується на необхідності недопущення стигматизації ветеранів та ототожнення ветеранського середовища із криміногенним [8].

У сучасних умовах спостерігаються окремі тенденції до використання авторитету ветеранів війни та військовослужбовців для прикриття протиправної діяльності, незаконного обігу зброї та діяльності псевдопатріотичних структур.

Додаткову загрозу становить можливість використання бойового досвіду представниками організованої злочинності [8].

Разом із тим переважна більшість ветеранів є соціально відповідальними громадянами, які потребують належної підтримки, соціальної адаптації та поваги з боку суспільства. У зв'язку з цим запобігання криміналізації ветеранського середовища слід розглядати не як форму контролю за ветеранами, а як елемент захисту самого ветеранського руху від кримінального впливу.

Кримінологічні дослідження свідчать, що ключовими факторами ризику є проблеми працевлаштування, психологічні травми, соціальна ізоляція, бюрократичні перешкоди та недовіра до державних інституцій [7]. Як зазначає І. Луценко, воєнний досвід сам по собі не є детермінантою злочинності, однак за умов неналежної соціальної адаптації може створювати передумови для криміногенних процесів [7].

У цьому контексті особливого значення набуває формування комплексної системи профілактики, яка повинна поєднувати соціальну реінтеграцію ветеранів та законні механізми оперативно-розшукового реагування на організовані криміногенні прояви. Основою такої моделі має бути не репресивний підхід, а система превенції, спрямована на мінімізацію причин та умов можливої криміналізації.

Важливим елементом державної політики є розвиток систем підтримки ветеранів війни, спрямованих на психологічну реабілітацію, професійну адаптацію та інтеграцію у цивільне середовище. У цьому аспекті позитивного значення набувають електронні платформи Veteran PRO та портал МВС України «Твоя підтримка», орієнтовані на забезпечення доступу до соціальних, реабілітаційних та інформаційних послуг [4; 5]. Функціонування таких платформ сприяє формуванню стійкої комунікації між державою та ветеранським середовищем, підвищенню рівня довіри до державних інституцій та створює додаткові умови для розвитку законних форм добровільної взаємодії громадян із правоохоронними органами у сфері забезпечення національної безпеки та громадського порядку.

Одночасно із соціальною реінтеграцією держава повинна забезпечувати належне оперативно-розшукове реагування на спроби використання ветеранського середовища організованими злочинними групами. У сучасних умовах особливого значення набуває раннє виявлення криміногенних процесів, пов'язаних із незаконним обігом зброї, радикалізацією окремих груп та формуванням кримінальних силових структур.

Відповідно до статті 11 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність», громадяни можуть добровільно сприяти оперативним підрозділам на конфіденційній основі, а стаття 13 гарантує таким особам правовий та соціальний захист [1]. У зв'язку з цим особливого значення може набувати добровільне конфіденційне сприяння представників самого ветеранського середовища, які користуються довірою серед ветеранів та здатні своєчасно виявляти деструктивні процеси й запобігати втягненню окремих осіб у кримінальну діяльність. При цьому такі заходи не можуть набувати характеру загального контролю над ветеранським середовищем та повинні застосовуватись виключно за наявності об'єктивних криміногенних ризиків.

Реалізація безпекових заходів у цій сфері потребує дотримання конституційного балансу між інтересами держави, суспільства та людини. Як зазначають В. Кампо, М. Савенко та В. Скомороха, навіть в умовах воєнного стану втручання держави у сферу прав людини має відповідати принципам законності, необхідності, пропорційності та демократичного контролю [2; 3; 6]. Аналогічний підхід простежується і у практиці Європейського суду з прав людини.

Отже, запобігання криміналізації ветеранського середовища слід розглядати як комплексний напрям державної безпекової політики, що поєднує механізми соціальної реінтеграції ветеранів, підтримки ветеранського середовища та законного оперативно-розшукового забезпечення. Реалізація такої моделі сприятиме мінімізації ризиків втягнення окремих ветеранів до організованої злочинності, зміцненню суспільної стабільності та захисту авторитету ветеранського руху в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text.
2. Кампо В. М. Права людини і національна безпека у контексті воєнного стану в Україні у листопаді – грудні 2018 р.: конституційно-правові проблеми // Права людини і національна безпека: роль органу конституційної юрисдикції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2019.
3. Савенко М. Д. Співвідношення інтересів держави, суспільства, людини: конституційний аспект // Права людини і національна безпека: роль органу конституційної юрисдикції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2019.
4. Veteran PRO. Освіта та робота ветеранів. URL: https://veteranpro.gov.ua/thematic-block/osvita_ta_robota#kar-era-veterana.
5. Твоя підтримка : портал підтримки МВС України. URL: https://pidtrymka.mvs.gov.ua.
6. Скомороха В. Є. Конституційний контроль в Україні та рівень демократії, свободи слова, стан дотримання прав і свобод громадян // Права людини і національна безпека: роль органу конституційної юрисдикції : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 2019.
7. Луценко І. Г. Злочинність військових ветеранів у повоєнний час: кримінологічні прогнози // Злочинність і протидія їй в умовах війни та у повоєнній перспективі: міждисциплінарна панорама. Вінниця, 2026.
8. Важке повернення: мінімізація ризиків залучення українських ветеранів до лав організованої злочинності / Global Initiative Against Transnational Organized Crime. Липень 2024 року

БІЛИК Вадим, *професор кафедри поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПАРТНЕРСТВА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОФІЦЕРІВ ГРОМАДИ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сучасний етап розвитку безпекового середовища в Україні характеризується трансформацією підходів до забезпечення публічної безпеки та порядку, що обумовлено як процесами децентралізації, так і функціонуванням держави в умовах правового режиму воєнного стану. У зазначених умовах особливого значення набуває ефективна взаємодія органів та підрозділів Національної поліції України з органами місцевого самоврядування, територіальними громадами та інститутами громадянського суспільства. Одним із найбільш результативних механізмів такої взаємодії є діяльність поліцейських офіцерів громади, які забезпечують постійну комунікацію між населенням, органами місцевої влади та поліцією.

Інститут поліцейських офіцерів громади є важливим елементом реалізації концепції community policing, що передбачає орієнтацію діяльності поліції на потреби населення, розвиток партнерських відносин із громадою та спільне вирішення локальних безпекових проблем. Практика функціонування поліцейських офіцерів громади засвідчує, що їх діяльність сприяє підвищенню рівня довіри населення до поліції, оперативному реагуванню на правопорушення, посиленню превентивної складової поліцейської діяльності та формуванню безпечного середовища на місцевому рівні.

Важливу роль у забезпеченні ефективності діяльності поліцейських офіцерів громади відіграє налагодження партнерських відносин з органами місцевого самоврядування. Зазначена взаємодія ґрунтується на положеннях Конституції України [1], Законів України «Про Національну поліцію» [2], «Про місцеве самоврядування в Україні» [3], а також інших нормативно-правових актів, що регламентують питання забезпечення публічної безпеки та правопорядку [4].

Практичний аспект партнерства поліцейських офіцерів громади з органами місцевого самоврядування проявляється насамперед у спільному визначенні пріоритетних безпекових проблем територіальної громади. У процесі взаємодії здійснюється аналіз криміногенної ситуації, визначаються найбільш уразливі категорії населення, виявляються фактори, що негативно впливають на стан публічної безпеки, а також формуються спільні заходи реагування.

У сучасних умовах особливого значення набуває взаємодія поліцейських офіцерів громади з представниками місцевої влади щодо реагування на виклики, пов’язані з воєнним станом. Йдеться про забезпечення охорони публічного порядку під час повітряних тривог, евакуаційних заходів, функціонування пунктів незламності, контролю за дотриманням комендантської години, а також здійснення превентивної роботи серед населення щодо мінної безпеки та алгоритмів дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій.

Практика свідчить, що ефективність діяльності поліцейських офіцерів громади значною мірою залежить від рівня комунікації з населенням. Саме тому важливим елементом взаємодії з органами місцевого самоврядування є організація спільних зустрічей із жителями громади, проведення громадських обговорень,

звітування перед населенням щодо стану правопорядку та результатів діяльності поліції.

Разом із тим, практична реалізація партнерства поліцейських офіцерів громади з органами місцевого самоврядування супроводжується низкою проблемних аспектів. Серед них варто виокремити недостатній рівень фінансового забезпечення окремих територіальних громад, кадровий дефіцит, нерівномірність матеріально-технічного забезпечення, недостатній рівень цифровізації окремих громад, а також потребу у вдосконаленні нормативно-правового регулювання окремих аспектів взаємодії.

Проблемним питанням також залишається забезпечення належного рівня професійної підготовки поліцейських офіцерів громади до роботи в умовах кризових ситуацій та воєнного стану. Сучасні безпекові виклики потребують від поліцейських не лише високого рівня правової підготовки, але й навичок кризової комунікації, психологічної стійкості, тактичної медицини, організації евакуаційних заходів та взаємодії з населенням в екстремальних умовах.

Отже, партнерство поліцейських офіцерів громади з органами місцевого самоврядування є одним із ключових напрямів формування безпечного середовища в Україні. Практична реалізація зазначеної взаємодії сприяє підвищенню ефективності превентивної діяльності поліції, зміцненню довіри населення до правоохоронних органів, оперативному реагуванню на безпекові виклики та забезпеченню публічної безпеки в умовах воєнного стану. Водночас подальше вдосконалення механізмів взаємодії, розвиток матеріально-технічного забезпечення та професійної підготовки поліцейських офіцерів громади є необхідними умовами підвищення результативності їх діяльності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 10.05.2026).

2. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII. Дата оновлення: 12.04.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19 (дата звернення: 10.05.2026).

3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997. № 280/97-ВР. Дата оновлення: 12.04.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/280/97-%D0%B2%D1%80 (дата звернення: 10.05.2026).

4. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад: наказ МВС України від 28.07.2017. № 650. Дата оновлення: 03.06.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z1041-17 (дата звернення: 10.05.2026).

БІЛИК Ігор, *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ*
Науковий керівник: **БРАТЕЛЬ Сергій,** *завідувач кафедри поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор*

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ

Повномасштабна збройна агресія російської федерації проти України спричинила виникнення нових безпекових викликів, пов'язаних із необхідністю забезпечення правопорядку, захисту населення та відновлення функціонування органів державної влади на деокупованих територіях. У зазначених умовах особливого значення набуває діяльність органів та підрозділів Національної поліції України, які виконують комплекс завдань щодо стабілізації безпекової ситуації, протидії правопорушенням, документування воєнних злочинів, забезпечення публічного порядку та відновлення довіри населення до державних інституцій.

Практична діяльність поліції на деокупованих територіях характеризується багатофункціональністю та здійснюється в умовах підвищеного ризику для життя і здоров'я поліцейських. Основними завданнями поліції у таких регіонах є забезпечення публічної безпеки та порядку, стабілізація криміногенної ситуації, виявлення колаборантів та осіб, причетних до співпраці з окупаційними адміністраціями, документування воєнних злочинів, здійснення евакуаційних заходів, забезпечення гуманітарної підтримки населення, а також відновлення діяльності територіальних підрозділів поліції [1].

Особливістю діяльності поліції на деокупованих територіях є необхідність функціонування в умовах підвищеної мінної небезпеки та постійної загрози повторних обстрілів. Значна кількість територій після деокупації залишається забрудненою вибухонебезпечними предметами, що створює ризики як для населення, так і для працівників правоохоронних органів. У зв'язку з цим важливим напрямом діяльності поліції є взаємодія з підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Збройними Силами України та іншими суб'єктами сектору безпеки й оборони щодо виявлення небезпечних ділянок, інформування населення про мінну небезпеку та організації заходів безпеки.

Одним із ключових практичних напрямів діяльності поліції на деокупованих територіях є стабілізаційні заходи. До їх змісту належать патрулювання населених пунктів, перевірка документів, виявлення диверсійно-розвідувальних груп, забезпечення охорони об'єктів критичної інфраструктури, припинення фактів мародерства, незаконного обігу зброї та інших правопорушень. Зазначені заходи спрямовані на відновлення контролю держави над відповідною територією та забезпечення належного рівня безпеки населення.

У сучасних умовах важливим напрямом діяльності поліції на деокупованих територіях є протидія незаконному обігу зброї та боєприпасів. Внаслідок активних бойових дій значна кількість зброї залишається у цивільному обігу, що створює додаткові ризики для безпеки населення. Працівники поліції здійснюють превентивні заходи щодо виявлення та вилучення незаконної зброї, проводять профілактичну роботу серед населення та забезпечують контроль за дотриманням вимог законодавства у сфері обігу зброї.

Суттєвим елементом діяльності поліції є забезпечення безпеки дітей на деокупованих територіях. Працівники ювенальної превенції здійснюють заходи щодо виявлення дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, проводять евакуаційні заходи, організовують профілактичну роботу та взаємодіють із соціальними службами й закладами освіти [2]. Особливого значення набуває запобігання втягненню дітей у протиправну діяльність, а також протидія негативному інформаційному впливу.

Разом із тим, практична реалізація завдань поліції на деокупованих територіях супроводжується низкою проблемних аспектів. Серед основних проблем варто виокремити недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення окремих підрозділів, кадровий дефіцит, значне психологічне навантаження на працівників поліції, руйнування об’єктів інфраструктури, складну логістичну ситуацію та постійну загрозу повторних атак з боку держави-агресора.

Викликом для діяльності поліції є також необхідність оперативного відновлення роботи територіальних підрозділів у деокупованих населених пунктах. У багатьох випадках адміністративні будівлі поліції зазнали руйнувань або були пошкоджені під час бойових дій, що потребує створення тимчасових пунктів базування та залучення додаткових ресурсів для забезпечення належного рівня службової діяльності.

Отже, діяльність Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки на деокупованих територіях є одним із ключових елементів відновлення функціонування держави та стабілізації безпекового середовища. Практична реалізація поліцейських повноважень у зазначених умовах потребує високого рівня професійної підготовки, ефективної міжвідомчої взаємодії, належного матеріально-технічного забезпечення та постійного вдосконалення організаційно-правових механізмів діяльності поліції. Забезпечення публічної безпеки на деокупованих територіях залишається одним із пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів України в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015. № 580-VIII. Дата оновлення: 12.04.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19 (дата звернення: 10.05.2026).

2. Про тимчасове переміщення (евакуацію) дітей та осіб, які проживають або зараховані до закладів різних типів, форм власності та підпорядкування на цілодобове перебування, та їх повернення: постанова Кабінету Міністрів України від 01.06.2023. № 546. Дата оновлення: 27.03.2025. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/546-2023-%D0%BF

БЛАКИТНА Віолета, *студентка 1-го курсу навчально-наукового інституту №5 цивільного права та процесу Харківського національного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ПРОЗАР Наталія**, *старший викладач кафедри мовної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ*

ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ УСПІШНОЇ КАР'ЄРИ У СФЕРІ ПРАВА

У реальному часі знання англійської мови стало важливим для юриста. Правова система почала набирати обертів на міжнародному рівні, а отже юристам частіше доводиться працювати з міжнародними договорами та спілкуватися з колегами з інших країн. Без знання англійської мови юрист значно звужує свої можливості, бо багато документів та договорів написано саме нею [1, с. 12]. Через це англійська розглядається не як хобі або додаткова навичка, а як необхідний інструмент для професії юриста.

Англійська мова - це базова мова для міжнародного права. Використовують у таких організаціях: Міжнародний суд ООН, СОТ та Міжнародний кримінальний суд. Багато важливих міжнародних документів мають офіційний текст англійською, тому юрист повинен вміти читати та розуміти їх без перекладу [2, с. 47].

Важливе значення має юридична англійська мова - Legal English. Різниця між нею та звичайною в тому, що юридична має спеціальні терміни, складні граматичні конструкції та латинські вислови, наприклад: «habeas corpus», «mens rea», «stare decisis» [3, с. 89]. Вони часто зустрічаються у судових рішеннях та міжнародних документах, тому юрист повинен їх знати.

Вивчення правової лексики - це не тільки опанування термінів, а здатність правильно їх використовувати. Помилка, яка на перший погляд здається непомітною може змінити весь зміст юридичних документів [4, с. 134].

Знання структури юридичних текстів є не менш важливим, бо вони дозволяють не лише читати документи, а мати більше можливостей для їх складання відповідно до міжнародних стандартів. Правові жанри - контракти, позовні заяви, судові рішення - мають чіткі комунікативні цілі та усталені мовні форми, які відрізняють їх від інших видів писемного мовлення [5, с. 112].

Також юристу потрібна практика. А саме мовні навички: написання, читання та аналіз договорів і заяв, розуміння усного мовлення, а також навички ділового спілкування [6, с. 58]. Міжнародні контракти зазвичай містять вступну частину, визначення термінів, права та обов'язки сторін, умови припинення, форс-мажор та визначення юрисдикції [7, с. 312].

Англійська мова також надає можливість доступу до міжнародних освітніх програм. Така практика надає можливість отримувати міжнародний досвід, а також проходити стажування за кордоном. [8, с. 15].

Отже, англійська мова є необхідною для сучасного юриста. За її допомогою є можливість працювати з міжнародними документами, використовувати юридичну термінологію правильно, спілкуватися з іноземними колегами та досягти кар'єрного зростання. Вивчення юридичної англійської - це інвестиція у власний професійний розвиток.

Список використаних джерел:

1. Tiersma P. M. Legal Language. Chicago : University of Chicago Press, 1999. 318 p. URL: https://press.uchicago.edu/ucp/books/book/chicago/L/bo3625599.html
2. Shaw M. N. International Law. 8th ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2017. 1033 p. URL: https://www.cambridge.org/highereducation/books/international-law
3. Mellinkoff D. The Language of the Law. Boston : Little, Brown and Company, 1963. 526 p. URL: https://openlibrary.org/books/OL5908875M/The_language_of_the_law
4. Haigh R. Legal English. 4th ed. London : Routledge, 2018. 376 p. URL: https://www.routledge.com/Legal-English/Haigh/p/book/9781138630697
5. Bhatia V. K. Analysing Genre: Language Use in Professional Settings. London : Longman, 1993. 246 p. URL: https://www.worldcat.org/title/analysing-genre-language-use-in-professional-settings/oclc/27430250
6. Williams C. Tradition and Change in Legal English: Verbal Constructions in Prescriptive Texts. Bern : Peter Lang, 2005. 248 p. URL: https://www.peterlang.com/document/1050038
7. Fox M. International Commercial Agreements: A Primer on Drafting, Negotiating and Resolving Disputes. 4th ed. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International, 2009. 457 p. URL: https://www.worldcat.org/title/international-commercial-agreements/oclc/299710692
8. Gibbons J. Forensic Linguistics: An Introduction to Language in the Justice System. Oxford : Blackwell, 2003. 350 p. URL: https://www.wiley.com/en-gb/Forensic+Linguistics

БОЧАРНІКОВ Сергій, *начальник відділу ювенальної превенції Управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області, підполковник поліції*

МИХАЙЛОВ Руслан, *доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського*

факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОФІЛАКТИЧНИЙ ОБЛІК ДІТЕЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРЕВЕНЦІЇ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Протидія правопорушенням у дитячому середовищі залишається одним із пріоритетних напрямів діяльності органів публічної влади в Україні. Профілактичний облік дітей, що здійснюється підрозділами ювенальної превенції Національної поліції (далі – ЮП НПУ), є ключовим інструментом превенції, який дозволяє ідентифікувати осіб, схильних до протиправної поведінки, та організувати індивідуальну роботу з ними. Разом із тим правозастосовна практика реалізації механізму профілактичного обліку дітей, виявила низку концептуальних недоліків у ході практичного застосування, що зумовило необхідність суттєвого оновлення положень Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044.

Актуальність дослідження визначається тим, що найближчим часом до зазначеної Інструкції будуть прийняті ряд змін, які кардинально переосмислює підходи до ведення профілактичного обліку: перехід від формального адміністрування до науково обґрунтованої оцінки ризиків і потреб дитини, розширення переліку підстав постановки на облік та запровадження більш чітких процесуальних гарантій.

Чинна редакція Інструкції визначає профілактичний облік дітей як «комплекс заходів із взяття на облік, наповнення та підтримання в актуальному стані баз даних, що входять до єдиної інформаційної системи МВС, стосовно дітей, щодо яких здійснюється профілактична робота» [1]. Це визначення має переважно технічно-адміністративний характер і не відображає правозахисну функцію такого обліку. Нова редакція відмовлятиметься від окремого визначення терміна, натомість акцентуватиме увагу на меті – проведенні заходів індивідуальної профілактики шляхом заведення обліково-профілактичної справи (ОПС) та внесення відомостей до інформаційної підсистеми «Електронний кабінет ювенального поліцейського» (далі – ІП «Електронний кабінет ЮП»).

Принциповою новацією стане суттєве розширення переліку підстав для взяття дитини на профілактичний облік. Чинна редакція передбачає сім категорій підстав, тоді як нова редакція міститиме десять, доповнивши перелік такими: отримання дитиною письмового повідомлення про підозру у вчиненні кримінального правопорушення; вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 44 КУпАП (незаконний обіг наркотичних засобів); вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 130 КУпАП (керування транспортним засобом у стані сп'яніння). Додавання вказаних підстав є

виправданим з точки зору превентивної функції обліку, оскільки дозволяє охопити контрольним впливом дітей, що вчинили суспільно небезпечні дії, але не були засуджені у кримінально-правовому порядку.

Водночас необхідно звернути увагу на проблему формулювання підстав в чинній редакції. Зокрема, підстава «дитина, яка впродовж року два і більше разів була притягнута до адміністративної відповідальності» (п. 2 розд. III чинної редакції) [1] не конкретизує характер правопорушень, що теоретично дозволяє поширити облік і на дрібні проступки. Нова редакція усуває цю прогалину, вимагаючи також наявності постанови суду про застосування заходів впливу чи адміністративних стягнень, що підвищує правову визначеність.

Найбільш суттєвою якісною зміною у новій редакції Інструкції стане запровадження систематизованої процедури оцінки ризиків і потреб дитини. Чинна редакція обмежується лише згадкою про «складання плану заходів з індивідуальної профілактики на основі вивчення матеріалів характеристик, індивідуально-психологічних особливостей дитини» [1], не регламентуючи порядку, строків та критеріїв такого вивчення.

Нова редакція запроваджує триетапну модель оцінки: первинну (протягом 30 днів з дня взяття на облік), проміжну (не рідше одного разу на 6 місяців) та заключну (за 10 днів до закінчення строку перебування на обліку). За результатами первинної оцінки визначається рівень інтенсивності роботи та частота проведення заходів з дитиною. Проміжна оцінка слугує підставою для коригування плану індивідуальної профілактики. Заключна оцінка спрямована на з'ясування залишкового рівня ризику після завершення профілактичної роботи. Така модель відповідає міжнародним стандартам ювенальної юстиції, зокрема принципам Мінімальних стандартних правил ООН щодо відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх (Пекінські правила) та Керівним принципам ООН щодо правосуддя у справах за участю дітей-жертв і свідків злочинів.

Попри безумовну прогресивність цього нововведення, слід вказати на можливі труднощі його реалізації. По-перше, нова редакція не встановлює уніфікованої методики оцінки – лише посилається на форму оцінки ризику вчинення правопорушень дітьми у віці 11–18 років як додаток до Інструкції. Відсутність методологічних стандартів може призвести до суб'єктивізму у результатах оцінки. По-друге, виконання повноцінної триетапної оцінки вимагає відповідної фахової підготовки поліцейських ЮП у галузі соціальної роботи та психології, тоді як чинна система підготовки кадрів орієнтована переважно на юридичну та правоохоронну компетентність.

Суттєвою проблемою чинної редакції є недостатня увага до процесуальних гарантій прав дитини під час постановки на профілактичний облік. Зокрема, відсутня вимога щодо роз'яснення дитині та її законним представникам підстав та порядку перебування на обліку у доступній для дитини формі з урахуванням її віку та рівня розвитку. Нова редакція усуває цей недолік, вимагаючи, щоб план заходів індивідуальної профілактики «був складений зрозумілою для дитини мовою з урахуванням віку, рівня розвитку, життєвого досвіду, сформованих життєвих навичок», а також передбачаючи участь самої дитини та її батьків у складанні плану.

Важливою новелою є також закріплення обов'язку поліцейського ЮП роз'яснити дитині та її законним представникам підстави та порядок перебування на обліку в поліції (а не лише «умови перебування», як у чинній редакції). Це термінологічне уточнення має принципове значення: воно переводить фокус з адміністративної формальності на забезпечення поінформованої участі особи у процедурі, що обмежує її права. Разом із тим нова редакція не вирішує питання оскарження рішення про постановку на облік, що є суттєвою прогалиною в системі гарантій прав дитини.

Окремої уваги заслуговує питання строків профілактичного обліку. Обидві редакції встановлюють загальний строк в один рік з моменту взяття на облік. Нова редакція додає норму про можливість продовження строку на один рік з дня виникнення нових підстав для продовження обліку за погодженням керівника органу поліції. Попри певну гнучкість цього механізму, відсутність максимального сукупного строку перебування дитини на обліку (крім досягнення нею 18-річного віку) становить ризик необґрунтованого тривалого обмеження прав особи.

Підсумовуючи зазначимо, що нова редакція Інструкції з організації роботи поліцейського ювенальної превенції є принципово прогресивним кроком у напрямі приведення вітчизняного законодавства у сфері ювенальної превенції у відповідність до міжнародних стандартів. Запровадження триетапної оцінки ризиків і потреб дитини, розширення підстав для облік та посилення процесуальних гарантій свідчать про рух від суто адміністративно-репресивного до реабілітаційно-превентивного підходу.

Однак, реалізація нової редакції потребує вирішення низки організаційно-правових проблем. Доцільним є прийняття окремого відомчого акта, що затвердив би уніфіковану науково обґрунтовану методику оцінки ризиків, розробленої за участю фахівців у сфері ювенальної психології та соціальної роботи. Необхідним є також перегляд стандартів підготовки та підвищення кваліфікації поліцейських ЮП з метою формування у них відповідних фахових компетентностей.

Подальша законодавча робота має бути спрямована на вирішення проблем, що залишаються поза увагою як чинної, так і нової редакції Інструкції. Йдеться насамперед про запровадження судового контролю за рішенням про постановку дитини на профілактичний облік; встановлення максимального сукупного строку перебування на обліку; закріплення права дитини та її законних представників на юридичну допомогу під час провадження щодо взяття на облік. Реалізація цих напрямів дозволить сформувати правовий інститут профілактичного обліку дітей, що в повній мірі відповідатиме як завданням превенції, так і стандартам поваги прав дитини.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044 / Законодавство України // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0686-18 (дата звернення: 05.05.2026)

БОВМА Олександра, *здобувач вищої освіти навчально-наукового експертно-криміналістичний інституту Національної академії внутрішніх справ*
Науковий керівник: **КОЗЕНКО Сергій,** *старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу тренер вищої категорії, суддя міжнародної категорії, майор поліції*

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІД ЧАС РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Актуальність дослідження зумовлена суттєвою невідповідністю між традиційними підходами до організації фізичного виховання у закладах вищої освіти та реальними потребами сучасного цифрового покоління здобувачів. Практика свідчить, що класичні методики дедалі частіше втрачають мотиваційний вплив на студентську аудиторію, яка щоденно взаємодіє з цифровим середовищем. Саме це протиріччя спонукало авторку до дослідження потенціалу новітніх технологій як інструменту якісної трансформації процесу розвитку фізичних якостей.

Метою роботи є аналіз впливу цифрових технологій на динаміку розвитку ключових фізичних якостей здобувачів вищої освіти та визначення оптимальних варіантів їх впровадження у практику фізичного виховання.

Згідно з чинним законодавством, фізичне виховання здійснюється шляхом проведення обов'язкових занять і впровадження різноманітних форм фізкультурно-оздоровчої роботи в закладах освіти [3]. Використання нормативних стандартів у поєднанні з технологічним контролем дозволяє структурувати навантаження відповідно до індивідуальних фізіологічних особливостей кожного здобувача.

Як зазначають дослідники, впровадження інноваційних педагогічних технологій сприяє формуванню в здобувачів освіти стійкого інтересу до регулярної рухової активності і самовдосконалення [1]. Зокрема, порівняльний аналіз засвідчив: здобувачі, які мали доступ до відеоаналізу власних рухів, швидше ідентифікували типові помилки та значно ефективніше їх коригували порівняно з тими, хто навчався виключно за традиційною методикою усних пояснень.

В науковому доробку дослідників акцентується увага на тому, що цифрові технології на заняттях з фізичної культури забезпечують високу об'єктивність оцінювання й глибоку індивідуалізацію навчальних траєкторій [2]. Застосування мобільних додатків, фітнес-трекерів і систем безперервного моніторингу пульсу дає можливість відстежувати власну прогресію у режимі реального часу. Безперервний зворотний зв'язок між показниками організму та коригуванням навантаження є тим принциповим чинником, який відрізняє цифрово орієнтоване

заняття від традиційного: навантаження перестає бути усередненим і стає точно розрахованим під конкретну фізіологію кожного здобувача.

Ефективність навчання й прискорений розвиток фізичних якостей у закладах вищої освіти досягаються завдяки гармонійному поєднанню класичних атлетичних вправ із сучасними аналітичними системами [2]. Науково-практична значущість цього дослідження полягає в тому, що отримані висновки можуть бути безпосередньо використані викладачами фізичного вих

ування під час розробки індивідуальних навчальних планів, а також при формуванні відомчих методичних рекомендацій для закладів вищої освіти системи МВС. Особливо актуальним це є для підготовки майбутніх працівників правоохоронних органів, де рівень фізичної підготовленості безпосередньо впливає на ефективність виконання службових обов'язків.

За результатами проведеного дослідження можна зробити такі висновки. По-перше, інтеграція новітніх технологій у систему фізичного виховання є об'єктивною необхідністю, що дозволяє суттєво оптимізувати процес розвитку ключових фізичних якостей. По-друге, найбільший ефект досягається не від точкового використання окремих гаджетів, а від системного поєднання цифрового моніторингу, мультимедійної візуалізації та аналітичного планування навантажень. По-третє, авторка вважає за доцільне запровадити у навчальних закладах системи МВС окремий методичний стандарт застосування цифрових інструментів на заняттях з фізичного виховання - це забезпечить уніфікований підхід та дозволить об'єктивно вимірювати динаміку фізичного розвитку здобувачів. Реалізація таких рішень гарантує стабільне зміцнення здоров'я й підвищення загальної працездатності майбутніх фахівців у довгостроковій перспективі.

Список використаних джерел:

1. Козіброда Л. В. та ін. Впровадження інноваційних педагогічних технологій у процес викладання фізичного виховання та спорту. Педагогічна Академія: наукові записки. 2025. № 16. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.15067514

2. Інноваційні підходи до викладання фізичної культури в закладах вищої освіти: підвищення ефективності навчання та розвитку фізичних якостей студентів. Академічні візії. 2024. № 35. С. 1–10. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.13912423

3. Про фізичну культуру і спорт : Закон України від 24.12.1993 № 3808-XII : станом на 27 груд. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text

БОНДЮК Андрій, *начальник управління кадрового забезпечення Головного управління Національної поліції в Івано-Франківській області, кандидат юридичних наук, полковник поліції*

СУЧАСНІ ПРАКТИКИ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ЗАГРОЗ

Сучасна поліцейська діяльність в умовах воєнних загроз не може бути ефективною без одночасного поєднання трьох елементів: оперативності, правомірності та довіри. Оперативність дозволяє швидко реагувати на загрози. Правомірність гарантує, що реагування здійснюється в межах закону. Довіра забезпечує готовність населення співпрацювати з поліцією, повідомляти про ризики, виконувати законні вимоги і сприймати правоохоронні заходи як необхідні. Закон України «Про Національну поліцію» прямо пов'язує діяльність поліції з охороною прав і свобод людини, протидією злочинності та підтриманням публічної безпеки і порядку [1].

Однією з ключових сучасних практик є превентивна поліцейська діяльність. Вона полягає не лише у попередженні правопорушень, а й у системному виявленні безпекових ризиків. У воєнний період такими ризиками можуть бути незаконний обіг зброї, мародерство, домашнє насильство, шахрайство щодо військовослужбовців та внутрішньо переміщених осіб, торгівля людьми, злочини проти власності, порушення комендантської години, поширення панічних повідомлень або дезінформації. Превенція у таких умовах має бути адресною, заснованою на аналізі локального середовища та взаємодії з громадою.

Другою важливою практикою є документування воєнних злочинів і злочинів, пов'язаних із збройною агресією. У цьому напрямі поліція виконує не лише правоохоронну, а й правозахисну функцію. Фіксація фактів обстрілів, руйнування житла, загибелі чи поранення цивільних осіб, незаконного позбавлення волі, катувань, насильницьких зникнень має значення для майбутнього правосуддя.

Третьою сучасною практикою є розвиток кризової комунікації поліції з населенням. Під час війни люди потребують швидкої, достовірної та зрозумілої інформації. Поліція має пояснювати порядок дій під час повітряної тривоги, евакуації, виявлення підозрілих предметів, перевірки документів, обмеження руху, пошуку зниклих осіб, звернення у разі домашнього насильства або шахрайства.

Четвертою практикою є партнерство поліції з територіальними громадами. В умовах війни громада часто першою реагує на локальні безпекові проблеми, а тому поліція має вибудовувати взаємодію з органами місцевого самоврядування, волонтерами, освітніми закладами, соціальними службами, медичними установами та громадськими організаціями. Закон України «Про національну безпеку України» серед засад державної політики у сфері безпеки передбачає правові й організаційні механізми, що мають забезпечувати демократичний характер безпекового сектору [2].

П'ятою практикою є використання цифрових інструментів у поліцейській діяльності. Йдеться про електронні сервіси, системи повідомлень, цифрову фіксацію правопорушень, аналітичні бази, відеофіксацію, інформаційні канали взаємодії з населенням. Такі інструменти підвищують швидкість реагування та якість доказування, однак водночас створюють ризики для приватності, персональних даних і недопущення необґрунтованого нагляду.

Шостою практикою є посилення роботи з вразливими категоріями населення. Воєнні загрози по-різному впливають на різні соціальні групи. Діти, люди похилого віку, особи з інвалідністю, внутрішньо переміщені особи, потерпілі від насильства

або воєнних злочинів мають підвищену потребу в захисті. Поліцейська діяльність у таких випадках повинна бути не лише юридично правильною, а й психологічно коректною.

Водночас сучасні практики поліцейської діяльності повинні залишатися в межах міжнародних стандартів прав людини. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод допускає можливість відступу від окремих зобов'язань у період війни, але лише в межах, яких вимагає гострота становища [3]. Це означає, що навіть у кризових умовах поліцейські заходи мають відповідати критеріям законності, необхідності та пропорційності. Європейський кодекс поліцейської етики також наголошує на тому, що поліція має діяти відповідно до закону, поважати права людини і бути підзвітною суспільству [4].

Отже, сучасні практики поліцейської діяльності у забезпеченні прав людини в умовах воєнних загроз мають комплексний характер. Вони охоплюють превенцію, документування злочинів, кризову комунікацію, партнерство з громадами, цифрові інструменти та роботу з вразливими групами. Їх ефективність залежить не лише від організаційної спроможності поліції, а й від здатності поєднати безпекову результативність із дотриманням прав людини. Саме це поєднання визначає демократичну якість правоохоронної діяльності в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2015, № 40-41, ст.379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19.

2. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2018, № 31, ст.241. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19.

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Конвенція Ради Європи від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/995_004.

4. Recommendation Rec(2001)10 of the Committee of Ministers to member states on the European Code of Police Ethics. Council of Europe. 19 September 2001. URL: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=223251.

КАРПЕНКО Олександр, *старший викладач кафедри вогневої підготовки ННІ ПФПКП імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

СКРИПКА Олександр, старший викладач *кафедри вогневої підготовки ННІ ПФПКП імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

БОНДАРЕНКО Артем, *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для органів*

досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА ЯК ОСНОВНИЙ ВИД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ КУРСАНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ІЗ СПЕЦИФІЧНИМИ УМОВАМИ НАВЧАННЯ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану, поширення незаконного обігу зброї, боєприпасів і вибухонебезпечних предметів, а також зростання безпекових ризиків у діяльності поліції, якісна вогнева підготовка курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання та діючих поліцейських набуває особливого значення. Сучасний поліцейський має володіти не лише стійкими навичками безпечного поводження зі зброєю, а й здатністю правомірно, виважено та професійно діяти в ситуаціях підвищеного ризику.

Вогнева підготовка посідає важливе місце у системі професійної підготовки поліцейського, оскільки безпосередньо пов’язана із забезпеченням особистої безпеки поліцейського, захистом життя і здоров’я громадян та правомірним застосуванням заходів поліцейського примусу.

Її зміст не обмежується формуванням технічних навичок стрільби. Вогнева підготовка має забезпечувати комплексне формування правових знань, практичних умінь, психологічної стійкості, культури безпечного поводження зі зброєю та здатності діяти професійно в умовах стресу, дефіциту часу й реальної або потенційної загрози життю.

Нормативно-правову основу вогневої підготовки поліцейських становлять Закон України «Про Національну поліцію», відомчі нормативно-правові акти МВС України, Національної поліції з питань службової підготовки та безпечного поводження зі зброєю, а також інші акти, що визначають порядок зберігання, носіння, застосування і використання вогнепальної зброї поліцейськими.

Особливе значення цих вимог зумовлено тим, що застосування вогнепальної зброї є найбільш суворим заходом поліцейського примусу. Саме тому вогнева підготовка має забезпечувати не лише технічну готовність поліцейського до поводження зі зброєю, а й належний рівень правової обізнаності, професійної відповідальності та здатності діяти виключно в межах закону.

У системі підготовки курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання вогнева підготовка має комплексне значення. Вона спрямована не лише на формування практичних навичок поводження зі зброєю, а й на розвиток правової свідомості, професійної відповідальності, психологічної стійкості та готовності діяти в межах закону.

Особливе значення має усвідомлення курсантами того, що зброя в діяльності поліцейського є винятковим засобом захисту життя, припинення суспільно небезпечного посягання та забезпечення публічної безпеки у випадках, прямо передбачених законом. Тому під час навчання необхідно поєднувати відпрацювання техніки стрільби з аналізом правових підстав застосування зброї,

оцінкою ситуації, дотриманням принципу пропорційності та розумінням відповідальності за неправомірні дії.

Для діючих поліцейських вогнева підготовка має розглядатися як невід'ємна складова безперервного професійного розвитку. Навички безпечного поводження зі зброєю, її правомірного застосування та використання не можуть бути сформовані одноразово під час первинної професійної підготовки, а потребують систематичного підтримання, удосконалення та перевірки в межах службової підготовки.

Особливого значення це набуває в умовах воєнного стану, коли поліцейські виконують службові завдання в ситуаціях підвищеного ризику: під час несення служби на блокпостах, участі у стабілізаційних заходах, реагування на озброєні правопорушення, виявлення небезпечних предметів або виконання завдань у районах, наближених до зони бойових дій.

Актуалізація змісту вогневої підготовки має здійснюватися на основі комплексного поєднання правового, тактичного, психологічного та практичного складників. Такий підхід дозволяє формувати у курсантів і поліцейських не лише навички поводження зі зброєю, а й здатність правомірно оцінювати ситуацію, визначати рівень загрози, обирати безпечну модель поведінки, взаємодіяти з напарником або групою та ухвалювати професійно обґрунтовані рішення в умовах стресу й дефіциту часу.

Водночас практичне відпрацювання має поєднувати точність і швидкість дій із дотриманням заходів безпеки, дисципліни, самоконтролю та усвідомленням відповідальності за кожне рішення, пов'язане із застосуванням або використанням вогнепальної зброї.

Особливого значення у вогневій підготовці набуває сценарний підхід до навчання. Його сутність полягає у поєднанні виконання вправ зі стрільби із моделюванням службових ситуацій, у яких курсант або поліцейський має не лише продемонструвати технічні навички поводження зі зброєю, а й оцінити обстановку, визначити рівень загрози та ухвалити правомірне рішення.

Такі сценарії можуть передбачати реагування на озброєний напад, загрозу життю поліцейського чи інших осіб, виявлення особи з предметом, схожим на зброю, дії в умовах обмеженої видимості, комунікацію з агресивною особою або взаємодію у складі наряду чи групи. Саме такий підхід дозволяє наблизити освітній процес до реальних умов поліцейської діяльності з одночасним дотриманням вимог безпеки.

Водночас упровадження сучасних методик вогневої підготовки має здійснюватися з урахуванням специфіки саме поліцейської діяльності. Навчання не повинно зводитися до відтворення бойових сценаріїв, відірваних від завдань Національної поліції України, оскільки поліцейський реалізує свої повноваження як представник держави, відповідальний за забезпечення прав і свобод людини, публічної безпеки та правопорядку.

Саме тому вогнева підготовка має поєднувати готовність до дій в умовах збройної загрози з неухильним дотриманням принципів законності, необхідності, пропорційності, мінімізації можливої шкоди та пріоритету збереження життя.

Перспективним напрямом удосконалення вогневої підготовки є впровадження інтерактивних тренажерів, мультимедійних тирів, симуляційних технологій, відеосценаріїв та елементів віртуальної реальності. Їх використання дає змогу безпечно моделювати складні службові ситуації, відпрацьовувати алгоритми реагування, аналізувати типові помилки, розвивати навички командної взаємодії та ухвалення рішень в умовах стресу.

Водночас такі технології мають розглядатися як допоміжний інструмент освітнього процесу. Вони не замінюють реальної практичної підготовки зі зброєю, а доповнюють її, підвищуючи якість, безпечність і варіативність навчання.

Індивідуалізація навчання є важливою умовою ефективної вогневої підготовки курсантів і поліцейських. Вона передбачає врахування рівня попереднього досвіду, фізичної підготовленості, психологічної готовності, здатності до самоконтролю, швидкості реагування та розуміння правових підстав застосування зброї.

З огляду на це освітній процес має включати діагностику типових помилок, надання індивідуальних рекомендацій, додаткове відпрацювання складних елементів і регулярне оцінювання не лише результативності стрільби, а й безпечності, правомірності та професійної обґрунтованості дій.

Колективні тренування мають бути спрямовані на формування злагодженості дій поліцейських у складі наряду, групи реагування або підрозділу. У реальних службових ситуаціях застосування чи використання зброї, як правило, потребує чіткої комунікації, розподілу ролей, взаємного прикриття, контролю безпечного простору, захисту громадян, надання домедичної допомоги та належної фіксації події.

Саме тому вогнева підготовка повинна інтегруватися з тактико-спеціальною, домедичною, психологічною та правовою підготовкою, забезпечуючи комплексну готовність поліцейських до професійних дій у ситуаціях підвищеного ризику.

Формування культури безпечного поводження зі зброєю є одним із ключових завдань вогневої підготовки здобувачів вищої освіти і поліцейських. Її зміст полягає не лише у знанні правил безпеки, а й у сталому дотриманні їх під час навчальних занять, тренувань і виконання службових обов’язків.

Порушення вимог безпеки при поводженні зі зброєю створює загрозу життю і здоров’ю поліцейського, його колег, учасників освітнього процесу та інших осіб. Саме тому дисципліна безпеки має розглядатися як невід’ємна професійна якість поліцейського та обов’язкова умова його готовності до служби.

Отже, вогнева підготовка в сучасних умовах має розглядатися не лише як окрема навчальна дисципліна, а як важливий елемент формування професійної компетентності поліцейського.

Для курсантів закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання вона забезпечує формування базових правових, практичних і психологічних засад безпечного поводження зі зброєю. Для діючих поліцейських вогнева підготовка є складовою безперервної службової підготовки, спрямованої на підтримання готовності до правомірних, безпечних і професійно виважених дій у ситуаціях реальної або потенційної загрози.

Удосконалення вогневої підготовки має здійснюватися шляхом оновлення змісту навчальних програм, упровадження сценарного підходу, використання сучасних симуляційних технологій, посилення правового компонента, інтеграції з тактико-спеціальною та психологічною підготовкою, а також формування сталої культури безпечного і відповідального поводження зі зброєю. Саме такий підхід дозволить забезпечити підготовку поліцейських, здатних ефективно виконувати службові завдання в умовах воєнного стану, не порушуючи при цьому прав людини, принципу законності та стандартів професійної поліцейської діяльності.

Удосконалення вогневої підготовки має здійснюватися шляхом оновлення змісту освітніх програм, упровадження сценарного навчання, використання сучасних симуляційних технологій, посилення правового компонента та інтеграції вогневої підготовки з тактико-спеціальною, психологічною і домедичною підготовкою.

Такий підхід сприятиме формуванню у здобувачів вищої освіти і поліцейських готовності до безпечних, правомірних і професійно обґрунтованих дій в умовах воєнного стану, з дотриманням прав людини, принципу законності та стандартів професійної поліцейської діяльності.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

2. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01.02.2016 № 70. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0250-16#Text

3. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.01.2016 № 50. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16#Text

4. Курс стрільб для поліцейських та норми витрат боєприпасів, пострілів, вибухових пакетів і гранат поліцейськими під час проведення практичних стрільб : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 26.04.2019 № 334.

5. Тактико-спеціальна підготовка працівників Національної поліції: навч. посібник / О. І. Тьорло, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький та ін. Львів: ЛьвДУВС, 2018. 480 с. URL: http://surl.li/urbnwv

6. Кривонос М.В., Мусійчук В.О.. Скрипка О.М. Вогнева підготовка поліцейських: сучасні виклики та інструменти підвищення професійної готовності. Українська поліцеїстика: теорія, законодавство, практика. 2025. № 4(16). С. 146-152.

БРАТЕЛЬ Сергій, *завідувач кафедри поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор, полковник поліції*

АДМІНІСТРАТИВНО-ЮРИСДИКЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 210, 210-1 КУПАП

В умовах повномасштабної збройної агресії трансформація безпекової функції держави вимагає від Національної поліції України (далі – НПУ) виконання невластивих для мирного часу завдань, зокрема участі у забезпеченні заходів мобілізації. Адміністративно-юрисдикційна діяльність поліції у цій сфері є ключовим інструментом підтримання публічного порядку та правового режиму воєнного стану.

Діяльність поліції у сфері військового обліку регулюється Законами України «Про Національну поліцію», «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», Кодексом України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та актами Кабінету Міністрів України.

Основні повноваження НПУ включають здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення, прийняття рішень про накладення стягнень та забезпечення їх виконання. Додатковими повноваженнями, що набули особливої актуальності, є участь у заходах щодо оповіщення військовозобов'язаних спільно з представниками територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (далі – ТЦК та СП), а також адміністративне затримання та доставлення осіб, які вчинили правопорушення, передбачені ст. 210 та ст. 210-1 КУпАП.

Відповідно до ч. 6 ст. 22 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», у період мобілізації громадяни чоловічої статі віком від 18 до 60 років зобов'язані мати при собі військово-обліковий документ та пред'являти його за вимогою поліцейського. Поліцейський має право зафіксувати дані документів у спосіб, що дозволяє їх прочитати.

Важливою гарантією законності є обов'язкова фото- і відеофіксація процесу перевірки документів із застосуванням технічних засобів. Під час такої перевірки поліцейські можуть використовувати спеціалізоване програмне забезпечення для доступу до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів з метою верифікації даних особи.

Адміністративно-юрисдикційна діяльність НПУ активізується у разі виявлення порушень правил військового обліку. Національна поліція здійснює адміністративне затримання та доставлення призовників і резервістів за зверненням ТЦК та СП, органів СБУ або розвідувальних органів.

Згідно з нормами КУпАП, таке доставлення проводиться до найближчого ТЦК та СП або органу СБУ. Підставою для звернення ТЦК до поліції є неможливість складення протоколу про адміністративне правопорушення безпосередньо на місці його вчинення. Під час адміністративного затримання поліцейські мають право на проведення особистого огляду, огляду речей та

вилучення документів, що є знаряддям або об’єктом правопорушення (ст. 262, 264 КУпАП). При цьому обов’язковим є дотримання прав особи на безоплатну правничу допомогу.

Провадження у справах за ст. 210 та 210-1 КУпАП складається з чотирьох стадій: порушення справи (розслідування), розгляд справи, оскарження та виконання постанови. Особливий інтерес для практики становить спрощений порядок розгляду справ. Якщо особа не оспорює допущене порушення та згодна на розгляд справи за її відсутності, вона подає відповідну заяву. У такому разі постанова виноситься протягом трьох днів після отримання заяви; розмір штрафу встановлюється на рівні мінімального розміру, передбаченого санкцією статті; справа розглядається за місцем перебування на військовому обліку або за місцем виявлення правопорушення.

Ефективність адміністративно-юрисдикційної діяльності поліції у сфері військового обліку безпосередньо впливає на якість безпекового середовища в державі. Чітке дотримання поліцейськими процесуальних норм, використання засобів відеофіксації та взаємодія з ТЦК та СП є запорукою балансу між інтересами національної безпеки та правами людини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 груд. 1984 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text.
3. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21 жовт. 1993 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text.
4. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19.
5. Про затвердження Порядку організації та ведення військового обліку призовників, військовозобов’язаних та резервістів : постанова Кабінету Міністрів України від 30 груд. 2022 р. № 1487. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1487-2022-%D0%BF#Text.
6. Питання проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період : постанова Кабінету Міністрів України від 16 трав. 2024 р. № 560. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2024-%D0%BF.
7. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ МВС України від 06.11.2015 року № 1376. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15.

БУГА Володимир, *професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ , доктор юридичних наук, професор*
ДЕМИДОВИЧ Кирило, *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ДИСЦИПЛІНАРНИХ СТЯГНЕНЬ ДО ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УКРАЇНІ

Питання дисциплінарної відповідальності поліцейських в Україні залишається одним із тих, де правова теорія та повсякденна практика розходяться особливо разюче. Принцип пропорційності, попри його визнання як у вітчизняній доктрині, так і в практиці Європейського суду з прав людини, досі не знайшов належного закріплення в механізмі застосування дисциплінарних стягнень. Це не просто абстрактна законодавча прогалина - це проблема, яка щодня позначається на долях конкретних поліцейських, яких може бути покарано непропорційно суворо або, навпаки, невиправдано м'яко, що однаково руйнує авторитет дисциплінарної системи загалом.

Нормативним підґрунтям дисциплінарної відповідальності поліцейських є Дисциплінарний статут Національної поліції України, затверджений Законом України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII, який визначає види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження [2]. Утім, навіть побіжне ознайомлення зі Статутом дозволяє виявити принципову ваду його конструкції: законодавець сформулював перелік стягнень, однак не встановив критеріїв, за якими має обиратися конкретний захід впливу. Фактично керівник отримує широкий інструментарій - від усного зауваження до звільнення - без чітких орієнтирів щодо того, за яких обставин і за якого ступеня вини кожен із цих інструментів є доречним. Це є не стільки прогалиною, скільки системним законодавчим вибором на користь дискреції, і саме цей вибір породжує основну проблему.

Доктрина адміністративного права послідовно наполягає на необхідності застосування принципу індивідуалізації відповідальності, відповідно до якого має обиратися те стягнення, яке найбільшою мірою відповідає тяжкості проступку та особі винного [4]. Проте для того, щоб цей принцип перетворився з декларації на реальний інструмент, необхідна операційна конкретизація - критерії оцінювання тяжкості проступку, обставини, що пом'якшують або обтяжують відповідальність, типові ситуації із прив'язаними до них видами стягнень. Нічого подібного у

чинному Дисциплінарному статуті немає. На мій погляд, це є концептуальним прорахунком законодавця, оскільки принцип без механізму реалізації - це лише гарне слово в тексті закону, а не правова гарантія.

Особливої уваги заслуговує питання дискреційних повноважень керівника у дисциплінарному процесі. Антикорупційна експертиза проєкту змін до Дисциплінарного статуту, проведена Національним агентством з питань запобігання корупції, прямо вказала на те, що чинна редакція наділяє уповноваженого керівника надмірно широкими дискреційними повноваженнями без чітких і вичерпних підстав для прийняття рішень, що створює реальні ризики зловживань [1]. Це означає, що один і той самий проступок - наприклад, запізнення на службу або неналежне виконання процесуальних дій - може потягнути за собою принципово різні наслідки залежно від того, хто є безпосереднім керівником, якими є стосунки в колективі та яка в підрозділі неформальна культура реагування на порушення. Пропорційність у такій системі стає не правовим принципом, а функцією від суб'єктивних уподобань конкретної посадової особи. Вважаю, що це не просто небажане, а принципово неприйнятне явище для правоохоронного органу, покликаного сам собі служити взірцем законності.

Ситуацію додатково ускладнює те, що судовий контроль за дисциплінарними рішеннями щодо поліцейських залишається переважно формальним. Принцип пропорційності є закріпленим стандартом адміністративного судочинства, відповідно до якого суд зобов'язаний перевіряти, чи є втручання у права особи необхідним і домірним меті [3]. Однак на практиці адміністративні суди нерідко обмежуються перевіркою дотримання процедури - чи було проведено службове розслідування, чи ознайомлений поліцейський із наказом, чи не пропущено строки - не вдаючись до змістовного аналізу відповідності обраного стягнення тяжкості вчиненого проступку. Така позиція судів, хоч і зрозуміла з огляду на традицію невтручання у дискрецію адміністрації, фактично легітимізує непропорційні рішення, позбавляючи поліцейського реального захисту. Гадаю, що запровадження обов'язкового триступеневого тесту пропорційності - перевірки придатності, необхідності та пропорційності у вузькому сенсі - як стандарту мотивування дисциплінарного рішення дозволило б принципово змінити цю ситуацію як на рівні первинного правозастосування, так і на рівні судового контролю.

Окрему проблему становлять зміни до Дисциплінарного статуту, внесені у зв'язку із введенням воєнного стану. Скорочення строків службового розслідування та спрощення окремих процедурних гарантій, попри їх виправданість з точки зору операційних потреб, об'єктивно звужують простір для всебічної оцінки обставин проступку, особи поліцейського, мотивів і наслідків його діяння [2]. Принцип пропорційності є за своєю природою ресурсоємним: він потребує часу, інформації та готовності до нюансованого аналізу. Коли всі ці ресурси обмежуються, страждає й пропорційність. Я не заперечую необхідності адаптації дисциплінарного законодавства до умов воєнного стану, однак переконаний, що мінімальний стандарт пропорційності має зберігатися навіть в екстраординарних умовах, адже саме в кризових ситуаціях ризик свавільного покарання зростає найбільше.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що проблема реалізації принципу пропорційності при застосуванні дисциплінарних стягнень до поліцейських в

Україні є комплексною і не зводиться до однієї лише законодавчої прогалини. Вона укорінена в ширшій інституційній культурі, де дисциплінарне покарання традиційно розглядається як управлінський інструмент, а не як правова процедура, що потребує обґрунтування. Зміна цієї культури - завдання складніше, ніж будь-яка законодавча реформа, але без неї жодні нормативні зміни не матимуть реального ефекту. Саме тому пропоную розглядати вирішення цієї проблеми у двох паралельних вимірах: по-перше, нормативному - закріплення чітких критеріїв вибору стягнення та обов'язкового тесту пропорційності; по-друге, інституційному - формування практики мотивованих, публічно обґрунтованих дисциплінарних рішень, яка поступово перетворить пропорційність із декларації на живу правову норму.

Список використаних джерел:

1. Висновок антикорупційної експертизи проєкту Закону України «Про внесення змін до Дисциплінарного статуту Національної поліції України щодо вдосконалення порядку проведення службових розслідувань та забезпечення незалежності дисциплінарних комісій» / НАЗК.

2. Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» від 15.03.2018 № 2337-VIII (у редакції від 31.03.2023).

3. Міщук І. В. Принципи пропорційності та невідворотності адміністративної відповідальності за порушення правил карантину. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2022. Том 2. № 73.

4. Сучасні проблеми правового регулювання дисциплінарної відповідальності поліцейських : матеріали наукової конференції / ХНУВС. Харків, 2018.

БУГА Володимир, *професор кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор*

ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ПРАКТИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЇ: АНАЛІЗ ТИПОВИХ ПОМИЛОК

Введення воєнного стану в Україні поклало на Національну поліцію ряд нових функцій, що раніше не входили до кола її традиційних повноважень. Однією з них стало залучення поліції до забезпечення виконання мобілізаційного законодавства, зокрема затримання та доставлення до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (далі – ТЦК та СП) осіб, які вчинили

відповідні правопорушення. Аналіз практики свідчить про наявність системних помилок при виконанні цих завдань, що зумовлює актуальність їх дослідження.

Правову основу залучення поліції до мобілізаційних заходів становлять: Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII [1], Закон України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21.10.1993 № 3543-XII [2], Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) [3], Кримінальний кодекс України (далі – КК України) [4]. Зокрема, п. 5 ч. 1 ст. 24 Закону «Про Національну поліцію» прямо передбачає, що за зверненням ТЦК та СП органи поліції здійснюють адміністративне затримання та доставлення до цих центрів призовників, військовозобов'язаних і резервістів, які вчинили відповідні адміністративні правопорушення [1]. Порядок проведення таких заходів і конкретний алгоритм взаємодії поліції та ТЦК закріплений у Постанові Кабінету Міністрів України «Питання проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період» від 16.05.2024 № 560 [5]. Проте практика свідчить, що ці норми виконуються непослідовно, що і породжує типові правозастосовні помилки.

Першу групу становлять помилки процесуального характеру. Найпоширенішою з них є неправильне визначення правової підстави затримання – змішування адміністративного затримання за ст. 261, 262 КУпАП та поліцейського заходу примусу за ст. 43 Закону «Про Національну поліцію». Оскільки право складати протоколи про правопорушення за статтями 210 та 210- 1 КУпАП належить посадовим особам ТЦК та СП (ст. 235 КУпАП), поліцейський при затриманні зобов'язаний скласти протокол саме про адміністративне затримання відповідно до ст. 261 КУпАП, а не протокол про правопорушення [3]. Невиконання цього обов'язку позбавляє затримання процесуального оформлення і може бути підставою для визнання його незаконним. Окремою проблемою є відсутність або неповнота рапортів про хід затримання та доставлення, що ускладнює наступний розгляд справи. Зазначені процедури ТЦК врегульовано відповідними нормами КУпАП [3], однак поліцейські нерідко помилково застосовують ці правила до власних дій.

Другу групу утворюють помилки кваліфікаційного характеру. Вони полягають насамперед у неправильному розмежуванні адміністративного правопорушення за ст. 210 КУпАП (порушення правил військового обліку) та кримінального правопорушення за ст. 336 КК України (ухилення від призову під час мобілізації). Ключовим маркером для переходу з адміністративної площини в кримінальну є проходження особою військово-лікарської комісії та отримання нею мобілізаційного розпорядження (повістки із зазначенням місця призову), від виконання якого особа свідомо ухиляється [4]. Якщо ж особа ще не пройшла ВЛК або не отримала «бойової» повістки, для кваліфікації за ст. 336 КК немає підстав і діяння залишається в адміністративній площині. Неврахування цих етапів мобілізаційної процедури призводить до безпідставного складення матеріалів, що можуть бути скеровані за неналежним порядком. Окремою проблемою є затримання осіб, які мають законні підстави для відстрочки, через неперевірку їх статусу в Єдиному державному реєстрі призовників, військовозобов'язаних та

резервістів, що прямо суперечить ст. 23 Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» [2].

Третю групу складають організаційно-тактичні помилки. Постанова Кабінету Міністрів України «Питання проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період» від 16.05.2024 № 560 закріплює, що ТЦК звертаються до поліції для здійснення адміністративного затримання і поліцейські беруть участь у заходах разом із представниками ТЦК [5]. Однак чіткого розподілу функцій між учасниками спільного заходу безпосередньо на місці його проведення підзаконний акт не визначає, що призводить до юрисдикційних конфліктів. Поширеною є ситуація, коли поліцейський діє ізольовано від представника ТЦК, не маючи доступу до актуальних даних Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів (системи «Оберіг»), унаслідок чого не може оперативно перевірити підстави для затримання. Технічним чинником цієї проблеми є відсутність у нарядів мобільних пристроїв із захищеним каналом зв'язку, які б забезпечували доступ до реєстру безпосередньо на місці проведення заходу. Проблема посилюється недостатнім інструктажем особового складу щодо меж повноважень при конкретному виді заходу.

Аналіз зазначених помилок дозволяє виокремити три групи причин. Нормативні: попри наявність Постанови Кабінету Міністрів України «Питання проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період» від 16.05.2024 № 560, яка частково регулює взаємодію поліції та ТЦК, відсутній єдиний відомчий акт МВС, що деталізував би алгоритм процесуальних дій поліцейського при затриманні та доставленні осіб; зберігаються колізії між нормами КУпАП та Закону «Про Національну поліцію» в частині документування затримання. Організаційні: слабка оперативна координація між поліцейськими підрозділами та ТЦК; нерівномірний доступ поліцейських до цифрових реєстрів військовозобов'язаних. Кадрові: недостатня підготовка поліцейських до дій у правових умовах воєнного стану, відсутність практикоорієнтованих модулів у системі службової підготовки.

Таким чином, правозастосовні помилки Національної поліції у досліджуваній сфері мають системний, а не одиничний характер. Для їх усунення видається за доцільне: по-перше, розробити відомчий наказ МВС, який конкретизував би алгоритм процесуальних дій поліцейського при затриманні та доставленні осіб за порушення мобілізаційного законодавства в розвиток Постанови Кабінету Міністрів України «Питання проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період» від 16.05.2024 №560, з чітким розмежуванням повноважень між поліцією та ТЦК; по-друге, забезпечити поліцейських, задіяних у мобілізаційних заходах, мобільними пристроями із захищеним каналом зв'язку для оперативного доступу до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів (системи «Оберіг») безпосередньо на місці проведення заходу, що унеможливить помилки кваліфікації та порушення прав громадян зі статусом відстрочки; по-третє, включити до програм службової підготовки поліцейських окремий модуль із правового регулювання та тактики дій при виконанні завдань мобілізаційного характеру в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19.

2. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 21 жовтня 1993 р. № 3543-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 44. Ст. 416. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/3543-12.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 р. № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. Додаток до № 51. Ст. 1122. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10.

4. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. Ст. 131. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14.

5. Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період : Постанова Кабінету Міністрів України від 16 трав. 2024 р. № 560. *Офіційний вісник України*. 2024. № 49. Ст. 2979. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2024-п.

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення вимог законодавства про мобілізаційну підготовку та мобілізацію : Закон України від 17 травня 2024 р. №3696-IX. *Офіційний вісник України*. 2024. № 48. Ст. 283. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3696-20.

ВАЛЬЧИШИН Галина, *старший викладач кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького, ЗВО «Університет короля Данила, доктор філософії в галузі права*

МУСІЙЧУК Володимир, *старший викладач кафедри вогневої підготовки ННІ підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державниого університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ТА ДОКАЗУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Домашнє насильство залишається однією з найбільш чутливих і водночас складних для правозастосування форм протиправної поведінки. Його суспільна небезпека полягає не лише у заподіянні шкоди конкретній постраждалій особі, а й у руйнуванні безпечного сімейного середовища, відтворенні насильницьких моделей поведінки, формуванні психологічної травматизації дітей та посиленні недовіри до державних інституцій у разі неефективного реагування.

В умовах воєнного стану проблема домашнього насильства набула додаткової актуальності. Психоемоційне виснаження населення, наслідки

вимушеного переміщення, економічна нестабільність, втрата житла або роботи, травматичний досвід війни, повернення військовослужбовців і ветеранів до цивільного життя без належної психологічної підтримки створюють додаткові ризики загострення конфліктів у сімейному середовищі. При цьому війна не може розглядатися як виправдання насильницької поведінки, однак вона має враховуватися державою як фактор, що потребує посилення превентивної, соціальної, психологічної та правоохоронної роботи.

Нормативну основу протидії домашньому насильству становлять Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» [1], Кодекс України про адміністративні правопорушення [2], Кримінальний кодекс України [3], а також положення Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами, ратифікованої Україною у 2022 році [4]. Важливим етапом удосконалення адміністративно-деліктного законодавства стало прийняття Закону України від 22 травня 2024 року № 3733-IX, яким оновлено правове регулювання відповідальності за домашнє насильство та суміжні адміністративні правопорушення [5].

Зокрема, у новій редакції ст. 173-2 КУпАП передбачено відповідальність саме за вчинення домашнього насильства як умисного вчинення діянь фізичного, психологічного або економічного характеру, внаслідок яких була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілої особи [2]. Крім того, законодавець виокремив самостійні склади адміністративних правопорушень: насильство за ознакою статі, сексуальне домагання, невиконання термінового заборонного припису або неповідомлення про місце тимчасового перебування у разі винесення такого припису. Такий підхід загалом відповідає європейським стандартам, однак водночас ускладнює практичну кваліфікацію дій кривдника, оскільки вимагає від поліцейського точнішого розмежування суміжних складів правопорушень.

Судова практика після оновлення законодавства свідчить, що однією з ключових проблем залишається доказування об'єктивної сторони домашнього насильства. Для притягнення особи до відповідальності за ст. 173-2 КУпАП недостатньо загального посилання на сімейний конфлікт, сварку, образи або емоційне напруження між сторонами. Необхідним є встановлення конкретних діянь фізичного, психологічного або економічного характеру, їх умисності, спрямованості на постраждалу особу, а також наслідків у вигляді шкоди фізичному чи психічному здоров'ю або можливості їх заподіяння.

Показовою є практика, у якій суди закривають провадження через відсутність належних і допустимих доказів. Зокрема, у справах про психологічне домашнє насильство суди звертають увагу, що сам протокол про адміністративне правопорушення не може замінювати доказову базу. До матеріалів справи мають долучатися пояснення потерпілої особи, пояснення свідків, відеозаписи з боді-камер, аудіо- чи відеоматеріали, результати оцінки ризиків, копія термінового заборонного припису, медичні документи або інші відомості, які підтверджують факт і наслідки насильницької поведінки особи кривдника. За відсутності таких матеріалів суди нерідко доходять висновку про недоведеність складу адміністративного правопорушення.

Окрему увагу слід звернути на проблему кваліфікації психологічного насильства. На відміну від фізичного насильства, яке часто має очевидні зовнішні прояви, психологічне насильство складніше фіксується доказово. Воно може проявлятися у приниженні, погрозах, залякуванні, переслідуванні, контролі, ізоляції, маніпуляціях або інших діях, які негативно впливають на психічний стан потерпілої особи. Однак для цілей адміністративної відповідальності важливо не лише описати такі дії, а й довести, що вони спричинили або могли реально спричинити шкоду психічному здоров'ю потерпілої особи. Саме ця обставина часто є слабким місцем у матеріалах, складених поліцейськими.

Практичну складність становить і розмежування адміністративної відповідальності за ст. 173-2 КУпАП та кримінальної відповідальності за ст. 126-1 КК України. Ключовою ознакою кримінально караного домашнього насильства є систематичність вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Отже, адміністративне правопорушення переважно охоплює окремий епізод домашнього насильства, тоді як кримінальне правопорушення у більшості випадків передбачає стійку модель насильницької поведінки.

Верховний Суд у своїй практиці звертає увагу, що попереднє притягнення особи до адміністративної відповідальності за домашнє насильство не виключає подальшої кримінально-правової оцінки її поведінки за ст. 126-1 КК України, якщо протиправні дії повторюються, набувають систематичного характеру та спричиняють більш тяжкі наслідки для потерпілої особи. Це має важливе практичне значення для поліції, оскільки кожен адміністративний матеріал у справах про домашнє насильство може у подальшому стати елементом доказування систематичності кримінального правопорушення [12].

У науковій літературі питання домашнього насильства досліджували О. О. Дудоров і М. І. Хавронюк, які приділяли увагу проблемам відповідальності за домашнє насильство і насильство за ознакою статі [6, с. 68-82]. А. А. Манжула аналізувала діяльність правоохоронних органів і суду при притягненні кривдників до адміністративної відповідальності [7, с. 367]. І. А. Ботнаренко досліджувала початковий етап розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ст. 126-1 КК України [8, с. 84]. Ю. Б. Комаринська окреслювала обставини, що підлягають доказуванню у кримінальних провадженнях про домашнє насильство [9, с. 12]. О. І. Зінсу розглядала кримінологічну характеристику особи кривдника та державну політику у сфері протидії домашньому насильству [10, с. 240]. О. Ковальова обґрунтовувала потребу єдиних стандартів підготовки фахівців у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [11, с. 227]. Наукові напрацювання цих авторів дають підстави стверджувати, що ефективна протидія домашньому насильству неможлива без поєднання правових, кримінологічних, психологічних і організаційних інструментів.

Практична діяльність поліції у цій сфері має бути спрямована не лише на формальне складання протоколу, а й на якісне документування самої події. До типових недоліків, які призводять до закриття проваджень у судах про домашнє насильство, належать: неповний опис обставин правопорушення; відсутність

конкретизації форми домашнього насильства; неналежне зазначення, у чому саме полягала шкода фізичному або психічному здоров'ю; відсутність пояснень потерпілої особи або свідків; недолучення відеозаписів з нагрудних камер; формальне заповнення оцінки ризиків; невідображення попередніх фактів насильства; неправильне кваліфікація дій особи за ст. 173-2, 173-6, 173-7 та 173-8 КУпАП; недостатнє обґрунтування необхідності винесення термінового заборонного припису.

З огляду на це доцільно запропонувати декілька практичних напрямів удосконалення реагування поліції на факти домашнього насильства. По-перше, необхідно забезпечити єдиний стандарт документування психологічного та економічного насильства, оскільки саме ці форми найчастіше викликають труднощі у доказуванні. По-друге, у матеріалах справи про домашнє насильство слід фіксувати не лише факт конфлікту, а й поведінку кривдника, стан потерпілої особи, наявність дітей, попередні звернення, ризик повторного насильства та конкретні наслідки для постраждалої особи. По-третє, варто посилити роль відеофіксації, оскільки записи з боді-камер можуть підтверджувати емоційний стан учасників події, характер спілкування, наявність погроз, агресивну поведінку кривдника або ознаки страху у потерпілої особи. По-четверте, важливо забезпечити належну взаємодію поліції із соціальними службами, службами у справах дітей, центрами безоплатної правничої допомоги, медичними закладами та мобільними бригадами соціально-психологічної допомоги.

Особливого значення в умовах війни набуває робота з родинами військовослужбовців, ветеранів, внутрішньо переміщених осіб, осіб, які пережили окупацію, полон, втрату близьких або інші травматичні події. У таких випадках реагування на домашнє насильство має поєднувати правовий захист постраждалої особи з доступом до психологічної допомоги, кризового втручання та програм корекції поведінки кривдника. Водночас травматичний досвід війни не може бути підставою для виправдання насильства чи уникнення юридичної відповідальності.

Отже, сучасна система протидії домашньому насильству в Україні перебуває на етапі якісного оновлення. Законодавчі зміни 2024 року створили більш диференційовану модель адміністративної відповідальності, однак одночасно підвищили вимоги до якості кваліфікації дій правопорушника та доказування. Судова практика свідчить, що формальний підхід до складання адміністративних матеріалів більше не забезпечує ефективного притягнення кривдників до відповідальності. Тому головним завданням є перехід від шаблонного реагування до доказово орієнтованої моделі, у якій кожен факт домашнього насильства документується в повному обсязі, професійно та з урахуванням перспектив розгляду у суді.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text

2. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та

боротьбу із цими явищами: Закон України від 22 травня 2024 року № 3733-IX. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#Text

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text

4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

5. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами: міжнародний документ від 11.05.2011. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text

6. Дудоров О.О., Хавронюк М.І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі: науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М. І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с.

7. Манжула А.А. Діяльність правоохоронних органів і суду при притягненні кривдників до адміністративної відповідальності за домашнє насильство. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 1. С. 366-369.

8. Ботнаренко І.А. Домашнє насильство: початковий етап розслідування. *Криміналістичний вісник*. 2021. № 2 (36). С. 82-91.

9. Обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування домашнього насильства : практ. посібник / І. А. Ботнаренко, Ю. Б. Комаринська, О. М. Джужа, Я. О. Дякін, Д. М. Тичина. Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2023. 52 с.

10. Зінсу О.І. Кримінологічна характеристика особистості злочинця, який вчинив домашнє насильство. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 237-247.

11. Ковальова О. До питання про необхідність розробки єдиних стандартів підготовки фахівців з питань запобігання та протидії домашньому насильству. *Забезпечення запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та протидії торгівлі людьми: національна практика та зарубіжний досвід* : матеріали науково-практичної конференції (Київ, 14 грудня 2020). Київ: Національна академія внутрішніх справ, 2020. С. 225-228.

12. Огляд судової практики Верховного Суду у кримінальних провадженнях про домашнє насильство. Рішення, внесені до ЄДРСР, за період 2019–2024 років. https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Oglyad_KKS_dom_nasulstvo.pdf

ВАРИВОДА Василь, *професор кафедри поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції*

ПОВНОВАЖЕННЯ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ОБМЕЖЕННЯ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЕЛЕКТРОСАМОКАТІВ, ЕЛЕКТРОСКУТЕРІВ ТА ІНШОГО ЕЛЕКТРОТРАНСПОРТУ

Стрімке поширення електросамокатів, електроскутерів, моноколіс, сігвеїв та іншого персонального електротранспорту в Україні актуалізувало проблему правового регулювання їх експлуатації. Відсутність тривалий час чітко визначеного правового статусу таких транспортних засобів, недостатність вимог до користувачів та обмеженість механізмів контролю створюють підвищені ризики для безпеки дорожнього руху, життя і здоров'я громадян.

Відповідно до статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. У зв'язку з цим держава зобов'язана забезпечити належне нормативне врегулювання експлуатації новітніх засобів мікромобільності.

Правові основи забезпечення безпеки дорожнього руху визначені Законом України «Про дорожній рух» [2]. Водночас тривалий час цей нормативно-правовий акт не містив спеціальних положень щодо електросамокатів та іншого легкого електротранспорту. Лише із внесенням змін до Правил дорожнього руху України було частково врегульовано статус осіб, які керують такими транспортними засобами.

Суттєву роль у сфері регулювання експлуатації електротранспорту відіграють органи державної влади. Зокрема, Кабінет Міністрів України забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері безпеки дорожнього руху, затверджує Правила дорожнього руху, а також визначає порядок використання транспортних засобів [3]. Міністерство внутрішніх справ України та Національна поліція України відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» здійснюють контроль за дотриманням правил дорожнього руху та мають повноваження щодо припинення адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху [4].

Особливого значення набувають повноваження органів місцевого самоврядування. Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» виконавчі органи місцевих рад забезпечують організацію дорожнього руху, погодження маршрутів руху транспорту, а також здійснюють заходи щодо благоустрою територій населених пунктів [5]. Саме органи місцевого самоврядування дедалі частіше ухвалюють локальні нормативні акти щодо порядку використання електросамокатів у окремих громадських місцях.

На практиці органи місцевого самоврядування впроваджують такі обмежувальні заходи:

– визначення зон із забороною руху електросамокатів;
– встановлення обмежень максимальної швидкості;
– визначення спеціальних місць для паркування;
– заборона руху на окремих пішохідних ділянках;
– укладення меморандумів із операторами прокату електротранспорту.

Зокрема, у місті Києві впроваджувалися обмеження швидкості руху електросамокатів у центральній частині міста та визначалися спеціальні зони для їх паркування [6]. Аналогічна практика поширюється і в інших територіальних громадах України.

Водночас чинне законодавство України все ще містить низку прогалин. Зокрема, відсутній окремий закон, який би комплексно визначав:

– правовий статус засобів персональної мобільності;

– порядок їх державної реєстрації;

– вікові обмеження для користувачів;

– обов'язковість використання засобів захисту;

– механізми страхування цивільної відповідальності;

– адміністративну відповідальність за окремі порушення правил експлуатації.

Науковці обґрунтовано звертають увагу на необхідність гармонізації українського законодавства із європейськими підходами щодо регулювання мікромобільності та підвищення безпеки дорожнього руху [7].

Отже, повноваження органів державної влади та місцевого самоврядування щодо обмеження експлуатації електросамокатів, електроскутерів та іншого електротранспорту мають комплексний характер і спрямовані насамперед на забезпечення публічної безпеки. Подальше вдосконалення законодавства повинно бути орієнтоване на формування єдиної державної політики у сфері мікромобільності, чітке розмежування компетенції органів влади та запровадження ефективних механізмів контролю за дотриманням правил експлуатації електротранспорту.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text

2. Про дорожній рух : Закон України від 30.06.1993 № 3353-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3353-12#Text

3. Правила дорожнього руху : постанова Кабінету Міністрів України від 10.10.2001 № 1306. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1306-2001-%D0%BF#Text

4. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text

5. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text

6. Рішення та рекомендації Київської міської державної адміністрації щодо використання електросамокатів у місті Києві. URL: https://nashkiev.ua/news/u-kievi-regulyuvatimut-pravila-koristuvannya-elektrosamokatami-podrobitsi

7. Ковалів М.В. Адміністративно-правове забезпечення безпеки дорожнього руху в умовах розвитку мікромобільності // Юридичний науковий електронний журнал. 2024. № 2. С. 115–119.

ВЕСЕЛОВ Микола, *професор кафедри права навчально-наукового юридичного інституту Державного університету економіки і технологій, доктор юридичних наук, професор*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У СПРАВАХ ПРО КЕРУВАННЯ У СТАНІ СП'ЯНІННЯ В КОНТЕКСТІ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Протягом 2025 року на розгляді в місцевих судах перебувало 153 395 справ за ст. 130 КУпАП (керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння), з яких 130 199 (майже 18% від загальної кількості адміністративних справ) надійшли у звітному періоді. За результатами року суди розглянули 125 216 справ (81,6%), 4 692 (3%) – повернули для належного оформлення, а 23 487 (15,4%) залишилося нерозглянутими.

Серед розглянутих проваджень 12,9% було закрито, зокрема: у зв'язку з відсутністю події чи складу правопорушення – 89,5%; через закінчення строків накладення стягнення – 5,2%; із передачею матеріалів органам досудового розслідування – 0,3%.

Особливої уваги заслуговує рівень оскарження. За попередній рік до апеляційних судів надійшло 17 735 скарг, фактично було переглянуто 13 882 справи (78,3%). Це досить високий показник для адміністративних справ, що пояснюється суворістю санкцій (великі штрафи та позбавлення прав). Статистика підтверджує, що апеляційна інстанція у справах про адміністративні правопорушення де-факто перетворилася на «спеціалізований суд по 130-й статті». Якщо взагалі умовно кожна 23-тя (4,3%) справа про адміністративне правопорушення, розгляд якої закон відносить до компетенції суду доходить до апеляції, а 29-та (3,4%) розглядається фактично, то у випадку зі статтею 130 КУпАП – умовно кожна 7-ма (14%) оскаржується і кожна 9-та (11%) фактично розглядається апеляційними судами.

За результатами апеляційного перегляду 12,6% постанов судів першої інстанції було скасовано із закриттям провадження у справі, у тому числі 11,3% – через відсутність події та/чи складу адміністративного правопорушення. Така статистика вже заслуговує на увагу як науковців так і практиків [1].

Високий показник скасувань судових рішень у справах про адміністративні правопорушення корелює із загальною тенденцією зростання кількості звернень до міжнародних судових інстанцій щодо захисту прав осіб, які притягаються до відповідальності. Показовим є також той факт, що серед заяв до Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ / Високий Суд), які надходили від громадян проти України за результатами адміністративно-деліктних проваджень значна частина стосувалася саме справ, пов'язаних з керуванням транспортними засобами особами, які перебувають у стані сп'яніння.

За рішеннями ЄСПЛ (наприклад, справа «Михайлова проти України» від 06.03.2018 р.) позиція Високого Суду полягала у констатації порушення *принципу безсторонності* в провадженні у справі про адміністративне правопорушення щодо заявника, під час якого прокурор був відсутнім. Роль посадової особи, яка склала протокол про адміністративне правопорушення, обмежувалася переданням суду протоколу та підтверджуючих доказів. Після виконання цієї функції ця посадова особа не відігравала ролі у провадженні, так само як і прокуратура. Іншими словами, під час провадження у суді не було «сторони обвинувачення» або «прокурора». Не зважаючи на те, що справу було розглянуто згідно з національними процесуальними нормами, ЄСПЛ визнав порушення п. 1 ст. 6 Європейської конвенції з прав людини щодо вимоги безсторонності (пункти 60-67) [2].

Але, як виявилося, така позиція ЄСПЛ не стала абсолютною. 16.11.2023 р. Високий Суд виніс рішення у справі «Фігурка проти України», у якому фактично змінив свій підхід до питання обов'язкової участі сторони обвинувачення у справах про притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 130 КУпАП. Суд повторює, що неупередженість зазвичай означає відсутність упередженості і її існування чи інші ознаки можуть бути перевірені різними способами (суб'єктивний та об'єктивний критерії). У цьому зв'язку навіть зовнішній вигляд здійснення судочинства може мати певне значення, або, іншими словами, «*правосуддя має не лише здійснюватися, його також має бути видно, як воно здійснюється*». Відсутність сторони обвинувачення на усному слуханні може порушити питання відповідно до ст. 6 п. 1 та п. 3 Конвенції, оскільки це може викликати сумніви щодо об'єктивної неупередженості суду, спонукаючи останній до перейняття на себе ролі сторони обвинувачення у справі, та може спричинити труднощі у здійсненні прав обвинуваченого бути поінформованим про «характер та підстави обвинувачення», мати «достатній час та можливості» для підготовки захисту, а також підриваючи здатність обвинуваченого висунути належний захист у змагальному провадженні.

Однак у справі «Фігурка проти України» ніщо в аргументах заявника чи в матеріалах справи, на думку Високого Суду, не вказує на те, що відсутність прокурора на слуханні в апеляційному суді могла б викликати обґрунтовані сумніви щодо об'єктивної неупередженості цього суду або іншим чином вплинути на справедливість провадження. Зокрема, ЄСПЛ не виявив жодних ознак того, що апеляційний суд сам, за відсутності сторони обвинувачення, вжив заходів, які можна було б інтерпретувати як взяття на себе ролі сторони обвинувачення, таких як, наприклад, зміна сукупності доказів на шкоду заявнику, представлення нових викривальних доказів за власним ініціативою або вилучення певних доказів, поданих обвинуваченням. За цих обставин, розглянутих у сукупності, не можна вважати, що апеляційний суд взяв на себе роль сторони обвинувачення або був поставлений у становище, яке вимагало від нього взяти на себе роль сторони обвинувачення [3].

Інша річ, коли суд займає проактивну позицію у збиранні доказів. Показовим прикладом, в якому було підкреслено принципову позицію ЄСПЛ з цього питання стало рішення у справі «Гайдашевський проти України» (від 06.02.2025 р.).

На відміну від ситуації в згаданому рішенні у справі «Фігурка проти України» у цій справі апеляційний суд не лише розглянув докази, підготовлені органом досудового розслідування. Навпаки, докази були долучені до справи за запитом апеляційного суду, зокрема акт медичного огляду та пояснення його змісту, складені відповідним медичним закладом (суть провадження так само стосувалося адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 130 КУпАП).

Важливо також підкреслити, що апеляційний суд визначив питання, щодо якого він збирав докази з власної ініціативи, як ключове. У своїй апеляційній скарзі заявник стверджував, що медичний огляд його на стан сп'яніння не відповідав встановленим національним нормам (Інструкції), тому його вину не було доведено допустимими доказами. Суд зазначає, що згідно з відповідними національними нормами висновки медичних оглядів на стан сп'яніння, які не відповідали вимогам нормативних актів, мали вважатися недійсними. Сам апеляційний суд, вочевидь, вважав питання проведення лабораторних досліджень ключовим у справі та відклав судові засідання до моменту отримання відповідного підтвердження від медичного закладу.

З цього випливає, що апеляційний суд за власною ініціативою відшукав ключові докази, які шкодили позиції обвинуваченого, і використав їх у своїй постанові для спростування наведених стороною захисту аргументів. Жоден інший учасник адміністративного провадження не був присутній, щоб просити суд провести таку перевірку чи зібрати докази.

З цього приводу у своєму рішенні ЄСПЛ наголосив: «Відшукавши такі докази за власною ініціативою та згодом визнавши заявника винним на підставі отриманих у такий спосіб доказів, апеляційний суд створив враження плутанини між ролями прокурора та судді, а тому дав підстави для законних сумнівів щодо безсторонності суду за результатами об'єктивної перевірки» (п. 34) [4].

На думку Високого Суду визначені в цій справі виправдані сумніви щодо об'єктивної безсторонності апеляційного суду не можна вважати сумісними зі ст. 6 Конвенції, незважаючи на те, що справа заявника стосувалася незначного порушення правил безпеки дорожнього руху, і, таким чином, провадження, в якому гарантії за кримінальним аспектом статті 6 Конвенції не застосовуються з повною суворістю [4].

Вказана ситуація вимагає стратегічного вирішення. На сьогодні обов'язок щодо збирання доказів (згідно з ч. 2 ст. 251 КУпАП) покладено на осіб, уповноважених на складання протоколів про адміністративні правопорушення, визначених ст. 255 цього Кодексу. Право надавати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання та подавати заяви має особа, яка притягається до адміністративної відповідальності, а також її законні представники та захисники (ст.ст. 268, 270 КУпАП). Водночас посадові особи, які склали протокол у справах, підсудних суду, під час розгляду справи можуть виступати лише як свідки.

Здійснюючи нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів при провадженні в справах про адміністративне правопорушення права знайомитися з матеріалами справи; брати участь у розгляді справи; заявляти клопотання; давати висновки з питань, що виникають під час розгляду справи; вносити подання, оскаржувати постанову і рішення по скарзі в справі про адміністративне

правопорушення, а також вчиняти інші передбачені законом дії здобуває прокурор. Але згідно зі ст. 250 КУпАП участь прокурора у розгляді справи судом є обов'язковою лише при провадженні у справах про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 172-4 – 172-9, 172-9-2 (правопорушення, пов'язані з корупцією) цього Кодексу.

Таким чином, ефективність притягнення до відповідальності за ст. 130 КУпАП сьогодні прямо залежить від професіоналізму працівника Національної поліції на місці події (виявлення ознак правопорушення): він має діяти як кваліфікований збирач доказів, чия робота забезпечує спроможність обвинувачення без сторонньої допомоги з боку судової гілки влади. З урахуванням зазначеного, критичного значення набуває якість доказової бази на етапі документування: ретельне оформлення матеріалів до передачі в суд, мінімізація процесуальних помилок.

Список використаних джерел:

1. Аналітичні таблиці щодо стану здійснення правосуддя за 2025 рік. Судова статистика. *Веб-сайт Судова влада України*. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2025 (дата звернення: 05.05.2026).

2. Mykhaylova v. Ukraine (Application no. 10644/08), European Court of Human Rights (2018). https://hudoc.echr.coe.int/rus?i=001-181381.

3. Figurka v. Ukraine, (Application no. 28232/22), European Court of Human Rights (2023). https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-228845.

4. Haydashevskyy v. Ukraine, (Application no. 11553/21), European Court of Human Rights. (2025). https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-228846.

ВОЛОБОЄВ Артур, *начальник відділу організації освітнього процесу Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права*

ВОЄВОДА Катерина, *помічниця ректора з гендерних питань Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук*

ГЕНДЕРНО ЗУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО ЯК ЗАГРОЗА БЕЗПЕКОВОМУ СЕРЕДОВИЩУ

Гендерно зумовлене насильство є одним із найбільш латентних і водночас системних проявів злочинності, що безпосередньо деструктивно впливає на стан безпекового середовища в суспільстві. Під безпековим середовищем слід розуміти сукупність соціальних, правових та інституційних умов, що визначають рівень захищеності особи від протиправних посягань. Гендерно зумовлене насильство порушує цю захищеність у специфічний спосіб, адже воно систематично

проявляється в приватній сфері, нормалізується культурними стереотипами та залишається значною мірою поза межами офіційної кримінальної статистики.

З кримінологічної точки зору, гендерно зумовлене насильство охоплює широкий спектр протиправних діянь: від фізичного й сексуального насильства до психологічного примусу та економічного контролю. Найбільш поширеною інституційно визнаною формою такого насильства є домашнє насильство, яке в Україні отримало самостійну правову регламентацію з ухваленням Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII [1]. Цей нормативний акт визначив домашнє насильство як діяння (дія або бездіяльність) фізичного, сексуального, психологічного або економічного характеру, що вчиняються в сім'ї чи в межах місця проживання або між родичами, або між колишнім чи теперішнім подружжям, або між іншими особами, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у родинних відносинах чи у шлюбі між собою, незалежно від того, чи проживає (проживала) особа, яка вчинила домашнє насильство, у тому самому місці, що й постраждала особа, а також погрози вчинення таких діянь [1]. Водночас законодавець криміналізував зазначене явище, доповнивши Кримінальний кодекс України статтею 126^1, яка передбачає кримінальну відповідальність за домашнє насильство [2]. При цьому, стаття 173^2 Кодексу України про адміністративні правопорушення зберігає адміністративну відповідальність за менш суспільно небезпечні форми такої поведінки [3], що формує диференційований механізм юридичного реагування.

Слід зазначити, що важливим міжнародно-правовим орієнтиром у цій сфері є Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція), яка набула чинності для України після її ратифікації Законом України від 20.06.2022 № 2319-IX [4]. Конвенція розглядає гендерно зумовлене насильство не лише як кримінально-правову проблему, а й як прояв структурної нерівності між жінками та чоловіками, тим самим визначаючи необхідність комплексних превентивних підходів, що виходять за межі суто репресивних заходів.

Кримінологічний аналіз досліджуваного явища дозволяє виокремити низку його ключових детермінант. На нашу думку, до них належать: патріархальні ціннісні настанови, що легітимізують домінування однієї статі над іншою; соціально-економічна залежність жертви від кривдника; низький рівень правової обізнаності потерпілих щодо наявних механізмів захисту; недостатня соціальна підтримка постраждалих. В умовах воєнного стану зазначені детермінанти посилюються внаслідок психоемоційного стресу, вимушеного переселення та деструкції сімейних зв'язків, що об'єктивно розширює криміногенний потенціал гендерно зумовленого насильства.

Центральна роль у протидії цьому явищу належить Національній поліції. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII, до основних повноважень поліції відноситься, зокрема, превентивна та профілактична діяльність, спрямована на запобігання вчиненню правопорушень [5]. Реалізація цієї функції у сфері гендерно зумовленого насильства передбачає: виявлення та облік осіб, схильних до насильницької поведінки в побуті; проведення

профілактичних бесід з кривдниками; здійснення контролю за виконанням обмежувальних приписів, виданих відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 07.12.2017 № 2229-VIII [1]; взаємодію з центрами надання соціальних послуг та спеціалізованими установами для постраждалих. Окремого значення набуває своєчасне реагування дільничних офіцерів поліції на повідомлення про факти домашнього насильства, оскільки не своєчасне, мінливе втручання нерідко призводить до ескалації насильницьких дій аж до вчинення умисних тяжких злочинів.

Таким чином, гендерно зумовлене насильство становить самостійний кримінологічно значущий чинник деструкції безпекового середовища, що потребує системної превентивної відповіді з боку держави. Ефективність такої відповіді визначається не лише механізмами нормативного регулювання, але й реальною спроможністю Національної поліції виконувати превентивну та профілактичну діяльність в тісній взаємодії з соціальними службами, органами місцевого самоврядування та інститутами громадянського суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству : Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text.

2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text.

4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) : Міжнародний документ від 11.05.2011. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text.

5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text.

ВОЛОБОЄВ Артур, *начальник відділу організації освітнього процесу Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Введення воєнного стану в Україні суттєво змінило умови функціонування всієї правоохоронної системи, зокрема сфери оперативно-розшукової діяльності

(далі – ОРД). Правовий режим воєнного стану, визначений Законом України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII [1], передбачив запровадження особливого порядку діяльності органів державної влади, що безпосередньо впливає на правові основи, організацію та порядок здійснення ОРД.

Чинна нормативна база ОРД, підґрунтям якої є Закон України «Про ОРД» від 18 лютого 1992 року № 2135-XII [2], формувалася за умов, що суттєво відрізнялися від сьогодення, – за відсутності реального збройного конфлікту й масштабних загроз державній безпеці. Відтак її приписи виявилися недостатньо адаптованими до реалій повномасштабного вторгнення. Зокрема, закон не містить окремих норм, що регулюють здійснення ОРД на тимчасово окупованих чи деокупованих територіях, не визначає особливостей документування злочинів, вчинених в умовах збройного конфлікту, а механізми захисту прав осіб, щодо яких провадяться оперативно-розшукові заходи, набули іншого значення в контексті обмежень, передбачених правовим режимом воєнного стану.

Провідну роль у трансформації форм і методів ОРД відіграло законодавче закріплення негласних слідчих (розшукових) дій (далі – НСРД) у Кримінальному процесуальному кодексі України (далі – КПК України) [3]. Цей механізм утворив «гібрид» між ОРД та кримінальним провадженням, надавши оперативним підрозділам розширений інструментарій втручання у приватну сферу під судовим контролем, однак запровадив процесуальні обмеження, передбачені ст. 41 КПК України [3]. У воєнний час такий механізм набув нових функціональних ознак, коли НСРД дедалі частіше застосовуються для документування воєнних злочинів, злочинів проти основ національної безпеки, виявлення агентурних мереж противника. Водночас процесуальний порядок їх санкціонування через судовий контроль і прокурорський нагляд ускладнює оперативність реагування, що в умовах збройного конфлікту становить очевидну ваду системи.

Із цим пов’язана й проблема оперативного обслуговування деокупованих територій, бо руйнування облікових баз, масове переміщення населення, знищення місцевих оперативних позицій та агентурного апарату створило безпрецедентну інформаційну прогалину, яку неможливо заповнити виключно процесуальними засобами. Відновлення оперативних позицій у таких умовах вимагає нових підходів, відповідного правового забезпечення та міжвідомчої координації. Саме усвідомлення цих структурних обмежень спонукало законодавця до пошуку системної відповіді, результатом якого стала розробка проєкту Закону України «Про кримінальну розвідку». Цей документ пропонує переосмислення правових основ ОРД, а саме щодо розмежування ОРД у формі кримінальної розвідки та досудового розслідування, закріплення проактивного підходу до виявлення злочинів, конкретизацію і систематизацію перелік суб'єктів та форм оперативної роботи. Показово, що цей проєкт орієнтований на стандарти, сумісні з практикою держав-членів ЄС та партнерів по НАТО, що відповідає стратегічному курсу України на євроатлантичну інтеграцію.

На нашу думку, подальший розвиток ОРД визначатиметься декількома взаємопов’язаними напрямами, одні з яких це:

– нормативна адаптація, що є передумовою для будь-яких організаційних оновлень і передбачає насамперед приведення законодавства у відповідність до реалій збройного конфлікту;

– прийняття Закону України «Про кримінальну розвідку», що має супроводжуватися відповідним відомчим нормотворенням і цілеспрямованою підготовкою (перепідготовкою) кадрового складу оперативних підрозділів, бо без цього будь-яке законодавче оновлення залишиться декларативним;

– окреме правове врегулювання впровадження технологій аналізу великих даних та штучного інтелекту в аналітичну роботу оперативних підрозділів.

Отже, трансформація ОРД в умовах воєнного стану зумовлена як безпосередніми загрозами збройного конфлікту, так і стратегічними завданнями реформування правоохоронної системи відповідно до євроінтеграційних зобов'язань держави. Ефективна адаптація можлива лише за умови системного перегляду нормативних основ ОРД, оновлення інструментарію та якісної підготовки (перепідготовки) кадрового складу оперативних підрозділів до роботи в умовах, що не мали прецеденту в новітній історії українського законодавства.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text.

2. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text.

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text.

ГОЛОВКОВ Олександр, *доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

ПРОТОКОЛ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА СТ. 173-7 КУПАП: ТИПОВІ ПОМИЛКИ СКЛАДАННЯ ТА ЇХ НАСЛІДКИ ДЛЯ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ

Запровадження ст. 173-7 «Сексуальне домагання» до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) стало значущою подією в адміністративно-деліктному законодавстві України. Однак вже перший рік практики застосування цієї норми виявив, що ефективність притягнення до

відповідальності за сексуальне домагання значною мірою визначається не лише правильністю кваліфікації, а й якістю первинного процесуального документування – складання протоколу про адміністративне правопорушення. Недоліки протоколу є найпоширенішою причиною повернення матеріалів справи, закриття провадження або ухвалення виправдувального рішення. Саме тому питання типових помилок складання протоколу за ст. 173-7 КУпАП є актуальним як для науки адміністративного права, так і для методики підготовки правоохоронців.

Відповідно до ст. 256 КУпАП у протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються: дата і місце його складення; посада, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол; відомості про особу, яка притягається до відповідальності; місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення; нормативний акт, що передбачає відповідальність за дане правопорушення; прізвища, адреси свідків і потерпілих, якщо вони є; пояснення особи, яка притягається до адміністративної відповідальності; інші відомості, необхідні для вирішення справи [1].

У справах про сексуальне домагання зазначені формальні вимоги набувають якісно іншого наповнення, оскільки склад цього правопорушення включає низку оціночних ознак, що не можуть бути зафіксовані шаблонно. «Суть адміністративного правопорушення» у таких справах не вичерпується простим описом дії – вона має відображати всі елементи об'єктивної та суб'єктивної сторони: характер дій, їх сексуальне спрямування, спосіб вираження (вербальний, невербальний, електронний), ознаку вчинення «проти бажання» потерпілої особи, а також фактичні наслідки для неї (образа, приниження, залякування).

Аналіз судових постанов у справах за ст. 173-7 КУпАП, прийнятих упродовж 2025 року [2], дозволяє систематизувати типові помилки при складанні протоколів у таких категоріях.

Перша категорія – недостатня конкретизація дій сексуального характеру. Частина протоколів обмежується загальними формулюваннями на кшталт «вчинив сексуальне домагання», «дозволив собі непристойні висловлювання», «поводився неналежним чином», без розкриття конкретного змісту вчинених дій або висловлювань. Такі формулювання не дають суду можливості перевірити, чи дійсно вчинені дії мають сексуальний характер, та оцінити їх суспільну небезпечність. Суди у кількох справах прямо вказали на недостатню конкретизацію опису правопорушення як на підставу для повернення матеріалів або закриття провадження.

Друга категорія – ненаведення доказів небажаності дій. Ознака «проти бажання особи» є обов'язковим елементом об'єктивної сторони ст. 173-7 КУпАП і принципово відрізняє сексуальне домагання від взаємного флірту або іншої добровільної взаємодії. Протокол має містити фактичне підґрунтя, на якому поліцейський зробив висновок про небажаність дій: слова відмови потерпілої особи, її спроби припинити контакт, звернення до поліції або інших осіб по допомогу, поведінка після інциденту. У протоколах, що є лише коротким переказом заяви потерпілої без зазначення таких обставин, суди не завжди визнають цю ознаку доведеною.

Третя категорія – відсутність або неналежна якість додатків до протоколу. У справах про сексуальне домагання принципового значення набувають додатки: скріншоти переписки, записи відеоспостереження, роздруківки зареєстрованих викликів, фотоматеріали. Практика засвідчує, що нерідко поліцейський обмежується власноручним протоколом та заявою потерпілої, не вживаючи заходів до збереження та долучення наявних об'єктивних доказів. Так, у справах про сексуальне домагання через електронні комунікації фіксація факту надсилання повідомлень нерідко залишається поза увагою, що ускладнює доказування у суді.

Четверта категорія – неналежне відображення суб'єктивної сторони. Оскільки ст. 173-7 КУпАП передбачає відповідальність лише за умисні дії, протокол має містити відомості, з яких суд може зробити висновок про умисний характер поведінки особи. У справах, де особа заперечує наявність сексуального умислу (наприклад, стверджує, що доторкування було випадковим), саме протокол у сукупності з поясненнями потерпілої, свідків і наявними матеріалами фіксації має містити підґрунтя для спростування такої позиції. Відсутність у протоколі відомостей про контекст події, поведінку особи до і після інциденту, характер контакту між сторонами суттєво ускладнює доказування умислу.

П'ята категорія – помилки при отриманні пояснень від потерпілої особи. Відповідно до ст. 256 КУпАП потерпілому надається можливість додати до протоколу пояснення. У справах про сексуальне домагання пояснення потерпілої є ключовим доказом, однак вони нерідко фіксуються формально або в надто загальних словах. Разом з тим суди зважають на деталізованість, послідовність і несуперечливість пояснень потерпілої; розмиті або суперечливі пояснення у кількох справах стали підставою для сумнівів у доведеності вини.

Аналіз судової практики [2] засвідчує, що у більшості справ, у яких провадження було закрито або матеріали повернуто для доопрацювання, причини пов'язані саме з недоліками протоколу, а не з відсутністю самого факту правопорушення. Суди у таких випадках, як правило, вказують на такі формулювання: «протокол не містить конкретного опису дій сексуального характеру»; «із матеріалів справи не вбачається, що дії вчинялися саме проти бажання потерпілої»; «матеріали не підтверджують умисний характер дій»; «протокол складений з порушенням вимог ст. 256 КУпАП».

Це свідчить про те, що суди фактично формують стандарт належного протоколу у справах за ст. 173-7 КУпАП через власну практику повернення матеріалів і мотивування відмов. Водночас цей стандарт залишається розпорошеним по окремих судових рішеннях і не узагальненим у вигляді методичних рекомендацій або роз'яснень Верховного Суду, що унеможливлює його системне впровадження у практику поліцейського документування.

Характерною особливістю справ про сексуальне домагання є те, що правопорушення нерідко вчиняється без свідків і у ситуаціях, де фіксація об'єктивних доказів є обмеженою. Це створює так звану проблему «слово проти слова», яка в умовах стандарту доказування, що застосовується у справах про адміністративні правопорушення, може призводити до різних результатів залежно від підходу конкретного судді.

Для подолання цієї проблеми при документуванні слід виходити з таких практичних правил. По-перше, навіть за відсутності свідків поліцейський має перевірити наявність камер відеоспостереження у місці події або в безпосередній близькості від нього та вжити заходів до збереження записів. По-друге, при фіксації дій, вчинених через електронні комунікації, поліцейський зобов'язаний невідкладно забезпечити збереження переписки, адже вона може бути видалена правопорушником. По-третє, пояснення потерпілої мають фіксуватися з максимальною деталізацією – час, місце, точний зміст слів або дій, реакція потерпілої, подальші дії обох сторін. По-четверте, у разі звернення потерпілої по медичну або психологічну допомогу після інциденту це має бути відображено у протоколі як обставина, що підтверджує суб'єктивне сприйняття ситуації.

Неналежна якість протоколів за ст. 173-7 КУпАП має наслідки, що виходять за межі окремої справи. По-перше, закриття справи внаслідок процесуальних помилок при документуванні формує у правопорушника відчуття безкарності та може провокувати повторні діяння. По-друге, воно позбавляє потерпілу особу ефективного захисту, що є порушенням позитивних зобов'язань держави за Стамбульською конвенцією щодо забезпечення належного розслідування фактів сексуального насильства. По-третє, накопичення справ із процесуальними помилками формує викривлену судову статистику, яка може хибно свідчити про «низький рівень сексуальних домагань» замість відображення реальної ситуації.

З огляду на це, підготовка поліцейських до документування правопорушень за ст. 173-7 КУпАП має набути системного характеру. Це включає практичне відпрацювання навичок складання протоколу на відповідних ситуаційних задачах під час всіх форм професійного навчання поліцейських, проведення відомчих тренінгів для діючих поліцейських, розробку та запровадження спеціалізованої пам'ятки для оперативного використання при виїзді на виклики відповідної категорії.

Підсумовуючи зазначимо, що якість протоколу про адміністративне правопорушення є вирішальним чинником ефективного правозастосування за ст. 173-7 КУпАП. Аналіз судової практики 2025 року виявляє системні недоліки у первинному документуванні сексуального домагання, зокрема: недостатню конкретизацію дій сексуального характеру, неналежне підтвердження ознаки небажаності, відсутність або неналежна фіксація об'єктивних доказів, формальне відображення суб'єктивної сторони правопорушення. Усунення цих недоліків потребує актуалізації наявних методичних рекомендацій з урахуванням сформованої судової практики, впровадження практикоорієнтованих модулів у підготовку поліцейських, а також формування на рівні Верховного Суду роз'яснень щодо стандартів доказування у зазначеній категорії справ.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07 грудня 1984 р. № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. № 51. Ст. 1122 (із змінами та доповненнями).

2. Постанови у справах про адміністративне правопорушення, передбачені ст. 173-7 КУпАП, прийняті судами України протягом 2025 року. URL:

https://drive.google.com/drive/folders/1N-Oe4bkeXo8eN_b8iz5tAe2M0yslNFSD?usp=sharing

ГОРБАЧ-КУДРЯ Іванна, *доцент кафедри поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, підполковник поліції*

ГЕНДЕРНОІНТЕГРОВАНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ: ПРАКТИКА ЗАЛУЧЕННЯ ДО СЛУЖБИ У ЗВЕДЕНОМУ ЗАГОНІ

Коментуючи низку подій, що відбулися з початку 2026 року за участю поліціанток та спричинили їх загибель або смерті інших людей, Українське суспільство намагається з'ясувати межу між власною безпекою, службовим обов'язком та безрозсудністю [1] або ініціювати проходження бойової підготовки патрульними на полігонах [2]. У такий спосіб особливо актуальним стає пошук нових підходів до професіоналізації кадрів Національної поліції.

Метою нашого дослідження є огляд тенденцій, представлених у науковій літературі, щодо формування поліцейського, здатного протистояти сучасним викликам війни, виявлення особливостей гендерного розподілу особового складу, залученого до несення служби у зведеному загоні, як індикатора ефективності існуючої гендерноінтегрованої підготовки правоохоронців для створення якісного безпекового середовища, а також пошук прикладів для наслідування з метою впровадження до професійного навчання поліцейських.

Кононенко Т.В. вважає, що в умовах воєнного стану дотримання гендерного принципу у професійній підготовці поліцейського є особливо важливим [3, с.58]. Заміну класичного гендерноінтегрованого підходу в освітньому процесі доречно здійснювати шляхом створення гендерно-чутливого середовища, розроблення спецкурсів, новітніх інтерактивних методик, використання міжнародних практик підготовки сил сектору безпеки й оборони [3, с.60-61].

Швець Д.В., Пономаренко Я.С. звертають увагу, що у професіоналізації поліцейських необхідно враховувати гендерні відмінності. Такий підхід забезпечує ефективне управління персоналом, дозволяє прогнозувати поведінкові реакції в складних умовах несення служби на блокпостах, враховуючи реальні загрози воєнного часу [4, с.185].

Виклики, з якими поліцейські зіштовхнулися протягом останніх чотирьох років внаслідок широкомасштабної збройної агресії рф проти України, детермінують трансформації змістового наповнення їх професійного навчання з орієнтиром на виконанні бойових завдань як сил безпеки та взаємодії із силами оборони, а також вимагають заміну класичного гендерноінтегрованого підходу підготовки на гендерно-чутливу професіоналізацію, що дозволить в подальшому залучити, наприклад, до служби у зведеному загоні більше поліціанток. У Таблиці 1 представлено розподіл особового складу чоловічої та жіночої статі ГУНП в

Луганській області при виконанні тимчасових функціональних обов'язків поліцейського зведеного загону протягом п'яти місяців 2026 року.

Таблиця 1 Залучення особового складу до виконання завдань у зведеному загоні

2026 рік										
місяць	січень		лютий		березень		квітень		травень	
стать	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.	чол.	жін.
Дніпропетровська область	29	1	29	1	30	0	23	1	23	1
Харківська область	*		73	7	52	8	62	4	61	5

Примітка: * – інформація відсутня

Джерело: розрахунки ротацій ГУНП в Луганській області

Статистичні дані, наведені у Таблиці 1 вказують на відсутність або малу присутність поліціанток (від 3% до 4% від загальної кількості залучених поліцейських) у зведеному загоні на території Дніпропетровської області та пріоритетність з трохи більшим, але так само незначним, співвідношенням їх (від 6% до 13% від загальної кількості залучених поліцейських) у Харківській області. Помітне привалювання поліціанток на блокпостах у Харківській області, порівняно із чисельною кількістю їх у Дніпропетровській області, доречно пов'язувати із «підвищеною орієнтацією жінок на економічну стабільність» [4, с.182].

В цілому отриманий розподіл показників можна пояснити відсутністю належної підготовки у поліцейських жіночої статі до виконання бойових завдань. Якщо в питаннях підготовки професіональних кадрів Національної поліції, здатних виконувати завдання у складі зведеного загону, доречно переосмислити досвід 25 Навчального центру, який з 2017 року проводить курси фахової підготовки військової поліції та фахівці якого у щільній взаємодії із поліцейськими несуть службу на блокпостах, то шляхи навчально-методичного вирішення проблеми за гендерним спрямуванням вочевидь слід пов'язувати із міжнародними практиками США, Великобританії та Франції.

Отже, у науковій літературі воєнного періоду наявні напрацювання, автори яких вказують на необхідність заміни класичної гендерноінтегорованої підготовки кадрів Національної поліції на гендерно-чутливу професіоналізацію. Неефективність професійного навчання для поліціянток підтверджено даними гендерного розподілу особового складу ГУНП в Луганській області у зведеному загоні. Високе відсоткове співвідношення показників вказує на об'язковість враховувати під час бойової підготовки правоохоронців гендерний аспект.

Список використаних джерел:

1. Кундіренко Г. Поліцейські, які не вступили у бій зі стрілком у Києві, і їхні аргументи // BBC News Україна. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/articles/ce3dr4k0959o (дата звернення 08.05.2026).

2. Патрульну поліцію тимчасово очолить заступник голови НПУ Фацевич // Укрінформ. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-society/4114823-patrulnu-policiu-timcasovo-ocolit-zastupnik-golovi-npu-facevic.html (дата звернення 09.05.2026).

3. Кононенко Т.В. Гендерна компетентність у контексті професійної підготовки поліцейського. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. №2. С.57-62. DOI: https://doi.org/10.32782/cuj-2025-2-6

4. Швець Д.В., Пономаренко Я.С. Гендерні відмінності мотивації поліцейських та їхні імплікації для професійної діяльності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Психологія*. 2025. №2. С.181-185. DOI: https://doi.org/10.32782/psy-visnyk/2025.2.32.

ГЛАДИК Христина, *здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Судова експертиза» Національної академії внутрішніх справ*
***Науковий керівник*: КОЗЕНКО Сергій,** *старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Національної академії внутрішніх справ заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу тренер вищої категорії, суддя міжнародної категорії, майор поліції*

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА СВОБОДОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що з 24 лютого 2022 року Україна перебуває в умовах повномасштабного збройного вторгнення, що спричинило введення воєнного стану. За таких умов Національна поліція змушена діяти на межі між виконанням безпекових функцій та дотриманням конституційних гарантій прав людини. Відсутність усталених механізмів такого балансування на практиці свідчить про нагальну потребу у науковому осмисленні цієї проблематики.

Метою цього дослідження є аналіз правових підстав і практичних меж обмеження прав людини під час поліцейської діяльності в умовах воєнного стану, а також вироблення авторської позиції щодо критеріїв правомірності таких дій.

Проведений аналіз чинного законодавства та практики його застосування дозволяє стверджувати, що правова основа діяльності поліції в умовах воєнного стану є суперечливою. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» передбачає широкий перелік можливих обмежень прав громадян, водночас не встановлюючи чітких критеріїв пропорційності таких обмежень у конкретних ситуаціях [1]. На практиці це призводить до того, що поліцейські ухвалюють рішення, спираючись переважно на власний розсуд, а не на чіткі правові стандарти.

На мою думку , ключовою проблемою є відсутність у вітчизняному законодавстві операційного алгоритму дій поліцейського у ситуаціях, коли безпекові потреби вступають у конфлікт із правами конкретної особи. Аналіз практики Європейського суду з прав людини свідчить, що суд послідовно вимагає від держав доведення трьох умов правомірності будь-якого обмеження: законність

підстав, необхідність у демократичному суспільстві та пропорційність заходів [2]. Вважаємо, що саме ця тріада має бути закріплена як обов'язковий стандарт у підзаконних актах, що регулюють поліцейську діяльність під час воєнного стану.

Науково-практична значущість роботи полягає у тому, що запропоновані висновки можуть бути використані при удосконаленні відомчих інструкцій та стандартних операційних процедур (СОП) Національної поліції, а також у навчальному процесі підготовки поліцейських кадрів. Окрім того, вироблені критерії можуть слугувати орієнтиром для парламентського та громадського контролю за дотриманням прав людини в умовах воєнного стану.

За результатами дослідження можна зробити такі висновки. По-перше, чинна правова база потребує доповнення чіткими критеріями пропорційності обмежень прав людини під час здійснення поліцейської діяльності. По-друге, необхідне запровадження систематичного моніторингу правозастосовної практики поліції з метою виявлення та усунення порушень прав людини. По-третє, підготовка поліцейських кадрів має включати обов'язкові модулі з прав людини із застосуванням практичних кейсів воєнного часу. Реалізація цих заходів дозволить суттєво підвищити ефективність поліцейської діяльності, зберігаючи при цьому повагу до основоположних прав і свобод громадян.

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

2. Щодо повноважень Національної поліції України в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. URL: http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/299999

3. Міжнародні злочини в Україні: огляд національного законодавства та правозастосування / Українська Гельсінська спілка з прав людини. Київ, 2023. URL:https://www.helsinki.org.ua/wpcontent/uploads/2023/09/International_crim_ukr_A4-DLYA-ONLAYN-PUBLIKATSIYI-3.pdf

ГНЄЗДІЛОВА Дар'я, *начальник сектору протидії домашньому насильству відділу взаємодії з громадами Кропивницького РУП Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області, майор поліції*

ЗАКРИТТЯ ПРОВАДЖЕНЬ ЗА СТАТТЕЮ 173-2 КУПАП: СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ КІРОВОГРАДСЬКОЇ ОБЛАСТІ У КОНТЕКСТІ ОНОВЛЕНОЇ ЮРИДИЧНОЇ КОНСТРУКЦІЇ СКЛАДУ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Набрання чинності Законом України № 3733-IX від 22 травня 2024 року [1] кардинально змінило юридичну конструкцію складу адміністративного

правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП [2]. Якщо в попередній редакції ця норма охоплювала широкий спектр проявів домашнього насильства, то оновлена версія зосереджена виключно на умисному вчиненні дій фізичного, психологічного або економічного характеру, що заподіюють шкоду фізичному або психічному здоров'ю потерпілої особи. Натомість невиконання термінового заборонного припису, насильство за ознакою статі та сексуальне домагання виокремлені в самостійні склади - статті 173-8, 173-6 та 173-7 КУпАП відповідно [2].

Зазначені зміни поставили перед правозастосовувачами принципово нові вимоги до документування і доведення факту адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 173-2 КУпАП. Дослідження 443 судових постанов судів Кіровоградської області за 2025 рік [3], якими закрито провадження за ст. 173-2 КУпАП, свідчить про те, що як поліцейська, так і судова практика не повною мірою адаптувалась до нових вимог закону, а системні прогалини у документуванні та кваліфікації правопорушень призводять до масового закриття справ, що суттєво знижує ефективність адміністративно-правового реагування на факти домашнього насильства.

Аналіз досліджених постанов дозволяє констатувати, що найпоширенішою підставою закриття проваджень є відсутність у матеріалах справи належних і достатніх доказів події та складу адміністративного правопорушення. Суди послідовно наголошують: протокол про адміністративне правопорушення є лише процесуальним документом, що фіксує позицію складача, а не самостійним і достатнім доказом вини особи. Оновлена диспозиція ст. 173-2 КУпАП передбачає обов'язкову ознаку наслідків – завдання шкоди фізичному або психічному здоров'ю потерпілої особи [2], – а отже, доведенню підлягають не лише самі дії, а й їхні наслідки та причинний зв'язок між ними.

У численних матеріалах справ, що стали предметом аналізу, опис діяння обмежується загальними формулюваннями: «висловлювався нецензурною лайкою», «вчинив сварку», «ображав». Такі фрази не розкривають ані форми насильства (фізичне, психологічне, економічне), ані змісту конкретних дій, ані реакції потерпілої особи, ані наслідків для її стану. При цьому суд позбавлений процесуальної можливості самостійно доповнювати фабулу або збирати докази замість органу, який склав протокол. Внаслідок цього навіть у справах, де домашнє насильство мало місце фактично, суди закривають провадження через недоведеність вини – не через відсутність події, а через неналежне її документування.

Системний характер цієї проблеми підтверджується ще й тим, що переважна більшість проаналізованих постанов не містить посилань на відеозаписи з бодікамер, детальні пояснення потерпілих осіб, результати оцінки ризиків або медичні документи, що підтверджують заподіяну шкоду. Тим часом саме ці матеріали є ключовими для підтвердження ознак складу правопорушення у справах про психологічне та економічне насильство, де зовнішня картина події може бути значно менш очевидною, ніж у випадках фізичного впливу.

Окремим блоком причин закриття проваджень є помилки у кваліфікації вчиненого діяння. Після набрання чинності Законом № 3733-IX поліцейська практика продемонструвала виражену інерційність: значна частина матеріалів

оформлялась за ст. 173-2 КУпАП у випадках, які мали б кваліфікуватись за суміжними нормами. Зокрема, невиконання кривдником вимог термінового заборонного припису, що до 2024 року охоплювалось нормами тієї ж статті, нині є самостійним складом правопорушення, передбаченим ст. 173-8 КУпАП. Аналогічно, прояви сексуального домагання та насильства за ознакою статі – ст. 173-6 та 173-7 КУпАП відповідно. Кваліфікація цих діянь за ст. 173-2 КУпАП породжує неусувну підставу для закриття провадження: відсутність складу правопорушення, зазначеного у протоколі.

Не менш гострою є проблема розмежування частин ст. 173-2 КУпАП. Частина друга охоплює діяння, вчинені щодо малолітньої або неповнолітньої особи, а частина третя – повторне вчинення правопорушення протягом року після накладення адміністративного стягнення. Для обґрунтування цих кваліфікуючих ознак необхідно, відповідно, долучати до матеріалів документи, що підтверджують вік потерпілої особи (свідоцтво про народження або паспорт), та постанову про попереднє притягнення до відповідальності, що набрала законної сили. Аналіз судових постанов свідчить, що в численних випадках такі документи або взагалі відсутні у матеріалах справи, або долучені неналежним чином, що перешкоджає встановленню відповідних ознак кваліфікованого складу.

Окремої уваги заслуговує проблема документування статусу потерпілої особи, зокрема в контексті новели щодо дітей – свідків домашнього насильства. Відповідно до чинного законодавства, якщо правопорушення за ст. 173-2 КУпАП вчинено у присутності малолітньої або неповнолітньої особи, така особа визнається потерпілою незалежно від факту заподіяння їй безпосередньої шкоди. Ця норма є принципово важливою для формування практики захисту дітей від непрямих наслідків домашнього насильства.

Утім, практика свідчить, що поліцейські нерідко не фіксують факту присутності дитини при вчиненні правопорушення, не зазначають її як потерпілу у протоколі, не відбирають пояснення у законного представника, не долучають документів, що підтверджують вік дитини. Ще критичнішою є проблема розмежування ситуацій, коли насильство безпосередньо вчинено щодо дитини, і ситуацій, коли дитина лише перебувала в місці вчинення насильства щодо іншого члена сім’ї. Від правильного визначення цих обставин залежить і правова кваліфікація, і коло потерпілих осіб у справі. Ненаведення відповідних відомостей у матеріалах справи позбавляє суд можливості встановити кваліфікуючі ознаки і є самостійною підставою для закриття провадження.

Третім системним блоком підстав закриття проваджень є процесуальні порушення при оформленні матеріалів справ. Судовий аналіз виявив характерний перелік таких порушень: неповний опис об’єктивної сторони правопорушення у протоколі без зазначення конкретного часу, місця і способу вчинення дій; відсутність пояснень особи, яка притягається до відповідальності; відсутність або поверховість пояснень потерпілої особи; неналежне роз’яснення процесуальних прав учасникам провадження; технічні неточності в анкетних даних; некоректне зазначення частини статті. Усі ці порушення мають не формальний, а змістовний характер, позаяк усувають можливість суду встановити фактичні обставини справи у повному обсязі.

Окремою підставою закриття проваджень є сплив строків накладення адміністративного стягнення, причому аналіз судових постанов виявив тут специфічну проблему правозастосування. Закон № 3733-IX встановив збільшений шестимісячний строк накладення стягнення за ст. 173-2 КУпАП, однак частина суддів продовжує застосовувати попередній тримісячний строк, що діяв до набрання чинності цими змінами. Таке ігнорування оновленої редакції закону – незалежно від того, чи є воно наслідком недостатньої обізнаності або усталеної звички до попереднього правового регулювання – призводить до закриття проваджень, які з точки зору чинного законодавства перебували у межах допустимого строку. Таким чином, помилкове застосування скороченого строку є самостійним і юридично хибним джерелом закриття справ, що не лише порушує права потерпілих осіб на захист від домашнього насильства, а й спотворює судову статистику, штучно збільшуючи частку проваджень, закритих нібито через процесуальні підстави.

Отже, результати аналізу 443 судових постанов судів Кіровоградської області за 2025 рік дозволяють дійти таких висновків.

По-перше, системна причина закриття переважної більшості проваджень за ст. 173-2 КУпАП полягає не у відсутності самого факту домашнього насильства, а у невідповідності якості документування матеріалів оновленим вимогам до доведення складу правопорушення. Оновлена юридична конструкція статті вимагає підтвердження не лише дій кривдника, а й їхнього умисного характеру, форми насильства, наслідків для потерпілої особи та причинного зв’язку між діями і шкодою.

По-друге, критичним напрямом удосконалення правозастосовної практики є підвищення доказової повноти матеріалів. Оформлення справи має включати детальні пояснення потерпілої особи з описом пережитого психологічного або фізичного впливу; пояснення свідків; відеозаписи з бодікамер; результати оцінки ризиків; медичні документи або психологічні висновки, що підтверджують шкоду; копії термінових заборонних приписів; у разі повторності – постанову про попереднє притягнення до відповідальності. Без цих матеріалів протокол залишається лише формальним актом, недостатнім для обґрунтування вини у суді.

По-третє, необхідною є системна перепідготовка поліцейських у частині розмежування суміжних складів правопорушень (ст. 173-2, 173-6, 173-7, 173-8 КУпАП), правильного визначення кола потерпілих осіб, зокрема дітей – свідків насильства, а також дотримання строків провадження. Реалізація цих заходів дозволить суттєво підвищити ефективність адміністративно-правового реагування на факти домашнього насильства і знизити частку справ, що закриваються з процесуальних і доказових підстав.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання та протидії домашньому насильству: Закон України від 22 травня 2024 року № 3733-IX / Законодавство України // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20 (дата звернення: 03.05.2025).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07 грудня 1984 року № 8073-X / Законодавство України // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10 (дата звернення: 03.05.2025).

3. Масив судових постанов судів Кіровоградської області за ст. 173-2 КУпАП за 2025 рік / Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua (дата звернення: 03.05.

ГОЛОВКІН Сергій, *доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ 3D-СКАНУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Сучасний розвиток цифрових технологій суттєво впливає на вдосконалення діяльності правоохоронних органів. Одним із перспективних напрямів цифровізації поліцейської діяльності є використання технологій 3D-сканування, які дозволяють здійснювати високоточне просторове моделювання об’єктів, місцевості та подій. Застосування таких технологій сприяє підвищенню ефективності документування правопорушень, забезпеченню збереження доказової інформації та покращенню якості проведення процесуальних дій.

Технологія 3D-сканування передбачає отримання цифрової тривимірної моделі об’єкта або певної території шляхом автоматизованого збору просторових координат. У практичній діяльності поліції такі технології можуть використовуватися під час огляду місць подій, документування дорожньо-транспортних пригод, фіксації наслідків надзвичайних ситуацій, дослідження слідів кримінальних правопорушень, а також для створення цифрових моделей речових доказів. Однією з головних переваг використання 3D-сканування в діяльності поліції є висока точність відтворення обстановки місця події. На відміну від традиційних методів фіксації інформації за допомогою протоколів та фотозйомки, тривимірна модель дозволяє максимально повно відобразити взаємне розташування об’єктів, їх розміри та інші важливі характеристики [1]. У результаті працівники поліції отримують можливість багаторазово повертатися до цифрової копії місця події без необхідності повторного виїзду на місце її вчинення.

Важливою перевагою є також швидкість збору та обробки інформації. Сучасні 3D-сканери дозволяють за короткий проміжок часу створити детальну цифрову модель місцевості або окремого об’єкта. Це особливо актуально під час документування дорожньо-транспортних пригод чи інших подій, коли необхідно оперативно відновити рух транспорту або забезпечити доступ до певної території. Крім того, отримані цифрові моделі можуть використовуватися для проведення подальшого аналізу, вимірювань та реконструкції обставин події. Спеціалізоване

програмне забезпечення дозволяє створювати плани, проекції, анімації та інші візуалізації, що значно полегшують процес прийняття управлінських та процесуальних рішень. За необхідності цифрові моделі можуть бути використані під час судового розгляду для наочного представлення доказової інформації. Серед переваг технології слід також відзначити можливість створення цифрових архівів об'єктів і місць подій, що сприяє збереженню інформації у незмінному вигляді протягом тривалого часу. Оцифровані дані можуть використовуватися для навчання працівників поліції, проведення службових розслідувань та відпрацювання алгоритмів реагування на різні надзвичайні ситуації.

Залежно від принципу роботи розрізняють лазерні та оптичні технології 3D-сканування. Оптичні сканери забезпечують можливість фіксації рухомих об'єктів і можуть застосовуватися під час документування зовнішності людини або проведення окремих криміналістичних досліджень. Лазерні сканери, своєю чергою, ефективно використовуються для сканування великих територій, будівель, транспортних засобів та інших масштабних об'єктів.

Разом із численними перевагами використання технологій 3D-сканування в діяльності поліції пов'язане і з певними труднощами. Насамперед це висока вартість обладнання та програмного забезпечення, що потребує значних фінансових витрат на придбання та технічне обслуговування відповідних комплексів. Крім того, ефективне використання таких технологій вимагає спеціальної підготовки поліцейських та постійного підвищення їхньої кваліфікації.

Окремі технічні обмеження пов'язані з особливостями сканування певних поверхонь. Зокрема, оптичні сканери можуть мати труднощі під час роботи з прозорими, дзеркальними або блискучими об'єктами. Водночас лазерні системи не завжди придатні для сканування об'єктів, які перебувають у русі. Проте розвиток сучасних технологій поступово мінімізує зазначені недоліки та розширює функціональні можливості обладнання.

Отже, використання технологій 3D-сканування є перспективним напрямом модернізації діяльності поліції. Такі технології забезпечують високу точність документування інформації, скорочують час проведення процесуальних дій, сприяють підвищенню якості збирання доказів та створюють нові можливості для аналізу й візуалізації даних. Подальше впровадження 3D-сканування в діяльність поліції сприятиме підвищенню ефективності правоохоронної діяльності та вдосконаленню механізмів забезпечення публічної безпеки і правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Chumak, O., Holovkin, S., Piroh, O., Pushkar, T., & Diegtiar, O. (2024). Information protection and cyber security in the public and financial sectors. Edelweiss Applied Science and Technology, 8(5), 1164-1174. https://doi.org/10.55214/25768484.v8i5.1819.

ГОЛОВКІН Сергій, *доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*
БОНДАРЕНКО Артем, *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ІННОВАЦІЙНІ ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується стрімким впровадженням цифрових технологій у всі сфери державного управління, зокрема й у діяльність правоохоронних органів. В умовах зростання кількості загроз громадській безпеці, кіберзлочинності, воєнних викликів та необхідності підвищення ефективності правоохоронної діяльності особливого значення набуває використання інноваційних цифрових технологій у діяльності Національної поліції України. Цифровізація поліцейської діяльності сприяє підвищенню оперативності реагування на правопорушення, удосконаленню механізмів профілактики злочинності та формуванню безпечного середовища для громадян [1]. Одним із ключових напрямів цифрової трансформації Національної поліції України є впровадження сучасних інформаційно-аналітичних систем. Використання автоматизованих баз даних, інтегрованих інформаційних платформ та електронного документообігу забезпечує оперативний обмін інформацією між структурними підрозділами поліції та іншими державними органами [2]. Це дозволяє значно скоротити час на обробку інформації, підвищити якість прийняття управлінських рішень та ефективність розкриття правопорушень.

Важливе місце серед інноваційних цифрових технологій посідають системи відеоспостереження та відеоаналітики. Використання мереж камер із функціями автоматичного розпізнавання облич, номерних знаків транспортних засобів і виявлення підозрілої поведінки осіб створює додаткові можливості для попередження та розкриття правопорушень. Такі системи дозволяють здійснювати моніторинг громадських місць у режимі реального часу, своєчасно реагувати на надзвичайні події та підвищувати рівень публічної безпеки. Значний потенціал для забезпечення безпечного середовища мають технології штучного інтелекту. Їх застосування сприяє автоматизованому аналізу великих масивів даних, прогнозуванню криміногенних ризиків, виявленню закономірностей у вчиненні правопорушень та оптимізації розподілу сил і засобів поліції. Використання алгоритмів машинного навчання дозволяє підвищити точність аналітичної роботи та ефективність профілактичної діяльності правоохоронних органів.

Одним із перспективних напрямів розвитку поліцейської діяльності є використання безпілотних літальних апаратів. Дрони застосовуються для моніторингу громадського порядку під час масових заходів, пошуку безвісти зниклих осіб, документування місць надзвичайних подій, контролю за дорожньою ситуацією та виявлення правопорушень у важкодоступних місцевостях. Особливої актуальності використання безпілотних технологій набуло в умовах воєнного стану, коли виникає необхідність оперативного отримання інформації про стан об'єктів інфраструктури та потенційні загрози безпеці населення. Не менш важливим інструментом формування безпечного середовища є використання мобільних цифрових технологій. Оснащення працівників поліції планшетами, мобільними терміналами доступу до інформаційних систем та портативними засобами відеофіксації дозволяє оперативно отримувати необхідні дані безпосередньо на місці події. Крім того, використання нагрудних відеореєстраторів сприяє підвищенню прозорості поліцейської діяльності, забезпеченню належного рівня службової дисципліни та зміцненню довіри населення до правоохоронних органів.

У сучасних умовах цифрові технології поступово стають невід'ємною складовою діяльності Національної поліції України. Їх використання сприяє підвищенню ефективності протидії злочинності, удосконаленню механізмів забезпечення публічної безпеки та формуванню комфортного і безпечного середовища для громадян. Подальший розвиток цифровізації правоохоронної діяльності має ґрунтуватися на поєднанні інноваційних рішень, належного нормативного забезпечення та професійної підготовки поліцейських кадрів.

Інноваційні цифрові технології є важливим інструментом модернізації діяльності Національної поліції України та підвищення ефективності виконання покладених на неї завдань. Використання інформаційно-аналітичних систем, технологій штучного інтелекту, відеоаналітики, безпілотних літальних апаратів та мобільних цифрових пристроїв сприяє вдосконаленню механізмів профілактики, виявлення та розслідування правопорушень. Упровадження зазначених технологій дозволяє забезпечити оперативне реагування на загрози, підвищити рівень публічної безпеки та зміцнити довіру суспільства до правоохоронних органів. Водночас ефективність цифрової трансформації поліції залежить від належного технічного забезпечення, підготовки персоналу та створення сучасної нормативно-правової бази, що регулюватиме використання інноваційних технологій із дотриманням прав і свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Головкін, С. В., Квашук, О. Д., & Дробенко, Д. Ф. (2026). Процесуальний та криміналістичний аспект використання цифрових доказів під час досудового розслідування в умовах воєнного стану із урахуванням судової практики. Український політико-правовий дискурс, (20). https://doi.org/10.5281/zenodo.18800053

2. Chumak, O., Holovkin, S., Piroh, O., Pushkar, T., & Diegtiar, O. (2024). Information protection and cyber security in the public and financial sectors. Edelweiss

Applied Science and Technology, 8(5), 1164-1174. https://doi.org/10.55214/25768484.v8i5.1819.

ДАНИЛЮК Сергій, *аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ОСОБА ПРАВОПОРУШНИКА ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ НЕНАЛЕЖНОГО ВИКОНАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ОБОВ'ЯЗКІВ МЕДИЧНИМ АБО ФАРМАЦЕВТИЧНИМ ПРАЦІВНИКОМ

Функції щодо лікування та реабілітації осіб, збереження їх життя та здоров'я, профілактики та діагностики захворювань покладено на заклади охорони здоров'я та реабілітаційні заклади, зокрема, лікарняні заклади, що здійснюють медичні та реабілітаційні функції, забезпечують медичне обслуговування. У сфері охорони здоров'я медичне обслуговування громадян забезпечується відповідними медичними працівниками, до яких належать лікарі, акушери, фельдшери, медичні сестри, наукові співробітники та медичний персонал, які мають відповідну медичну освіту та кваліфікацію. В свою чергу, надання фармацевтичної допомоги забезпечується фармацевтичними працівниками аптек, зокрема при відпуску лікарського засобу, що включає продаж, інформування щодо застосування, просвіту і пропаганду здорового способу життя людини та надання інформації щодо лікарських засобів, у тому числі у межах забезпечення відповідального самолікування відповідно до протоколів фармацевтичного працівника [1].

Поняття медичного та фармацевтичного працівника закріплено у Законі України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 року № 2801-XII, згідно з яким медичний працівник – це особа, яка має лікарську або медсестринську професійну кваліфікацію, провадить професійну діяльність із надання медичної допомоги та здійснює інші пов'язані з такою діяльністю заходи відповідно до законодавства, у тому числі як фізична особа-підприємець, яка має ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики [2]. З цього виходить, що медичні працівники забезпечують медичне обслуговування та надання медичної допомоги громадянам, що полягає у професійній діяльності, спрямованій на профілактику, діагностику та лікування у зв'язку з хворобами, травмами, отруєннями і патологічними станами, а також у зв'язку з вагітністю та пологами [2]. Крім того, у своїй діяльності медичні працівники мають дотримуватись моральних принципів та етичних засад, а головною мето професійної діяльності лікаря є збереження та захист життя й здоров'я людини в пренатальному і постнатальному періоді, профілактика захворювань і відновлення здоров'я, а також зменшення страждань при невиліковних хворобах, при народженні і настанні смерті [3].

Відповідно, фармацевтичний працівник – це особа, яка має фармацевтичну професійну кваліфікацію, провадить професійну діяльність із надання фармацевтичної допомоги та здійснює інші пов'язані з такою діяльністю заходи відповідно до законодавства [2]. Таким чином, фармацевтичні працівники забезпечують надання фармацевтичних послуг в межах нормативно-правових актів у сфері охорони здоров'я та протоколів фармацевта [4], затверджених Міністерством охорони здоров'я України, посадовими інструкціями або функціональними обов'язками, що полягає у відпуску лікарських засобів, їх виготовленні в умовах аптеки, консультуванні осіб, які звернулись за фармацевтичною допомогою щодо застосування лікарських засобів та їх властивостей при самолікуванні.

Слід звернути увагу на те, що суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 140 КК України є медичний або фармацевтичний працівник, який має спеціальну освіту, відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам і може займатися професійною медичною або фармацевтичною діяльністю [5, с. 605]. Тобто, такі особи у контексті кримінально-правової характеристики є спеціальними суб'єктами, які наділені певними обов'язками, досягли віку кримінальної відповідальності та є осудними. Однак, криміналістична характеристика вивчає ті криміналістично значущі ознаки, які можуть надати орієнтуючу інформацію про особу, що вчинила кримінальне правопорушення.

Вивчення особи правопорушника в контексті криміналістичної характеристики передбачає опис людини як соціально-біологічної системи, властивості та ознаки якої відображаються в матеріальному середовищі та використовуються для розкриття й розслідування кримінального правопорушення, пошуку злочинця, його ідентифікації та викриття у вчиненому кримінальному правопорушенні [6, с. 207]. На нашу думку, в контексті розслідування неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником мають значення такі ознаки особи правопорушника як вік, стать, місце мешкання, сімейний стан, коло спілкування, освіта, місце роботи, посада, досвід роботи, категорія, стан здоров'я, вміння та навички, що можуть підтверджуватися відповідними сертифікатами, ліцензіями або дипломами.

Л. В. Омельчук, П. В. Цимбал, Т. Я. Цимбал до характерних ознак суб'єктів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 140 КК України відносять такі: 1) спеціальна професійна підготовка, що підтверджується дипломом державного зразка про медичну освіту, а також іншими офіційними документами; 2) професійна придатність, тобто відповідність особистих та професійних якостей особи спеціалізації посади, яку вона займає; 3) наявність у особи відповідних обов'язків, що закріплені у відповідних посадових правилах та інструкціях [7, с. 30]. Таким чином, у криміналістичній характеристиці неналежного виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником суттєвими ознаками особи правопорушника є відомості щодо освіти, кваліфікації, займаної посади та характеру обов'язків, які особа виконує відповідно до посадової інструкції або функціональних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Про лікарські засоби : Закон України від 28.07.2022 № 2469-IX // Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-20#Text (дата звернення: 15.04.2026)
2. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19.11.1992 року № 2801-XII // Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text (дата звернення: 15.04.2026)
3. Етичний кодекс лікаря України : Всеукраїнський з'їзд лікарських організацій та X З'їзд Всеукраїнського лікарського товариства від 27.09.2009 // Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001748-09#Text (дата звернення: 17.04.2026)
4. Про затвердження протоколів фармацевта : Наказ МОЗ України від 05.01.2022 № 7 / Офіційний сайт Міністерства охорони здоров'я України. URL: https://moz.gov.ua/uk/decrees/nakaz-moz-ukraini-vid-05012022--7-pro-zatverdzhennja-protokoliv-farmacevta (дата звернення: 10.04.2026).
5. Вартилецька І. А., Галаган В. І. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником // Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2017. Т. 17 : Кримінальне право. С. 603–606. URL: https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/33793 (дата звернення: 15.04.2026)
6. Криміналістика : навч. посіб. / В. Д. Берназ, М. В. Салтевський. Одеса : ОДУВС, 2010. 460 с.
7. Розслідування злочинів, пов'язаних із неналежним виконанням професійних обов'язків медичними працівниками: сучасний стан, проблеми та напрями удосконалення : монографія / Л. В. Омельчук, П. В. Цимбал, Т. Я. Цимбал. Ірпінь : Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2015. 234 с.

ДАЦЬКО Анатолій, *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*
***Науковий керівник*: КІБЛИК Дар'я,** *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент*

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Підготовка фахівців правоохоронної сфери в умовах сучасних викликів – як зовнішніх (збройна агресія, вимушене переміщення закладів освіти, перехід до дистанційного навчання), так і внутрішніх (реформування системи МВС, оновлення освітніх стандартів) – потребує принципового переосмислення методологічних підходів до організації освітнього процесу. На мою думку, одним з ключових інструментів модернізації викладання правових дисциплін є цілеспрямоване та системне впровадження інтерактивних методів навчання, що забезпечують не лише засвоєння теоретичного матеріалу, а й формування практичних компетентностей, необхідних майбутньому правоохоронцю.

Відповідно до позиції дослідників у галузі методики викладання права, інтерактивні методи – це форми організації навчально-пізнавальної діяльності, в яких усі учасники залучені до активної взаємодії між собою та з викладачем, а знання конструюються спільно, а не передаються в готовому вигляді. Принципово важливою є відмінність між активними та інтерактивними методами: якщо активні методи передбачають самостійну роботу здобувача, то інтерактивні – взаємодію між учасниками освітнього процесу, де кожен є водночас і суб'єктом, і ресурсом навчання [1, с. 28–29]. Визнаючи цю відмінність методологічно суттєвою, можна вважати, що для підготовки правоохоронців принципово важливою є саме інтерактивність – здатність до командної взаємодії в ситуаціях правозастосування є невід'ємною фаховою компетентністю.

Аналіз наукових праць та досвіду викладання правових дисциплін у закладах вищої освіти системи МВС дозволяє виокремити кілька груп інтерактивних методів, найбільш ефективних у підготовці фахівців спеціальності «Правоохоронна діяльність».

По-перше, метод кейс-стаді (ситуаційного аналізу). Суть методу полягає в тому, що здобувачам пропонується реальна або максимально наближена до реальної правова ситуація – кримінальна справа, матеріали адміністративного провадження, опис оперативної обстановки, – яку необхідно проаналізувати, кваліфікувати та запропонувати обґрунтоване рішення. Можна дійти висновку, що для дисциплін «Кримінальний процес», «Адміністративна діяльність поліції», «Оперативно-розшукова діяльність» метод кейсів є незамінним, оскільки він розвиває здатність до юридичної кваліфікації в умовах неповноти інформації – стан, з яким правоохоронець стикається щодня у практичній діяльності. Цікавим є також те, що кейс може бути організований у кілька етапів: індивідуальна робота – малогрупове обговорення – загальна дискусія, що дозволяє поступово ускладнювати завдання та спостерігати за динамікою формування правової позиції кожного здобувача [2].

По-друге, рольові та ділові ігри. Моделювання ситуацій патрульного реагування, слідчих дій, адміністративних затримань, взаємодії з постраждалими дозволяє здобувачам практично освоїти алгоритми дій, відпрацювати комунікативні стратегії та навчитися ухвалювати рішення під тиском часу. Показовим прикладом є рольова гра «Слідчий і підозрюваний», де частина групи виконує роль слідчих, а частина – осіб, яких допитують. Після завершення гри обов'язковим є дебрифінг – рефлексивне обговорення допущених помилок і знайдених рішень. Це доводить, що саме дебрифінг є ключовим елементом, без

якого рольова гра перетворюється на театральну виставу, а не на навчальний досвід.

По-третє, дискусії, дебати та «мозковий штурм». Ці методи особливо ефективні при вивченні суперечливих аспектів законодавства, прогалин у правовому регулюванні, морально-етичних колізій у діяльності правоохоронця. Наприклад, дискусія на тему «Межі допустимості оперативно-розшукових заходів у правовій державі» спонукає здобувачів до формування власної правової позиції, вміння аргументувати її та критично аналізувати позицію опонента. Ці навички, на мою думку, є критично важливими для правника і не можуть бути сформовані пасивним слуханням лекцій.

По-четверте, цифрові інтерактивні інструменти. Платформи Moodle, Kahoot, Mentimeter, Google Classroom, а також засоби відеоконференцзв'язку Zoom та Google Meet суттєво розширюють можливості організації інтерактивного навчання, зокрема в онлайн-форматі. Досвід Донецького державного університету внутрішніх справ, який функціонує в умовах вимушеного переміщення, свідчить: грамотне поєднання цифрових платформ з активними методами дозволяє зберегти якість підготовки навіть за відсутності очного формату навчання [3]. При цьому принципово важливо, що цифровий інструмент має залишатися лише засобом, а не самоціллю: не технологія визначає метод, а педагогічна мета визначає вибір технології.

Водночас ефективне застосування інтерактивних методів є неможливим без відповідної трансформації ролі викладача. У традиційній моделі освіти викладач є джерелом знань і носієм авторитету; в інтерактивній – він виступає фасилітатором, організатором освітнього середовища, консультантом і модератором дискусії. Таке переосмислення вимагає від науково-педагогічного працівника не лише методичної гнучкості, а й психологічної готовності до відмови від монологічної форми навчання. На мій погляд, це є одним з найсерйозніших викликів для системи освіти МВС, де традиційно домінує авторитарно-командна педагогічна культура, успадкована від радянської вищої школи.

Не менш важливим є питання оцінювання результатів інтерактивного навчання. Стандартизовані тестові форми контролю не здатні в повній мірі відобразити рівень сформованості компетентностей, що розвиваються через взаємодію: вміння аргументувати, вести переговори, ухвалювати рішення в групі. Це підкреслює перспективу запровадження портфоліо-оцінювання, взаємооцінювання (peer assessment) та рубрикаційних шкал, що дозволяють фіксувати динаміку розвитку компетентностей кожного здобувача упродовж навчального процесу [4, с. 54].

Серед основних перешкод для системного впровадження інтерактивних методів у ЗВО МВС виокремимо такі: недостатнє матеріально-технічне забезпечення; відсутність системної методичної підготовки викладачів до роботи з інтерактивними технологіями; дефіцит навчального часу в умовах насиченого розкладу; брак розроблених кейсів та сценаріїв ділових ігор з урахуванням специфіки правоохоронної діяльності. Вирішення цих проблем потребує цілеспрямованої інституційної підтримки на рівні кафедр і деканатів, а також системної розробки методичного забезпечення.

Отже, можна дійти висновку, що інтерактивні методи навчання є не модним педагогічним трендом, а дидактично обґрунтованою необхідністю для підготовки сучасного правоохоронця. Вони забезпечують формування тих компетентностей – критичного мислення, комунікативності, здатності до командної роботи та прийняття рішень в умовах невизначеності, – які є визначальними у практичній правоохоронній діяльності і не можуть бути сформовані традиційними лекційно-репродуктивними методами. Перспективою подальших досліджень є розробка та апробація комплексної методичної моделі впровадження інтерактивних методів у підготовку здобувачів спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність» у закладах вищої освіти системи МВС України.

Список використаних джерел:

1. Методика викладання права : навч.-метод. посіб. Чернівці : Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 144 с. URL: https://surl.li/pfudlr

2. Кейс-метод як форма інтерактивного навчання у ЗВО. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Суми, 12–13 травня 2022 р.). Суми, 2022. С. 44–47. URL: https://surl.lu/xgoshj

3. Використання дистанційних засобів навчання для підготовки фахівців спеціальностей психологія та правоохоронна діяльність на прикладі платформ Zoom та Moodle : матеріали вебінару. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 45 год. URL: https://surl.li/llontz

4. Рожнова Т. Є., Вадзюк С. Н., Наконечна С. С., Ратинська О. М. Інтерактивні методи навчання – шлях до підвищення ефективності освітнього процесу у медичних закладах вищої освіти. Медична освіта. 2022. № 3. С. 51–59. URL: https://surl.li/dmxnmz

5. Федоров В. А., Рязанов М. Ю. Загальна теорія права та держави: інтерактивне навчання : метод. рек. Одеса : НУ «ОЮА», 2022. 68 с. URL: https://surl.li/qabyva

ДЕМ'ЯНЧУК Тетяна, *старший інспектор з особливих доручень відділу проходження служби управління кадрового забезпечення Головного управління Національної поліції в Івано-Франківській області, доктор юридичних наук, доцент, майор поліції*

ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ЯК МЕЖА ТРАНСФОРМАЦІЇ БЕЗПЕКОВОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Правовий режим воєнного стану об'єктивно змінює співвідношення між свободою особи, публічним порядком і безпековою функцією держави. В умовах повномасштабної війни держава отримує ширший інструментарій реагування на загрози, пов'язані із захистом суверенітету, територіальної цілісності, громадської

безпеки, критичної інфраструктури та стабільності публічного управління. Водночас саме в період воєнного стану найбільш гостро постає питання про межі такої трансформації, адже посилення державного примусу не повинно призводити до втрати правової природи державної влади.

Конституційна модель України виходить із людиноцентричного розуміння державності. Відповідно до Конституції України, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю, а права і свободи людини визначають зміст і спрямованість діяльності держави [1]. Саме тому навіть в умовах воєнного стану права людини не можуть розглядатися як другорядний елемент правопорядку. Вони виступають не перешкодою для забезпечення безпеки, а нормативною межею, яка відокремлює правову державу від режиму адміністративної доцільності.

Запровадження воєнного стану передбачає можливість тимчасового обмеження окремих конституційних прав і свобод. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» визначає воєнний стан як особливий правовий режим, що вводиться у разі збройної агресії чи загрози нападу та надає відповідним органам влади, військовому командуванню і військовим адміністраціям необхідні повноваження для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки [2]. Однак принципове значення має те, що навіть спеціальний правовий режим залишається саме правовим, а не позаправовим режимом. Це означає, що кожне обмеження прав людини повинно мати нормативну підставу, легітимну мету, бути необхідним, пропорційним і часово обмеженим.

Трансформація безпекової функції держави в умовах війни проявляється у кількох напрямах. По-перше, відбувається розширення повноважень органів публічної влади, передусім у сфері контролю за пересуванням, інформаційною безпекою, режимом майна, мобілізаційними процесами та громадським порядком. По-друге, змінюється характер взаємодії між державою і громадянином, оскільки громадянин стає не лише носієм прав, а й активним суб'єктом оборони, волонтерської діяльності, інформаційної стійкості та громадської взаємодопомоги. По-третє, посилюється роль правоохоронних і безпекових органів, які діють у складних умовах підвищених ризиків, оперативної невизначеності та суспільного очікування швидких рішень.

Проте будь-яка трансформація безпекової функції держави має оцінюватися крізь призму верховенства права. Закон України «Про національну безпеку України» визначає правові й організаційні засади державної політики у сфері національної безпеки та оборони, а також закріплює значення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони [3]. Отже, безпекова політика не може бути ізольованою від конституційних цінностей. Вона має бути підзвітною, контрольованою та сумісною з принципом людської гідності.

Особливу небезпеку становить ситуація, коли посилання на воєнну необхідність використовується як універсальне виправдання для надмірного втручання у права людини. Такий підхід є ризикованим не лише з позиції прав людини, а й з позиції самої національної безпеки. Держава, яка втрачає правові межі у боротьбі із загрозами, послаблює власну легітимність, знижує довіру

громадян до інституцій і створює підґрунтя для соціальної напруги. Навпаки, дотримання прав людини у кризовий період є доказом інституційної зрілості держави та її належності до демократичного правового простору.

Отже, права людини в умовах правового режиму воєнного стану виконують функцію нормативної межі трансформації безпекової функції держави. Вони не заперечують потреби у сильній, оперативній та ефективній державній політиці безпеки, але визначають правові критерії її допустимості. Для України, яка захищає не лише територію, а й демократичну правову ідентичність, принципова відданість правам людини є складовою національної стійкості, міжнародної легітимності та післявоєнного відновлення правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/254к/96-вр.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/389-19.
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/2469-19.

ДЖАФАРОВА Олена, *завідувач кафедри адміністративної діяльності навчально-наукового інституту № 3 (підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ) Харківського національного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції*

ШАТРАВА Сергій, *завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування навчально-наукового інституту № 1 (підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ) Харківського національного університету внутрішніх справ доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції*

РОЛЬ ПІДРОЗДІЛІВ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕЧНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Сучасний геополітичний контекст, зумовлений трансформацію суспільних відносин, докорінно змінив стан безпеки нашої держави. Особливої вразливості в цих умовах набули діти – категорія населення, яка потребує підвищеної уваги з боку як державних інституцій, так і суспільства загалом. У цьому контексті

ключовим завданням держави є формування безпечного освітнього середовища, яке сьогодні розглядається не просто як відсутність загроз у закладі освіти, а як комплексний фізичний, психологічний та правовий простір, що гарантує захист життя, здоров'я та гідності кожного учасника освітнього процесу.

Провідна роль у забезпеченні цього захисту та безпосередній взаємодії із закладами освіти належить підрозділам ювенальної превенції Національної поліції України [1]. Саме цей інститут є тією ланкою між поліцією, освітянською спільнотою, батьківською громадськістю та самими дітьми.

Пріоритетними напрямами розвитку підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України в умовах сьогодення повинні стати наступні кроки.

1. Трансформація функцій ювенальної превенції в умовах воєнного стану, що передбачає зміну парадигми традиційних підходів до ювенальної превенції, що базувалися переважно на класичній профілактиці правопорушень та лекційній роботі, на безпековий менеджмент та кризове реагування. Основними напрямами діяльності поліцейських підрозділу ЮП у формуванні безпечного простору в школах наразі є:

- Безпека фізичного простору (інфраструктурний аспект). Спільний з адміністрацією шкіл та ДСНС моніторинг стану укриттів, розробка та відпрацювання алгоритмів евакуації під час сигналів «Повітряна тривога», перевірка прилеглих територій на предмет виявлення підозрілих предметів.

- Інформаційно-просвітницька робота нового типу**.** Акцент змістився на мінну безпеку (зокрема, у межах спільних проєктів із міжнародними організаціями, такими як UNICEF), правила поведінки в умовах надзвичайних ситуацій, кібербезпеку та протидію ворожим ІПСО.

- Реалізація проєкту «Офіцер служби освітньої безпеки» [2]. Інтеграція спеціально підготовлених поліцейських безпосередньо в освітній простір для цілодобового контролю за правопорядком у школах, що підсилює координаційну роль ювенальної поліції на місцях.

З метою реалізації вищенаведеного здійснюється кроки в напрямку удосконалення нормативно-правових актів, які безпосередньо регламентують діяльність підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України. Серед ключових змін, які пропонується Управлінням ювенальної поліції: 1) персоналізація статусу (від «підрозділу» до «поліцейського»**).** У чинному наказі назва та тексти регламентують роботу «підрозділів ювенальної превенції». Проєкт кардинально змінює підхід – інструкція визначає організацію роботи «поліцейського ювенальної превенції Національної поліції України». Це підвищує персональну відповідальність кожного інспектора; 2) чітке визначення кола посадових осіб: Проєкт у Розділі І (пункт 1) вперше дає вичерпний перелік посад, які відносяться до поліцейських ЮП (від інспекторів та старших інспекторів з особливих доручень до заступників начальників і начальників підрозділів на всіх рівнях – від територіальних органів до центрального апарату).

Також ключовим є визначення нових пріоритетів у створенні безпечного освітнього середовища серед яких розширення та конкретизація функції

поліцейського ювенальної превенції у закладах освіти, що є надзвичайно актуальним в умовах сьогодення:

1) реагування на невиконання права на освіту**.** Поліцейський ЮП наділяється повноваженнями вживати заходів реагування стосовно батьків або законних представників, які не забезпечили право дитини на здобуття загальної середньої освіти.

2) протидія булінгу на рівні комісій**.** Проєкт чітко закріплює участь поліцейського ЮП у складі комісій із розгляду випадків булінгу (цькування) безпосередньо в закладах освіти, участь у кваліфікації таких фактів та розробці заходів реагування.

3) координація безпеки прилеглої території**.** Запроваджується функція залучення органів влади, місцевого самоврядування та громадських організацій до вдосконалення безпеки не лише в самому закладі освіти, а й на прилеглій до нього території.

4) ризик-орієнтований підхід до відвідування шкіл. Проєкт вводить критерії пріоритетності відвідування закладів освіти. Поліцейський має аналізувати: кількість викликів до закладу щодо правопорушень; криміногенну ситуацію в районі розташування; рівень забезпечення заходів і засобів безпеки (що корелює з вимогами облаштування укриттів та безпекових паспортів).

2. Наступним напрямом є – протидія внутрішнім загрозам (кіберпростір та буінг). Попри виклики війни, внутрішні деструктивні явища в учнівському середовищі не зникли, а подекуди загострилися. Ювенальна превенція є ключовим суб'єктом протидії булінгу та його цифровому аналогу – кібербулінгу.

Ефективність роботи підрозділів у цьому напрямі базується на трьох рівнях:

– первинна превенція: Проведення інтерактивних занять, правових квестів, тренінгів із розвитку емпатії та ненасильницького спілкування.

– вторинна превенція: Вчасне виявлення латентних конфліктів усередині класних колективів через взаємодію зі шкільними психологами.

– третинна превенція (реагування): Притягнення до адміністративної відповідальності (ст. 173-4 КУпАП), проведення корекційної роботи з кривдниками та координація надання допомоги жертвам.

Окремим викликом є кібербулінг, грумінг та онлайн-шахрайство, оскільки значна частина навчального процесу через безпекові ризики досі триває у дистанційному або змішаному форматах. Поліцейські підрозділу ЮП спільно з підрозділами Кіберполіції розробляють методичні рекомендації для батьків та вчителів щодо безпеки дітей в інтернеті.

3. Впровадження філософії «Community Policing» та взаємодія із суб'єктами [3]. Безпечне освітнє середовище неможливо побудувати виключно силовими чи адміністративними методами. Сучасний вектор розвитку вітчизняної поліції орієнтований на кращі міжнародні практики, зокрема концепцію Community Policing (взаємодія поліції з громадою). У контексті закладу освіти це означає: 1) відмову від каральної моделі на користь відновного правосуддя (медіації) у випадках вчинення правопорушень дітьми; 2) створення постійних каналів комунікації (батьківські чати під егідою поліції, скриньки довіри, анонімні телеграм-боти для повідомлень про загрози); 3) мультидисциплінарний підхід,

який передбачає, що ювенальна превенція діє не ізольовано. Вона координує свої зусилля із службами у справах дітей, центрами соціальних служб, органами місцевого самоврядування та адміністрацією закладів освіти. Тільки такий синергетичний ефект дозволяє вчасно виявити дитину, яка опинилася у складних життєвих обставинах та запобігти її девіантній поведінці.

Таким чином, варто зазначити, що роль підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України у формуванні безпечного освітнього середовища є стратегічною та багатовекторною. Сучасний поліцейський ювенальної превенції у школі – це не контролер, а правовий ментор, захисник і координатор безпекових процесів. Подальші кроки удосконалення діяльності поліцейського підрозділу ЮП має йти шляхом поглиблення цифровізації превентивної діяльності, масштабування проєкту Служби освітньої безпеки, адаптації стандартів CEPOL та Europol щодо захисту прав дітей. Лише консолідована, науково обґрунтована та практично зорієнтована взаємодія поліції, школи та громади спроможна гарантувати безпечне майбутнє для українських дітей.

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: Наказ МВС України від 19.12.2017 № 1044. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z0686-18.
2. Павліченко К. Масштабуємо проєкт «Офіцер служби освітньої безпеки». URL: https://mvs.gov.ua/news/katerina-pavlicenko-masstabujemo-projekt-oficer-sluzbi-osvitnyoyi-bezpeki.
3. Що таке Community Policing. URL: https://cop.org.ua/ua/community-policing/shcho-take-community-policing.

ДІДОВЕЦЬ Юрій, *викладач кафедри протимінної діяльності та спеціальної підготовки Національного університету цивільного захисту України, PhD*

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ У СФЕРІ ПРОТИМІННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ

Сучасні виклики безпекового середовища в Україні обумовлюють необхідність суттєвого підвищення рівня професійної підготовки фахівців сектору безпеки, зокрема вибухотехнічних підрозділів Національної поліції України. Масштабне мінне забруднення територій та поширення вибухонебезпечних предметів та саморобних вибухових пристроїв формують нові загрози для населення та критичної інфраструктури [1].

Підготовка вибухотехніків Національної поліції повинна базуватися на комплексному підході, що поєднує теоретичну, практичну та психологічну складові. Теоретична підготовка передбачає глибоке вивчення будови вибухових пристроїв, принципів їх дії, характеристик вибухових речовин, а також сучасних

тенденцій у створенні саморобних вибухових пристроїв [2]. Особливу увагу необхідно приділяти аналізу реальних випадків застосування вибухових пристроїв, що дозволяє формувати аналітичне мислення та здатність до прогнозування загроз.

Практична складова підготовки є визначальною у формуванні професійних компетентностей вибухотехніків. Вона повинна включати відпрацювання алгоритмів дій під час обстеження територій, ідентифікації вибухонебезпечних предметів, організації безпечного доступу, застосування дистанційних засобів знешкодження, а також проведення евакуаційних заходів. Важливим є використання спеціалізованих полігонів і навчальних майданчиків, що максимально відтворюють реальні умови, включаючи урбанізоване середовище, транспортну інфраструктуру та об'єкти критичної інфраструктури.

Особливу роль у формуванні професійних компетентностей відіграє впровадження сучасних технологій у процес підготовки. Зокрема, застосування безпілотних авіаційних комплексів дозволяє здійснювати первинну розвідку територій, зменшуючи ризик для особового складу. Використання роботизованих платформ, дистанційно керованих маніпуляторів та засобів відеоспостереження забезпечує підвищення точності виявлення вибухонебезпечних предметів і ефективності їх знешкодження. Крім того, актуальним є впровадження цифрових тренажерів та симуляторів, які дозволяють моделювати різноманітні сценарії без ризику для життя.

Важливим напрямом є інтеграція практичної підготовки з використанням сценарного підходу, що передбачає моделювання реальних ситуацій: виявлення вибухового пристрою у громадському місці, на транспорті, в адміністративних будівлях або на відкритій місцевості. Такий підхід сприяє формуванню стійких навичок прийняття рішень, взаємодії у складі групи, а також ефективного управління ресурсами в умовах стресу. Окремо слід виділити підготовку до дій у разі терористичних загроз, що включає координацію з іншими підрозділами та службами.

Не менш важливою складовою є психологічна підготовка вибухотехніків. Робота з вибухонебезпечними предметами супроводжується високим рівнем стресу, тому необхідним є формування стресостійкості, емоційної витривалості та здатності до швидкого відновлення після виконання складних завдань. Впровадження елементів психологічного тренінгу, а також регулярна оцінка психофізіологічного стану персоналу є важливими умовами підтримання боєздатності підрозділів.

У контексті професіоналізації кадрів Національної поліції України доцільно акцентувати увагу на безперервності навчання. Система підготовки повинна передбачати не лише базову підготовку, але й регулярне підвищення кваліфікації, участь у спільних навчаннях, тренінгах та міжнародних програмах. Практична складова підготовки повинна включати відпрацювання алгоритмів дій під час обстеження територій, ідентифікації саморобних вибухових пристроїв, вибухонебезпечних предметів та їх знешкодження. Особливу увагу слід приділяти використанню дистанційних засобів і сучасних технологій, що дозволяють мінімізувати ризики для особового складу [3]. Це дозволяє враховувати новітні

тенденції у сфері протидії вибуховим загрозам та впроваджувати передовий досвід у практичну діяльність.

Окремої уваги заслуговує міжвідомча взаємодія, яка є ключовим фактором ефективного реагування на вибухові загрози. Співпраця вибухотехнічних підрозділів Національної поліції з підрозділами ДСНС, Збройних Сил України, Служби безпеки України та міжнародними організаціями, впровадження міжнародних стандартів протимінної діяльності та обмін досвідом із закордонними партнерами сприяє підвищенню ефективності підготовки персоналу та забезпечує комплексний підхід до безпеки та узгодженістю дій під час виконання завдань [4].

Таким чином, підготовка вибухотехніків Національної поліції України повинна здійснюватися на основі сучасних освітніх підходів, із широким використанням інноваційних технологій, практико-орієнтованого навчання та міжвідомчої взаємодії. Це є необхідною умовою підвищення ефективності боротьби з вибуховими загрозами та формування безпечного середовища в державі.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про протимінну діяльність в Україні» від 06.12.2018 № 2642-VIII.

2. ДСТУ 8820:2019. Протимінна діяльність. Терміни та визначення понять. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2019.

3. Настанова з організації роботи вибухотехнічних підрозділів Національної поліції України. Київ: МВС України, 2020. International Mine Action Standards (IMAS). UNMAS, 20

ДІДЕВИЧ Данило, *курсант 1-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ЧЕПЕЛЯК Віталій,** *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх*

ПРАВА ЛЮДИНИ ТА ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ: БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА СВОБОДОЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Указом Президента України № 64/2022, затвердженим ЗУ № 2102-IX від 24 лютого 2022 року, встановлено, що на період дії воєнного стану можуть тимчасово обмежуватися конституційні права і свободи, передбачені статтями 30–34, 38, 39, 41–44, 53 КУ [1]. До цього переліку входять: право на недоторканність житла,

таємниця листування та інших комунікацій, свобода пересування і вибору місця проживання, свобода слова та вільного вираження поглядів, право на мирні зібрання, право власності, право на страйк, право на освіту. Перелік є вичерпним та закритим: будь-яке обмеження конституційних прав, не охоплених цим переліком, є неправомірним незалежно від мети, якою воно обґрунтовується. Це принципово важливо для розуміння меж дискреційних повноважень поліції.

КСУ у Рішенні № 8-р(II)/2024 від 18 липня 2024 року встановив, що права, гарантовані статтями 29, 55, 62, 63 КУ, право на свободу та особисту недоторканність, право на судовий захист, презумпція невинуватості та право на захист – не включені до переліку прав, що можуть обмежуватися в умовах воєнного стану, а тому є абсолютними в цьому контексті [2]. Зазначена позиція КСУ є практично значущою для поліцейської діяльності: зокрема, будь-яке затримання, здійснене поліцейським, має відповідати вимогам статті 29 КУ щодо підстав і порядку позбавлення волі, а затримана особа зберігає право на правову допомогу та судовий контроль незалежно від режиму воєнного стану.

На міжнародно-правовому рівні механізм обмеження прав під час збройних конфліктів регулюється статтею 15 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року. Відповідно до цієї норми, держава-учасниця може відступати від конвенційних зобов'язань «виключно в тих межах, яких вимагає гострота становища», за умови відсутності суперечності іншим міжнародним зобов'язанням держави. Практика ЄСПЛ, починаючи зі знакової справи «Лоулесс проти Ірландії» (1961), сформувала чотири матеріальні умови правомірної дерогації: наявність виняткової загрози «організованому життю нації»; пропорційність заходів гостроті становища; недискримінаційний характер обмежень; неприпустимість відступу від абсолютних прав (статті 2, 3, 4(1), 7 ЄКПЛ). Україна дотрималася процедурних вимог статті 15: 1 березня 2022 року Генеральному секретарю Ради Європи було направлено відповідне повідомлення про дерогацію. При цьому відступ від зобов'язань не означає виходу з-під юрисдикції ЄСПЛ – скарги громадян залишаються прийнятними, а Суд перевірятиме відповідність кожного обмежувального заходу критерію суворої необхідності.

ЗУ № 2123-IX від 15 березня 2022 року статтю 23 ЗУ «Про Національну поліцію» доповнено пунктами 36–46, а статтю 8 – частиною четвертою [3]. Серед нових повноважень поліції в умовах воєнного стану: конвоювання та утримання затриманих в ізоляторах тимчасового тримання; оперативне розмінування; застосування безпілотних літальних апаратів; використання програмного забезпечення для аналізу фото- і відеоінформації, зокрема для ідентифікації осіб та транспортних засобів; застосування заходів примусу щодо осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України, без урахування обмежень, передбачених статтями 43, 45, 46 Закону. Водночас запроваджено норму статті 90^1 Закону, яка на час воєнного стану призупиняє здійснення громадського контролю за діяльністю поліції відповідно до статей 86–88 та 90. Ця норма суттєво звужує зовнішні механізми стримування і є найбільш дискусійною з позицій міжнародних стандартів підзвітності правоохоронних органів.

Ключовим правовим критерієм допустимості будь-якого поліцейського заходу залишається принцип пропорційності. У його конституційно-правовому змісті він включає три обов'язкові субелементи: придатність заходу (здатність реально сприяти досягненню легітимної мети); необхідність (відсутність менш обтяжливої альтернативи); пропорційність у вузькому сенсі (зіставність між рівнем обмеження права та суспільною цінністю мети, що переслідується). Принцип закріплений у статті 29 ЗУ «Про Національну поліцію», яка передбачає, що поліцейський захід є заходом примусу лише тоді, коли для виконання повноважень поліції неможливо застосувати превентивні заходи, або вони є недостатніми. Під час воєнного стану дотримання цих вимог залишається обов'язковим: розширення нормативних повноважень не відміняє загального обов'язку діяти в інтересах особи з мінімальним втручанням у її права.

Тож, робимо висновок, що правовий режим воєнного стану в Україні передбачає диференційований підхід до обмеження прав: вичерпний перелік прав, що можуть бути тимчасово обмежені, існує поряд з абсолютним ядром гарантій, що не підлягають відступу за жодних умов. Для НПУ цей режим означає одночасне розширення інструментарію правоохоронного реагування та збереження обов'язку діяти відповідно до принципів законності, пропорційності і поваги до людської гідності. Призупинення цивільного контролю посилює значення внутрішньовідомчих механізмів нагляду та рівня правової підготовки особового складу. Перспективним напрямом є розробка відомчих методичних стандартів правозастосування в умовах воєнного стану з урахуванням практики КСУ та ЄСПЛ.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні»» від 24.02.2022 № 2102-IX. URL: https://surl.li/vnvnpc

2. Рішення Конституційного Суду України № 8-р(II)/2024 від 18.07.2024 у справі щодо конституційності обмеження прав осіб в умовах воєнного стану. URL: https://surl.li/xwgxld

3. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 № 580-VIII (зі змінами, внесеними Законом № 2123-IX від 15.03.2022; редакція від 12.04.2026). URL: https://surl.li/cbpsus

ДРУЧЕК Олена, *професорка кафедри правового забезпечення та правоохоронної діяльності факультету забезпечення державної безпеки Київського інституту Національної гвардії України, кандидатка юридичних наук, доцентка*

АНТИТЕРОРИСТИЧНА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА БЕЗПЕКОВОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖАВИ

Збройна агресія російської федерації проти нашої держави, яка триває з 2024 року, має відверто терористичний характер. Причому, росія, як держава-агресор, не просто вчиняє акти тероризму, а реалізує відповідну політику – системну, цілеспрямовану діяльність, що походить, реалізується та фінансується державою та/або органами, і полягає у застосуванні насильства, погроз насильством, створенні атмосфери страху серед цивільного населення України, з метою його примусу, залякування або підкорення, для досягнення своїх злочинних цілей. Безпрецедентність та масштабність терористичних дій, що складають зміст терористичної стратегії росії у війні проти України, обумовлює необхідність розробки і реалізації в Україні комплексу симетричних, адекватних заходів, тобто – державної антитерористичної політики, яку пропонуємо розуміти як діяльність Української Держави та уповноважених нею інституцій, спрямовану на запобігання терористичній діяльності, її виявлення, припинення, мінімізацію наслідків терактів і притягнення винних до відповідальності.

Проте, поки що у законодавстві та правовій доктрині України, для визначення основних форм протидії тероризму, усталеною є практика використання понять «боротьба з тероризмом», «протидія тероризму», «системи боротьби з тероризмом», але не поняття антитерористичної політики (політики протидії тероризму). Зокрема, Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [1], окрім власне ключової дефініції, закріплення переліку та повноважень суб'єктів, а також організаційних засад проведення антитерористичної боротьби, не містить норм, які би регламентували діяльність держави та уповноважених нею інституцій щодо запобігання терористичній діяльності, її виявлення, припинення, мінімізацію наслідків терактів і притягнення винних до відповідальності, як комплексу довгострокових і системних заходів, що полягають у впливові органів державної влади на цілу сферу суспільних відносин, пов'язаних із попередженням і протидією усім терористичним загрозам – тобто, визначали би зміст антитерористичної політики України. У Концепції боротьби з тероризмом [2] основний зміст протидії терористичним загрозам визначено через смисловий конструкт «загальнодержавна система боротьби з тероризмом» та визначено, що основні зусилля мають спрямовуватися на «впровадження дієвих механізмів усунення (локалізації) терористичних ризиків для об'єктів можливих терористичних посягань, що органічно поєднуватимуть політичні, правові, організаційні, інформаційні, соціальні, контррозвідувальні, розвідувальні, оперативно-розшукові, режимні, фінансові й інші заходи». В якості пріоритетів боротьби з тероризмом визначено: а) запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності; б) усунення та мінімізація її наслідків; в) антитерористичне забезпечення об'єктів можливого терористичного посягання; г) інформаційне, наукове та інше забезпечення боротьби з тероризмом; ґ) розвиток міжнародного співробітництва у відповідній сфері. Водночас, зазначимо, що безпрецедентність та масштабність терористичних дій, які росія зробила змістом своєї стратегії у війні проти України, обумовлює висновок про необхідність розробки і реалізації Україною комплексу симетричних, адекватних заходів, тобто, політики протидії тероризму (антитерористичної політики).

Узагальнення ознак категорії «антитерористична політика» (таких як плановість, комплексність, наявність механізмів реалізації) [4,5,6], а також аналіз антитерористичного законодавства [1,2,3] та змісту антитерористичної діяльності, яку Україна провадить з метою протистояння російській збройній агресії, дозволяє виділити основні організаційно-правові форми (напрями) реалізації антитерористичної політики, а саме: *превентивну* (профілактичну), змістом якої є виявлення та усунення причин і умов тероризму, протидія радикалізації та екстремізму, проведення відповідної роботи з населенням; *оперативно-силову*, змістом якої є проведення антитерористичних операцій, діяльність спецслужб і правоохоронних органів, нейтралізація терористичних груп та осіб; *організаційно-інституційну,* змістом якої є розробка відповідного законодавства, створення спеціалізованих органів і органів координації, міжвідомча взаємодія; *зовнішньо-політичну,* змістом якої є співпраця з іншими державами та міжнародними організаціями, виконання конвенційних зобов'язань, обмін інформацією, ініціювання санкцій тощо. Безумовно, пріоритетним напрямом антитерористичної політики в Україні в умовах російської збройної агресії є *заходи, спрямовані на оборону держави,* а також *протидія* безпосереднім *терористичним загрозам* з боку російської федерації.

В умовах збройного протистояння України збройній агресії росії суттєвий влив на зміст антитерористичної політики України здійснюють чинники: поєднання антитерористичної діяльності з воєнними діями; реалізація в умовах правового режиму воєнного стану; інтеграція суб'єктів антитерористичної діяльності із складовими Сил безпеки і оборони; широке залучення оборонних і безпекових сил та засобів; спрямування проти держави-агресора росії загалом; посилена увага до інформаційної безпеки тощо. Основними вимогами до модернізації концепту антитерористичної політики України, мають стати: науковість, об'єктивність, відповідність реальним військово-політичним викликам, комплексність, системність, послідовність у реалізації; наявність механізмів оцінювання терористичних загроз та ризиків, прогнозування їх характеру та масштабу, відповідність визначеним принципам і, в той же час, здатність до адаптації; гарантованість, забезпеченість необхідними засобами; альтернативність стратегічного втілення, без принципових зміни мети і цілей.

Першочерговими кроками на шляху удосконалення концепту антитерористичної політики України вважаємо: формування та законодавче закріплення засад антитерористичної політики; удосконалення антитерористичного законодавства; оновлення моделей взаємодії антитерористичних органів та спецслужб із Силами оборони та населенням; удосконалення організаційного та інформаційного забезпечення; розробку ефективних механізмів мінімізації наслідків терористичної політики росії проти України.

Список використаних джерел:

1.Про боротьбу з тероризмом: Закон України № 638-IV від 20 березня 2003 року (у редакції від 09.01.2025 року). Відомості Верховної Ради України (ВВР),

2003, № 25, ст.180. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text (дата звернення: 10.05. 2026).

2. Концепція боротьби з тероризмом: Указ Президента України від 05 березня 2019 р. № 53/2019. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/53/2019#Text. (дата звернення: 10.05. 2026).

3. Про затвердження Правил антитерористичної безпеки: постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2024 № 1172. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1172-2024-п#Tex. (дата звернення: 10.052026).

4.Кучерук М.М. Протидія тероризму в рамках сучасного міжнародного права: дис.... канд. юрид. наук:12.00.11. Київ, 2017. 183 с.

5.Ткач В.Ф. Антитерористична політика: світовий і національний контексти: монографія. К.: Університет "Україна", 2013. 194 с.

6.Поліщук С.М. Удосконалення загальнодержавної системи боротьби з тероризмом. Інформація і право. 2021. № 2 (37). С. 74-80. DOI: https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2(37).238339 (дата звернення: 30.01.2026).

ДУВАНСЬКИЙ Олександр, *викладач кафедри поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ*

БЕЗПЕКА ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ, ПІДГОТОВКА ПРОФЕСІОНАЛЬНИХ КАДРІВ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Актуальною (на сьогодні) проблемою для мешканців України є війна. Ще у 1943 році американським психологом Абрахамом Маслоу, була складена ієрархічна система потреб людини, в якій безпека знаходиться на другому місці після первинних потреб людських (дихання, вода, їжа, сон). [1] Задоволення людської потреби в безпеці в масштабі всієї держави покладено на правоохоронні органи і особливо на Національну поліцію України. Забезпечення Національної безпеки від зовнішньої повномасштабної агресії рф залежить від Збройних Сил України і взаємодії всіх правоохоронних органів.

Метою нашої роботи є огляд (дослідження) чинного законодавства, що регулює суспільні відносини безпеки освітнього процесу і підготовка професіональних кадрів в Національній поліції України.

Якщо запитати тата і мати, що для Вас найцінніше в сім'ї? В ста випадках із ста буде відповідь діти. Тобто до школи (ЗЗСО) відправляють найцінніше і тому в реаліях сьогодення батьки турбуються про безпеку в освітньому процесі. І хочуть, щоб цю безпеку забезпечували найкращі.

«Інструкція з організації роботи підрозділів Національної поліції України із забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти» складається з розділів:

1. Загальні положення.
2. Порядок дій поліцейських у ході забезпечення безпечного освітнього середовища в ЗЗСО.

3. Порядок дій поліцейських у ході реагування на надзвичайні події в ЗЗСО.

4. Організація роботи поліцейських під час забезпечення безпечного освітнього середовища в ЗЗСО.

5. Основні напрями взаємодії з іншими уповноваженими органами та підрозділами поліції, органами державної влади та органами місцевого самоврядування, територіальними органами, міжнародними організаціями та громадськими об'єднаннями в ході здійснення поліцейськими заходів із забезпечного освітнього середовища в ЗЗСО. [2]

Поліцейському служби освітньої безпеки необхідно працювати в трикутнику, в кутах якого діти їх батьки, адміністрація навчального закладу і вчителі, а також своє безпосереднє керівництво. І професіоналізм залежить від вміння спілкуватись зі всіма. Знаходити спільну мову зі всіма. А в спілкуванні головне, щоб партнери довіряли один одному.

Тобто, щоб ефективно працювати, потрібно задовільнити людську потребу в безпеці. Створити нормальні (комфортні) умови, а не екстремальні (небезпечні для життя і здоров'я людини). Стресостійкість, психологічна готовність, адаптованість до швидкоплинних і швидко змінюваних ситуаціях сьогодення, це допоможе молоді реалізувати основний закон природи «виживає найсильніший». В екстремальних умовах ти не піднімешся до рівня власних очікувань, а впадеш до рівня своєї підготовки.

В умовах воєнного повномасштабного вторгнення рф в Україну, освітній фронт продовжує активно протидіяти. Здобутки науково-педагогічних та наукових працівників, курсантів і слухачів не обмежуються лише аудиторною роботою. Потужним є напрям виховання молодого покоління науковців і правоохоронців в дусі патріотизму і віри у нашу перемогу. «Перемога любить підготовку» (*лат. Amat victoria curam*) — найвідоміший крилатий латинський вираз. Важко у навчанні, легко у житті. Безпека -усунення небезпек.

Список використаних джерел:

1. Абрахам Маслоу «Мотивація та особистість» переклад А.М.Татлибаєвої Abraham H. Maslow. Motivation and Personality (2nd ed.) NY: Harper & Row, 1970; СПб.: Євразія, 1999 Термінологічна правка В. Данченко К.: PSYLIB, 2004.

2. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів Національної поліції України із забезпечення безпечного освітнього середовища в закладах загальної середньої освіти: Наказ МВС України від 01.10.2024 №663 (Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 жовтня 2024 року за № 1590/42935) (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1590-24#Text)/

ДУНЯШЕНКО Олександр, *слідчий слідчого відділення відділу поліції №.1 Кропивницький РУП Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області, лейтенант поліції*

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ РЕАГУВАННЯ ПОЛІЦІЇ НА ВИПАДКИ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Домашнє насильство є однією з найбільш поширених форм порушення прав людини, що негативно впливає на фізичний, психологічний та соціальний стан постраждалих осіб. В умовах цифровізації суспільства та активного розвитку інформаційних технологій діяльність Національної поліції України зазнає суттєвих трансформацій, спрямованих на вдосконалення механізмів реагування на випадки домашнього насильства. Використання цифрових платформ, електронних баз даних, мобільних застосунків, чат-ботів та аналітичних систем дозволяє підвищити оперативність реагування, ефективність профілактики та рівень захисту постраждалих осіб. Правовою основою діяльності поліції у цій сфері є: Конституція України; Закон України «Про Національну поліцію»; Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»; Кримінальний кодекс України; Кодекс України про адміністративні правопорушення; міжнародні акти у сфері захисту прав людини.

Відповідно до статті 10 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», до повноважень уповноважених підрозділів Національної поліції належать: виявлення фактів домашнього насильства; прийом та розгляд заяв і повідомлень; оцінка ризиків; винесення термінових заборонних приписів; взаємодія з іншими суб’єктами протидії домашньому насильству [1].

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується активним впровадженням цифрових технологій у діяльність правоохоронних органів. Національна поліція України використовує інноваційні інструменти для більш ефективного реагування на випадки домашнього насильства. Одним із важливих напрямів є використання електронних інформаційних систем та автоматизованих баз даних, які дозволяють: оперативно отримувати інформацію про кривдника; фіксувати повторні випадки насильства; здійснювати оцінку ризиків; координувати взаємодію між підрозділами поліції та соціальними службами. Важливу роль відіграють також цифрові сервіси та чат-боти, через які постраждалі особи можуть повідомити про факти насильства або отримати консультаційну допомогу. На офіційному сайті Національної поліції України функціонують спеціалізовані ресурси та інформаційні сервіси щодо протидії домашньому насильству.

Одним із сучасних методів реагування є використання мобільних застосунків та чат-ботів: @police_helpbot - #ДійПротиНасильства; @Non_Violence_Bot - Правова допомога протидії насильству. З серпня 2022 року в Україні діє мобільний застосунок для жінок, що потерпають від домашнього насильства. Його розробили непомітним для кривдника: тривожна кнопка, яку у момент небезпеки можна

швидко натиснути і викликати поліцію, виглядає як нейтральна іконка на екрані смартфону [4].

Інноваційним підходом у діяльності поліції є застосування системи оцінки ризиків. Поліцейські під час реагування визначають рівень загрози для постраждалої особи та приймають рішення щодо необхідності: винесення термінового заборонного припису; ізоляції кривдника; інформування соціальних служб; відкриття кримінального провадження.

Використання електронного документообігу значно пришвидшує процес оформлення матеріалів щодо фактів домашнього насильства. Поліцейські мають можливість оперативно передавати інформацію між підрозділами, формувати статистичні звіти та контролювати виконання приписів. Автоматизовані системи також сприяють: аналізу повторності правопорушень; формуванню профілактичних заходів; прогнозуванню ризикових ситуацій.

Важливим інноваційним методом є використання бодікамер під час реагування на виклики щодо домашнього насильства. Відеофіксація: забезпечує належне документування доказів; зменшує ризик конфліктних ситуацій; підвищує рівень правового захисту як постраждалих осіб, так і працівників поліції.

Однак, попри позитивні результати цифровізації, існують певні проблеми:

– недостатній рівень технічного забезпечення окремих підрозділів;

– ризики витоку персональних даних;

– недостатній рівень цифрової грамотності окремих категорій населення;

– можливість використання цифрових технологій самими кривдниками для контролю або психологічного тиску на постраждалих осіб.

Таким чином, у результаті проведеного дослідження встановлено, що цифровізація суспільства суттєво вплинула на механізми реагування Національної поліції України на випадки домашнього насильства. Використання інноваційних технологій, електронних систем, мобільних застосунків, чат-ботів та відеофіксації сприяє підвищенню ефективності правоохоронної діяльності, оперативності реагування та рівня захисту постраждалих осіб. Водночас подальший розвиток цифрових інструментів потребує удосконалення нормативно-правової бази, посилення кібербезпеки, належного технічного забезпечення поліції та підвищення рівня цифрової грамотності населення. Ефективна взаємодія правоохоронних органів, органів державної влади та громадянського суспільства є важливою умовою формування безпечного середовища в Україні.

Список використаних джерел:

1. Закон України Про запобігання та протидію домашньому насильству. 2229-VIII. Редакція від 19.12.2024, підстава - 3733-IX, 4073-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text (дата звернення: 09.05.2026)

2. Зінченко Д. А. Загальна характеристика психологічного аспекту розслідування домашнього насильства в Україні. Соціально-психологічне забезпечення діяльності сил безпеки та оборони України. МВС України. Харків. НА НГУ. 2023. С. 137-140.

3. Мілорадова, Н. Е. Домашнє насильство під час війни: фактори збільшення та особливості звернення постраждалих. Психологічні та педагогічні проблеми

професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України. МВС України. Вінниця. ХНУВС. 2023. С. 207-208.

4. Реагування поліцейського на випадки домашнього насильства в умовах воєнного стану: метод. реком. В. Л. Костюк, Н. В. Федоровська, Н. Г. Павленко, Д. М. Тичина. Київ. Нац. акад. внутр. справ. 2023. 74 с. URL: https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/34e40ef7-6e71-42a4-b789-2afd7e495316/content (дата звернення: 09.05.2026)

ЄСІМОВ Сергій, *професор кафедри адміністративно-правових дисциплін Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор*

ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Правопорушенням поліцейських та правопорушенням загалом властивий характер системного взаємозв'язку. Ця специфіка обумовлена сферою суспільних відносин, в якій вчиняються правопорушення, відповідно до суб'єктного складу та змісту даних відносин. Корупція як система підпорядкована діям різних факторів, динаміці та інтенсивності виникнення, функціональному навантаженню та силі впливу факторів. Розглядаючи правопорушення вчинені поліцейськими, слід враховувати, що поліцейські схильні до впливу соціально-економічних, політичних, соціально-психологічних чинників. Для них характерні власні, специфічні причини і умови існування, відтворення та розвитку, пов'язані з особливостями проходження служби в поліції, тими проблемами та протиріччями, що склалися та існують.

Необхідно виділяти різні рівні причин корисливих посадових правопорушень в поліції, які сприяють умовам, що діють у країні, на рівні поліції та конкретних підрозділів. Причинний комплекс досліджуваного явища становлять групи факторів: соціально-економічні причини, виражені у слабкій соціальній захищеності особового складу та їх близьких, на низькому рівні матеріально-технічного забезпечення діяльності; організаційні причини, пов'язані з низьким рівнем фактичної нормативності службової діяльності, відсутністю системи принципового та своєчасного реагування на порушення окремих поліцейських, недостатньою ефективністю системи службової, фізичної та психологічної підготовки особового складу; морально-психологічні причини, виражені у підвищеній оцінці особистого професійного досвіду та ролі власних дій у вирішенні професійних завдань, бажанні уникнути відповідальності за прийняття рішень, нехтування культурою професійної безпеки; правові недоліки регулювання діяльності, що полягають у нестабільності та непослідовності правової політики держави, несвоєчасності прийняття нормативно-правових актів, правовому нігілізмі поліцейських та громадян.

Ключовою морально-психологічною характеристикою особистості корупціонера є специфічна корислива антигромадська установка особистості, що визначає специфіку формування злочинного наміру та механізму його реалізації. Наступну групу чинників, які впливають дані правопорушень, становлять чинники, пов'язані з існуванням у суспільстві негативним впливом корупції.

Однією з головних проблем протидії корупції у суспільстві є ставлення населення до корупції. Окрема група об'єктивних факторів корупційних правопорушень пов'язана з організаційно-управлінськими недоліками протидії корупції, проявами системності корупції у правоохоронній системі.

У системі корупційних правопорушень, вчинені поліцейськими поряд з об'єктивними входять суб'єктивні чинники. Йдеться про негативні особистісні характеристики поліцейських та вплив мікросередовища, вплив зовнішнього середовища при реалізації службових функцій та формування під впливом цих факторів професійної деформації поліцейських.

Негативні властивості професійного середовища, в якому протікає службова діяльність посадових осіб поліції, не тільки забезпечує прихованість неправомірних діянь але безпосередньо формує мотивацію протиправної поведінки зазначених. Основними суб'єктивними чинниками корупційних правопорушень, вчинених поліцейськими є професійна деформація поліцейських, віра у власну перевагу та вседозволеність; попадання на службу внаслідок недоліків професійного відбору осіб з низькими моральними якостями; правовий нігілізм; низький рівень професійної освіти поліцейських.

Ключову роль у корупційних правопорушеннях, вчинених поліцейськими, займає професійну деформацію, що формується на основі взаємодії особистості, мікро та макросередовища, тобто основою взаємодії негативних об'єктивних і суб'єктивних факторів. Однією з проблемних сфер з позиції ризику розвитку професійної деформації та з погляду потенціалу негативних проявів є сфера забезпечення публічної безпеки та порядку. Це пов'язано з тим, що виконання функціональних обов'язків поліцейськими пов'язані з безпосереднім контактом з великим колом осіб із числа правопорушників і представників громадськості, органами влади, соціальними службами.

Під професійною деформацією поліцейських розуміють зміну індивідуально-психологічних якостей і поведінки під впливом негативних факторів та умов службової діяльності. Професійна деформації негативно впливає на мотивацію службової поведінки і має коло проявів від повного неприйняття до вседозволеності по відношенню до правопорушників, неслужбові зв'язки, прийняття протиправних зобов'язань, що в результаті призводить до асоціальної поведінки та правових конфліктів.

Основними суб'єктивними факторами професійної деформації поліцейського є низький професійний рівень ті небажання вдосконалювати професійні якості; недостатня розвиненість морально-ділових і вольових якостей; невміння відокремлювати інтереси справи від інтересів кар'єри; неорганізованість, відсутність навичок та умінь контролювати поведінку, бажання будь-яким способом зняти психологічне навантаження.

Причиною виникнення деформації поліцейського певною мірою служить

система управління, чим більше посадових інструкцій, наказів, тим жорсткіша система, тим яскравішим є прояв процесу деформації. Девіантна поведінка свідчить про нездатність передбачати наслідки своїх дій, виявити належну гнучкість та перенести добре освоєні поведінкові механізми у нову ситуацію, відчувати відповідальність за вчинки, не дотримання Правил етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України [1].

Список використаних джерел:

1. Про затвердження Правил етичної та доброчесної поведінки працівників Міністерства внутрішніх справ України: Наказ МВС України від 09.04.2024 р. № 230. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0596-24#Text

ЗАВАЛЬНИЙ Михайло, *професор кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту №3 Харківського національного університету внутрішніх справ, директор НДІ публічної політики і соціальних наук, доктор юридичних наук, професор*

МЕЖІ ДИСКРЕЦІЇ СУДУ ПРИ НАКЛАДЕННІ СТЯГНЕНЬ ЗА СТ. 130 КУПАП ВІД «ТЕСТУ ЕНГЕЛЯ» ДО ПОРУШЕННЯ «САМОЇ СУТНОСТІ» ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВЕ ПОКАРАННЯ

Головне соціальне призначення адміністративної відповідальності як важливого важеля державної влади - гарантувати належне виконання державних функцій і охорону суспільних відносин від правопорушень. Однак застосування її заходів має відбуватися з неухильним дотриманням законності, гуманізму, індивідуалізації покарання тощо. Адміністративна відповідальність реалізується через призначення стягнень за вчинені проступки. Стаття 23 КУпАП визначає, що адміністративне стягнення є мірою відповідальності і застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.

Принцип індивідуалізації адміністративної відповідальності випливає зі змісту ч. 2 ст. 61 Конституції України, яка визначає, що юридична відповідальність особи має індивідуальний характер. Цей принцип вимагає, щоб при виборі конкретного заходу адміністративного стягнення враховувались всі обставини вчиненого правопорушення і особа порушника.

У ч. 2 ст. 33 КУпАП закріплено загальне правило щодо врахування низки обставин, таких як характер вчиненого правопорушення, особа порушника, ступінь його вини та майновий стан. Крім того, КУпАП передбачає винятки з цього правила для окремих категорій адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху.

Легітимною метою таких винятків є: превентивна функція щодо підвищеної суспільної небезпеки правопорушень, пов'язаних з керуванням транспортними засобами в стані сп'яніння, яка створює загрозу життю і здоров'ю необмеженого кола осіб.

Іншою метою є забезпечення невідворотності відповідальності шляхом унеможливлення уникання винною особою адекватної відповідальності, що узгоджується з принципом верховенства права. Також виключення широкої дискреції правозастосовного органу дозволяє оптимізувати роботу органів адміністративної юрисдикції шляхом встановлення єдиного підходу до накладення стягнень, що сприяє процесуальній економії.

У Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі - Конвенція) відсутнє визначення поняття «кримінальне обвинувачення». З метою недопущення зловживань державами, які могли б уникати гарантій статті 6 шляхом класифікації певних проваджень як адміністративних, Європейський суд з прав людини (далі - ЄСПЛ) сформулював у справі «Енгель і інші проти Нідерландів» (Engel and Others v. the Netherlands) від 8 червня 1976 року так званий «тест Енгеля», який складається з трьох автономних критеріїв:

Перший критерій - національна класифікація, є лише відправною точкою. Якщо внутрішнє законодавство кваліфікує провадження як кримінальне, стаття 6 застосовується автоматично. У випадках, коли національні норми відносять провадження до адміністративних, цей фактор не є вирішальним.

Другий і третій критерії - природа правопорушення та суворість потенційного покарання - мають ключове значення для визначення природи провадження. Згідно з другим критерієм, оцінюється характер норми, яка встановлює відповідальність: чи є вона загальнообов'язковою для всіх громадян, або ж застосовується до вузького кола осіб (наприклад, військовослужбовців)? Також враховується мета стягнення - чи спрямована вона на покарання та стримування правопорушень, чи переважно на компенсацію завданої шкоди.

Згідно з третім критерієм, ЄСПЛ оцінює ступінь суворості можливого покарання для особи, яка притягається до відповідальності. Наприклад, адміністративний арешт або значний штраф, який фактично прирівнюється до кримінального покарання, однозначно свідчить про необхідність застосування гарантій статті 6 Конвенції.

Слід зазначити, що другий та третій критерії є альтернативними. Це означає, що для кваліфікації провадження як кримінального достатньо наявності будь-якого з цих двох факторів, навіть якщо національні закони класифікують його як адміністративний.

Підхід, прийнятий ЄСПЛ у низці справ щодо адміністративних правопорушень, чітко демонструє, що провадження у справах за ст. 130 КУпАП, незважаючи на їх формальну класифікацію як адміністративних, підпадають під поняття «кримінального обвинувачення» в розумінні Конвенції.

У справі «Гурепка проти України» (Gurepka v. Ukraine) [1] ЄСПЛ прямо зазначив, що через свою суворість адміністративні провадження мають розглядатися як кримінальні для цілей Конвенції. Ця позиція була підтримана і розвинута в подальших рішеннях Суду, таких як справа «Бантиш та інші проти

України» (Bantysh and Others v. Ukraine) [2], де ЄСПЛ визнав застосовність гарантій статті 6 Конвенції до проваджень за статтею 130 КУпАП. Таким чином, Суд фактично подолав формальну класифікацію та зосередився на суттєвих характеристиках цих проваджень, визначивши їх як кримінальні з метою застосування відповідних прав і гарантій Конвенції.

Утвердження сфери дії гарантій статті 6 Конвенції на адміністративні провадження зумовлює застосування фундаментальних принципів кримінального права, зокрема принципу пропорційності та індивідуалізації покарання. І саме тут виникають суттєві труднощі у зв'язку з законодавчою забороною врахування пом'якшувальних обставин.

Навіть за наявності легітимної мети, такої як підвищення безпеки дорожнього руху, будь-які обмеження судової дискреції мають бути пропорційними цій меті та не порушувати саму суть права особи на індивідуалізацію покарання. Цей принцип яскраво продемонстрований у рішенні ЄСПЛ у справі «Імері проти Хорватії» (Imeri v. Croatia), де Суд зазначив:

«...щоб відповідати вимозі домірності, суворість санкцій повинна бути відповідною тяжкості правопорушень, за які їх призначають… Принцип домірності має бути забезпечений не лише при визначенні норм щодо суворості покарання, але й при оцінці факторів, що враховуються під час його визначення…» [3].

Отже, закон, який зобов'язує суд призначати безальтернативне покарання (наприклад, обов'язкове позбавлення права керування на 1 рік) без можливості брати до уваги особу винного, її майновий стан чи обставини правопорушення, може бути визнаний непропорційним. Таке законодавство порушує «саму сутність» права на індивідуалізацію покарання, оскільки суд перетворюється на механізм автоматичного застосування санкції замість того, щоб бути органом правосуддя.

Конституційний Суд України послідовно підтримує позицію ЄСПЛ щодо безальтернативних санкцій та принципу індивідуалізації юридичної відповідальності.

Питання конституційності безальтернативних санкцій і принципу індивідуалізації юридичної відповідальності вже розглядалися КСУ. Так, у Рішенні № 4-р(II)/2022 від 15 червня 2022 року, КСУ зазначив, що встановлення абсолютно визначених та/або безальтернативних санкцій має бути збалансованим із наданням суб'єкту застосування стягнення дискреції у питанні визначення виду і розміру покарання з урахуванням усіх обставин справи [4].

У Рішенні № 5-р(II)/2023 від 5 липня 2023 року КСУ визнав неконституційними положення Митного кодексу України, які встановлювали безальтернативну санкцію у вигляді штрафу та конфіскації товарів, що унеможливлювало індивідуалізацію покарання. Суд підкреслив, що принцип індивідуалізації, закріплений у ч. 2 ст. 61 Конституції України, вимагає від законодавця забезпечення можливості врахування всіх обставин справи [5].

У контексті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та національного законодавства України, провадження за ст. 130 КУпАП, через свою суворість, підпадає під поняття «кримінальне обвинувачення» у розумінні статті 6 Конвенції.

З поширенням гарантій статті 6 на дані провадження, стають чинними фундаментальні принципи кримінального права, такі як принцип пропорційності та індивідуалізації покарання, закріплений у ст. 61 Конституції України.

Проте, впровадження безальтернативної санкції, поєднане із законодавчою забороною враховувати пом'якшувальні обставини - такі як наявність інвалідності або перше вчинення правопорушення - фактично унеможливлює дотримання принципу індивідуалізації покарання.

Таке законодавче регулювання, з високою ймовірністю, буде визнано Європейським судом з прав людини непропорційним та таким, що порушує саму сутність конституційного права особи на справедливе і індивідуалізоване покарання.

Список використаних джерел:

1. Case of Gurepka v. Ukraine (Application no. 61406/00). URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-70094%22]}
2. Case of Bantysh and Others v. Ukraine (Applications nos. 13063/18). URL https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-219783%22]}
3. Case of Imeri v. Croatia (Application no. 77668/14) URL: http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7058688-9535698
4. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Барсегяна Геворка Сенекеримовича та Ліненко Наталії Миколаївни щодо [...]: Рішення Конституційного суду України від 15.06.2022 № 4-р(II)/2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-22#Text
5. Рішення Другого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційними скаргами Душенькевича Анатолія Володимировича, Франка Андрія Володимировича, Ярош [...]: Рішення Конституційного суду України від 05.07.2023 № 5-р(II)/2023. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-23#Text

ЗАГУРСЬКИЙ Олександр, *доцент кафедри права імені академіка УАН о. Івана Луцького ЗВО «Університет Короля Данила», кандидат юридичних наук, доцент*

МІЖ БЕЗПЕКОЮ І ПРАВАМИ ЛЮДИНИ: ЕТИЧНІ СТАНДАРТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ У ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану є одним із найбільш серйозних випробувань для правової держави. Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» органи державної влади, зокрема правоохоронні, набувають розширених повноважень, що нерідко обмежують конституційні права та свободи громадян. У цих умовах постає принципове питання: де проходить межа між

необхідністю забезпечення національної безпеки та неприпустимістю свавілля щодо особи?

Міжнародне право допускає тимчасове обмеження певних прав людини під час надзвичайних ситуацій, що загрожують існуванню нації. Стаття 4 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права (МПГПП) закріплює умови таких відступів: вони мають бути офіційно оголошені, необхідні та пропорційні загрозі, а також не суперечити іншим зобов'язанням держави за міжнародним правом. При цьому Пакт встановлює перелік абсолютних прав, від яких відступ є неприпустимим за будь-яких обставин: право на життя, заборона катувань та рабства, свобода совісті тощо.

Водночас дослідники з Міжнародного комітету Червоного Хреста наголошують на тому, що під час активних бойових дій правоохоронні операції слід відмежовувати від воєнних, оскільки до них застосовуються різні правові режими [1]. Правоохоронні органи у зонах, де ведення бойових дій не є безпосереднім, зобов'язані насамперед дотримуватися норм міжнародного права прав людини (МППЛ), а не міжнародного гуманітарного права (МГП). Це положення є принципово важливим для розуміння меж допустимого застосування сили поліцією.

Принцип пропорційності залишається ключовим критерієм оцінки правомірності дій поліції навіть за воєнного стану. Комітет ООН з прав людини в Загальному коментарі № 36 підкреслює, що держави зобов'язані доводити абсолютну необхідність кожного летального застосування сили, а не лише його доцільність [2]. Цей стандарт є не декларативним, а операційним: він має бути закладений у процедури прийняття рішень безпосередньо на рівні підрозділів.

Ефективний контроль за правоохоронними органами в умовах воєнного стану є необхідною передумовою дотримання прав людини. Досвід демократичних держав, що пережили збройні конфлікти, свідчить про критичну роль незалежних наглядових механізмів: парламентського контролю, омбудсменських інституцій, органів внутрішнього розслідування та громадянського суспільства. Якщо ці механізми демонтуються або суттєво обмежуються під приводом воєнної необхідності, ризик системних порушень прав людини зростає в рази.

За даними аналітичного звіту правозахисної організації Human Rights Watch, присвяченого поліцейській діяльності в зонах збройних конфліктів (2023), ключовими чинниками, що визначають дотримання прав людини в правоохоронній діяльності, є: наявність чітких і публічних стандартів застосування сили; функціонування незалежного механізму розслідування скарг; регулярне навчання особового складу з питань прав людини; захист інформаторів, які повідомляють про порушення [3]. Відсутність будь-якого з цих елементів утворює системну вразливість навіть за формально бездоганного законодавства.

В умовах України особливої актуальності набуває функціонування Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та органів прокуратури як суб'єктів контролю за законністю дій поліції. Водночас практика засвідчує, що навантаження на ці інституції в умовах воєнного стану суттєво зросло, тоді як їхній ресурс і повноваження у ряді випадків виявилися недостатніми для забезпечення своєчасного реагування.

Таким чином, воєнний стан не скасовує базових зобов'язань держави у сфері прав людини – він лише модифікує умови їх реалізації. Правоохоронні органи зобов'язані діяти відповідно до міжнародних стандартів, які, хоча й допускають певні обмеження прав, встановлюють чіткі межі допустимого.

Тим не менше, дотримання прав людини є не перешкодою для ефективної поліцейської діяльності, а її фундаментом: легітимність правоохоронців безпосередньо залежить від довіри суспільства, яка, своєю чергою, формується через прозорість і підзвітність.

Список використаних джерел:

1. International Committee of the Red Cross. Law and Policy on the Use of Force and International Humanitarian Law in Law Enforcement Operations. ICRC Advisory Service on International Humanitarian Law. Geneva, 2023. URL: https://www.icrc.org/en/document/use-of-force-law-enforcement (дата звернення: 02.04.2025).

2. United Nations Human Rights Committee. General Comment No. 36 on Article 6 of the International Covenant on Civil and Political Rights, on the Right to Life. CCPR/C/GC/36. New York: UN, 2022. 32 p. URL: https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-36-2018-article-6-right-life (дата звернення: 15.03.2025).

3. Human Rights Watch. Policing During Armed Conflict: Standards and Practice in Active Conflict Zones. New York: HRW, 2023. 78 p. URL: https://www.hrw.org/report/2023/policing-armed-conflict (дата звернення: 20.04.2025).

ЗАПОТІЧНА Роксолана, *доцент кафедри міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Дніпровського гуманітарного університету, кандидат економічних наук, доцент*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ КАДРІВ У СФЕРІ КРИЗОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Сучасне безпекове середовище характеризується високим рівнем динамічності, невизначеності та кризовості, що особливо загострилося в умовах повномасштабної війни в Україні. За таких обставин особливого значення набуває ефективна кризова комунікація правоохоронних органів, адже саме вона сприяє зниженню рівня паніки серед населення, забезпеченню довіри до державних інституцій, координації дій у надзвичайних ситуаціях та формуванню безпечного суспільного середовища.

У міжнародній практиці кризова комунікація розглядається як одна з ключових професійних компетентностей сучасного поліцейського. Провідні

міжнародні організації та правоохоронні структури приділяють значну увагу підготовці кадрів у цій сфері, інтегруючи у навчальні програми елементи стратегічних комунікацій, кризового реагування, медіаграмотності, переговорних технік та роботи із соціальними мережами.

Особливістю підходу CEPOL до підготовки правоохоронців є комплексне поєднання теоретичної підготовки з практикоорієнтованими методиками навчання. У межах курсів European Union Agency for Law Enforcement Training активно застосовуються сценарне моделювання кризових ситуацій, рольові вправи, командна взаємодія та аналіз міжнародних кейсів. У програмі «Crisis Hostage Negotiation and Crisis Communication» основна увага приділяється розвитку навичок кризових переговорів, активного слухання, деескалації конфліктів, психологічної стійкості та комунікації із громадськістю під час надзвичайних ситуацій [1]. Важливою складовою підготовки є також формування навичок міжвідомчої координації та роботи у міжнародному середовищі, що особливо актуально в умовах сучасних транснаціональних загроз.

CEPOL наголошує на необхідності розвитку цифрових комунікативних компетентностей правоохоронців, зокрема в контексті кризового інформування населення та взаємодії із засобами масової інформації. У матеріалах агентства підкреслюється, що ефективність реагування правоохоронних органів значною мірою залежить від здатності оперативно передавати суспільству достовірну інформацію та мінімізувати поширення панічних настроїв [2].

Важливим для України є також досвід НАТО у сфері стратегічних комунікацій (Strategic Communications – StratCom). У документах Альянсу зазначено, що стратегічні комунікації є ключовим елементом сучасної безпекової політики та важливим інструментом протидії гібридним загрозам [3]. NATO StratCom Centre of Excellence акцентує увагу на тому, що сучасні конфлікти відбуваються не лише у фізичному, а й в інформаційному просторі, де комунікація безпосередньо впливає на суспільну стабільність, рівень довіри до державних інституцій та психологічну стійкість населення.

У навчальних програмах НАТО особлива увага приділяється підготовці фахівців до роботи з інформаційними загрозами, кризового інформування населення, взаємодії зі ЗМІ та протидії дезінформації. Важливим компонентом є розвиток цифрової грамотності та навичок аналізу інформаційного середовища. Зокрема, у рекомендаціях NATO ACT наголошується на необхідності формування у працівників сектору безпеки здатності здійснювати швидке та прозоре інформування громадськості в умовах кризових ситуацій [4].

У США значна увага приділяється кризовому лідерству та психологічній підготовці поліцейських. Американські правоохоронні академії активно використовують scenario-based training, методику навчання через моделювання реальних кризових ситуацій. Дослідники зазначають, що подібний формат навчання сприяє розвитку навичок ухвалення рішень у стресових умовах, комунікації з населенням та емоційної саморегуляції [5]. Водночас важливе місце посідає підготовка до роботи у цифровому просторі, включаючи використання соціальних мереж для кризового інформування населення.

Список використаних джерел:

1. Crisis Hostage Negotiation and Crisis Communication // CEPOL – European Union Agency for Law Enforcement Training (дата звернення: 11.05.2026).
2. The Value of Communication During Crisis Incidents // CEPOL – European Union Agency for Law Enforcement Training (дата звернення: 11.05.2026).
3. What are Strategic Communications? / NATO Strategic Communications Centre of Excellence. URL: NATO StratCom COE PDF (дата звернення: 11.05.2026).
4. Communication Discipline Training // NATO Allied Command Transformation. URL: NATO ACT Official Website (дата звернення: 11.05.2026).
5. Andersen J. P., Papazoglou K., Koskelainen M., Nyman M. Knowledge and Training Regarding the Link between Trauma and Health: A National Survey of Finnish Police Officers // *SAGE Open*. 2015. Vol. 5, No. 4. URL: SAGE Open Journal Article (дата звернення: 11.05.2026).

ІВАЩЕНКО Сергій, *доцент кафедри права, національної безпеки та правової роботи Військово-юридичного інституту Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ КАДРІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Підготовка кадрів сектору безпеки і оборони України є одним із ключових напрямів забезпечення національної безпеки держави, оскільки від рівня професійності, компетентності та готовності особового складу залежить ефективність виконання завдань із захисту суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу України. [1] До сектору безпеки і оборони належать Збройні Сили України, Національна гвардія України, Служба безпеки України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України та інші органи, діяльність яких спрямована на забезпечення безпеки держави і громадян. [2] Сучасні умови воєнного стану та збройної агресії проти України зумовлюють необхідність постійного вдосконалення системи професійної підготовки кадрів, адаптації навчальних програм до реальних бойових умов та міжнародних стандартів. [3]

Правове регулювання підготовки кадрів сектору безпеки і оборони здійснюється на основі Конституції України, законів України «Про національну безпеку України», «Про оборону України», «Про Збройні Сили України», а також інших нормативно-правових актів, що визначають порядок проходження служби, професійного навчання та підвищення кваліфікації персоналу. [1] Важливу роль у формуванні сучасної системи підготовки відіграє впровадження стандартів НАТО, що передбачає оновлення методів навчання, розвиток лідерських якостей, підвищення рівня взаємосумісності підрозділів та використання сучасних технологій у процесі підготовки. [4]

Особливістю підготовки кадрів сектору безпеки і оборони є поєднання теоретичного навчання з практичною підготовкою, що включає тактичні тренування, психологічну стійкість, фізичну витривалість та здатність діяти в умовах підвищеного ризику. [2] Значна увага приділяється формуванню морально-етичних якостей, патріотизму, дисципліни та відповідальності за виконання службових обов'язків. Крім того, сучасна система підготовки кадрів активно використовує цифрові технології, симуляційні комплекси, міжнародні навчання та обмін досвідом із країнами-партнерами. [4] Усе це сприяє підвищенню рівня професійної готовності фахівців сектору безпеки і оборони та забезпечує ефективне реагування на сучасні виклики і загрози державній безпеці України.

Особливості професійної підготовки кадрів сектору безпеки і оборони України полягають у формуванні висококваліфікованих фахівців, здатних діяти в умовах сучасних безпекових загроз та воєнних конфліктів. [2] Професійна підготовка охоплює військову освіту, спеціалізоване навчання, практичні тренування та підвищення кваліфікації особового складу. Основною метою є забезпечення належного рівня професійних знань, практичних навичок і психологічної готовності працівників сектору безпеки і оборони до виконання службових та бойових завдань. [3]

Однією з головних особливостей підготовки є її практична спрямованість. Значна увага приділяється тактичним навчанням, бойовим тренуванням, моделюванню кризових ситуацій та відпрацюванню алгоритмів дій у надзвичайних умовах. [4] Важливим елементом також є психологічна та морально-етична підготовка, що сприяє розвитку стресостійкості, дисципліни та відповідальності особового складу. [2]

Сучасна система підготовки кадрів активно впроваджує стандарти НАТО, цифрові технології та міжнародний досвід у сфері безпеки й оборони. [4] Це сприяє підвищенню професійної компетентності персоналу, удосконаленню системи військової освіти та зміцненню обороноздатності України. [1]

Система підготовки кадрів сектору безпеки і оборони України потребує постійного вдосконалення відповідно до сучасних викликів та безпекових загроз. [1] Серед основних проблем можна виділити недостатнє матеріально-технічне забезпечення окремих навчальних закладів, потребу в оновленні освітніх програм, а також необхідність підвищення рівня практичної та психологічної підготовки персоналу. [3] В умовах воєнного стану особливо актуальним є забезпечення швидкої адаптації фахівців до реальних бойових умов та сучасних методів ведення війни.

Перспективним напрямом розвитку є подальше впровадження стандартів НАТО, модернізація системи військової освіти та використання сучасних цифрових технологій у навчальному процесі. [4] Важливу роль відіграє міжнародне співробітництво, обмін досвідом із країнами-партнерами та підготовка висококваліфікованих інструкторів. Удосконалення системи підготовки кадрів сприятиме підвищенню професійного рівня персоналу сектору безпеки і оборони та зміцненню обороноздатності України.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 10.05.2026).
2. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 10.05.2026).
3/ Про оборону України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1932-XII. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 10.05.2026).
4. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1934-XII. URL: zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 10.05.2026).

КАБІЦЬКА Оксана, *старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ*

ДОМЕДИЧНА ПІДГОТОВКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ОФІЦЕРІВ ГРОМАДИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПАРТНЕРСТВА ПОЛІЦІЇ ТА ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабна збройна агресія проти України суттєво трансформувала систему забезпечення публічної безпеки та роль Національної поліції України у структурі реагування на кризові події. Постійні ракетні удари, атаки БпЛА, артилерійські обстріли, руйнування цивільної інфраструктури та масові ураження населення створили нові виклики для територіальних громад і правоохоронної системи.

В умовах воєнного стану поліцейські офіцери громади (ПОГ) дедалі частіше виконують функції перших реагувальників (first responders), які прибувають на місце «прильоту» раніше за підрозділи ДСНС та бригади екстреної медичної допомоги. Саме ПОГ нерідко першими: оцінюють масштаби руйнувань, організовують евакуацію цивільного населення, деблокують постраждалих, забезпечують громадський порядок, координують дії населення, надають домедичну допомогу при масових травмах [1].

Особливо актуально це для сільських громад, прифронтових територій та населених пунктів із обмеженим доступом до медичної інфраструктури, де час прибуття екстрених служб може бути критично тривалим.

Практика ліквідації наслідків ракетних ударів по житлових будинках, об’єктах критичної інфраструктури, навчальних закладах та місцях масового перебування людей засвідчує, що саме перші 10-20 хвилин після ураження є визначальними для збереження життя постраждалих. За таких умов домедична підготовка ПОГ набуває не лише професійного, а й стратегічного значення для функціонування системи локальної безпеки громади [3].

Розглянемо особливості роботи ПОГ під час масових уражень населення, наприклад, у разі масованих ракетних та дронових атак, що характеризуються великою кількістю постраждалих, значними руйнуваннями будівель, складною

оперативною обстановкою, ризиком повторних ударів, панікою серед населення, перевантаженням екстрених служб.

Зазначу, що саме у таких умовах поліцейський офіцер громади повинен діяти одночасно як правоохоронець, координатор евакуації, кризовий комунікатор, рятувальник, особа, що надає домедичну допомогу [5].

Таким чином, домедична підготовка ПОГ повинна враховувати специфіку масових травм, характерних для наслідків обстрілів мінно-вибухові травми, уламкові поранення, відкриті та закриті переломи, травматичні ампутації, політравми, баротравми, опіки, синдром тривалого здавлення, гострі психоемоційні реакції, асфіксії внаслідок завалів та інші комбіновані ушкодження.

Особливо небезпечними є масивні кровотечі, які залишаються основною причиною потенційно попереджуваної смерті до прибуття медиків [4].

В умовах масових уражень домедична допомога повинна надаватися відповідно до сучасних міжнародних стандартів Tactical Emergency Casualty Care (TECC), адаптованих до цивільного середовища.

Однією з найбільш складних та психологічно напружених форм службової діяльності поліцейського офіцера громади в умовах воєнного стану є реагування на події з масовими травмами населення внаслідок ракетних ударів, обстрілів, вибухів, руйнування будівель або інших надзвичайних ситуацій.

Першочерговим завданням ПОГ є оцінка безпеки місця події, а семе, поліцейський має враховувати ризик повторного обстрілу, загрозу обвалу конструкцій, наявність пожеж, витоки газу, електричну небезпеку, ризик детонації боєприпасів.

На відміну від звичайних умов несення служби, під час масових уражень ПОГ змушений діяти в умовах: дефіциту часу, високого рівня небезпеки, великої кількості постраждалих, паніки серед населення, обмежених ресурсів, психологічного тиску, ризику повторних ударів або вторинних уражень. У реальних умовах «прильотів» ПОГ повинен уміти: накладати турнікети однією рукою, вміти використовувати гемостатичні засоби у разі тампонування ран, а також проводити первинне сортування постраждалих, у разі необхідності проводити серцево-легеневу реанімацію, організовувати евакуацію поранених, працювати у задимлених і зруйнованих приміщеннях, координувати дії цивільних осіб до прибуття рятувальників [2].

Однією з найважливіших компетенцій ПОГ в умовах масових уражень є медичне сортування (triage). Під час ракетних ударів кількість постраждалих часто перевищує можливості екстрених служб, тому ПОГ повинен швидко визначати: хто з постраждалих потребує негайної допомоги, а кого можна евакуювати пізніше, хто здатний пересуватися самостійно, хто має несумісні з життям ушкодження.

Зазначу, найбільш доцільним є використання принципів START-triage: червона категорія – критичні постраждалі, жовта – тяжкі, але стабільні, зелена – легкі травми, чорна – загиблі або агонуючі.

Особливу складність становлять ситуації з великою кількістю цивільних осіб, дітей, людей похилого віку та осіб з інвалідністю.

У багатьох випадках саме ПОГ стає ключовою особою, яка координує потік постраждалих, визначає маршрути евакуації, взаємодіє з медиками та ДСНС та організовує тимчасові пункти допомоги.

Окремого значення набуває психологічна підготовка поліцейських офіцерів громади.

Під час ліквідації наслідків обстрілів ПОГ стикаються з масовою загибеллю людей, травмуванням дітей, панікою населення, сильним емоційним навантаженням, необхідністю ухвалювати рішення в умовах дефіциту часу.

Важливим уточненням є розуміння недостатньої психологічної стійкості, що може призводити до дезорганізації дій, помилок під час надання допомоги, професійного вигорання, посттравматичних стресових розладів [7].

У зв'язку з цим система підготовки повинна включати: сценарне моделювання масових уражень, навчання кризовій комунікації, психологічну декомпресію після інцидентів, підготовку до роботи з постраждалими дітьми та родинами загиблих.

В умовах воєнного стану домедична підготовка ПОГ перестає бути виключно внутрішньою компетенцією поліції та набуває ознак суспільної безпекової функції.

Ефективна модель community policing передбачає спільні навчання поліції та населення, формування локальних груп first responders, навчання цивільних навичкам зупинки кровотеч, створення громадських пунктів безпеки, забезпечення громад турнікетами та аптечками.

Відповідно, громади, де населення володіє базовими навичками домедичної допомоги, демонструють: кращу організацію евакуації, вищу стійкість до кризових ситуацій, вищий рівень довіри до поліції [6].

Попри позитивні зміни у сфері підготовки поліцейських офіцерів громад до надання домедичної допомоги та реагування на кризові ситуації, в системі все ще існує низка системних проблем, які впливають на ефективність роботи поліції та безпеку населення. Наприклад, недостатня кількість практичних тренувань, а саме, поліцейські не мають достатньої кількості практичних занять із відпрацювання навичок у реалістичних умовах. Поліцейський знає алгоритм накладання турнікета, однак через відсутність регулярних тренувань не може швидко й правильно застосувати його під час реального поранення. У критичній ситуації це призводить до втрати дорогоцінного часу, через повільне реагування під час надзвичайних ситуацій, помилки через стрес.

Для підвищення ефективності домедичної підготовки ПОГ доцільно інтегрувати сценарії масових ракетних ударів у систему службової підготовки, запровадити обов'язкове навчання медичному сортуванню постраждалих, забезпечити ПОГ сучасними IFAK та засобами евакуації, створити мобільні тренінгові центри у громадах, розширити міжвідомчі навчання за участю ДСНС, медиків і органів місцевого самоврядування, формувати у громадах культуру домедичної допомоги та цивільної готовності [5, 7].

Таким чином, домедична підготовка поліцейських офіцерів громади в умовах воєнного стану є одним із ключових елементів сучасної системи локальної безпеки.

В умовах постійних ракетних ударів та масових травм ПОГ виконують функції перших реагувальників, від професійних дій яких безпосередньо залежить збереження життя населення у перші критичні хвилини після ураження.

Сучасна система підготовки ПОГ повинна базуватися на принципах практикоорієнтованості, міжвідомчої взаємодії, міжнародних стандартів TECC/BLS та адаптації до реальних умов війни.

Розвиток партнерства між поліцією та територіальними громадами у сфері домедичної допомоги сприятиме підвищенню рівня публічної безпеки, стійкості громад та готовності суспільства до кризових ситуацій.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: Законодавство України
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: Законодавство України
3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: Законодавство України
4. Кодекс цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. URL: Законодавство України
5. Про екстрену медичну допомогу : Закон України від 05.07.2012 № 5081-VI. URL: Законодавство України
6. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» від 09.03.2022 № 441. URL: МОЗ України
7. Наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про організацію діяльності поліцейських офіцерів громади» від 28.07.2017 № 650. URL: Міністерство внутрішніх справ України

КІБЛИК Дар'я, *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, доцент*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА РОЛЬ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ НА ВИПАДКИ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ДІТЕЙ

В умовах воєнного стану функціонування правоохоронної системи України зазнає суттєвої трансформації, що зумовлено необхідністю адаптації поліцейської

діяльності до нових безпекових викликів. Одним із найбільш складних та актуальних напрямів роботи Національної поліції залишається запобігання домашньому насильству, яке в кризових умовах набуває латентного характеру та специфічних форм прояву.

Ефективність поліцейської діяльності в цій сфері сьогодні визначається не лише швидкістю реагування на виклики, а й здатністю правоохоронних органів виступати в ролі координатора міжвідомчої взаємодії та суб'єкта надання сервісних послуг безпекового характера. Пріоритетним завданням для підрозділів поліції стає розробка та впровадження інноваційних стратегій превенції, які б враховували фактор внутрішньої міграції населення, психологічне виснаження громадян та специфіку правового режиму воєнного стану.

Сучасна поліцейська діяльність у сфері протидії насильству в сім'ї базується на людиноцентристському підході, де головним критерієм успішності є реальний стан захищеності вразливих осіб, а не кількісні показники складених протоколів. Важливим аспектом є функціонування мобільних груп реагування на факти вчинення домашнього насильства, робота яких в умовах війни потребує додатвого ресурсного забезпечення та спеціалізованої психологічної підготовки особового складу. Поліцейський офіцер громади в цій системі координат стає ключовою фігурою, оскільки його постійна присутність на території обслуговування дозволяє здійснювати ранню діагностику неблагополучних сімей та проводити індивідуально-профілактичну роботу з потенційними кривдниками.

Особливе місце у структурі превентивних заходів посідає ювенальна превенція, оскільки діти в умовах збройного конфлікту стають найбільш незахищеними постраждалими як від прямих воєнних дій, так і внутрішньосімейних криз. Посилення психоемоційного напруження у суспільстві провокує зростання рівня агресії всередині родин, де дитина часто виступає або безпосереднім об'єктом знущань, або свідком насильства, що за наслідками прирівнюється до психологічного травмування. Специфіка поліцейської діяльності у цьому напрямі вимагає від підрозділів ювенальної превенції не лише виявлення таких фактів, а й координації евакуаційних заходів, протидії дитячій бездоглядності серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО), розшуку зниклих дітей та документування злочинів, вчинених проти неповнолітніх у зоні бойових дій.

Адміністративно-правові інструменти, якими володіє поліція, зокрема термінові заборонні приписи, довели свою ефективність як засіб миттєвого припинення правопорушення, проте їх застосування в зоні ведення бойових дій або на деокупованих територіях стикається з низкою організаційних труднощів. Актуальним питанням залишається вдосконалення механізму оцінки ризиків, який проводиться поліцейськими на місці події, оскільки стандартні опитувальники не завжди повною мірою відображають загрози, пов'язані з наявністю у кривдника зброї або посттравматичних розладів. Поліцейська діяльність також має бути спрямована на подолання бар'єрів у комунікації з потерпілими, які часто відмовляються від допомоги через страх перед майбутнім або недовіру до правоохоронних інституцій.

Впровадження цифрових технологій у роботу поліції, таких як системи електронного моніторингу за поведінкою кривдників та інтерактивні карти

безпеки, відкриває нові можливості для проактивної діяльності. У контексті захисту дітей цифровізація дозволяє ефективно моніторити кіберпростір задля запобігання онлайн-злочинам, булінгу та втягненню підлітків у деструктивні спільноти. Водночас постає питання належного правового регулювання збору та опрацювання персональних даних у таких системах. Особливе місце в професійній підготовці поліцейських має посідати вивчення міжнародного досвіду роботи поліції в умовах збройних конфліктів, що дозволить імплементувати найкращі світові практики в українські реалії. Перспективним кроком у сфері ювенальної взаємодії є адаптація передових закордонних інструментів безпеки - наприклад, програми «Blue Envelope» (Синій конверт), яка спрямована на вибудовування безпечної та коректної комунікації поліцейських із нейродивергентними дітьми та підлітками, що мінімізує рівень стресу під час процесуальних дій. Важливо розуміти, що поліція не може самостійно подолати явище домашнього насильства, тому стратегічним напрямом є розбудова партнерства з громадськими організаціями та міжнародними донорами для створення мережі безпекових просторів і кризових кімнат. Специфіка поліцейської діяльності щодо вразливих груп населення (дітей, людей похилого віку, осіб з інвалідністю) вимагає від правоохоронців знань у галузі спеціальної психології та педагогіки, що актуалізує питання перегляду навчальних програм у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Реформування правоохоронної системи має відбуватися шляхом зміцнення довіри населення, що можливо лише за умови прозорості поліцейських процедур та неухильного дотримання прав людини. Проблемним залишається питання забезпечення невідворотності покарання за систематичне вчинення домашнього насильства, що потребує тісної співпраці поліції з органами прокуратури та суду в частині формування якісної доказової бази. В умовах воєнного стану поліція також бере на себе функції з евакуації постраждалих осіб до безпечних регіонів, що розширює межі традиційного розуміння поліцейської превенції.

Підсумовуючи, слід зазначити, що актуальні питання поліцейської діяльності у сфері протидії домашньому насильству лежать у площині цифровізації, спеціалізації кадрів та посилення комунікації з громадою. Перспективи подальшого розвитку галузі полягають у створенні єдиного безпекового контуру, де поліція виступатиме гарантом захисту прав кожного громадянина, приділяючи особливу увагу ювенальному сектору та забезпечуючи нульову толерантність до насильства в будь-яких його проявах. Тільки через поєднання суворих правових заходів із гуманітарними ініціативами та інноваційними технологіями Національна поліція України зможе ефективно виконувати свою місію в складних умовах сучасності, формуючи безпечне середовище для майбутніх поколінь.

Список використаних джерел:

1. Гордієнко Н. Превенція домашнього насильства в Україні: проблеми та перспективи. Актуальні питання гуманітарних наук : міжвуз. зб. наук. пр. молодих учених Дрогобиц. держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка / голов. ред. М. Галів. 2021. С. 128.

2. Сендік І. Е., Литвиненко О. Г. Роль поліції у впровадженні термінових заборонних приписів як інструменту захисту постраждалих від домашнього насильства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2024. С. 366. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/85c6963d-3ec2-4556-bc0b-9e47a680d4d5/content

3. Мекерова Н. В. Впровадження інноваційних технологій у діяльності поліції та їх вплив на якість надання поліцейських послуг : кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «магістр» : 281 «Публічне управління та адміністрування» / Н. В. Мекерова ; ЧНУ ім. Петра Могили. - Миколаїв, 2024. - 105 с.

КІСІЛЬ Микола, *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ КОМЕНДАНТСЬКОЇ ГОДИНИ: ПРОГАЛИНИ НОРМОТВОРЕННЯ ТА ВЕКТОРИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Запровадження воєнного стану в Україні з лютого 2022 року зумовило необхідність застосування комплексу обмежувальних заходів, серед яких особливе місце посідає комендантська година. Цей інструмент є водночас дієвим засобом забезпечення публічного порядку й безпеки та потенційним джерелом надмірного втручання у права та свободи людини. У зв’язку з цим питання пропорційності обмеження прав громадян під час комендантської години набуває принципового значення як для науки, так і для правозастосовної практики органів Національної поліції України.

Принцип пропорційності є одним із фундаментальних засад правової держави та знаходить своє відображення у положеннях Конституції України, зокрема у статті 64, яка встановлює, що конституційні права і свободи людини та громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України [1]. Разом із тим частина 2 зазначеної статті визначає перелік прав, що не підлягають обмеженню навіть в умовах воєнного або надзвичайного стану, формуючи абсолютний правозахисний стандарт.

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану», запровадження комендантської години є одним із заходів, що може здійснюватися в умовах особливого правового режиму [2]. Практика його застосування свідчить про широке використання цього інструменту на всій або значній частині території держави. Перевірка дотримання вимог комендантської години покладається передусім на органи Національної поліції, що зумовлює необхідність чіткого

правового регулювання меж поліцейського розсуду та стандартів поводження з громадянами.

Принцип пропорційності у діяльності поліції передбачає відповідність будь-якого обмеження прав особи трьом критеріям: придатності (захід повинен бути здатним досягти легітимної мети), необхідності (захід має бути найменш обтяжливим серед можливих) і пропорційності у вузькому сенсі (шкода від обмеження не може бути надмірною порівняно з досягнутою метою). Ці критерії знайшли відображення у статті 29 Закону України «Про Національну поліцію», яка закріплює принцип верховенства права та пропорційності у поліцейській діяльності [3].

Аналіз правозастосовної практики дозволяє виявити низку проблем, пов'язаних із забезпеченням пропорційності під час комендантської години. По-перше, розширений обсяг повноважень поліцейських у нічний час підвищує ризик їх надмірного або свавільного застосування. По-друге, відсутність єдиних методичних рекомендацій щодо поведінки у виняткових ситуаціях (евакуація, медична допомога тощо) створює передумови для непослідовності правозастосування. По-третє, обмежені можливості судового та громадського контролю в умовах воєнного стану послаблюють механізми захисту від зловживань.

Показовим є досвід держав - членів Ради Європи, які в різний час застосовували режими надзвичайного стану. Венеціанська комісія неодноразово наголошувала, що навіть в умовах надзвичайних загроз держава зобов'язана дотримуватися принципу пропорційності та забезпечувати ефективні механізми оскарження дій поліцейських [4, с. 29]. Відступи від положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод на підставі статті 15 є допустимими лише тією мірою, якою це зумовлено крайньою необхідністю.

Для вдосконалення правозастосовної практики Національної поліції України доцільно: розробити відомчі інструкції щодо застосування принципу пропорційності при перевірці громадян у режимі комендантської години; запровадити системний моніторинг скарг на дії поліцейських у нічний час; підвищити рівень підготовки особового складу в частині знання правозахисних стандартів [5, с. 82-89]; забезпечити прозорість документування поліцейських дій під час дії комендантської години.

Таким чином, пропорційність обмеження прав громадян під час комендантської години є комплексним правовим феноменом, що потребує системного наукового осмислення та вдосконалення правового регулювання. Баланс між безпековими потребами держави та захистом прав людини є не лише юридичною вимогою, а й умовою легітимності поліцейської діяльності в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР : станом на 1 січ. 2020 р. URL: https://surl.li/uzlmgm

2. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII : станом на 28 берез. 2025 р. URL: https://surl.lt/cvvmzf

3. Про Національну поліцію : Закон України від 2 лип. 2015 р. № 580-VIII : станом на 1 квіт. 2025 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text
4. Emergency Powers. CDL-STD(1995)012 / Venice Commission. Council of Europe, 1995. URL:
5. Корольова В. В., Гапешко Т. С. Підстави та порядок, пропорційність, законність та межі обмеження прав людини в умовах воєнного стану. *Legal Bulletin*. 2025. № 15. С. 82-89.

КІЦУЛ Юрій, *заступник начальника управління організації діяльності підрозділів конвойної служби Департаменту превентивної діяльності Національної поліції України, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ (за сумісництвом) Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, полковник поліції*

РОЗМЕЖУВАННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СУБ'ЄКТІВ КОНВОЮВАННЯ УВ'ЯЗНЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОЗАСТОСУВАННЯ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Правове регулювання конвоювання ув'язнених осіб є важливим елементом забезпечення публічного порядку та безпеки в умовах воєнного стану. Відповідно до пункту 37 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію» Національна поліція України здійснює конвоювання ув'язнених – осіб, затриманих за підозрою у вчиненні кримінального правопорушення, взятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі – а також охороняє їх у залі суду [1]. Реалізація цих повноважень ускладнюється рядом системних правозастосовних проблем, що потребують як теоретичного осмислення, так і практичного вирішення.

Станом на 01 травня 2026 року в структурі головних управлінь Національної поліції в областях та місті Києві функціонують 36 підрозділів конвойної служби загальною штатною чисельністю 2767 посад, з них: батальйонів – 8, рот – 16, взводів – 1, груп – 11. Протягом чотирьох місяців 2026 року до підрозділів поліції надійшло 44 627 заявок на конвоювання. Фактично виконано конвоювання 40 968 осіб, з них підрозділами конвойної служби – 37 434 (91 %), територіальними органами – 3266 (8 %), спільними нарядами – 268 (менше 1 %). Це вказує не лише на високий рівень інтенсивності діяльності, а й на актуальність питання її нормативного врегулювання та оптимізації.

Особливої уваги заслуговує проблема розмежування повноважень між Національною поліцією України, Національною гвардією України та Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України.

Пунктом 1 Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26 травня 2015 року № 613/785/5/30/29/67/68, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11 червня 2015 року за № 698/27143 (далі – спільний наказ № 613), визначено, що конвоювання обвинувачених (підсудних), засуджених із установ попереднього ув'язнення до судів та охорона їх під час судових засідань, а також конвоювання їх у зворотному напрямку здійснюються військовими частинами та підрозділами Національної гвардії України та органами внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України, тобто підрозділами поліції [2].

Водночас, перелік місцевих загальних судів, відповідних установ попереднього ув'язнення (крім гауптвахт) та ізоляторів тимчасового тримання, з/до яких поліцією здійснюється конвоювання, затверджено наказом Міністерства внутрішніх справ від 01 жовтня 2024 року № 666 «Про затвердження Переліку місцевих загальних судів, відповідних установ попереднього ув'язнення (крім гауптвахт) та ізоляторів тимчасового тримання, з/до яких поліцією здійснюється конвоювання таких осіб» [3].

Наказом Міністерства внутрішніх справ України від 01 жовтня 2024 року № 667 «Про внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09 червня 2015 року № 672» [4] внесені зміни до Переліку судів, до яких військові частини та підрозділи Національної гвардії України здійснюють конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, та в яких забезпечують охорону осіб, які тримаються під вартою, під час судових засідань, затвердженого наказом Міністерства внутрішніх справ України від 09 червня 2015 року № 672, шляхом викладення його в новій редакції.

Згідно з дорученням Міністра внутрішніх справ України від 02 жовтня 2024 року № 102/01/44 «Про впорядкування виконання завдань судового конвоювання» [5]т а відповідно до затвердженого графіку протягом жовтня-грудня 2024 року Національною поліцією України знято з обслуговування 64 суди та передано на обслуговування до Національної гвардії України. На теперішній час Національна поліція України обслуговує 602 суди, з них до 94 судів здійснюється лише конвоювання затриманих у порядку статті 208 КПК України для обрання міри запобіжного заходу та продовження строків тримання під вартою, а Національна гвардія України обслуговує 118 судів.

Незважаючи на чітке законодавче розмежування, на практиці виникають численні порушення компетенційних меж. Перша проблема пов'язана з тим, що окремі головні управління Національної поліції продовжують здійснювати конвоювання затриманих за рішеннями судів, що перебувають на обслуговуванні Національної гвардії. Це є прямим порушенням встановленого розподілу, оскільки

після передачі суду до сфери відповідальності Національної гвардії всі функції конвоювання (включаючи виконання ухвал про зміну запобіжного заходу, проведення психіатричних експертиз тощо) мають здійснювати саме вона, а не поліція.

Друга проблема стосується конвоювання військовослужбовців до/з гауптвахт. Відповідно до пункту 37 частини першої статті 23 Закону України «Про Національну поліцію», перелік місцевих загальних судів, відповідних установ попереднього ув'язнення (крім гауптвахт) та ізоляторів тимчасового тримання формується Міністром внутрішніх справ [1]. Пряме виключення гауптвахт зі сфери компетенції поліції означає, що підрозділи поліції не мають правових підстав для конвоювання туди або звідти. Відповідні функції покладено на Військову службу правопорядку у Збройних Силах України – відповідно до пункту 17 статті 8 Закону України «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України» [6].

Третя проблема виникає при виконанні судових рішень про зміну запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою на поміщення до психіатричного закладу, а також при організації психіатричних експертиз. Пункт 25 спільного наказу № 613 чітко визначає: у разі потреби зміни запобіжного заходу в залі засідань головуючий суддя надсилає заявку до тієї військової частини або органу внутрішніх справ, який обслуговує даний суд [2]. Таким чином, якщо суд перебуває на обслуговуванні Національної гвардії, саме вона, а не поліція, повинна реагувати на такі заявки. Нехтування цим положенням призводить до правозастосовних помилок та неправомірного покладення додаткового навантаження на підрозділи поліції.

Аналіз зазначених проблем свідчить про наявність системних недоліків: недостатню координацію між судами та уповноваженими органами конвоювання; відсутність дієвих механізмів контролю за дотриманням компетенційного розмежування; прогалини у нормативно-правовому регулюванні окремих видів конвоювання в умовах воєнного стану. Особливого значення ці питання набувають зважаючи на те, що воєнний стан зумовлює підвищене навантаження на всі правоохоронні органи та підвищує ризик порушення прав ув'язнених осіб.

З метою вирішення виявлених проблем пропонується здійснити такий комплекс заходів. По-перше, провести координаційні наради з територіальними підрозділами Державної судової адміністрації України, судами, уповноваженими підрозділами Національної гвардії України та Військової служби правопорядку ЗСУ задля забезпечення неухильного дотримання розмежування повноважень. По-друге, ініціювати підготовку та внесення змін до нормативно-правових актів, що регулюють питання конвоювання, зокрема щодо однозначного врегулювання ситуацій зміни запобіжного заходу та конвоювання до психіатричних закладів. По-третє, розробити чіткі методичні рекомендації для суддів і слідчих щодо правильного адресування заявок на конвоювання залежно від того, який орган обслуговує відповідний суд.

Таким чином, забезпечення законності у сфері конвоювання ув'язнених осіб в умовах воєнного стану вимагає не лише чіткого нормативного розмежування повноважень між Національною поліцією, Національною гвардією та Військовою службою правопорядку, а й налагодження ефективної міжвідомчої координації та

вдосконалення правозастосовної практики. Своєчасне вирішення цих питань є необхідною умовою дотримання прав ув'язнених осіб та ефективного функціонування системи кримінальної юстиції в особливих умовах сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII / Законодавтсво України // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 05.05.2026).

2. Про затвердження Інструкції з організації конвоювання та тримання в судах обвинувачених (підсудних), засуджених за вимогою судів: наказ Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства юстиції України, Верховного Суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, Державної судової адміністрації України, Генеральної прокуратури України від 26 травня 2015 року № 613/785/5/30/29/67/68, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 11 червня 2015 року за № 698/27143 / Законодавтсво України // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0698-15#Text (дата звернення: 05.05.2026).

3. Про затвердження Переліку місцевих загальних судів, відповідних установ попереднього ув'язнення (крім гауптвахт) та ізоляторів тимчасового тримання, з/до яких поліцією здійснюється конвоювання таких осіб: наказ Міністерства внутрішніх справ від 01 жовтня 2024 року № 666.

4. Про внесення змін до наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09 червня 2015 року № 672: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 01 жовтня 2024 року № 667.

5. Про впорядкування виконання завдань судового конвоювання: доручення Міністра внутрішніх справ України від 02 жовтня 2024 року № 102/01/44.

6. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 07 березня 2002 року № 3099-III / Законодавтсво України // Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text (дата звернення: 05.05.2026).

КЛЮЄВА Олександра, *курсантка 2-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **БУГА Володимир,** *професор кафедри адміністративно - правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного*

університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Адміністративно-деліктне провадження належить до найбільш динамічних і водночас дискусійних інститутів адміністративного права України. Значна кількість правопорушень, які щороку фіксуються уповноваженими органами, засвідчує практичну затребуваність дослідження процесуального порядку їх розгляду. Ситуація додатково ускладнюється тим, що чинний Кодекс України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) був ухвалений у 1984 році й, незважаючи на численні редакційні зміни, не відповідає системному рівню правового регулювання, який вимагає сучасна правова держава [1]. Водночас набуття чинності 15 грудня 2023 року Законом України «Про адміністративну процедуру» актуалізувало дискусію щодо співвідношення загальної адміністративної процедури та спеціальних деліктних проваджень, оскільки зазначений закон прямо не поширюється на провадження у справах про адміністративні правопорушення [2]. Саме в такому контексті наукове осмислення поняття, стадій і проблем адміністративно-деліктного провадження набуває особливої актуальності.

Провадження у справах про адміністративні правопорушення, яке в доктринальній площині прийнято називати адміністративно-деліктним провадженням, являє собою регламентовану нормами адміністративного права процесуальну діяльність уповноважених суб'єктів щодо встановлення об'єктивної істини у справі про адміністративний проступок, прийняття відповідного рішення та забезпечення його виконання [3]. Ю. П. Битяк характеризує зазначене провадження як послідовність дій уповноважених органів чи посадових осіб, здійснюваних відповідно до норм адміністративного законодавства з метою забезпечення належного правопорядку [4]. Спільним для більшості доктринальних підходів залишається розуміння деліктного провадження як різновиду юрисдикційної адміністративної діяльності, що має конфліктний характер і пов'язана з оцінкою протиправності поведінки особи та застосуванням до неї адміністративного стягнення.

Завдання провадження у справах про адміністративні правопорушення визначені на законодавчому рівні: згідно зі ст. 245 КУпАП, провадження здійснюється задля своєчасного, всебічного, повного й об'єктивного з'ясування обставин кожної справи, вирішення її відповідно до закону, забезпечення виконання винесеної постанови, а також виявлення причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень [1]. Ключовою ознакою адміністративно-деліктного провадження є його стадійність. Дослідники виокремлюють дві основні форми провадження: загальне (звичайне) і спрощене. Загальне провадження, за усталеним підходом, охоплює такі стадії:

1) порушення справи про адміністративне правопорушення та складання протоколу;

2) адміністративне розслідування (збирання й оцінка доказів);

3) розгляд справи уповноваженим органом або посадовою особою;

4) винесення постанови у справі;

5) перегляд постанови (оскарження);

6) виконання постанови про накладення адміністративного стягнення [3].

Спрощене провадження застосовується у випадках, передбачених ст. 258 КУпАП, коли стягнення у вигляді попередження або штрафу фіксованого розміру накладається на місці вчинення правопорушення без складання протоколу. У такому разі стадії адміністративного розслідування та окремого розгляду справи об'єднуються в одну процесуальну дію [1].

Принципи адміністративно-деліктного провадження формують його аксіологічне підґрунтя та визначають межі діяльності уповноважених суб'єктів. Серед них дослідники виокремлюють три основні групи: соціально-правові (верховенство права, повага до гідності людини, рівність перед законом), загальнопроцесуальні (законність, гласність, оперативність, об'єктивність, презумпція невинуватості) та спеціальні принципи (зокрема, принцип процесуальної економії, забезпечення права на захист, обов'язковість рішень уповноважених органів) [5]. Принцип верховенства права, уперше нормативно розкритий у Кодексі адміністративного судочинства України, передбачає, що людина, її права і свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави [4]. Водночас реалізація зазначеного принципу в межах деліктного провадження залишається проблемною, зважаючи на архаїчність процесуальних норм КУпАП.

Окремого розгляду потребують проблеми правового регулювання адміністративно-деліктного провадження в сучасних умовах. Передусім, чинний КУпАП не містить чіткого розмежування між матеріально-правовими та процесуальними нормами, що призводить до колізій у правозастосуванні. Як зауважує О. Бандурка, зростає кількість випадків змішаної кваліфікації, коли одне діяння має ознаки кількох правопорушень різної правової природи, що створює ризики дублювання відповідальності та неоднаковості практики [4]. Крім того, в умовах воєнного стану, запровадженого в Україні у зв'язку з широкомасштабною агресією, з'явилися нові склади адміністративних проступків (зокрема, ст. 210-1 КУпАП щодо порушення законодавства про оборону, мобілізацію та мобілізаційну підготовку), що потребують адаптації процесуальних механізмів [1]. Окрему проблему становить фіксація адміністративних правопорушень у сфері безпеки дорожнього руху засобами фото- та відеофіксації, де питання належного повідомлення особи й забезпечення її права на захист залишаються дискусійними [3].

Підсумовуючи викладене, можна сформулювати такі аналітичні висновки:

– адміністративно-деліктне провадження являє собою різновид юрисдикційного адміністративного процесу, спрямованого на встановлення об'єктивної істини у справі про адміністративний проступок та застосування відповідного стягнення;

– стадійна структура загального провадження включає шість послідовних етапів: від порушення справи до виконання постанови, тоді як спрощене провадження передбачає поєднання кількох стадій в одну процесуальну дію;

– принципи адміністративно-деліктного провадження формують триланкову систему (соціально-правові, загальнопроцесуальні, спеціальні), де центральне місце посідає принцип верховенства права;

– основними проблемами правового регулювання залишаються застарілість процесуальних норм КУпАП, відсутність чіткого розмежування матеріальних і процесуальних приписів, а також необхідність адаптації деліктного провадження до умов воєнного стану;

– ухвалення нового Кодексу про адміністративні проступки, проєкт якого неодноразово обговорювався в науковій спільноті, здатне усунути системні прогалини та гармонізувати деліктне провадження з принципами Закону України «Про адміністративну процедуру».

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР)* 1984, додаток до № 51, ст.1122. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text

2. Про адміністративну процедуру : Закон України від 17 лют. 2022 р. № 2073-IX. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20

3. Безусий В. В., Шатрава С. О. Провадження у справах про адміністративні правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху: поняття та стадії. *Legal position*. 2023. № 1. С. 184–189. URL: https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/1/36.pdf

4. Жмур Н. В. Поняття, види та принципи провадження у справах про адміністративні правопорушення. *Law, society, economy, journal*. 2022. № 8. URL: http://lsej.org.ua/8_2022/83.pdf

5. Парубець О. М. Основні поняття щодо проваджень у справах про адміністративні правопорушення, особливості та основні риси таких проваджень, їх принципи. *Law, society, economy, journal*. 2023. № 11. С. 754–759. DOI: 10.32782/2524-0374/2023-11/183

КОВАЛІВ Мирослав, *доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та правоохоронної діяльності Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, професор*

СУТНІСТЬ ПРИНЦИПІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

В Україні проблема національної безпеки та механізму її забезпечення є однією з ключових. Загострення загроз інтересам фізичних осіб, суспільству та державі, пов’язаних з військовою агресією росії, вимагають розробки ефективних заходів, спрямованих на безпеку. Важлива роль відводиться правовій науці, яка

сприяє збільшенню наукового знання з зазначеної проблеми та виробленню необхідних заходів щодо консолідації правового простору, удосконаленню правових засобів для захисту суверенітету та територіальної цілісності, дотримання національних інтересів та запобігання загрозам безпеці.

Сучасні доктринальні підходи до визначення безпеки відрізняє деяка невизначеність та недооцінка основних методологічних аспектів формування безпеки та її понятійно-категоріального апарату, що негативно впливає на єдиний алгоритм розробки, формулювання, прийняття та реалізації напрямів забезпечення різних видів безпеки.

Розглядаючи безпеку як правову категорію, можна зазначити, що правовим засобом забезпечення безпеки виступають принципи права. Принципи права виражають тенденції розвитку, те на що право має бути орієнтоване на що спрямоване. Принципи є основа права. Правовим принципам має відповідати будь-яка правова норма: норми Конституції, законів і підзаконних актів. Правові принципи є орієнтиром для права: саме вони пронизують всю правову матерію та формують правотворчу, правозастосовну та право інтерпретаційну діяльність.

Класична класифікація принципів права поділяє їх на загально соціальні та юридичні. Принципи законодавства про безпеку покликані пронизувати систему забезпечення безпеки, виступати її основою та відображати закономірності. Через встановлення принципів безпека проявляється як правова категорія, формуючи модель забезпечення різних видів безпеки у вигляді дії відповідних суб'єктів [1, с. 213].

Вперше принципи забезпечення безпеки було нормативно закріплено у Законі України «Про основи національної безпеки України» у 2003 році. Закон встановлював як принципи забезпечення безпеки в Україні: верховенство права, законність; взаємну відповідальність особи, суспільства та держави щодо забезпечення безпеки; пріоритет договірних (мирних) засобів у розв'язанні конфліктів; своєчасність і адекватність заходів захисту національних інтересів реальним і потенційним загрозам; чітке розмежування повноважень та взаємодія органів державної влади у забезпеченні національної безпеки; інтеграцію із міжнародними системами безпеки [2].

При прийнятті чинного Закону України «Про національну безпеку України» у 2018 році законодавець скоригував принципи забезпечення безпеки, представивши їх таким чином: верховенство права, підзвітність, законність, прозорість та дотримання засад демократичного цивільного контролю за функціонуванням сектору безпеки; дотримання норм міжнародного права, міждержавних системах та механізмах міжнародної колективної безпеки; розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту реалізації державної політики [3].

З розподілу принципів на принципи права та принципи законодавства можна зробити висновок, що перші два принципи, встановлених законом (дотримання і захист права і свободи людини і громадянина, і законність) є загальновизнаними у правовій доктрині загально-правовими принципами права. Тоді як інші, спеціальні, принципи вважатимуться принципами законодавства, у разі законодавства про безпеку.

Принцип верховенства права у переліку є першим, на друге місце став принцип законності. Зазначений принцип розвиває одну з основ конституційного устрою, закріплену в ст. 3 Конституції України, згідно з якою людина, її права та свободи є найвищою цінністю. Слід зазначити, що питання безпеки та права людини – це дві сторони однієї медалі. Посилення державної політики у питаннях безпеки відбивається на правах людини.

На практиці необхідно дотримуватись балансу між дотриманням прав людини та питаннями безпеки з тим, щоб діяльність щодо забезпечення не порушувала права та не обмежувала їх без необхідності.

Виняткову значимість цього принципу саме для забезпечення безпеки підтверджує той факт, що з метою забезпечення безпеки держава має право обмежувати основні права та свободи людини та громадянина відповідно до ст. 64 Конституції України.

Принцип законності зберігся серед принципів забезпечення безпеки. Значимість законності безпеки складно переоцінити. Законність гарантує правопорядок, шо є гарантією безпеки.

Право на життя та особисту безпеку – базова цінність права та законності. діяльність із забезпечення безпеки як діяльність щодо реалізації однієї з важливих функцій держави має будуватися на неухильному дотриманні чинних нормативно-правових актів. Відходячи від цього принципу, можна допустити порушення прав людини під егідою забезпечення безпеки, що є неприпустимим у цивілізованому суспільстві. За важливості принципу законності його не можна абсолютизувати. Його застосування має на увазі справедливе, якісне, детально опрацьоване, науково обґрунтоване та ефективне законодавство.

Список використаних джерел:

1. Кобко Є. В. Адміністративно-правовий механізм забезпечення національної безпеки держави: дис. ... д-ра юрид. наук: спец.: 12.00.07: 08 – Право. Харків, 2023. 400 с.

2. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV. URL. https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/964-15

3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2496-VIII. URL https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2469-19/conv

КОВАЛЬ Катерина, *здобувачка вищої освіти 3-го курсу, група ПР23Б1 Центральноукраїнський державний університет імені Володимира*

Винниченка, м. Кропивницький
КОЛОМОЄЦЬ Олександр, *провідний фахівець з організації наукової роботи Кіровоградського НДЕКЦ МВС України, доцент кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат юридичних наук, доцент*

ІНФОРМАЦІЙНА СТІЙКІСТЬ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПОНЯТТЯ, СУБ'ЄКТИ ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Повномасштабна війна суттєво трансформувала інформаційний простір України, зробивши його особливо небезпечним для дітей. Щоденний контакт із тривожним, маніпулятивним і дезінформаційним контентом поєднується з недостатньо розвиненою критичністю мислення, що перетворює неповнолітніх на вразливу цільову аудиторію цілеспрямованого інформаційного тиску.

В енциклопедичній літературі інформація розглядається як відомості, що передаються різними каналами й аналізуються в контексті змісту, структури, динаміки та процесів створення, сприйняття й використання [1]. Суміжна категорія психологічної стійкості охоплює здатність особистості зберігати оптимальний функціональний стан під впливом несприятливих чинників − у тому числі інформаційних [4]. Спираючись на аналіз цих понять, інформаційну стійкість можна визначити як комплексну здатність особи, соціальної групи або суспільства протистояти деструктивному інформаційному впливу, зберігаючи критичність мислення, психоемоційну рівновагу та спроможність приймати виважені рішення.

Формування цієї якості в дітей є результатом взаємодії кількох суб'єктів. Родина відіграє тут першорядну роль: саме в сімейному середовищі дитина набуває початкових навичок роботи з інформацією, а батьки слугують моделлю інформаційної поведінки. Доведено, що рівень медіаграмотності батьків безпосередньо визначає рівень медіаграмотності їхніх дітей [3]. Навчальні заклади систематизують і поглиблюють цю роботу через спеціальні курси, інтегровані елементи медіаосвіти та тренінги з критичного мислення. Відповідно до чинних інструктивно-методичних рекомендацій МОН, медіаосвітні компоненти мають інтегруватися в навчання як наскрізний елемент [2].

Держава формує правове та інституційне підґрунтя захисту дітей в інформаційному просторі. Стратегія Міністерства культури та інформаційної політики України з розвитку медіаграмотності на період до 2026 року визначає механізми координації між органами влади, освітніми установами й громадськими організаціями та підтримки просвітницьких ініціатив [5]. Окремим суб'єктом впливу є медіа та цифрові платформи, що формують алгоритмічне середовище споживання контенту дітьми, – − –попри відсутність у них формального освітнього статусу.

Виходячи з аналізу системи суб'єктів, можна окреслити такі пріоритетні напрями вдосконалення:

для родини – розширення просвітницьких програм з медіаграмотності та цифрової компетентності батьків [3];

для школи – системна інтеграція медіаосвіти в навчальні програми й підготовка педагогів до роботи з інформаційними загрозами;

для держави – вдосконалення нормативного регулювання захисту дітей в інформаційному просторі та реалізація комплексної безпекової політики [5];

для платформ – посилення відповідальності за якість контенту та розвиток інструментів батьківського контролю.

Лише скоординована взаємодія всіх суб'єктів здатна сформувати покоління, стійке до інформаційних маніпуляцій воєнного й повоєнного часу.

Список використаних джерел:

1. Погорілко В. Ф., Любива Т. Я. Інформація. Енциклопедія сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. URL: https://esu.com.ua (дата звернення: 12.04.2026).

2. Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2023/2024 навчальному році : Лист МОН України від 12.09.2023 № 1/13749-23. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1_13729-23#Text (дата звернення: 12.04.2026).

3. Медіаграмотність дитини починається з медіаграмотності батьків. Портал «Освіта». URL: https://eo.gov.ua/mediahramotnist-dytyny-pochynaiet-sia-z-mediahramotnosti-bat-kiv/2020/02/14/ (дата звернення: 18.03.2026).

4. Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : матеріали наук.-практ. конф. Харків : ХНУВС, 2018. 268 с.

5. Стратегія Міністерства культури та інформаційної політики України з розвитку медіаграмотності на період до 2026 року. URL: https://mincult.gov.ua/news/strategiya-ministerstva-kultury-ta-informaczijnoyi-polityky-ukrayiny-z-rozvytku-mediagramotnosti-na-period-do-2026-roku/ (дата звернення: 18.03.2026).

КОЗЕНКО Сергій, *старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки*

Національної академії внутрішніх справ заслужений тренер України, майстер спорту України міжнародного класу тренер вищої категорії, суддя міжнародної категорії, майор поліції
ГЛАДИК Христина, *здобувач вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Судова експертиза» Національної академії внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Актуальність теми визначається тим, що Україна з 2022 року перебуває в умовах повномасштабної збройної агресії, тоді як міжнародний досвід поліцейської діяльності в умовах збройних конфліктів залишається недостатньо вивченим та практично невикористаним у вітчизняній правоохоронній системі. Між тим накопичений у постконфліктних державах досвід може суттєво сприяти підвищенню ефективності роботи Національної поліції України.

Метою дослідження є порівняльний аналіз міжнародних моделей поліцейської діяльності в умовах збройних конфліктів та вироблення науково обґрунтованих рекомендацій щодо можливостей їх адаптації до українських реалій.

У ході дослідження було проаналізовано досвід Поліцейської місії ЄС у Боснії і Герцеговині (EUPM), яка розпочала роботу у 2003 році та стала першою цивільною місією ЄС у сфері безпеки. Місія сприяла відновленню сталих поліцейських механізмів через моніторинг, наставництво та інспектування відповідно до найкращих європейських стандартів [1]. Окремо досліджено досвід місії ЄС із верховенства права в Косово (EULEX), яка підтримує інституційну взаємодію місцевої поліції з Інтерполом та Європолом [2].

На мою думку , найціннішим у зазначеному досвіді є не конкретні організаційні форми, а принципи, на яких вони засновані: підзвітність поліції перед громадою, прозорість дій правоохоронців, чіткий розподіл повноважень між поліцейськими та військовими структурами. Порівняльний аналіз свідчить, що саме відсутність або розмитість цих принципів у перехідний та воєнний період є основним джерелом зловживань і недовіри населення до поліції. В Україні ця проблема набуває особливої гостроти, оскільки поліція діє одночасно в умовах збройного конфлікту та тривалого реформування.

Науково-практична значущість роботи полягає у формуванні конкретних рекомендацій для Національної поліції України на основі верифікованих міжнародних практик. Зокрема, пропонується: розробити окремий нормативний документ щодо взаємодії поліції та ЗСУ в умовах воєнного стану за зразком натовських стандартів; запровадити програми обміну досвідом з поліцейськими місіями ЄС; включити до стандартів поліцейської підготовки модуль «поліцейська діяльність в умовах збройного конфлікту» із залученням міжнародних експертів.

Висновки дослідження зводяться до такого. По-перше, міжнародний досвід поліцейських місій у постконфліктних регіонах є системним і науково верифікованим ресурсом, який Україна досі недостатньо використовує. По-друге, ефективна імплементація цього досвіду можлива лише за умови законодавчого закріплення відповідних стандартів, а не їх точечного застосування на розсуд окремих підрозділів. По-третє, ключовим індикатором успішності адаптації міжнародного досвіду має стати рівень довіри населення до поліції, який є вимірюваним і прозорим критерієм ефективності реформ.

Список використаних джерел:

1. European Union Police Mission in Bosnia and Herzegovina (EUPM). European External Action Service. URL: https://eeas.europa.eu/archives/csdp/missions-and-operations/eupm-bih/mission-description/index_en.htm

2. EULEX Kosovo: European Union Rule of Law Mission in Kosovo. European External Action Service. URL: https://www.eeas.europa.eu/eulex-kosovo/eulex-kosovo-european-union-rule-law-mission-kosovo-civilian-mission_und_en

3. Функції поліції: міжнародний досвід налагодження взаємодії з громадянами та шляхи його адаптації в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2024. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/315366

КОЛОДЯЖНИЙ Максим, *завідувач відділу кримінологічних досліджень науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник*

ПОРУШЕННЯ КОМПЛЕКСНОСТІ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПАРАДОКС СИСТЕМИ ЗАПОБІГАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

Як відомо, парадоксом вважається твердження чи явище, що не відповідає загальноприйнятним правилам та логіці. Україна як держава та Український народ вже продемонстрували всьому світові «український парадокс» у виді спроможності ефективно протистояти більш економічно та військово потужній країні-агресору. Крім цього, певним чином парадоксальною вважається й система запобігання правопорушенням у нашій державі як до, так і під час правового режиму воєнного стану. Це виявляється у такому:

1) хоча офіційний рівень обліку кримінальних правопорушень в Україні з 1997 р. досяг у 2025 р. пікового значення (608,1 тис.), загалом неможна говорити

про тотальну громадську та публічну небезпеку з огляду на поширення передусім загальнокримінальних правопорушень;

2) попри істотні кадрові та фінансові проблеми в органах Національної поліції соціальна система в Україні у період війни відзначається відносною стабільністю. Це пояснюється передусім соціально-психологічним фоном українського суспільства та національною згуртованістю навколо ідеї протистояння російському агресору;

3) незважаючи на несформованість реальної системи сучасної кримінологічної профілактики злочинності, що існує у своїй більшості у доктринальній площині, та зосередження правозастосування у цілому на реактивній (каральній) складовій, система запобігання явищу кримінальної протиправності відзначається частковою збалансованістю. Принаймні це випливає із показників офіційної статистичної інформації Офісу Генерального прокурора (Форма № 1) про рівень кримінальних правопорушень проти власності, що тяжіє до зменшення. До цього варто ставитись все ж таки скептично, адже це суперечить загальновідомим закономірностям щодо кореляції майнових правопорушень із економічними факторами злочинності навіть з урахуванням факту перебування за кордоном понад 5 млн українців у статусі біженців.

Посилення останньої нетипової та суперечливої «парадоксальної» обставини зумовлене зосередженням державної політики боротьби зі злочинністю у нашій країні на кримінально-правовому елементі. Іншими словами, держава, з одного боку, зловживає каральним популізмом, що сприймається більшістю громадян, а, з другого, – намагається компенсувати недостатню результативність правозастосування шляхом посилення кримінальної відповідальності за низку кримінальних правопорушень. Якщо у період війни такий підхід є більш-менш виправданим, то до та після військових дій така політика є неприйнятною з огляду на свою недостатню продуктивність та наукову обґрунтованість. Доказом цієї тези є прийняття Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки. Ключовим стратегічним пріоритетом у цьому документі визначено саме кримінальну політику. Тобто на сьогодні держава робить ставку на репресії, ігноруючи загалом проактивні напрями кримінологічної діяльності. Такий підхід не відповідає сучасній стратегії запобігання правопорушенням, що має місце у країнах ЄС, Великій Британії, Канаді, Австралії та багатьох інших демократичних країнах світу.

З метою усунення будь-яких парадоксів у системі запобігання злочинності вона має функціонувати на комплексних засадах. Зовнішньосистемно комплексність кримінологічної діяльності, тобто практики запобігання правопорушенням, виражається у виваженому поєднанні кримінально-правових (реактивних) та кримінологічних (проактивних) заходів. Каральний характер правозастосування має стосуватись передусім тих кримінальних правопорушень, що набули надзвичайного поширення після 2022 р. та спрямовані проти національної безпеки, обороноздатності, суверенітету та територіальної цілісності України.

Внутрішньосистемний зміст комплексності кримінологічної діяльності має торкатись більшості правопорушень, особливо загальнокримінальної спрямованості. Внутрішньо комплексність проявляється у кількісній елементній повноті, якісній міжелементній взаємодії та, що головне, спрямованості усіх некаральних напрямів правоохоронної діяльності на досягнення єдиної мети кримінологічної системи України. Є думка, що в Україні, особливо у повоєнний період, має продовжуватись реалізація тих напрямів діяльності, що, хоча і продемонстрували свою результативність, однак за певних обставин упроваджуються на практиці обмежено. Йдеться про: посилення поліцейського патрулювання за стандартами країн ЄС; реалізацію в усіх без виключення громадах програм сусідської варти, «Безпечне місто», «Розумне місто», проєкту «Офіцери Служби освітньої безпеки» тощо.

Розширення комплексної повноти профілактики правопорушень має здійснюватись на науково обґрунтованих стратегічних нормативно-правових засадах шляхом розробки загальнодержавної Стратегії комплексного запобігання правопорушенням в Україні на період до 2030 року. Вона має стати своєрідним стратегічним доповненням до згаданого вище Комплексного стратегічного плану. У цій Стратегії необхідно передбачити: а) пріоритетність профілактики правопорушень над банальним і недієвим залякуванням громадян притягненням до кримінальної відповідальності за протиправну поведінку; б) переспрямування профілактики з державного на місцевий рівень для врахування інтересів безпеки мешканців окремих громад; в) визначення поліцейської діяльності, що базується на доказах (*Evidence Based Policing*), провідним підходом, що має перебувати в основі запобігання злочинності в Україні. Він наголошує, що повинні вживатись лише ті заходи і напрями діяльності, які довели свою ефективність емпірично. Цей підхід на теперішній час є своєрідним правоохоронним мейнстрімом у західних провідних країнах.

КОРОЛЬОВ Андрій, *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТАКТИКИ «КОНТАКТ ТА ПРИКРИТТЯ» У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ

Тактика «контакт і прикриття» (Contact and Cover) є базовим принципом забезпечення особистої безпеки поліцейських під час виконання службових обов'язків. Відомчі заклади вищої освіти зі спеціальності «Правоохоронна діяльність» активно впроваджують її у навчальний процес, що підкреслює практичну цінність цієї моделі для майбутніх офіцерів поліції.

Метою дослідження є аналіз особливостей практичного застосування тактики «контакт і прикриття» в діяльності поліцейських, визначити ключові принципи її реалізації та окреслити специфіку в сучасних умовах.

Сутність тактики полягає в чіткому розподілі функцій між двома поліцейськими. Перший виконує роль «контакту» — безпосередньо спілкується з громадянином чи правопорушником. Другий забезпечує «прикриття» — контролює навколишню обстановку, дії особи та потенційні загрози. Саме цей принцип є предметом бінарних занять, які проводяться викладачами кафедр тактико-спеціальної підготовки спільно з практичними працівниками Національної поліції для курсантів.

Підготовка працівників Національної поліції України визначається керівними документами, зокрема Законом України «Про Національну поліцію» та положенням про організацію службової підготовки [1]. Основи тактичної підготовки закладаються на курсах первинної професійної підготовки, а в подальшому — під час занять у системі службової підготовки. Тактична підготовка входить до блоку предметів професійно-практичної спрямованості. Її метою є набуття навичок оцінювання конкретних подій, прийняття правомірних рішень та психологічної готовності до дій у ситуаціях різних ступенів ризику. Заключною темою навчального плану є «Моделювання ситуацій службової діяльності», що передбачає відпрацювання різноманітних ситуацій, зокрема із застосуванням тактики «контакт і прикриття». Аналіз практичної діяльності доводить, що особливу увагу слід приділяти вдосконаленню тактики комунікації поліцейського, формуванню вмінь контролювати ситуацію без ескалації конфлікту.

Особливого значення тактика набуває під час примусової зупинки автомобіля. Практичні заняття для курсантів передбачають відпрацювання безпечного виходу зі службового авто, правильного позиціювання відносно зупиненої машини, встановлення первинного контакту з водієм та забезпечення безпеки того, хто цей контакт здійснює. Офіцер прикриття при цьому займає позицію, яка дозволяє контролювати салон автомобіля та пасажирів, унеможливлюючи раптовий напад.

Окремим напрямом тактичної підготовки є діяльність поліції діалогу, що залучається до охорони публічного порядку під час масових заходів. Практика свідчить, що навіть на масштабних подіях, як-от Сорочинський ярмарок, де задіяно значні сили правоохоронців, поліція діалогу часто не залучається, що є недоліком організації превентивної роботи [2]. Групи превентивної комунікації виконують завдання з попередження конфліктних ситуацій, зниження напруженості, роз'яснення громадянам дій сил правопорядку [2]. Такий підхід демонструє, що тактична майстерність поліцейського включає не лише силові навички, а й уміння контролювати ситуацію без ескалації конфлікту.

В умовах воєнного стану та ускладнення криміногенної обстановки роль цієї тактики зростає. Заняття з тактико-спеціальної підготовки постійно оновлюються з урахуванням реального досвіду поліцейських, які працюють у посиленому режимі. Зростає потреба в навичках виявлення озброєних осіб, диверсантів, а також взаємодії з військовими формуваннями під час несення служби на блокпостах.

Отже, тактика «контакт і прикриття» є дієвим механізмом зниження ризиків під час виконання поліцейських завдань. Її ефективність безпосередньо залежить від якості практичних тренувань, психологічної готовності та здатності до адаптації в швидкозмінних умовах оперативної обстановки.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII.
2. Моргунов О.А., Власенко І.В. Дослідження тактики «контакт і прикриття» у діяльності поліції. 2022.

КРИВКО Олена, *курсантка 2-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*
***Науковий керівник*: БУГА Володимир,** *професор кафедри адміністративно - правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ , доктор юридичних наук, професор Донецького державного університету внутрішніх справ*

ІНТЕГРАЦІЯ СИСТЕМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ВІДЕОСПОСТЕРЕЖЕННЯ «БЕЗПЕЧНЕ МІСТО» У ЗАГАЛЬНУ СТРУКТУРУ ПУБЛІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Інтеграція систем інтелектуального відеоспостереження «Безпечне місто» у загальну структуру публічної безпеки є одним із напрямів цифрової трансформації правоохоронної та муніципальної діяльності. Йдеться не лише про встановлення камер у громадських місцях, а про створення єдиного інформаційно-аналітичного середовища, у якому відеодані використовуються для попередження правопорушень, оперативного реагування на події, розшуку осіб, контролю дорожньої ситуації, охорони об’єктів критичної інфраструктури та підвищення загального рівня безпеки громади. Національна поліція України ще раніше зазначала, що складовою системи «Безпечне місто» є комплекс систем відеоспостереження, а поліція використовує інформацію з тисяч відеокамер для забезпечення публічної безпеки й порядку. У сучасних умовах, особливо під час воєнного стану, значення таких систем зростає, оскільки вони дозволяють швидше виявляти підозрілі ситуації, фіксувати наслідки обстрілів, контролювати транспортні потоки, допомагати у пошуку зниклих осіб і документувати події, які можуть мати доказове значення.

Правову основу використання інтелектуального відеоспостереження становлять насамперед Конституція України, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про захист персональних даних», Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», а також підзаконні акти МВС, які регулюють

застосування технічних засобів фото- і відеофіксації. Відповідно до ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію», поліція має право використовувати технічні прилади та технічні засоби з функціями фото- і відеозйомки, зокрема для забезпечення публічної безпеки і порядку, запобігання правопорушенням та фіксації обставин подій [3]. Наказ МВС, який затверджує інструкцію щодо застосування органами поліції технічних приладів і засобів фото-, кінозйомки та відеозапису, прямо пов'язаний із положеннями ст. 31 і ст. 40 Закону «Про Національну поліцію». Отже, система «Безпечне місто» не може розглядатися як суто технічний проєкт, адже її функціонування має бути підпорядковане принципам законності, необхідності, пропорційності, цільового використання інформації та захисту прав людини [4].

З організаційної точки зору інтеграція «Безпечного міста» передбачає взаємодію кількох суб'єктів: органів місцевого самоврядування, Національної поліції, ДСНС, військових адміністрацій, комунальних підприємств, операторів транспортної інфраструктури, служб екстреного реагування та центрів обробки даних. Місцева влада зазвичай відповідає за розгортання муніципальної інфраструктури відеоспостереження, фінансування, технічне обслуговування, визначення місць розміщення камер і створення ситуаційних центрів. Поліція, зі свого боку, використовує отриману інформацію для виконання завдань, передбачених Законом України «Про Національну поліцію»: охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Важливо, щоб така взаємодія була не хаотичною, а врегульованою через положення, регламенти доступу, міжвідомчі угоди, журнали користування системою, визначення відповідальних осіб і чіткі строки зберігання відеоматеріалів. Без цього відеоспостереження може перетворитися з інструменту безпеки на джерело правових ризиків [1, с. 99].

Технічна цінність інтелектуального відеоспостереження полягає в тому, що сучасні системи не лише записують відео, а й можуть здійснювати аналітичну обробку даних: виявляти залишені предмети, розпізнавати номерні знаки транспортних засобів, аналізувати скупчення людей, фіксувати порушення правил дорожнього руху, подавати сигнал оператору про нестандартну подію. У Києві в межах проєкту «Безпечне місто» впроваджувалися аналітичні модулі, здатні працювати з потоками різних типів камер та допомагати правоохоронцям швидше реагувати на потенційні правопорушення. Однак інтелектуальна аналітика має допоміжний, а не самостійно-каральний характер: рішення про реагування, перевірку інформації, затримання особи чи використання відео як доказу повинна ухвалювати уповноважена посадова особа, а не автоматизована система. Це особливо важливо, оскільки алгоритми можуть помилятися, неправильно ідентифікувати особу або створювати хибні спрацювання.

Окремої уваги потребує питання захисту персональних даних і права на приватність. Відеозображення людини, за яким її можна ідентифікувати, фактично є персональними даними, а його збирання, зберігання, перегляд, передача й аналіз є обробкою персональних даних. Закон України «Про захист персональних даних» вимагає, щоб така обробка мала законну мету, здійснювалася у визначених межах і не порушувала права особи. У відкритих роз'ясненнях щодо відеоспостереження

також підкреслюється, що запис і зберігання відео є обробкою персональних даних, а володілець системи повинен мати законну підставу для такої обробки. Тому система «Безпечне місто» має функціонувати за принципом мінімізації втручання: камери повинні встановлюватися там, де це обґрунтовано потребами безпеки; доступ до архівів має бути обмеженим; строки зберігання – визначеними; передача даних – документованою; а громадяни повинні бути поінформовані про факт відеоспостереження у публічному просторі [2, с. 18].

Отже, інтеграція систем інтелектуального відеоспостереження «Безпечне місто» у структуру публічної безпеки є перспективним, але складним процесом, який поєднує технічні, управлінські, правові та етичні аспекти. Її ефективність залежить не тільки від кількості камер чи потужності програмного забезпечення, а від того, наскільки система включена в реальні алгоритми реагування поліції, екстрених служб і місцевої влади. За належного правового регулювання «Безпечне місто» може стати інструментом профілактики злочинності, швидкого реагування на надзвичайні події, підвищення безпеки дорожнього руху та захисту критичної інфраструктури. Водночас без прозорих правил доступу, незалежного контролю, захисту персональних даних і пропорційності втручання така система може створювати ризики надмірного спостереження. Тому оптимальна модель полягає в поєднанні технологічної ефективності з правовими гарантіями: система має служити громаді, допомагати поліції та органам влади, але не порушувати фундаментальні права людини

Список використаних джерел:

1. Гбур З. Обгрунтування запровадження проектів «безпечне місто» в Україні. *Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (01-03 червня 2023 року).* Вип. 2. 2022. С. 99.

2. Калугін В.Ю., Г.В. Форос. Використання відеоаналітики та відеоспостереження в діяльності підрозділів Національної поліції України. *Калугін В.Ю., Форос Г.В. Одеса: ОДУВС.* 2025. С. 17-19

3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 09.05.2026)

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 09.05.2026)

КРИВКО Олена, *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

***Науковий керівник*: УМРИХІНА Ірина,** *завідувач кафедри адміністративно-*

правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент

ВІД КАРАЛЬНОЇ ДО СЕРВІСНОЇ ПОЛІЦІЇ: ТРАНСФОРМАЦІЯ РОЛІ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ОФІЦЕРА ГРОМАДИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Трансформація української поліції від каральної до сервісної моделі є однією з ключових ознак демократизації правоохоронної системи. Каральна модель історично ґрунтувалася на пріоритеті примусу, контролю та реагування вже після вчинення правопорушення. Натомість сервісна поліція орієнтується на профілактику, партнерство з населенням, захист прав людини, довіру громадян і постійну присутність поліцейського в громаді. Закон України «Про Національну поліцію»прямо закріплює, що діяльність поліції здійснюється у тісній співпраці з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. Це означає, що сучасний поліцейський уже не повинен сприйматися лише як представник державного примусу, а має виступати посередником між державою і громадянином, який допомагає вирішувати безпекові проблеми на місцевому рівні.

Правову основу такої трансформації становлять передусім Конституція України [1], Закон України «Про Національну поліцію»[2], Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» [3], а також нормативні акти, що регулюють діяльність органів поліції в умовах воєнного стану. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію», завданнями поліції є забезпечення публічної безпеки і порядку, охорона прав і свобод людини, протидія злочинності, а також надання допомоги особам, які її потребують. Особливо важливою є ст. 23 цього Закону, яка визначає основні повноваження поліції, серед яких превентивна та профілактична діяльність, виявлення причин і умов, що сприяють правопорушенням, реагування на заяви і повідомлення громадян. Саме ці норми показують, що сервісна функція поліції не є декларативною, а має конкретне законодавче закріплення.

Особливе місце в цій системі займає поліцейський офіцер громади, який є практичним втіленням ідеї «поліція поруч із людьми». За інформацією Національної поліції України, мета проєкту полягає в тому, щоб кожна територіальна громада мала окремого офіцера, який працює саме на її території, знає місцеві проблеми, взаємодіє з жителями та звітує не лише перед керівництвом поліції, а й перед громадою. Такий підхід відрізняється від традиційної моделі, де поліцейський часто сприймався як зовнішній контролер. Поліцейський офіцер громади має орієнтуватися на конкретні потреби населення: сімейні конфлікти, домашнє насильство, безпеку дітей, правопорушення серед молоді, порядок у громадських місцях, профілактику злочинності, комунікацію з місцевою владою та старостами.

В умовах війни роль поліцейського офіцера громади значно ускладнилася, оскільки до звичних функцій додалися нові безпекові виклики. Йдеться про допомогу внутрішньо переміщеним особам, участь у забезпеченні правопорядку під час евакуації, реагування на наслідки обстрілів, протидію мародерству, виявлення підозрілих осіб, взаємодію з військовими адміністраціями, органами місцевого самоврядування, рятувальниками та волонтерами. Водночас навіть в умовах воєнного стану поліція не втрачає сервісного характеру, оскільки її діяльність має залишатися правовою, пропорційною та спрямованою на захист людини. Це особливо важливо для громад, де поліцейський офіцер є найближчим представником держави, до якого люди звертаються не лише у випадку злочину, а й у ситуаціях соціальної вразливості, втрати документів, сімейних проблем, потреби в евакуації чи захисті майна [5, с. 428].

Децентралізація посилила значення поліцейського офіцера громади, оскільки територіальні громади отримали ширші управлінські та організаційні можливості, зокрема у сфері місцевої безпеки. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначає правові засади організації та діяльності місцевого самоврядування, а отже, створює основу для співпраці громад із поліцією у питаннях публічної безпеки. На практиці це проявляється у спільному фінансуванні умов роботи офіцера громади, облаштуванні поліцейських станцій, обміні інформацією, проведенні профілактичних заходів і спільному визначенні проблем, які найбільше турбують жителів [4].

Отже, перехід від каральної до сервісної поліції полягає не лише у зміні назви чи форми роботи, а в переосмисленні самої ролі поліцейського: він стає не тільки виконавцем владних повноважень, а й партнером громади, гарантом безпеки, комунікатором і представником держави, який має діяти професійно, законно та з повагою до людини.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19
3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1997. № 24. Ст. 170. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр
4. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19
5. Токар П. Історія місцевого самоврядування й сучасна кримінологічна роль поліцейських офіцерів громади у забезпеченні фронтирної безпеки Харкова крізь призму community policing.Адміністративно-правове, соціологічне та психологічне забезпечення діяльності Національної поліції України: зб. матеріалів

наук.-практ. конф.(м. Вінниця, 14 листоп. 2025 р.): у 2 ч.–Вінниця: ХНУВС, 2025.ЧІС. 419-430

КРИВОНОС Максим, *завідувач кафедри вогневої підготовки ННІ ПФПКП імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ОРГАНІЗОВАНА ЗЛОЧИННІСТЬ В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ РФ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Від моменту ратифікації Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності [1] держава Україна погодилась забезпечити виконання низки міжнародно-правових зобов'язань щодо збирання, аналізу та обміну інформацією про характер організованої злочинності, тенденції її розвитку, умови злочинної діяльності, а також щодо оцінювання ефективності практичних заходів протидії таким проявам [2, с. 93]. У сучасних умовах ці зобов'язання набули особливого значення, оскільки організована злочинність в Україні трансформується під впливом двох взаємопов'язаних чинників: повномасштабної збройної агресії російської федерації проти України та стрімкого розвитку цифрових технологій.

Нормативною основою державної політики у цій сфері залишається Стратегія боротьби з організованою злочинністю, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р [3], а також план заходів з її реалізації, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 850-р. [4] Водночас події 2022–2026 років засвідчили, що організована злочинність в умовах війни не лише зберегла свої традиційні напрями діяльності, а й набула нових форм, пов'язаних із воєнною економікою, цифровою інфраструктурою, транснаціональними фінансовими потоками та підвищеним попитом на незаконні товари й послуги.

Особливе місце у системі суб'єктів протидії організованій злочинності посідає Департамент стратегічних розслідувань Національної поліції України, утворений як міжрегіональний територіальний орган у складі кримінальної поліції. Його діяльність має важливе значення для виявлення, документування та припинення діяльності організованих груп і злочинних організацій, які становлять загрозу економічній, громадській, воєнній та інформаційній безпеці держави.

Повномасштабна війна об'єктивно змінила пріоритети правоохоронної діяльності. Значна частина ресурсів держави була спрямована на стримування та відсіч збройної агресії, документування воєнних злочинів, злочинів проти основ національної безпеки України, миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. Однак саме цим перерозподілом ресурсів скористалися організовані злочинні групи, які активізували свою діяльність у сферах незаконного обігу зброї, наркотичних засобів, шахрайства, торгівлі людьми, корупційного супроводу

економічних процесів, незаконного переправлення осіб через державний кордон, використання гуманітарної допомоги та оборонних закупівель у протиправних схемах.

У сучасних умовах організована злочинність дедалі менше відповідає класичній моделі жорстко ієрархічної структури з постійним лідером, стабільним складом учасників і чітким територіальним контролем. Натомість поширення набувають мережеві кримінальні утворення, які характеризуються гнучким розподілом ролей, змінністю учасників, використанням корумпованих зв'язків, легальних бізнес-структур, цифрових платформ, зашифрованих каналів комунікації та анонімних фінансових інструментів [5, с. 50]. Така модель забезпечує злочинним об'єднанням високий рівень адаптивності, стійкості до викриття та здатності швидко відновлювати свою діяльність після припинення окремих злочинних епізодів.

Одним із найбільш небезпечних напрямів трансформації організованої злочинності залишається незаконний обіг зброї, боєприпасів та вибухових речовин. Воєнний стан, інтенсивність бойових дій, значний обсяг озброєння, що перебуває в обігу, а також наявність осіб із військовим досвідом створюють підвищені ризики потрапляння зброї до кримінального середовища [6]. Такі обставини можуть використовуватися організованими злочинними групами для налагодження каналів постачання зброї, вербування осіб із бойовим досвідом, формування незаконних силових структур, підготовки насильницьких злочинів, терористичних проявів або забезпечення власного злочинного впливу.

Окрему небезпеку становлять злочинні схеми, пов'язані з воєнною економікою. Йдеться про привласнення або нецільове використання благодійних пожертв, створення фіктивних інтернет-ресурсів і телеграм-каналів для збору коштів на потреби Збройних Сил України, маніпуляції у сфері закупівель товарів оборонного призначення, постачання продукції неналежної якості, завищення вартості товарів і послуг, а також використання волонтерської та гуманітарної тематики як прикриття для шахрайських дій. Такі прояви мають не лише кримінально-правове, а й суспільно-політичне значення, оскільки підривають довіру громадян до державних інституцій, волонтерського руху та міжнародної допомоги.

Суттєвої актуальності набула цифрова трансформація організованої злочинності. Сучасні злочинні угруповання активно використовують зашифровані месенджери, закриті Telegram-канали, darknet-форуми, криптовалюти, криптомікшери, VPN-сервіси, анонімні облікові записи, чат-боти та інші цифрові інструменти. Цифрове середовище використовується не лише для вчинення кіберзлочинів, а й для координації наркотрафіку, торгівлі зброєю, організації шахрайських схем, вербування учасників, легалізації доходів, дистанційного управління виконавцями та приховування слідів злочинної діяльності.

У зв'язку з цим потребує оновленого доктринального осмислення застосування окремих норм Кримінального кодексу України, зокрема й ст. 255, яка передбачає відповідальність за створення, керівництво злочинною спільнотою або злочинною організацією, а також участь у ній. У цифровому середовищі «створення» злочинної організації може проявлятися не лише у вербуванні

учасників або визначенні структури угруповання, а й у розгортанні цифрової інфраструктури: адмініструванні закритих каналів, налаштуванні чат-ботів, створенні криптогаманців, організації каналів комунікації та розподілу доступів. «Керівництво» може виражатися у контролі над цифровими платформами, фінансовими потоками, криптоактивами, адміністративними правами та механізмами розподілу завдань. «Участь» у злочинній організації може полягати у систематичному виконанні спеціалізованих функцій у межах спільного злочинного плану, навіть за відсутності особистих контактів між учасниками [7].

Водночас саме цифровізація злочинної діяльності ускладнює процес доказування. Правоохоронні органи стикаються з проблемами ідентифікації учасників, доведення спільного умислу, встановлення стійкості злочинного об'єднання, фіксації ролі організатора, збереження цифрових доказів та забезпечення допустимості таких доказів у кримінальному провадженні. У цих умовах особливого значення набувають OSINT-інструменти, цифрова криміналістика, аналіз метаданих, блокчейн-аналітика, міжнародна правова допомога та дотримання належного ланцюга збереження цифрових доказів.

Перспективним напрямом удосконалення протидії організованій злочинності є впровадження та розвиток методології SOCTA Україна. Такий підхід дозволяє не обмежуватися ретроспективним аналізом уже вчинених кримінальних правопорушень, а здійснювати стратегічне оцінювання загроз, прогнозувати розвиток кримінальних ринків, визначати пріоритети діяльності правоохоронних органів та спрямовувати ресурси на найбільш небезпечні сегменти організованої злочинності [8]. У контексті воєнного стану SOCTA має стати не лише аналітичним продуктом, а й інструментом міжвідомчої координації, що поєднує можливості Національної поліції України, Служби безпеки України, Бюро економічної безпеки України, Державної прикордонної служби України, органів прокуратури, митних органів та міжнародних партнерів [9].

Сучасна організована злочинність в Україні набуває також виразного транснаціонального характеру. Незаконні ринки, пов'язані зі зброєю, наркотичними засобами і психотропними речовинами, торгівлею людьми, кіберзлочинністю, фінансовим шахрайством і легалізацією доходів, часто виходять за межі однієї держави. Це обумовлює необхідність посилення міжнародного співробітництва, обміну кримінальною інформацією, використання механізмів Європолу, Євроюсту, Інтерполу, UNODC, а також поглиблення співпраці з приватними технологічними компаніями, які володіють критично важливими даними щодо цифрової активності злочинних мереж [10].

Таким чином, організована злочинність в умовах війни та цифрової трансформації становить комплексну загрозу для національної безпеки України. Її небезпека полягає не лише у зростанні кількості окремих кримінальних правопорушень, а й у здатності кримінальних мереж проникати у критично важливі сфери суспільного життя, адаптуватися до воєнних умов, використовувати цифрові технології, корупційні зв'язки, транснаціональні канали та легальні економічні інструменти.

Ефективна протидія цим загрозам потребує переходу від переважно реактивної моделі правоохоронної діяльності до аналітично-прогностичної,

технологічно спроможної та міжвідомчо скоординованої системи [11]. Пріоритетними напрямами мають стати: розвиток кримінальної аналітики; повноцінне впровадження SOCTA Україна; удосконалення правового режиму цифрових доказів; підвищення спроможності правоохоронних органів у сфері цифрової криміналістики; посилення контролю за незаконним обігом зброї; виявлення злочинних схем у сфері воєнної економіки та відбудови; поглиблення міжнародної взаємодії; науково-методичне забезпечення діяльності підрозділів, що протидіють організованій злочинності.

Отже, актуальні загрози організованої злочинності в умовах воєнного стану слід розглядати не лише крізь призму традиційних кримінальних ринків, а й у контексті цифрової трансформації, транснаціоналізації, корупційного супроводу та впливу на процеси післявоєнного відновлення України. Саме тому протидія організованій злочинності має бути одним із ключових пріоритетів державної політики у сфері національної безпеки, діяльності правоохоронних органів і подальшого реформування сектору безпеки і оборони України [12].

Список використаних джерел:

1. Конвенція Організації Об’єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності: міжнародний документ від 15.11.2000. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text

2. Кривонос М. Актуальні загрози організованої злочинності в умовах воєнного стану. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні та прикладні аспекти* : матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. Дніпро, 2024. С. 92–94.

3. Про схвалення Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-%D1%80#Text

4. Про затвердження плану заходів з реалізації Стратегії боротьби з організованою злочинністю : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2022 р. № 850-р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2022-p#Text

5. Мовчан А. В., Созанський Т. І. Характерні ознаки сучасної організованої злочинності за результатами опитування SOCTA. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. С. 49–56.

6. Динаміка організованої злочинності в умовах війни. Управління ООН з наркотиків і злочинності. https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/Ukraine/UKRAINE_Organized_Crime_Dynamics_in_the_Context_of_War_Ukrainian.pdf

7. Павленко В. Цифрова трансформація організованої злочинності: виклики для застосування статті 255 Кримінального кодексу України. *Problems of Modern Transformations. Series: Law, Public Management and Administration*. 2026. № 20. https://doi.org/10.54929/2786-5746-2026-20-01-08

8. Деякі питання запровадження в діяльність центральних органів виконавчої влади системи оцінки SOCTA Україна : постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 2022 р. № 59. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/59-2022-%D0%BF#Text

9. Трансформація організованої злочинності в умовах війни. Міністерство внутрішніх справ України. https://mvs.gov.ua/news/transformaciia-organizovanoyi-zlocinnosti-v-umovax-viini

10. Протидія організованій злочинності в умовах війни: нові виклики та системні рішення. Центр безпекових досліджень «СЕНСС». https://censs.org/donetsk-state-university-of-internal-affairs-hosted-the-all-ukrainian-scientific-and-practical-conference-titled-current-issues-in-the-activities-of-the-national-police-as-an-entity-combating/

11. Оцінювання загроз організованої злочинності за методологією SOCTA: поліцейські Нацполіції пройшли спеціалізовані тренінги. Національна поліція України. https://npu.gov.ua/news/otsiniuvannia-zahroz-orhanizovanoi-zlochynnosti-za-metodolohiieiu-socta-politseiski-natspolitsii-proishly-spetsializovani-treninhy

12. Про Комплексний стратегічний план реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки : Указ Президента України від 11 травня 2023 р. № 273/2023. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273/2023#Text

КРИВУЛЯ Марія, *курсантка 2-го курсу факультету №1 Львівського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **КУДЛА Марія-Анна,** *викладач кафедри мовної підготовки Львівського державного університету внутрішніх справ*

РОЛЬ ПОЛІЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ГУМАНІТАРНОЇ БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Роль поліції у забезпеченні гуманітарної безпеки населення в умовах війни є надзвичайно важливою та актуальною в сучасних умовах розвитку міжнародних конфліктів і збройної агресії. Війна завжди супроводжується масштабними гуманітарними проблемами, серед яких руйнування інфраструктури, загибелі і поранення цивільного населення, вимушене переселення людей, зростання злочинності, паніки та соціальної нестабільності. У таких умовах поліція виконує не лише правоохоронні функції, а й стає одним із ключових елементів системи гуманітарної безпеки держави. Особливо актуальним це питання стало для України після початку повномасштабної збройної агресії росії проти України, коли правоохоронні органи були змушені оперативно адаптуватися до нових викликів та загроз.

Гуманітарна безпека являє собою складову національної безпеки, яка спрямована на захист життя, здоров’я, прав і свобод людини, а також забезпечення належних умов життєдіяльності населення навіть у кризових ситуаціях. В умовах війни гуманітарна безпека охоплює широкий спектр заходів, серед яких евакуація

цивільного населення, надання гуманітарної допомоги, підтримання громадського порядку, захист прав людини, протидія злочинності та забезпечення психологічної підтримки постраждалим. Саме поліція відіграє провідну роль у реалізації більшості цих завдань, оскільки вона є найближчим до населення органом державної влади, здатним оперативно реагувати на небезпеки та координувати дії з іншими структурами [1].

Одним із головних напрямів діяльності поліції в умовах війни є забезпечення громадського порядку та безпеки населення. Під час воєнних дій різко зростає рівень кримінальних правопорушень, поширюються випадки мародерства, незаконного обігу зброї, шахрайства та інших злочинів. У таких умовах правоохоронці здійснюють патрулювання населених пунктів, охороняють об'єкти критичної інфраструктури, контролюють дотримання комендантської години та забезпечують стабільність у суспільстві. Надзвичайно важливим завданням поліції є недопущення паніки серед населення та підтримання довіри громадян до державних інституцій. Саме завдяки оперативним і професійним діям правоохоронців вдається забезпечити контроль над ситуацією навіть у найбільш небезпечних регіонах.

Особливе місце в діяльності поліції займає евакуація цивільного населення із зон активних бойових дій. Поліцейські беруть участь у створенні та супроводженні гуманітарних коридорів, допомагають людям залишати небезпечні території, координують евакуаційні заходи з рятувальними службами та органами місцевої влади. Особлива увага приділяється дітям, особам похилого віку, людям з інвалідністю та іншим вразливим категоріям населення. Працівники поліції нерідко виконують свої обов'язки під обстрілами та в умовах постійної загрози життю. Досвід діяльності Національної поліції України демонструє, що поліцейські стали важливою складовою системи порятунку населення та гуманітарного реагування в умовах війни [2].

Крім цього, поліція виконує важливу функцію щодо документування та розслідування воєнних злочинів. У процесі збройного конфлікту фіксуються численні випадки порушення норм міжнародного гуманітарного права, зокрема обстріли цивільних об'єктів, катування, незаконне утримання людей, депортація населення та інші тяжкі злочини. Правоохоронці проводять огляд місць подій, збирають докази, опитують свідків і потерпілих, здійснюють фото- та відеофіксацію наслідків воєнних злочинів. Зібрані матеріали передаються до органів прокуратури та міжнародних інституцій, зокрема Міжнародного кримінального суду. Така діяльність має важливе значення для притягнення винних до відповідальності та забезпечення справедливості.

Не менш важливою є роль поліції у сфері захисту прав і свобод людини. Навіть в умовах війни держава зобов'язана гарантувати дотримання основоположних прав громадян. Поліція забезпечує захист внутрішньо переміщених осіб, реагує на випадки домашнього насильства, допомагає дітям, які постраждали від війни, та сприяє забезпеченню доступу населення до правової допомоги. Особливого значення набуває дотримання принципів гуманності та законності у діяльності правоохоронних органів. Поліцейські повинні діяти виключно в межах законодавства та міжнародних стандартів захисту прав людини.

Важливим аспектом є також міжнародний досвід поліцейської діяльності у сфері гуманітарної безпеки. У багатьох країнах світу поліція відіграє важливу роль у реагуванні на наслідки воєнних конфліктів і кризових ситуацій. Значний досвід мають миротворчі місії Об'єднаних націй, у межах яких поліцейські підрозділи беруть участь у стабілізаційних та гуманітарних операціях.

Попри важливу роль поліції у забезпеченні гуманітарної безпеки, існує низка проблем, які ускладнюють ефективне виконання поставлених завдань. Насамперед це недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення, значне психологічне навантаження на працівників, постійний ризик для життя та здоров'я правоохоронців, а також необхідність швидкого реагування на нові виклики. В умовах війни поліцейські змушені працювати в екстремальних умовах, що потребує високого рівня професійної підготовки, стресостійкості та координації дій із іншими державними органами [3].

Для підвищення ефективності діяльності поліції у сфері гуманітарної безпеки необхідно вдосконалювати законодавчу базу, посилювати міжнародне співробітництво, впроваджувати сучасні цифрові технології та забезпечувати належний рівень професійної підготовки правоохоронців. Особливо важливим є розвиток системи психологічної підтримки працівників поліції, які щоденно стикаються з наслідками бойових дій і працюють у надзвичайно складних умовах. Також необхідно посилювати взаємодію між поліцією, органами місцевого самоврядування, гуманітарними організаціями та громадськістю.

Отже, роль поліції у забезпеченні гуманітарної безпеки населення в умовах війни є надзвичайно важливою та багатогранною. Поліція не лише підтримує громадський порядок і бореться зі злочинністю, а й забезпечує евакуацію населення, допомагає постраждалим, документує воєнні злочини та сприяє захисту прав людини. Досвід України демонструє, що сучасна поліція стала важливим елементом системи національної безпеки та гуманітарного реагування держави. Ефективна діяльність правоохоронних органів у воєнний період сприяє стабільності суспільства, захисту населення та зміцненню довіри громадян до держави.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М. Основи управління в органах Національної поліції України : монографія. – Харків : ХНУВС, 2019.
2. Ковалів М. В., Єсімов С. С. Забезпечення прав людини правоохоронними органами в умовах воєнного стану // Юридичний науковий електронний журнал. – 2023. – № 4. – С. 115–119.
3. Ковальчук А. В. Роль державної політики у забезпеченні культурної безпеки. Науковий вісник міжнародних відносин. 2022. № 4 (89). С. 102–115.

КУЗЬМІНА Марія, *студентка 2-го курсу факультету права та економіки Міжнародного університету*
Науковий керівник: **РУДОЙ Катерина,**

професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ У ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Принцип законності є базовою засадою функціонування органів державної влади, зокрема Національної поліції України. Його сутність полягає у тому, що всі дії працівників поліції повинні здійснюватися лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, визначений Конституцією та законами України [1]. Це означає, що жодне рішення, дія чи бездіяльність поліцейського не може ґрунтуватися на особистому розсуді або виходити за межі правового регулювання. Саме цей принцип виступає гарантією захисту прав і свобод людини та забезпечує правопорядок і довіру суспільства до поліції.

Правова природа принципу законності безпосередньо випливає зі статті 19 Конституції України. Зазначена норма має фундаментальне значення для діяльності всіх суб'єктів владних повноважень, оскільки встановлює чіткі межі допустимої поведінки посадових осіб та унеможливлює свавільне здійснення влади. Для працівників Національної поліції це положення має особливе значення, оскільки їх службова діяльність безпосередньо пов'язана із забезпеченням публічної безпеки, охороною прав і свобод людини, протидією правопорушенням та застосуванням передбачених законом заходів примусую [2]. Саме тому, будь-яке відхилення від законодавчо встановлених процедур може поставити під сумнів правомірність дій поліції.

Основним спеціальним актом є Закон України «Про Національну поліцію», де у статті 8 визначено, що поліція діє на основі принципу законності. Також цей принцип відображений у Кодексі України про адміністративні правопорушення, Кримінальному процесуальному кодексі України та Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність», які в сукупності встановлюють чіткі правові процедури діяльності правоохоронних органів і гарантії дотримання прав людини.

Принцип законності у діяльності поліції проявляється через кілька ключових аспектів. Насамперед це чітке нормативне регулювання повноважень. Закон визначає перелік прав і обов'язків поліцейських, а також підстави застосування заходів примусу, таких як затримання, застосування фізичної сили, спеціальних засобів чи вогнепальної зброї [3]. Наприклад, у статтях 43–46 Закону України «Про Національну поліцію» врегульовано порядок застосування примусових заходів, а відхилення від цих норм розглядається як порушення законності. Другим важливим аспектом є дотримання встановленої процесуальної форми, тобто поліцейський повинен діяти не лише законно, а й із дотриманням встановленої процедури. Це стосується складання протоколів, здійснення адміністративного затримання тощо [2]. Також варто зазначити, що принцип законності передбачає підконтрольність і підзвітність поліції. Діяльність працівників поліції контролюється як внутрішніми механізмами, такими як: службові перевірки,

дисциплінарна відповідальність, так і зовнішніми: судовий контроль, прокурорський нагляд тощо [4].

Окрему увагу слід приділити взаємозв'язку принципу законності з правами людини. Робота поліцейських безпосередньо пов'язана з обмеженням прав і свобод. Наприклад, при затриманні особи. Саме тому законність виступає гарантією недопущення зловживань. Закон «Про Національну поліцію» прямо зобов'язує поліцейських поважати і забезпечувати права та свободи людини, а також не допускати їх безпідставного обмеження [3]. Важливим практичним проявом принципу законності є обов'язок поліцейського не виконувати злочинні та незаконні розпорядження чи накази. Це передбачено у статті 8 Закону України «Про Національну поліцію». Таким чином, відповідальність за дотримання законності покладається не лише на керівництво, а й на кожного працівника поліції особисто.

Слід зауважити, що у діяльності поліції наявні і проблемні аспекти, які пов'язані із дотриманням цього принципу. До них належить недостатній рівень правової культури окремих працівників, випадки перевищення службових повноважень, а також формальний підхід до процесуальних норм. Це може призводити до порушень прав людини та зниження рівня довіри населення до правоохоронних органів.

Підсумовуючи, принцип законності є певним фундаментом ефективної та правомірної діяльності Національної поліції України. Він визначає чіткі межі повноважень поліцейських, забезпечує захист прав і свобод людини та суттєво впливає на рівень довіри суспільства до правоохоронних органів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text (дата звернення: 04.05.2026).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 №8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text (дата звернення: 04.05.2026).

3. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 05.05. 2026).

4. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text (дата звернення: 05.05.2026).

5. Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. та ін. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Вид. 4-те. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. С. 66–67. URL: https://www.ssaals.com.ua/wp-content/uploads/2021/04/АДМІНПРАВО-вид.-четверте-2021.pdf (дата звернення: 05.05. 2026).

6. Битяк Ю. П., Гаращук В. М., Дьяченко О. В. та ін. Адміністративне право України : підручник. Харків : Право, 2010. 624 с. URL: http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2018/02/Адміністративне-Битяк.pdf (дата звернення: 05.05. 2026)

ЛИМАНСЬКА Олена, *викладач кафедри поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ТА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Успішна реінтеграція тимчасово окупованих територій України після деокупації вимагає негайного розгортання роботи правоохоронних органів одночасно із початком закінчення фази бойових дій та виведенням військових підрозділів сил оборони, щоб уникнути «вакууму влади». Історичним прецедентом поступової реінтеграції регіону у державно-правове поле є діяльність Перехідних поліцейських сил (*Transitional Police Force – TPF*) під егідою ООН у Хорватії (місія UNTAES, 1996-1998 рр.), яка продемонструвала ефективність залучення місцевого контингенту шляхом створення змішаних хорватсько-сербських поліцейських сил [1, с. 218].

Копіювання хорватського принципу етнічного паритету для України є не зовсім прийнятним через масштабність воєнних злочинів та колабораціонізм на окупованих територіях України. Проте, трансформація цієї моделі може полягати у залученні правоохоронців – внутрішньо-переміщених осіб, які свого часу залишили регіони через окупацію. Це дасть змогу інтегрувати відданість Українській державі з глибоким розумінням менталітету, логістичних особливостей та специфіки певного регіону.

Як свідчить попередній досвід України, на деокуповних територіях та зонах, наближених до бойових дій, функції поліції значно розширюються, висуваючи на перший план безпекову та гуманітарну місії: здійснення заходів з розмінування територій населених пунктів, об’єктів життєзабезпечення населення, вжиття заходів для виявлення осіб, причетних до колаборційної діяльності та пособництва державі-агресору, до встановлення місця перебування безвісти зниклих осіб, здійснення заходів з пошуку загиблих та постраждалих, транспортування тіл (останків) загиблих, вжиття заходів для виявлення фактів порушення особистих прав і свобод людини і громадянина [2].

Україна вже має такий унікальний практичний досвід роботи поліцейських у вигляді спеціальних евакуаційних груп «Білі янголи». У зв’язку з тим, що з початком повномасштабного вторгнення рф на територію України виникла гостра необхідність у проведенні евакуації цивільного населення з населених пунктів, які знаходяться у зоні проведення активних бойових дій, під постійними обстрілами, у травні 2022 року на базі ГУНП в Донецькій області було створено групу з трьох працівників поліції, які на спеціальному броньованому автомобілі почали здійснювати евакуаційні заходи з території Мар’їнської територіальної громади цивільного населення, поранених, вивезення трупів загиблих, передачу гуманітарної допомоги населенню. У зв’язку з продовженням ескалації збройного

нападу, виникла необхідність у створенні додаткових евакуаційних груп населення не тільки на території обслуговування інших підрозділів поліції Донецької області, але й інших областей країни.

З квітня 2022 року групи «Білі янголи» продовжують здійснювати евакуацію цивільного населення, надають першу медичну допомогу та доставляють до лікувальних закладів цивільних та військовослужбовців, евакуюють тіла загиблих, доставляють гуманітарну допомогу [3].

Проте, для успішної реінтеграції тимчасово окупованих територій України необхідна системна імплементація міжнародного досвіду шляхом розробки чітких імплементованих протоколів дій поліцейських з забезпечення евакуації під обстрілами, охорони гуманітарних маршрутів, надання специфічної психологічної допомоги громадянам, які перебувають у стані гострого кризового стресу, тощо.

Головний теоретичний та практичний висновок полягає в тому, що жорстка «кадрова люстрація» та міжнародний безпековий моніторинг не можуть виконуватися як послідовні етапи – вони мають діяти як єдиний одночасний процес.

В українських реаліях ця синхронність має вирішувати два взаємопов'язані завдання: «цифрова люстрація» та «фільтрація кадрів» – одночасна перевірка місцевих громадян, які співпрацювали з окупаційним режимом, за допомогою реєстрів колобарантів, цифрового аналізу даних та перевірок на поліграфі, та залучення міжнародних радників – одночасне розгортання патрулів за участю підготовлених поліцейський, за обов'язковою участю поліцейських – внутрішньо-переміщених осіб та спостерігачів від місій ЄС (EUAM). Присутність міжнародних партнерів має мінімізувати ризики зведення особистих рахунків, гарантує дотримання прав людини та легітимізує дії української влади в очах світової спільноти.

Така комплексна імплементація міжнародного досвіду через паралельне впровадження кадрової селекції та гуманітарних протоколів дозволить Україні уникнути погіршення безпекової ситуації, криміногенної обстановки та забезпечить стабільний правовий порядок на деокуповних територіях.

Список використаних джерел:

1. Нагірний М. Перехідні поліцейські сили під час реінтеграції хорватського Подунав'я: уроки для України. *Емінак: науковий щоквартальник*. 2019. № 3(27). С. 217–226. http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/36932.

2. План дій органів виконавчої влади з відновлення деокупованих територій територіальних громад: розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2022 р. № 1219-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2022-%D1%80#Text.

3. Методичні рекомендації з організації роботи груп, які надають допомогу населенню в районах ведення воєнних (бойових) дій під умовною назвою «Білі Янголи». К. : ГУНП в Донецькій області, ДПД, ДКЗ, ДГІДПЛ, ДОАЗОР, УЮП НПУ, 2023. 20 с.

ЛУЗАН Владислав, *курсант 2-го курсу факультету підготовки фахівців для підрозділу досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ШИШКАРЬОВА Олена**, *старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

РОЛЬ ЮВЕНАЛЬНОЇ ПРЕВЕНЦІЇ У ВИЯВЛЕННІ ІНТЕРНЕТ-ПРАВОПОРУШЕНЬ ЩОДО ДІТЕЙ

Стрімкий розвиток інформаційних технологій та активне залучення дітей до користування мережею Інтернет зумовили появу нових форм правопорушень, спрямованих проти їхніх прав, свобод та законних інтересів. До таких правопорушень належать кібербулінг, онлайн-грумінг, сексуальна експлуатація дітей у цифровому середовищі, поширення дитячої порнографії, втягнення неповнолітніх у протиправну діяльність через соціальні мережі тощо [1, с. 112]. У зв'язку з цим особливого значення набуває діяльність підрозділів ювенальної превенції, спрямована на своєчасне виявлення, попередження та припинення інтернет-правопорушень щодо дітей.

Ювенальна превенція є спеціалізованим напрямом діяльності Національної поліції України, що полягає у здійсненні комплексу профілактичних, контрольних та виховних заходів, спрямованих на захист прав дитини та запобігання правопорушенням за її участю або щодо неї [2, с. 84]. В умовах цифровізації суспільства функції ювенальної превенції суттєво розширюються та охоплюють сферу кіберпростору.

Виявлення інтернет-правопорушень щодо дітей має свою специфіку, зумовлену латентністю таких діянь, анонімністю правопорушників та психологічними особливостями неповнолітніх потерпілих. Діти часто не усвідомлюють протиправного характеру дій, вчинюваних щодо них в Інтернеті, або бояться повідомляти про це дорослих і правоохоронні органи [3, с. 78]. Саме тому ювенальна превенція відіграє ключову роль у первинному виявленні таких фактів.

Одним із основних напрямів діяльності підрозділів ювенальної превенції є моніторинг соціальних мереж, месенджерів та інших онлайн-платформ з метою виявлення ознак протиправної поведінки щодо дітей. Зазначена діяльність здійснюється у взаємодії з кіберполіцією, закладами освіти, службами у справах дітей та громадськими організаціями [4, с. 132]. Така міжвідомча співпраця дозволяє оперативно реагувати на загрози та мінімізувати негативні наслідки для дитини.

Важливою складовою роботи ювенальної превенції є проведення профілактичних заходів у закладах освіти, спрямованих на підвищення рівня цифрової грамотності дітей та формування навичок безпечної поведінки в Інтернеті. Під час таких заходів діти інформуються про можливі ризики онлайн-спілкування, способи захисту персональних даних та алгоритм дій у разі вчинення щодо них правопорушень [5, с. 64]. Отримана в ході профілактичної роботи інформація нерідко стає підставою для виявлення прихованих фактів інтернет-злочинів.

Окрему увагу слід приділити роботі з батьками та законними представниками дітей. Ювенальна превенція здійснює консультативну та роз'яснювальну діяльність щодо контролю за онлайн-активністю дітей, використання батьківських фільтрів та своєчасного реагування на зміни в поведінці дитини. Така робота сприяє ранньому виявленню правопорушень та попередженню їх ескалації.

Таким чином, ювенальна превенція виступає важливим елементом системи протидії інтернет-правопорушенням щодо дітей. Її роль полягає не лише у профілактиці, але й у своєчасному виявленні фактів протиправної діяльності в кіберпросторі, забезпеченні захисту прав та найкращих інтересів дитини, а також у налагодженні ефективної взаємодії між усіма суб'єктами, залученими до захисту дітей у цифровому середовищі. Подальше вдосконалення нормативно-правового забезпечення та підвищення професійної підготовки працівників ювенальної превенції є необхідними умовами ефективної протидії сучасним викликам у сфері кібербезпеки дітей.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика: Підручник / Кол. авт.: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін. / За ред. проф. В. Ю. Шепітька. — 4-е вид., перероб. і доп. — Х.: Право, 2008. — 464 с2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 40–41. – Ст. 379. URL: https://law.sspu.edu.ua/files/documents/books/library/17/shepitko.pdf

4. Особливі порядки кримінального провадження: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 169с.

5. Бабенко А. М. Особливості розслідування злочинів проти дітей, учинених із використанням мережі Інтернет. *Вісник кримінального судочинства*. – 2021. – № 3. – С. 128–136.

МАГДАЛІНА Ігор, *т.в.о ректора Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ В

УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення росії на територію України зумовили необхідність звернення уваги до проблем захисту освітньої сфери держави з урахуванням умов воєнного стану та перспектив розвитку освіти в повоєнний період, адже основними негативними факторами для освітньої галузі в умовах війни стали загрози безпеці перебування здобувачів в закладах освіти, руйнування освітньої інфраструктури, виїзд великої кількості здобувачів освіти за кордон, зменшення фінансування освітніх проектів з пріоритетним фінансуванням сектору оборони та безпеки. Ці ж негативні фактори вплинули на розвиток освітньої інфраструктури, адже за неможливості забезпечувати освітній процес з приміщеннях закладів освіти та переходом до дистанційної форми навчання багато об’єктів освітньої інфраструктури (навчальні корпуси, лабораторії, наукові парки, гуртожитки за чотири роки війни піддаються руйнуванню, значну їх частину адміністрація закладів освіти не в змозі утримувати в належному стані за браком фінансування та надходжень оплати від здобувачів освіти (особливо страждає фонд гуртожитків та бібліотечні фонди). Так, станом на жовтень 2025 року, через російську агресію, пошкоджено або зруйновано понад 4350 закладів освіти, що становить майже кожен шостий такий заклад в Україні (17,11% від загальної кількості). Внаслідок бойових дій пошкоджено 3958 закладів, а 400 - повністю зруйновано, найбільше постраждали школи та дитячі садки [1]. На відновлення освітньої інфраструктури може знадобитись від 3 до 5 років та $33,5 млрд інвестицій [2]. Ці та інші фактори зумовлюють необхідність дослідження адміністративно-правових механізмів захисту інфраструктури закладів освіти в умовах воєнного стану.

Адміністративно-правові механізми захисту інфраструктури закладів освіти в Україні базуються на закріпленні майна за закладом освіти (оперативне управління/господарське відання), державній реєстрації прав, обмеженнях щодо відчуження та оренди (ст. 80 Закону України «Про освіту»), а також контролі з боку засновників – органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування, у віданні яких знаходяться заклади освіти та їх цивільного захисту [3].

До основних напрямків, за якими формуються та реалізуються адміністративно-правові механізми захисту інфраструктури закладів освіти можна віднести: 1) закріплення майна - нерухоме майно (будівлі, споруди) закріплюється за закладами освіти на праві оперативного управління, а земельні ділянки на праві постійного користування, що перешкоджає його вільному відчуженню; 2) державна реєстрація - обов'язкова реєстрація права власності або користування у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно, яка є основою юридичного захисту; 3) обмеження відчуження (ст. 80 Закону «Про освіту») - об’єкти та майно закладів освіти державної та комунальної форм власності не підлягають приватизації, вилученню чи передачі в заставу; 4) регулювання оренди - передача в оренду майна дозволена лише для цілей, пов’язаних з освітнім процесом (харчування, гуртки), за умови, що це не погіршить навчання; 5) захист з боку засновника - органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування, у віданні яких знаходяться заклади освіти зобов'язані утримувати майно та

здійснювати контроль за його використанням, запобігаючи використанню не за призначенням; 6) цивільний захист - організація безпеки, забезпечення укриттів та захист будівель від надзвичайних ситуацій відповідно до Кодексу цивільного захисту України.

Перспективними напрямками належного публічного адміністрування щодо захисту інфраструктури закладів освіти в умовах воєнного стану є створення безпечного освітнього середовища: облаштуванні укриттів, цифровізації безпекових систем, психологічній підтримці та впровадженні протоколів «безпечна школа». Основна увага має приділятись поєднанню фізичної безпеки (сховища) з психологічною стійкістю.

Ключовими напрямками вдосконалення захисту закладів освіти в умовах воєнного стану є: 1) модернізація інженерно-технічного захисту: облаштування укриттів - створення захисних споруд, що відповідають нормам ДСНС (вентиляція, водопостачання, санітарні вузли); створення безпекового простору - створення «безпечних просторів» у закладах, де немає можливості побудувати повноцінне укриття (облаштування підвалів, зміцнення конструкцій); цифровізація - впровадження систем відеоспостереження, контролю доступу (турнікети) та сучасних систем оповіщення; 2) організаційно-процесуальні заходи: розробка алгоритмів дій - впровадження чітких протоколів для персоналу та учнів під час повітряних тривог, мінної небезпеки, евакуації; навчання персоналу - регулярні тренування з цивільного захисту, надання першої домедичної допомоги; співпраця з ДСНС та Нацполіцією - регулярні безпекові аудити та проведення спільних занять з безпеки; 3) психологічна та соціальна безпека: психологічна допомога - впровадження програм підтримки ментального здоров'я для дітей та вчителів (подолання стресу, ПТСР); 4) цифрова безпека - захист освітніх ресурсів та персональних даних при дистанційному навчанні; 5) адаптація до регіональних особливостей: прифронтові зони - пріоритет на дистанційну освіту, розвиток безпечних цифрових платформ; тилові регіони - фокус на створенні безпечних умов для очного навчання. Вдосконалення системи захисту освітньої інфраструктури вимагає комплексного підходу: бюджетного фінансування, залучення грантових коштів та активної взаємодії територіальних громад з ДСНС.

Одним із найменш не захищених кластерів в системі захисту інфраструктури освітніх закладів є заклади дошкільної освіти, які потребують системного реформування з огляду на удосконалення інфраструктури та її захисту. В більшості європейських країн проблема дошкільної освіти (функціонування дитячих садочків) є актуальною та багатогранною: з одної сторони діти в дошкільному віці потребують великої уваги батьків, з іншої трудове законодавство та необхідність забезпечувати фінансову стабільність сім’ї зумовлює необхідність праці батьків. В більшості цих країн функціонують як державні дошкільні установи так і приватні дитсадочки (сьогодні в Україні їх маскують під дитячі центри, з метою мінімізації дотримання стандартів для відкриття та утримання даних закладів), а також наявні однакові проблеми – черги в державні садочки займаються завчасно в більшості випадків від народження дитини, а у випадку нестачі місця дитину на платних засадах відводять для навчання в приватні дитсадки, і оплата за їх навчання іноді перевищує щомісячний заробіток одного із батьків). Відтак проблематики

належного функціонування цих закладів в Україні є вкрай актуальною. На вирішення проблеми звернуто увагу Уряду України. Так, для забезпечення належного захисту закладів освіти на регіональному рівні в умовах воєнного стану було розроблено та затверджено Державну програму адаптації приміщень діючих закладів дошкільної освіти до вимог цивільного захисту в умовах воєнного стану, зокрема створення захисних споруд (облаштування найпростіших укриттів) або споруд подвійного призначення [4]. Метою програми є створення належних умов, зокрема інклюзивного чи спеціального освітнього середовища, для забезпечення захисту життя та здоров'я вихованців та працівників закладів дошкільної освіти, створення безпечного та комфортного середовища для організації освітнього процесу в умовах воєнного стану шляхом адаптації приміщень закладів дошкільної освіти до вимог законодавства з питань цивільного захисту. Основна увагу приділена необхідності облаштування у закладах дошкільної освіти найпростіших укриттів, перепланування, технічного переоснащення та забезпечення необхідним майном, обладнанням відповідно до Вимог щодо утримання, облаштування та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, затверджених наказом Міністерства внутрішніх справ від 9 липня 2018 р. № 579 [5]. Особливістю цього програмного документа є те, що в ньому систематизовано заходи з виконання програми з визначенням найменування та змісту заходу, строку виконання, визначенням відповідальних за виконанням, джерел фінансування та очікуваних результатів виконання.

Системні проблеми та шляхи вирішення захисту інфраструктури освітніх закладів визначені в Концепції безпеки закладів освіти, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р.[6]. Це комплексний документ, який стосується всіх напрямків забезпечення безпекового середовища в закладах освіти, однак вагома його частина присв'ячена саме проблемам та шляхам вирішення захисту інфраструктури освітніх закладів, зокрема, визначено, що проблемою, яка потребує розв'язання, є низький рівень безпеки закладів освіти та організації безпечного освітнього середовища в Україні, що є наслідком таких факторів: недостатня кількість об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту закладів освіти; низький рівень відповідності об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту закладів освіти вимогам щодо необхідної місткості таких об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту та кількості евакуаційних виходів, наявності водопостачання, водовідведення, вентиляції, обігріву, освітлення, засобів зв'язку та Інтернету, засобів надання медичної допомоги, доступності для маломобільних груп населення, а також можливості організації у таких об'єктах фонду захисних споруд цивільного захисту освітнього процесу; низький рівень дотримання вимог законодавства з питань пожежної та техногенної безпеки закладів освіти; застаріла нормативно-правова база у сфері цивільного захисту в частині створення безпечних умов перебування у закладах освіти здобувачів освіти, педагогічних, науково-педагогічних працівників, адміністрації та інших працівників; відсутність встановленого порядку організації охорони закладів освіти, зокрема із залученням органів поліції охорони (із встановленням комплексу тривожної сигналізації) з підключенням до пунктів централізованого спостереження та реагування; відсутність належної організації пропускного

режиму в закладах освіти (огорожа, стаціонарні металодетектори, система контролю доступу); відсутність у закладах освіти систем зовнішнього та внутрішнього відеоспостереження. По-сутті програмні напрямки цього документи спрямовані на вжиття організаційних, інформаційних, фінансових заходів спрямованих на вирішення даних безпекових проблем в закладах освіти в тому числі із залученням органів місцевого самоврядування, позабюджетних фондів, будівельного бізнесу та органів публічної влади у сфері будівництва та архітектури.

Список використаних джерел:

1. Оксен Лісовий. Через війну в Україні пошкоджено чи зруйновано 17,1% закладів освіти: Interfax-Україна: інформаційна агенція, публікація від 14.10.2025 року. URL: https://interfax.com.ua/news/general/1112245.html.

2. На відновлення освіти і науки України потрібно $33,5 млрд.: офіційний сайт проекту Нова Українська школа, публікація від 26 Лютого 2026. URL: https://nus.org.ua/2026/02/26/na-vidnovlennya-osvity-i-nauky-ukrayiny-potribno-33-5-mlrd-rezultaty-rdna.

3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради. 2017. № 38-39. Ст.380.

4. Про затвердження Державної програми адаптації приміщень діючих закладів дошкільної освіти до вимог цивільного захисту в умовах воєнного стану, зокрема створення захисних споруд (облаштування найпростіших укриттів) або споруд подвійного призначення: Розпорядження Кабінету міністрів України від 17 грудня 2025 р. № 1456-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1456-2025-%D1%80.

5. Про затвердження вимог щодо утримання, облаштування та експлуатації об'єктів фонду захисних споруд цивільного захисту, здійснення обліку фонду захисних споруд цивільного захисту, визначення критеріїв неможливості подальшого утримання та експлуатації захисних споруд цивільного захисту, оформлення документів, що підтверджують таку неможливість: Наказ Міністерства внутрішніх справ від 09.07.2018 № 579. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0879-18.

6. Про затвердження Концепції безпеки закладів освіти: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р. № 301-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-kontseptsii-bezpeky-zakladiv-osvity-i070423-301.

МАЛОШЕНКО Жанна, *викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету*

внутрішніх справ
БОНДАРЕНКО Артем, *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ЗНАЧЕННЯ ТРЕНУВАНЬ У ФОРМУВАННІ ВПЕВНЕНОСТІ ДІЙ ПРАЦІВНИКА ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах здійснення поліцейської діяльності працівники Національної поліції України виконують службові завдання в обстановці підвищеного ризику, невизначеності та значного психоемоційного навантаження. Реагування на правопорушення, затримання правопорушників, забезпечення публічної безпеки і порядку, застосування поліцейських заходів та заходів примусу нерідко відбуваються в ситуаціях, що потребують швидкого прийняття рішень та безпомилкових дій. За таких умов одним із ключових чинників ефективності поліцейської діяльності виступає впевненість працівника поліції у власних професійних можливостях та готовність діяти рішуче, законно і результативно.

Впевненість дій поліцейського слід розглядати як важливу професійну якість, що характеризує його здатність зберігати самоконтроль, швидко оцінювати оперативну обстановку та приймати обґрунтовані рішення навіть у складних або небезпечних ситуаціях. Така впевненість не виникає спонтанно, а формується поступово в процесі професійної підготовки та набуття практичного досвіду. При цьому визначальне значення мають систематичні тренування, які забезпечують відпрацювання необхідних навичок до рівня автоматизму.

Особливе місце у формуванні впевненості займає фізична підготовка. Регулярні фізичні тренування сприяють розвитку сили, витривалості, швидкості реакції та координації рухів, що безпосередньо впливає на здатність працівника поліції ефективно діяти під час переслідування, затримання правопорушників або подолання фізичного опору. Усвідомлення власної фізичної готовності позитивно впливає на психологічний стан поліцейського та знижує рівень невпевненості в екстремальних ситуаціях.

Не менш важливе значення має тактична підготовка, яка передбачає відпрацювання алгоритмів дій у типових та нестандартних службових ситуаціях. Саме під час тактичних тренувань формується здатність швидко оцінювати ризики, прогнозувати розвиток подій та обирати найбільш безпечний і ефективний спосіб реагування. Багаторазове відпрацювання службових алгоритмів сприяє виробленню професійної впевненості та мінімізує вплив стресових факторів на процес прийняття рішень.

Особливої актуальності питання формування впевненості дій набуває в умовах воєнного стану. Сучасний поліцейський все частіше залучається до виконання завдань, пов'язаних із реагуванням на воєнні загрози, наслідки обстрілів, виявлення вибухонебезпечних предметів, евакуацію населення та забезпечення правопорядку в кризових умовах. За таких обставин саме якісна підготовка та

регулярні тренування дозволяють підтримувати високий рівень професійної готовності та впевнено виконувати покладені службові обов'язки.

Важливою складовою професійної підготовки виступає вогнева підготовка, яка формує навички безпечного, правомірного та ефективного застосування вогнепальної зброї. Систематичне виконання стрілецьких вправ сприяє розвитку точності, швидкості реагування, концентрації уваги та здатності контролювати власний емоційний стан. У результаті працівник поліції набуває впевненості у своїх діях навіть в умовах підвищеної небезпеки, коли необхідно оперативно оцінити обстановку та прийняти відповідне рішення щодо застосування зброї.

У наукових дослідженнях підкреслюється, що професійна підготовка поліцейських повинна бути спрямована не лише на формування спеціальних знань і навичок, а й на розвиток особистісних якостей, необхідних для ефективного виконання службових обов'язків. Зокрема, зазначається, що тренувальний процес сприяє розвитку професійно важливих якостей особистості, серед яких важливе місце займають впевненість у власних силах, стресостійкість, самоконтроль та готовність до прийняття оперативних рішень у нестандартних ситуаціях [1].

Дослідники Є. І. Білецький та В. К. Пелих визначають спеціальну фізичну підготовку як важливий елемент формування професійної готовності поліцейського. На їхню думку, регулярні тренування сприяють формуванню рухових навичок, необхідних для затримання правопорушників, застосування заходів примусу та забезпечення особистої безпеки. Крім того, систематичні тренування сприяють формуванню так званої «м'язової пам'яті», що дозволяє діяти впевнено навіть за умов дефіциту часу та раптової зміни оперативної обстановки [2].

У свою чергу, у наукових працях, присвячених підготовці правоохоронців, наголошується на важливості використання ситуаційних і сценарних тренувань. Такі тренування максимально наближені до реальних умов несення служби та дозволяють моделювати різноманітні варіанти розвитку подій. Це сприяє формуванню навичок оперативного аналізу обстановки, виробленню алгоритмів поведінки та підвищенню впевненості у власних діях під час виконання службових завдань [3].

Висновки. Отже, тренування виступають одним із ключових чинників формування впевненості дій працівника поліції під час здійснення поліцейської діяльності. Завдяки систематичній фізичній, тактичній та вогневій підготовці формуються необхідні професійні навички, психологічна стійкість та готовність до ефективного виконання службових завдань в умовах ризику і невизначеності. Саме регулярний тренувальний процес забезпечує перехід від теоретичної готовності до практичної впевненості, що є необхідною передумовою законної, безпечної та результативної поліцейської діяльності.

Список використаних джерел

1. Значення професійної підготовки поліцейських у сучасних умовах. Вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. URL: http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/351062/338106.

2. Білецький Є. І., Пелих В. К. Роль спеціальної фізичної підготовки у

формуванні професійної готовності поліцейського. Universum. 2025. № 25. С. 51–53. URL: https://archive.liga.science/index.php/universum/article/view/2134/2167.

3. Професійна готовність та тренувальний процес у діяльності поліцейських. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2018. № 4. URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f307c008-3144-421b-974b-f5833ac647d9/content.

МИРОНЮК Роман, *професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор,*

ВЗАЄМОДІЯ ПОЛІЦІЇ З ОРГАНАМИ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ ЩОДО СТВОРЕННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА В ГРОМАДАХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повноцінне військове вторгнення росії на територію України внесло значні зміни в порядок нормального функціонування українського суспільства і зумовило необхідніть перелаштування всіх суспільних відносин і економіки держави на підвищення обороноздатності, консолідації органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення безпеки громадян в умовах воєнного стану особливо на територіях які наближені до лінії оборони. Створення належних умов безпечного середовища на місцевому рівні неможливо без системної на ефективної взаємодії поліції з органами місцевої влади. Передусім, така взаємодія дозволяє працювати ефективно, виступає чинником суспільної довіри, без якої неможливо побудувати міцну демократичну державу, забезпечити належний рівень правопорядку. Узагальнюючи вищевикладене, можна дійти висновку про те, що діяльність Національної поліції України у сфері охорони публічного порядку та безпеки здійснюється на засадах партнерства в тісній співпраці з органами місцевої влади, територіальними громадами, громадськими об'єднаннями та населенням і спрямована на задоволення їхніх потреб і являє собою сукупність прав і обов'язків, спрямованих для створення та підтримання належного режиму правопорядку та сприяння в правоохоронній діяльності підрозділам поліції з урахуванням державних і місцевих інтересів з метою створення належного безпекового середовища.

Правова основа взаємодії поліції з органами місцевої влади зокрема у сфері забезпечення публічної безпеки громад урегульована окремими положеннями Конституції України [1], Законами України «Про Національну поліцію» [2] та «Про місцеве самоврядування в Україні» [3], «Про місцеві державні адміністрації» [4]. Крім того з 15 березня 2022 року набув чинності Закон України № 7147 «Про внесення змін до законів України» «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою вдосконалення діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану» яким було

доповнено повноваження поліцейських під час воєнного стану, зокрема: здійснювати прийом екстрених викликів за скороченим телефонним номером 102; за письмовим запитом в установленому законом порядку безоплатно отримувати від органів держави та територіальних громад, юридичних осіб державної форми власності, інформацію необхідну для виконання повноважень та завдань поліції, у тому числі стосовно військовополонених, у тому вигляді та тій формі, яка зазначена в запиті. Суб'єкти, яким адресовано такий запит, зобов'язані протягом 3 днів, або в разі неможливості – протягом 10 днів, надати відповідь на запит або повідомити про причини, що перешкоджають надати таку відповідь; здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняти їх у залі суду; утримувати в передбачених законом випадках в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних чи адміністративних правопорушень; осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід тримання під вартою; осіб, підданих адміністративному арешту; обвинувачених та засуджених; у межах компетенції здійснювати розмінування, що має оперативний характер (виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень); організовувати роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт; здійснювати техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху; здійснювати представництво та забезпечувати виконання зобов'язань України в Інтерполі та виступати як Національне центральне бюро Інтерполу; здійснювати співробітництво з Європолом та діяти як Національний контактний пункт між компетентними органами України та Європолом; організовувати взаємодію правоохоронних органів та інших державних органів України з Інтерполом та Європолом, а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу; здійснювати збирання біометричних даних осіб [4].

В цілому аналіз законодавчих засад діяльності поліції та органів місцевої влади та практики їх реалізації дають можливість виокремити найбільш актуальні форми їх взаємодії в умовах воєнного стану на регіональному рівні, а саме: 1) взаємодія поліції з громадськими формуваннями по охороні громадського порядку, сил територіальної оборони, Національної гвардії (в містах, населених пунктах, об'єднаних територіальних громадах) на де окупованих територіях, територіях наближених до військових дій, та в місцевостях з яких відбувається примусове виселення; 2) взаємодія з Національною гвардією та силами територіальної оборони щодо організації діяльності по перевірці документів у осіб для встановлення їх особистості та документів на вантаж в межах блокпосту - дорожнього укріпленого контрольно-пропускний пункт (КПП) із озброєною охороною, здатного самостійно тримати кругову оборону; 3) здійснення патрулювання вулиць, парків скверів, прибудинкових територій, облаштованих

укритів з метою виявлення вибуховонебезпечних об’єктів; 4) спільно з Служби безпеки України здійснення оперативно-розшукових заходів спрямованих на виявлення осіб, які здійснюють наведення зброї агресора та об’єкти енерго та життєзабезпечення (в межах роботи таких об’єктів); 5) спільно з ОМС та Державною службою з питань надзвичайних ситуацій проведення роз’яснювальної роботи в освітніх закладах щодо дій у випадку виявлення вогнепальної зброї та вибуховонебезпечних об’єктів; 6) взаємодія з Національною гвардією та силами територіальної оборони щодо організації діяльності по перевірці документів у осіб для встановлення їх особистості під час комендантської години; 7) взаємодія поліції з ОМС, ДСНС щодо покращення умов доступу до укритів та забезпечення безпеки осіб які в них перебувають; 8) взаємодія поліції, підрозділів Національної гвардії, підрозділів військової служби правопорядку з убезпеченням доступу на територію громад зброї та боєприпасів з територій на яких тривають активні бойові дії та виявлення порушення правил дорожнього руху військовослужбовцями; 9) взаємодія поліції з ДСНС щодо ліквідації наслідків пожеж, руйнувань будівель, спасіння життя людей, звільнення їх з під завалів та надання домедичної допомоги; 10) взаємодія поліції, підрозділів Національної гвардії щодо дотримання вимог комендантської години; 11) взаємодія поліції з територіальними органами СБУ щодо виявлення колаборанської діяльності; 12) взаємодія поліції з органами прокуратури, СБУ щодо досудового розслідування воєнних злочинів; 13) розшук, затримання і доставлення до районних (міських) центрів комплектування Збройних сил України (далі - ТЦК ЗСУ) громадян, які ухиляються від виконання військового обов’язку за зверненням органів місцевого самоврядування та ТЦК.

Список використаних джерел:

1. Конституція України, прийнята на п’ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про Національну поліцію. Закон України № 580 від 02.07.2015. База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text. (дата звернення лютий 10, 2024).

3. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1997. № 24. Ст. 170.

4. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 року № 586-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 20-21. Ст.190

5. Про внесення змін до законів України «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» з метою оптимізації діяльності поліції, у тому числі під час дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2123-IX. *Офіційний вісник України* офіційне видання від 13.05.2022. № 37. Стор. 64. Ст. 1977.

МЕРДОВА Ольга, *заступник директора з освітньої та науково-дослідної діяльності навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції*

імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ кандидат юридичних наук, професор, підполковник поліції

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ПРІОРИТЕТ У СПРАВАХ ПРО СЕКСУАЛЬНЕ ДОМАГАННЯ ЩОДО ДИТИНИ: ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ СТ. 173-7 КУПАП ЗІ СТ. 156 ТА 156-1 КК УКРАЇНИ

Питання правової кваліфікації сексуального домагання щодо дитини є одним із найбільш складних і водночас найбільш чутливих аспектів сучасного адміністративного та кримінального правозастосування. Запровадження ст. 173-7 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) стало важливим кроком у напрямі посилення відповідальності за небажану поведінку сексуального характеру. Водночас практичне застосування цієї норми засвідчило, що її використання у справах, де потерпілою особою є дитина, потребує особливої обережності.

Актуальність цієї проблеми зумовлена тим, що дитина є особою з підвищеним рівнем правового захисту. Її вік, психологічна незрілість, залежність від дорослих, обмежені можливості самостійно оцінювати небезпеку ситуації та захищати свої права вимагають від держави особливо уважного реагування на будь-які діяння сексуального характеру. Саме тому у випадках, коли сексуалізована поведінка спрямована щодо малолітньої або неповнолітньої особи, першочерговою має бути не адміністративна, а кримінально-правова оцінка події.

Стаття 173-7 КУпАП передбачає відповідальність за сексуальне домагання, тобто умисне вчинення проти бажання особи образливих, принизливих дій сексуального характеру, виражених вербально або невербально (слова, жести, рухи тіла), у тому числі з використанням електронних комунікацій [1]. За своєю природою ця норма покликана охоплювати ті діяння, які порушують гідність особи, створюють для неї образливу або принизливу ситуацію, однак за своїм характером не досягають рівня кримінального правопорушення.

Водночас, коли йдеться про дитину, межа між адміністративним деліктом і кримінальним правопорушенням істотно звужується. Дії сексуального характеру щодо дитини можуть містити ознаки кримінальних правопорушень, передбачених, зокрема, ст. 156 Кримінального кодексу України «Розбещення неповнолітніх» або ст. 156-1 Кримінального кодексу України «Домагання дитини для сексуальних цілей» [2]. У першому випадку йдеться про розпусні дії щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку. У другому – про встановлення або підтримання комунікації з дитиною з метою вчинення щодо неї сексуального правопорушення, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Отже, ст. 173-7 КУпАП не повинна розглядатися як універсальна або спрощена форма реагування на будь-які дії сексуального характеру щодо дитини. Її застосування можливе лише тоді, коли за результатами належної перевірки буде встановлено, що у поведінці особи відсутні ознаки кримінального правопорушення. Такий підхід випливає із загального принципу субсидіарності адміністративної відповідальності, закріпленого у ч. 2 ст. 9 КУпАП. Відповідно до

цього положення адміністративна відповідальність настає лише у разі, якщо правопорушення за своїм характером не тягне кримінальної відповідальності [1].

Саме ця норма має принципове значення для розмежування ст. 173-7 КУпАП зі ст. 156 та 156-1 КК України. Якщо обставини справи свідчать про можливе посягання на статеву недоторканність дитини, використання її вразливості, вплив дорослої особи, систематичну комунікацію сексуалізованого характеру, пропозиції зустрічі або інші ознаки підготовки чи вчинення кримінального правопорушення, матеріали не можуть обмежуватися адміністративним провадженням. У такій ситуації уповноважені особи мають ініціювати кримінально-правову перевірку.

Аналіз судової практики свідчить, що суди не завжди однаково підходять до вирішення цієї проблеми. В одних випадках (наприклад, постанови у справах № 301/2005/25, № 301/2006/25, № 752/16098/25, № 760/11806/25, № 285/3112/25, № 285/3721/25 [3]) суди демонструють належну правову обачність і передають матеріали прокурору або органу досудового розслідування, вказуючи на можливу наявність ознак кримінального правопорушення. Такий підхід відповідає ст. 253 КУпАП, яка передбачає передачу матеріалів у разі встановлення ознак кримінального правопорушення під час розгляду справи про адміністративне правопорушення.

Показовими є судові рішення, у яких суди наголошували на необхідності спочатку вирішити питання про наявність або відсутність складу кримінального правопорушення, і лише після цього, за відповідних умов, розглядати можливість адміністративної відповідальності. Така позиція є методологічно правильною, оскільки вона запобігає заниженню правової оцінки діяння та забезпечує пріоритет кримінально-правового захисту дитини.

Водночас у практиці наявні й інші випадки, коли діяння щодо дитини кваліфікувалися лише за ст. 173-7 КУпАП без належної перевірки можливої кримінальної складової, наприклад, справа справи № 127/33496/25, № 615/487/25 [3]. Такий підхід є проблемним з кількох причин. По-перше, він суперечить принципу субсидіарності адміністративної відповідальності. По-друге, він може призводити до необґрунтованого пом’якшення правової реакції держави на суспільно небезпечне діяння. По-третє, він не повною мірою відповідає міжнародним стандартам захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства.

Особливо небезпечним є формальне сприйняття ст. 173-7 КУпАП як норми, яка автоматично охоплює будь-яку поведінку сексуального характеру, якщо вона зовні має ознаки домагання. У справах щодо дітей такий підхід є неприйнятним. Вік потерпілої особи має розглядатися не як другорядна обставина, а як ключовий фактор правової кваліфікації. Саме він зумовлює необхідність перевірки діяння на предмет наявності ознак злочину проти статевої недоторканності дитини.

З огляду на це доцільно запропонувати певний алгоритм правової оцінки таких діянь. На першому етапі має бути встановлено вік потерпілої особи. Якщо особа не досягла вісімнадцяти років, правозастосувач повинен перевірити, чи не містить поведінка ознак кримінального правопорушення. На другому етапі необхідно оцінити характер дій: чи мали вони сексуальний зміст, чи були спрямовані на залучення дитини до сексуалізованої комунікації, чи

супроводжувалися пропозиціями зустрічі, використанням залежності, авторитету дорослого або електронних комунікацій. На третьому етапі має бути вирішено питання про внесення відомостей до ЄРДР або передачу матеріалів прокурору чи органу досудового розслідування. Лише після виключення кримінально-правової кваліфікації можливе застосування ст. 173-7 КУпАП.

Таким чином, у справах про сексуальне домагання щодо дитини має діяти так званий кримінально-правовий фільтр. Його сутність полягає в тому, що адміністративна відповідальність не може бути первинною реакцією держави, якщо обставини справи потенційно свідчать про злочин. Спочатку має бути здійснена перевірка за нормами кримінального законодавства, передусім за ст. 156 або 156-1 КК України, а вже після цього, за наявності підстав, може вирішуватися питання про адміністративну відповідальність.

Проблема розмежування ст. 173-7 КУпАП зі ст. 156 та 156-1 КК України має не лише теоретичне, а й практичне значення. Від правильності первинної кваліфікації залежить не тільки вид юридичної відповідальності, а й обсяг процесуальних гарантій, можливість проведення необхідних слідчих дій, належний захист прав дитини та ефективність реагування держави. Помилкова адміністративна кваліфікація може призвести до втрати доказів, уникнення кримінальної відповідальності та повторної травматизації потерпілої дитини.

У зв’язку з цим доцільним є закріплення у методичних рекомендаціях для органів Національної поліції окремого алгоритму реагування на повідомлення про сексуальне домагання щодо дитини. Такий алгоритм має передбачати обов’язкову перевірку наявності ознак кримінального правопорушення, фіксацію віку потерпілої особи, змісту дій або комунікації, обставин залежності чи впливу, а також підстав для застосування ст. 253 КУпАП. Окремо варто наголосити на необхідності етичної комунікації з дитиною та недопущенні повторної віктимізації.

Підсумовуючи, слід зазначити, що ст. 173-7 КУпАП є важливою новелою адміністративного деліктного законодавства, однак її застосування у справах щодо дітей повинно мати виключно субсидіарний характер. У кожному випадку сексуалізованої поведінки щодо дитини першочергово має перевірятися наявність ознак кримінальних правопорушень, передбачених ст. 156 або 156-1 КК України. Лише після встановлення відсутності таких ознак або після закриття кримінального провадження може йтися про кваліфікацію діяння за ст. 173-7 КУпАП. Саме такий підхід забезпечує належний рівень захисту дитини, відповідає принципу субсидіарності адміністративної відповідальності та сприяє формуванню єдиної правозастосовної практики.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07 грудня 1984 року № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122 (із змінами та доповненнями).

2. Кримінальний кодекс України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. №25-26. С. 131 (із змінами та доповненнями).
3. Постанови у справах про адміністративне правопорушення, передбачені ст. 173-7 КУпАП, прийняті судами України протягом 2025 року. URL: https://drive.google.com/drive/folders/1N-Oe4bkeXo8eN_b8iz5tAe2M0yslNFSD?usp=sharing.

МЕРДОВ Станіслав, *старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ*

ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ГРУП РИЗИКУ ДО СПОРТУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасна превентивна діяльність органів Національної поліції України передбачає застосування широкого спектра інструментів, серед яких дедалі більшого визнання набуває залучення дітей груп ризику до систематичних занять фізичною культурою і спортом. Міжнародний та вітчизняний досвід переконливо свідчить, що спорт є дієвим засобом профілактичного впливу на поведінку дітей, схильних до вчинення правопорушень, оскільки забезпечує корисне заповнення вільного часу, формує ціннісні орієнтири, розвиває дисципліну та відповідальність, сприяє соціальній інтеграції особистості.

Під «дітьми груп ризику» в контексті превентивної діяльності поліції слід розуміти дітей, які внаслідок несприятливих соціальних, економічних або сімейних обставин мають підвищену вірогідність вчинення правопорушень або є вразливими до зовнішнього деструктивного впливу. До цієї категорії, як правило, відносять дітей із неповних або соціально незахищених сімей; тих, хто перебуває на профілактичному обліку в підрозділах ювенальної превенції; вихованців закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування; дітей внутрішньо переміщених осіб; осіб, схильних до адиктивної поведінки.

Застосування спорту як інструменту роботи саме з цією категорією дітей обґрунтовується рядом чинників. По-перше, спортивна діяльність структурує час і простір дитини, заміщуючи деструктивні форми проведення дозвілля. По-друге, спорт формує внутрішню дисципліну, звичку до дотримання правил і поваги до авторитету тренера, що корелює зі здатністю дотримуватися норм права. По-третє, командні види спорту розвивають навички соціальної взаємодії, емпатії та відповідальності за колектив. По-четверте, успіхи в спорті підвищують самооцінку дитини та формують позитивну ідентичність, що знижує потребу в самоствердженні через протиправну поведінку.

Ці теоретичні твердження підтверджуються результатами наукових досліджень. Зокрема, Е. Бровер у дослідженні «Balling with the Boys in Blue: How Police Athletic Leagues Affect Attitudes Toward Police» (Siena College, 2017) встановив, що участь молоді у програмах поліцейських атлетичних ліг статистично значущо підвищує рівень довіри до поліції та знижує показники протиправної поведінки серед учасників [1, с. 10]. Аналогічні висновки містяться в узагальнюючому дослідженні Ради Європи «Громадсько-орієнтована поліція в Європейському Союзі сьогодні» (Toolbox, серія № 14, 2019), де спортивні програми визначено як один із найефективніших інструментів Community Policing у роботі з молоддю [2, с. 88].

Найбільш розвиненою системою поліцейських спортивних програм для дітей груп ризику володіють Сполучені Штати Америки. Тут функціонує мережа поліцейських атлетичних ліг (Police Athletic Leagues, PAL), що охоплює понад 350 відділень у 29 штатах і надає можливості для занять спортом більш ніж 700 000 дітей щороку. Програма «Cops and Kids Sports Programs» (Нью-Йорк) передбачає спільні спортивні ігри між поліцейськими та дітьми, що мешкають у районах із підвищеним рівнем злочинності. Програма «Hospitality House» (Сан-Франциско) орієнтована на дітей із так званих «важких» районів і використовує баскетбол як основний інструмент формування позитивних стосунків між молоддю та поліцейськими [3]. Дослідження результатів діяльності цих програм засвідчують зниження рівня злочинності серед учасників, покращення шкільної успішності та підвищення рівня довіри до правоохоронних органів.

Значний інтерес становить досвід Німеччини, де з 1993 року реалізується проєкт «Спорт проти насилля, нетерпимості і ксенофобії» у федеративній землі Шлезвіг-Гольштейн, в межах якого функціонує понад шістдесят проєктних груп за участю представників місцевої поліції та спортивних організацій [4]. Окремої уваги заслуговує програма «KICK – Спорт проти молодіжної злочинності», що реалізується за участю поліції Берліна та спрямована на залучення дітей із груп ризику до регулярних спортивних занять як альтернативи вуличній субкультурі [5]. Науковий аналіз результатів цієї програми, проведений Федеральним центром превентивних досліджень, підтвердив її ефективність у зниженні рівня рецидивної злочинності серед учасників.

У Великобританії з 1979 року функціонує організація «The Police Community Clubs of Great Britain», яка реалізує спортивні програми для молоді груп ризику, включаючи програми реабілітації осіб, що раніше вчиняли правопорушення. Особливістю британського підходу є те, що спортивні програми охоплюють не лише дітей, а й молодих дорослих, поєднуючи спортивну та освітню складові [6]. Вартим уваги є також досвід скандинавських країн, де спортивні клуби традиційно розглядаються як важлива ланка системи соціалізації молоді, а поліція активно взаємодіє з ними в рамках Community Policing.

В Україні залучення дітей груп ризику до спортивних заходів у системі превентивної діяльності поліції здійснюється переважно підрозділами ювенальної превенції. Як приклад, у 2018 році за їх ініціативою проведено Всеукраїнський дитячий турнір із дворового футболу «Мільйон на стадіон», що охопив дітей із різних соціальних верств, зокрема тих, хто перебуває у складних життєвих

обставинах. У 2019 році Національна поліція України в особі підрозділів превентивної діяльності брала участь у реалізації проєкту «Спорт заради розвитку» задля превенції в роботі з дітьми. У межах меморандуму про взаємодію Національної поліції України та Федерації футболу України у 2017–2020 роках реалізовано соціальний проєкт «Відкриті уроки футболу», спрямований на профілактику дитячої злочинності та залучення дітей вимушених переселенців, дітей військовослужбовців і дітей-сиріт до систематичних занять спортом. На початку 2022 року підрозділами ювенальної превенції спільно зі Спортивним комітетом України за підтримки Parimatch Foundation Ukraine реалізовувався проєкт «Спорт для кожного», програма «Спортивний наставник» у межах якого передбачає проведення тренувань видатними спортсменами для дітей зі складних життєвих обставин [7, с. 96-97].

Разом з тим вітчизняна практика залучення дітей груп ризику до спорту в системі поліцейської превенції має низку суттєвих обмежень. По-перше, географічна нерівномірність: більшість реалізованих проєктів зосереджена у великих містах, тоді як малі міста та сільські громади, де концентрація соціально вразливих дітей може бути не меншою, практично позбавлені таких програм. По-друге, переважна більшість заходів має разовий або короткостроковий характер, тоді як для досягнення стійкого превентивного ефекту необхідна систематична, довготривала участь дитини у спортивній діяльності. По-третє, відсутня система моніторингу та оцінювання результативності реалізованих спортивних програм у розрізі їх впливу на поведінку учасників.

Крім того, слід зазначити, що на жаль, в умовах правового режиму воєнного стану реалізація таких проєктів зазнала суттєвого скорочення. Повномасштабне збройне вторгнення Російської Федерації, що розпочалося 24 лютого 2022 року, спричинило переорієнтацію ресурсів органів поліції на виконання завдань в умовах збройного конфлікту, масове вимушене переміщення населення, руйнування або перепрофілювання спортивної інфраструктури, а також загальну дестабілізацію діяльності громадських та благодійних організацій, які виступали партнерами у реалізації відповідних програм. Водночас парадоксальним є те, що саме в умовах воєнного стану потреба у спортивних превентивних програмах для дітей груп ризику не лише не зменшилася, а суттєво зросла. Кількість дітей, які належать до груп ризику, значно збільшилася внаслідок таких чинників: різкого зростання чисельності внутрішньо переміщених осіб, серед яких значну частку становлять діти; збільшення кількості дітей, які втратили одного або обох батьків унаслідок бойових дій; поширення серед дітей проявів посттравматичного стресового розладу та інших психологічних наслідків війни; послаблення сімейного контролю у сім’ях, де один із батьків виконує військовий обов'язок; зростання ризику залучення дітей до протиправної діяльності, зокрема дистанційного вербування для вчинення підривних дій. З огляду на зазначене, відновлення та розширення спортивних превентивних програм для дітей груп ризику є не лише завданням поліцейської превенції, а й елементом більш широкої державної стратегії соціальної реабілітації та захисту дітей в умовах воєнного стану.

З метою підвищення ефективності залучення дітей груп ризику до спорту як інструменту превентивної діяльності пропонується: по-перше, розробити та

затвердити на рівні МВС України концепцію спортивних превентивних програм для дітей як складової стратегії Community Policing з чітким визначенням цілей, цільових груп, показників ефективності та механізмів фінансування; по-друге, запровадити у кожному районному підрозділі поліції практику укладення угод про взаємодію зі спортивними клубами та секціями, які готові приймати дітей груп ризику безоплатно або на пільгових умовах; по-третє, забезпечити системну підготовку поліцейських офіцерів громад, інспекторів ювенальної превенції, служби освітньої безпеки до роботи як наставників (менторів) у спортивних програмах для дітей; по-четверте, запровадити обов'язковий моніторинг результатів реалізованих спортивних превентивних програм із відстеженням динаміки поведінки учасників.

Підсумовуючи, зазначимо, що залучення дітей груп ризику до спорту є доведеним науково та перевіреним практикою методом превентивної діяльності поліції, що органічно вписується у філософію Community Policing. Його системне впровадження в Україні потребує переходу від епізодичних акцій до сталих програм, що базуються на постійній взаємодії поліції, спортивних організацій, закладів освіти, органів соціального захисту та місцевих громад.

Список використаних джерел:

1. Brower E. A. Balling with the Boys in Blue: How Police Athletic Leagues Affect Attitudes Toward Police. Siena College, 2018. URL: https://www.siena.edu/files/resources/balling-with-the-boys-in-blue-how-police-athletic-.pdf

2. CommunityOriented Policing in the European Union Today. Toolbox. Reihe Nr. 14. CEPOL, 2019. 140 p. URL: https://eucpn.org/sites/default/files/document/files/Toolbox%2014_EN_LR.pdf

3. Police and Community. Police Athletic League of New York City. URL: https://www.palnyc.org/police-and-community (дата звернення: 15.10.2025).

4. Sport Gegen Gewalt. URL: https://www.ksv-rd-eck.de/themen-und-projekte/sport-gegen-gewalt/

5. KICK – Sport gegen Jugenddelinquenz. URL: https://www.kick-projekt.de/

6. The Police Community Clubs of Great Britain. URL: https://www.policecommunityclubs.org/ (дата звернення: 15.10.2025).

7. Мердов С. П. Використання спортивного потенціалу в межах реалізації заходів концепції «Community Policing»: зарубіжний та національний досвід. *Правовий часопис Донбасу*. 2022. № 2 (79). С. 94-100.

МОЛОШЕНКО Жанна, *викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для*

підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ВОЄННИЙ СТАН І ПРАВА ЛЮДИНИ: ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

В умовах правового режиму воєнного стану Національна поліція України функціонує в складній правовій площині, де безпека держави та захист основоположних прав людини вимагають постійного балансу. Складність цього балансу визнається на міжнародному рівні: європейські інституції наголошують, що неухильна відданість України дотриманню прав людини навіть під час війни заслуговує на повагу.

Мета дослідження полягає у комплексному аналізі особливостей трансформації повноважень Національної поліції України в умовах воєнного стану та визначенні механізмів дотримання стандартів прав людини при здійсненні правоохоронної діяльності в період дії спеціального правового режиму.

Введення воєнного стану зумовило тимчасове розширення компетенції поліції. Відповідно до Порядку здійснення заходів під час запровадження комендантської години, затвердженого постановою КМУ №573, поліцейські входять до складу комендантських патрулів спільно з військовослужбовцями ЗСУ, Національної гвардії та Держприкордонслужби [1]. Патруль має право затримувати осіб, які порушують комендантську годину, перевіряти документи, здійснювати огляд речей і транспортних засобів, вилучати предмети правопорушення, а також застосовувати заходи фізичного впливу та спецзасоби.

Окремим напрямком є участь поліції у заходах мобілізації. Постанова КМУ №560 передбачає, що поліцейський проводить адміністративне затримання та доставлення громадянина до ТЦК у разі відмови від отримання повістки або відмови прослідувати до центру комплектування [2]. Підставами для затримання є вчинення адміністративних правопорушень, передбачених статтями 210 і 210-1 КУпАП (порушення правил військового обліку та законодавства про мобілізацію) [3].

Розширення службових повноважень поліції створює ризики для прав людини, що потребує чітких правових гарантій. Законодавство встановлює, що адміністративне затримання може здійснюватися виключно уповноваженими представниками поліції, а не працівниками ТЦК самостійно. Тривалість адміністративного затримання не може перевищувати 3 години з моменту фактичного обмеження свободи пересування особи [2].

Важливою гарантією є обов'язок поліції складати протокол адміністративного затримання відповідно до статей 261-262 КУпАП, у якому зазначаються дата, місце, підстави та час затримання. Поліція також зобов'язана повідомити про затримання родичів особи, а на її прохання — керівника підприємства чи установи, де вона працює. Особа має право на отримання правової допомоги, зокрема безоплатної вторинної правничої допомоги [3].

Подальші наукові дослідження мають бути спрямовані на вивчення ефективності міжнародно-правових механізмів захисту прав людини в діяльності НПУ під час післявоєнного відновлення. Окремої уваги потребує дослідження психологічних наслідків роботи поліцейських в умовах бойових дій та розробка програм їх реабілітації. Актуальним залишається питання використання цифрових технологій для фіксації дій поліції з метою запобігання порушенням прав людини.

Отже, діяльність Національної поліції в умовах воєнного стану характеризується суттєвим розширенням повноважень, пов'язаних із обмеженням окремих прав громадян. Ключовим завданням залишається дотримання принципу пропорційності втручання у права людини та забезпечення належних правових гарантій, зокрема через обов'язкове процесуальне оформлення затримань, доступ до правової допомоги та належний прокурорський контроль.

Список використаних джерел:

1. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2020 № 573
2. Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.2024 № 560
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X

НАЗИМКО Валерія, *студентка 3-го курсу навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
***Науковий керівник*: ГРИТЕНКО Оксана,** *професор кафедри кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЗАПОДІЯННЯ ШКОДИ ДОВКІЛЛЮ ВНАСЛІДОК ВОЄННИХ ДІЙ

Кримінальна відповідальність за заподіяння шкоди довкіллю внаслідок воєнних дій є одним із найбільш складних і водночас актуальних напрямів сучасного кримінального права, оскільки поєднує норми національного законодавства, міжнародного гуманітарного права та міжнародного кримінального права. В умовах збройної агресії шкода довкіллю набуває не лише екологічного, а й безпекового, гуманітарного та економічного значення, адже руйнування промислових об’єктів, забруднення ґрунтів, водних ресурсів, атмосферного повітря, знищення лісів і природно-заповідного фонду створюють довгострокові наслідки для життя і здоров’я населення. Саме тому кримінально-правова оцінка такої шкоди не може обмежуватися лише загальними екологічними складами

злочинів, а потребує системного підходу, який враховує воєнний контекст, характер застосованих засобів і методів ведення війни, а також масштаб завданих наслідків.

У національному праві основою кримінальної відповідальності за посягання на довкілля є норми Розділу VIII Кримінального кодексу України, який передбачає відповідальність за кримінальні правопорушення проти довкілля. Окреме значення в умовах війни має стаття 441 КК України, яка встановлює відповідальність за екоцид як масове знищення рослинного або тваринного світу, отруєння атмосфери або водних ресурсів, а також інші дії, що можуть спричинити екологічну катастрофу. Ця норма є спеціальною щодо найбільш небезпечних форм ураження довкілля та фактично охоплює діяння, наслідки яких виходять за межі звичайного екологічного забруднення і створюють загрозу існуванню екосистем або безпеці великих груп населення. Поряд із цим, у конкретних випадках можуть застосовуватися й інші статті КК України, якщо бойові дії спричинили, наприклад, забруднення земель, незаконне поводження з небезпечними речовинами або порушення правил екологічної безпеки [1].

Разом із тим для правильної кваліфікації заподіяння шкоди довкіллю внаслідок воєнних дій недостатньо формально констатувати сам факт екологічного ураження. Необхідно встановити об'єктивні та суб'єктивні ознаки злочину: характер дії, причинний зв'язок між воєнним впливом і екологічними наслідками, масштаб шкоди, а також форму вини. Для складу екоциду принциповим є не будь-яке пошкодження природного середовища, а саме таке, яке за масштабом і потенційними наслідками може спричинити екологічну катастрофу. Через це у правозастосуванні виникає проблема оціночності: закон не містить вичерпного визначення понять "масове знищення" чи "екологічна катастрофа", а отже, слідчі та судові органи змушені спиратися на висновки експертиз, спеціальні методики фіксації збитків та міжгалузеві критерії оцінювання тяжкості наслідків [2, с. 77].

Воєнний характер таких діянь зумовлює необхідність звернення до міжнародного гуманітарного права, яке прямо обмежує способи ведення бойових дій з огляду на потребу захисту природного середовища. Додатковий протокол I до Женевських конвенцій у статті 35 закріплює заборону застосовувати методи і засоби ведення війни, які мають на меті завдати або, як можна очікувати, завдадуть широкої, довготривалої та серйозної шкоди природному середовищу. Стаття 55 цього ж Протоколу вимагає під час війни дбати про захист природного середовища від такої шкоди та забороняє репресалії проти нього. У звичаєвому міжнародному гуманітарному праві ці положення розвинуті, зокрема, у правилах про належне врахування захисту довкілля під час воєнних операцій і про заборону застосування методів чи засобів війни, які можуть спричинити широкомасштабну, довготривалу й серйозну шкоду природному середовищу [3, с. 252].

У зв'язку з цим виникає важливе питання співвідношення статті 441 КК України та норм про воєнні злочини. На практиці шкода довкіллю, спричинена бойовими діями, може кваліфікуватися за різними моделями: як екоцид (ст. 441 КК України); як воєнні злочини (ст. 438 КК України), якщо екологічна шкода є наслідком заборонених методів ведення війни; або за сукупністю кримінальних правопорушень, якщо діяння одночасно посягає на довкілля, життя, здоров'я

людей, власність, об’єкти критичної інфраструктури. Такий підхід є виправданим, оскільки довкілля в умовах війни часто виступає не ізольованим об’єктом посягання, а складовою ширшого механізму завдання шкоди цивільному населенню, територіям та державній безпеці. Водночас надмірне розширення ознак екоциду також є ризикованим, бо може призвести до втрати меж між надзвичайно тяжким міжнародним злочином і “звичайними” екологічними правопорушеннями, хоча й вчиненими у воєнний час.

Особливу складність становить доказування таких злочинів. Для притягнення до кримінальної відповідальності необхідно документально підтвердити факт бойової дії або рішення про її здійснення, локалізацію місця події, вид ураження, наявність шкідливих речовин, масштаб ураження земель, води, атмосферного повітря, флори і фауни, а також часову тривалість і прогнозованість негативних наслідків. У провадженнях про заподіяння шкоди довкіллю вирішальне значення мають інженерно-екологічні, ґрунтознавчі, хімічні, біологічні та інші експертизи.

Для сучасної української практики характерним є те, що екологічна шкода війни розглядається не лише крізь призму покарання конкретних винних осіб, а й як підстава для формування доказової бази щодо міжнародної відповідальності держави-агресора. З матеріалів офіційних органів випливає, що в Україні системно фіксуються злочини проти довкілля, пов’язані з бойовими діями, руйнуванням інфраструктури, забрудненням територій та іншими наслідками збройної агресії. Це свідчить про поступовий перехід від фрагментарного реагування на окремі випадки до побудови комплексної моделі кримінально-правового й міжнародно-правового документування воєнної шкоди довкіллю. У такій моделі кримінальне провадження виконує не тільки каральну, а й доказову функцію: воно створює належну юридичну основу для подальших національних та міжнародних претензій щодо компенсації, відновлення довкілля та притягнення до відповідальності осіб, які віддавали накази або безпосередньо здійснювали заборонені дії [4, с. 53].

Отже, кримінальна відповідальність за заподіяння шкоди довкіллю внаслідок воєнних дій в Україні повинна розглядатися як складний комплекс правових механізмів, у межах якого стаття 441 КК України відіграє роль ключової, але не єдиної норми. Її застосування має поєднуватися з нормами про воєнні злочини, правилами міжнародного гуманітарного права щодо захисту природного середовища та сучасними процедурами фіксації екологічних збитків. Головною проблемою залишається не відсутність правових заборон, а складність доведення масштабу шкоди, причинного зв’язку, суб’єктивної сторони та непропорційності застосованих засобів війни. Саме тому подальший розвиток цього інституту потребує уточнення національних критеріїв кваліфікації, посилення експертного забезпечення розслідувань та поглиблення інтеграції української практики з міжнародними стандартами захисту довкілля під час збройних конфліктів.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення: 25.04.2026)

2. Дідківська Г. В. Міжнародний досвід кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти довкілля. *Протидія злочинності в умовах довготривалої війни:* збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Харків, 20 травня 2025 р.) Харків: Юрайт, 2025. 318 с. С. 77-81.
3. Терещук С.С. Воєнні злочини проти довкілля: проблеми кваліфікації. *Вісник кримінологічної асоціації України.* Том 35. № 2. 2025. С. 46-59.

НОВИК Марія, *старший викладач кафедри спеціальних поліцейських дисциплін та базової загальновійськової підготовки Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ*

ГАЗЛАЙТИНГ ЯК ФОРМА ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї: МЕХАНІЗМИ РОЗПІЗНАВАННЯ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Домашнє насильство є складним соціально-правовим явищем, що охоплює різні форми протиправної поведінки, серед яких особливе місце займає психологічне насильство, яке характеризується прихованістю та складністю виявлення. Відповідно до Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», психологічне насильство включає словесні образи, погрози, переслідування, приниження та інші дії, спрямовані на обмеження волевиявлення особи і завдання шкоди її психічному здоров'ю. [1].

Поняття «газлайтинг» було введено в оборот для визначення психологічних маніпуляцій, мета яких полягає в тому, щоб посіяти у жертві сумніви щодо об'єктивності сприймання нею дійсності, виставити індивіда «дефективним», ненормальним. Газлайтинг – це форма психологічного насилля, головне завдання якого – змусити людину сумніватися в адекватності свого сприймання оточуючої дійсності. Газлайтинг – це форма психологічного насилля, коли аб'юзер намагається переконати жертву в тому, що вона відчуває неправильно, змушує сумніватися у своїх реакціях і відчуттях, у своїх переживаннях і спогадах [2].

У сучасних умовах соціальної нестабільності, зокрема в період воєнного стану, рівень психологічного навантаження на сімейні відносини зростає, що сприяє поширенню різних форм насильницької поведінки. Газлайтинг у цьому контексті виступає ефективним інструментом приховування насильства, оскільки жертва поступово втрачає здатність адекватно оцінювати ситуацію та усвідомлювати факт порушення своїх прав.

Сутність газлайтингу полягає у систематичному психологічному впливі, який змушує особу сумніватися у власних відчуттях і переконаннях. Кривдник може заперечувати очевидні факти, перекладати відповідальність на жертву, применшувати значущість її переживань або формувати відчуття провини. У результаті формується психологічна залежність, що супроводжується зниженням самооцінки, тривожністю, депресивними станами та дезорієнтацією. Наукові дослідження останніх років підтверджують, що такі форми маніпуляції є ключовим

елементом розвитку конфліктів у сім'ї та сприяють поглибленню насильницьких відносин. Крім того, психологічне насильство має довготривалий травматичний ефект і може призводити до серйозних порушень психічного здоров'я, що ускладнює подальшу соціальну адаптацію постраждалих осіб.

Механізми розпізнавання газлайтингу є складними через його латентний характер. На відміну від фізичного насильства, він не залишає очевидних слідів, що ускладнює процес доказування та фіксації. Основними ознаками газлайтингу можуть бути постійні сумніви у власній правоті, відчуття провини без об'єктивних підстав, залежність від думки партнера, страх висловлювати власну позицію, а також поступова втрата впевненості у собі. Важливу роль у розпізнаванні відіграють фахівці соціальних служб, психологи та правоохоронні органи, які повинні мати відповідний рівень підготовки для ідентифікації таких форм насильства.

Нормативно-правове регулювання у сфері протидії домашньому насильству в Україні передбачає як превентивні, так і каральні механізми. Зокрема, стаття 126-1 Кримінального кодексу України встановлює відповідальність за систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства, що призводить до страждань або погіршення якості життя потерпілої особи [2]. Однак на практиці доведення психологічного насильства, зокрема у формі газлайтингу, залишається складним через відсутність чітких критеріїв його ідентифікації та доказової бази. Це створює значні виклики для правоохоронних органів і судової системи, оскільки значна частина таких правопорушень не доходить до стадії юридичної відповідальності.

Шляхи протидії газлайтингу у контексті домашнього насильства повинні мати комплексний характер і включати як правові, так і психологічні та соціальні заходи. По-перше, необхідним є підвищення рівня правової обізнаності населення щодо форм психологічного насильства та можливостей захисту. По-друге, важливо забезпечити належну підготовку фахівців, які працюють із постраждалими, з метою формування навичок розпізнавання маніпулятивних практик. По-третє, доцільним є вдосконалення законодавства шляхом конкретизації ознак психологічного насильства та впровадження ефективних механізмів його доказування. Значну роль також відіграє розвиток системи психологічної допомоги, спрямованої на відновлення психоемоційного стану постраждалих та подолання наслідків маніпулятивного впливу.

Отже, газлайтинг як форма психологічного насильства в сім'ї є складним і багатовимірним явищем, що суттєво впливає на латентність домашнього насильства та ефективність системи його виявлення і реагування. Його специфіка полягає у прихованому характері впливу, що ускладнює як індивідуальне усвідомлення проблеми, так і інституційне реагування. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, який поєднує вдосконалення нормативно-правової бази, розвиток міжвідомчої взаємодії, підвищення кваліфікації фахівців та забезпечення доступної і якісної допомоги постраждалим особам.

Разом із тим чинне законодавство не містить самостійного визначення зазначеного поняття, що зумовлює його правову невизначеність у правозастосовній практиці. У зв'язку з цим доцільним є внесення змін до законодавства з метою

конкретизації ознак психологічного насильства, у тому числі через нормативне закріплення газлайтингу як однієї з його форм.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 р. № 2229-VIII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19 (дата звернення 21.04.2026 р.).

2. Тюріна В. О. Газлайтинг як форма психологічного насильства в сім'ї / В. О. Тюріна, Д. М. Бондзік // Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 5 квіт. 2019 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. С. 281.

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення 20.04.2026).

ОКОПНИК Олена, *завідувач кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка, кандидат юридичних наук, доцент*

ДАНІЛЬЧЕНКО Максим, *здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету права, бізнесу та адміністрування Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВ ЗА ВОЄННІ ЗЛОЧИНИ ТА РЕПАРАЦІЇ: РОЛЬ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ МЕХАНІЗМАХ

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну 24 лютого 2022 року стало одним із найсерйозніших випробувань для сучасного міжнародного права. Масові воєнні злочини, злочини проти людяності та систематичні порушення норм гуманітарного права поставили на порядок денний питання ефективності механізмів міжнародно-правової відповідальності держав та практичної реалізації права на репарації. У цій ситуації Україна не лише потерпає від агресії, а й виступає ключовим важелем, який активно формує нові підходи щодо притягнення агресора до відповідальності та забезпечення справедливого відшкодування шкоди.

Історичні корені принципу відповідальності держав за міжнародно-протиправні діяння сягають рішень Постійної палати міжнародного правосуддя,

насамперед справи «Фабрика в Хожуві», де було остаточно закріплено обов'язок повного відшкодування завданої шкоди. Сьогодні відповідальність за принципом набуває нового змісту в умовах збройних конфліктів: його доповнюють положення Женевських конвенцій 1949 року та Статут Міжнародного кримінального суду. Вочевидь агресія росії проти України переконливо показує, наскільки важливо застосовувати ці норми на практиці, адже порушення jus ad bellum і jus in bello одночасно відкривають підстави як для індивідуальної кримінальної, так і для загальнодержавної відповідальності як такої [1, с. 45–67].

В таких умовах особливо важливим напрямом сьогодні є створення дієвих механізмів притягнення винних до відповідальності. Міжнародний кримінальний суд уже видав ордери на арешт російських високопосадовців за воєнні злочини, зокрема за незаконну депортацію та переміщення українських дітей. Водночас Україна стала ініціатором створення Спеціального трибуналу для розгляду злочину агресії – відповідну угоду з Радою Європи було підписано ще в червні 2025 року. Такі інструменти дають змогу притягати до суду конкретних винуватців, не знімаючи при цьому міжнародно-правової відповідальності з держави-агресора як суб'єкта міжнародного права [2, с. 78–112].

Окрему увагу слід приділити механізмам репарацій, які сьогодні набувають практичного втілення. Україна відіграє провідну роль у запуску Міжнародного реєстру збитків під егідою Ради Європи: станом на початок 2026 року до реєстру вже надійшло понад 100 тисяч заяв від громадян щодо відшкодування шкоди по здоров'ю, майну та іншим втратам. У грудні 2025 року 35 держав та Європейський Союз підписали Конвенцію про створення Міжнародної компенсаційної комісії, яка в свою чергу матиме повноваження оцінювати претензії та призначати компенсації. Докладені зусилля на теперішньому етапі дозволяють фіксувати шкоду в реальному часі навіть під час активних бойових дій і поєднувати міжнародні стандарти з національними практиками відшкодування [3, с. 134–189].

Звісно ж правова природа інституту репарацій у контексті триваючих конфліктів вимагає гнучкого поєднання різних форм відшкодування – від реституції до грошових компенсацій за рахунок заморожених активів агресора. Україна, виступаючи потерпілою державою, не обмежується фіксацією злочинів і збором доказів, а активно розробляє інноваційні моделі реалізації права на репарації. Ці моделі враховують особливості сучасних воєнних конфліктів та воєн, потреби постраждалих і принцип повного відшкодування шкоди, закріплений у Статтях про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння [4, с. 56–98].

Можемо з впевненістю сказати, що сучасна міжнародно-правова відповідальність держав за воєнні злочини набуває гібридного характеру, поєднуючи кримінальне переслідування конкретних осіб із державними репараціями та спеціальними компенсаційними механізмами. Це дозволяє забезпечувати реальну справедливість, не порушуючи при цьому основоположних принципів суверенітету та верховенства права.

Враховуючи всю аргументацію можна зробити висновок, що український досвід суттєво впливає на еволюцію інститутів міжнародно-правової відповідальності та репарацій, роблячи їх більш ефективними й адаптованими до

реалій триваючих збройних конфліктів. Унікальність позиції України на сьогодні полягає в умінні поєднувати класичні міжнародно-правові інструменти з практичними рішеннями, які відповідають викликам сьогодення. Розуміння цих процесів є надзвичайно важливим для відновлення справедливості після завершення агресії та для зміцнення всього міжнародного правопорядку, адже саме від дієвості механізмів відповідальності залежить запобігання подібним злочинам у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Відшкодування шкоди, завданої внаслідок війни в Україні: міжнародні стандарти та національна практика : монографія / за заг. ред. О. В. Беляневич. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 312 с.
2. Злочин агресії та встановлення відповідальності: шляхи до правосуддя для України : аналітичне видання / Центр громадянських свобод. Стокгольм : International Legal Assistance Consortium, 2024. 145 с.
3. Міжнародне гуманітарне право та виклики сучасності: відповідальність держав за порушення jus ad bellum : колективна монографія / НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Наукова думка, 2024. 288 с.
4. Світовий звіт про правосуддя та репарації в умовах триваючих конфліктів / Global Survivors Fund. Женева : GSF Publishing, 2025. 190 с.

ПАВЛОВА Наталя, *доцент кафедри правоохоронної діяльності Університету митної справи та фінансів, кандидат юридичних наук, доцент*

МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК АКТИВІВ: ВИКЛИКИ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ГЛОБАЛЬНІ СТАНДАРТИ СПІВРОБІТНИЦТВА

Зростання масштабів шахрайства з використанням інтернет-технологій на тимчасово окупованих територіях вимагає негайного посилення контролю за кримінальними доходами. У цьому контексті пріоритетним завданням стає модернізація інструментів ідентифікації та розшуку незаконних активів, що потребує синхронізації зусиль національних правоохоронних органів із міжнародними інституціями.

Міжнародна співпраця щодо розшуку та поверненню активів в Україні покладається на Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (далі – АРМА) та на Офіс Генерального прокурора. Окрім того, у виняткових випадках стаття 545 КПК України також дозволяє Національному антикорупційному бюро України (далі – НАБУ) діяти як центральному органу влади у справах про взаємну правову допомогу. Відповідно до Закону міжнародне співробітництво здійснюється АРМА як за запитом правоохоронного органу в Україні на адресу

аналога Національного агентства в іноземній юрисдикції (далі – аналог АРМА), так і у зворотному напрямі – на запит аналога АРМА на адресу органу державної влади в Україні [1; 3].

Згідно з Інструкцією про порядок використання правоохоронними органами можливостей Укрбюро Інтерполу у попередженні, розкритті та розслідуванні злочинів, які мають транснаціональний характер, в межах оперативно-розшукових та кримінальних проваджень підрозділи Державної фіскальної служби України мають можливість отримувати інформацію від правоохоронних органів держав – учасниць міжнародної правоохоронної організації Інтерпол [2, с. 444].

Міжнародне співробітництво щодо розшуку та поверненню активів має охоплювати три аспекти: 1) взаємна правова допомога; 2) репатріація доходів здобутих злочинним шляхом; 3) екстрадиція. Натомість, кожен з цих аспектів супроводжується низкою проблем, серед яких: особливості банківської таємниці; вимога деяких країн щодо взаємного визнання відповідного діяння злочином; повільні темпи обміну інформацією між країнами, зокрема через відмінності в процесуальних системах між країнами [1].

У цьому розрізі важливо звернути увагу на те, що багато запитів, які Україна надсилала до інших країн, протягом тривалого часу дійсно не отримували належної реакції. Про це свідчить й опитування респондентів, які окреслили цей факт у 12 % випадків.

Н. М. Ахтирська це пояснює, по-перше, тим, що законодавство багатьох країн не містить термінів для надання відповіді, по-друге, безініціативністю правоохоронних органів України. Наприклад, для того, щоб повернути доходи, одержані злочинним шляхом, які або знаходяться в США, або переміщаються через їхню територію, держава має виявити ці активи або допомогти США в їх виявленні. Існує безліч механізмів такої співпраці. Однією з таких форм взаємодії є неофіційна допомога в проведенні розслідування. Для того, щоб направити запит про надання такої допомоги, закордонні правоохоронні органи повинні зв’язатися з американськими аташе в своїх країнах або з контактними особами Міністерства юстиції США. Така форма співпраці є дієвою, оскільки США входить до складу низки спеціалізованих організацій, члени яких займаються поверненням доходів від корупції або від іншої злочинної діяльності в цілому, в тому числі беруть участь у Кемденській мережі правоохоронних органів стосовно повернення активів, а також в Ініціативі координаційних органів щодо повернення активів, яка діє за підтримки Інтерполу. Вказані мережі забезпечують процедуру надання неофіційної допомоги в проведенні розслідування та сприяють розвитку співробітництва [1, с. 453].

В контексті даної проблематики слід зазначити, що Уряд України впровадив комплексну модель розшуку активів, затвердивши Стратегію повернення активів на 2023–2025 роки (розпорядження КМУ № 670-р). Цей крок став реалізацією міжнародних зобов’язань, зокрема в межах Конвенції ООН проти корупції та Цілі 16 Цілей сталого розвитку ООН. На міжнародному рівні Україна приєдналася до глобальних ініціатив (Всесвітній форум з повернення активів, Антикорупційний саміт у Лондоні), що підтверджують прагнення до вдосконалення процедур репатріації викрадених коштів. Ключовим вектором розвитку, згідно з

резолюціями конференцій держав-учасниць Конвенції ООН, залишається посилення транскордонного співробітництва у сфері управління замороженими та конфіскованими активами [4, с. 453].

Отже, ефективність розшуку та повернення активів в умовах воєнного стану безпосередньо залежить від глибини інтеграції України у світову архітектуру безпеки. Подолання існуючих бар'єрів (банківської таємниці та процесуальних затримок) можливе лише через поєднання офіційних механізмів правової допомоги з активним використанням неформальних партнерських мереж (Інтерпол). Реалізація Стратегії на 2023–2025 роки має трансформувати цей процес із формального листування на динамічний інструмент реального відшкодування збитків, що забезпечить невідворотність покарання та економічну стійкість держави.

Список використаних джерел:

1. Домбровська О. В., Ховпун О. С., Часова Т. О. Міжнародна співпраця щодо розшуку та повернення активів. *Право і суспільство* № 1 / 2023. С. 297-301.

2. Ахтирська Н. М. Міжнародне. Київ: Логос, 2019. 576 с.

3. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів : Закон України від 10.11.2015 р. № 772-VIII : станом на 17 черв. 2022 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/ show/772-19#Text (дата звернення 07.05.2026 р.).

4. Стратегія повернення активів на 2023-2025 роки, схвалена Кабінетом міністрів від 1 серпня 2023 р. № 670-р: URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index (дата звернення 07.05.2026 р.).

ПАЛІЙ Валерій, *заступник начальника управління поліції – начальник відділу взаємодії з громадам Кропивницького РУП Головного управління Національної поліції в Кіровоградській області, доцент кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ (за сумісництвом) Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, підполковник поліції*

ГОЛОВКОВ Олександр, *доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОВНОВАЖЕНЬ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ МОБІЛІЗАЦІЙНИХ ЗАХОДІВ

В умовах повномасштабного збройного вторгнення та запровадженого в Україні правового режиму воєнного стану Національна поліція набула суттєво розширених повноважень у сфері забезпечення мобілізаційних заходів. Участь поліцейських в оповіщенні військовозобов'язаних і резервістів, перевірці військово-облікових документів, здійсненні контролю на блокпостах, а також у провадженні адміністративного затримання та доставлення осіб до територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки (далі – ТЦК та СП) стала невід'ємною складовою щоденної поліцейської діяльності. Разом із тим правове регулювання цієї сфери відрізняється значною складністю і багаторівневістю: відповідні повноваження розпорошені між нормами Конституції України, Закону України «Про Національну поліцію», Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», підзаконних актів Кабінету Міністрів України і відомчих наказів МВС України.

Недостатня системність правового регулювання зумовлює появу численних практичних проблем: помилкова кваліфікація дій поліцейських, процесуальні порушення при оформленні матеріалів затримання, непорозуміння щодо розмежування повноважень поліції та ТЦК і СП. Усе це створює ризики, з одного боку, невиконання мобілізаційних завдань держави, а з іншого – неправомірного обмеження прав громадян.

Ключовим законодавчим підґрунтям участі поліції у мобілізаційних заходах є частина 5 статті 24 Закону України «Про Національну поліцію», яка визначає, що за зверненням ТЦК та СП, органів Служби безпеки або розвідувальних органів поліція бере участь в оповіщенні військовозобов'язаних і резервістів, а також здійснює адміністративне затримання та доставлення до цих центрів осіб, які вчинили правопорушення, передбачені статтями 210, 210-1 КУпАП [1]. Важливим є і частина 2 статті 32 цього Закону, яка надає поліцейському право у період воєнного стану вимагати від осіб чоловічої статі віком від 18 до 60 років пред'явлення військово-облікового документа разом із документом, що посвідчує особу [1].

Деталізацію цих повноважень здійснено у постанові Кабінету Міністрів України від 16 травня 2024 року № 560, якою затверджено Порядок проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації. Пункт 16 цієї постанови покладає на керівників органів поліції конкретні обов'язки: забезпечення участі поліцейських у складі груп оповіщення, організація адміністративного затримання та доставлення правопорушників до найближчого ТЦК та СП незалежно від місця їх перебування на військовому обліку, а також ведення відповідних реєстрів [2]. Принциповим є й те, що відповідна постанова чітко розмежовує роль поліцейського у складі групи оповіщення: вручення повісток є виключною компетенцією представника ТЦК та СП, тоді як поліцейський забезпечує

правоохоронну складову – комунікацію з громадянами, перевірку документів, зупинку транспортних засобів, а за наявності підстав – адміністративне затримання.

Окремо слід зупинитися на правових підставах діяльності поліції на блокпостах. Відповідно до пункту 7 частини 1 статті 35 Закону України «Про Національну поліцію», поліцейський має право зупиняти транспортні засоби у разі, якщо уповноважений орган прийняв рішення про обмеження або заборону руху [1]. Спеціальний рівень регулювання доповнює постанова Кабінету Міністрів від 29 грудня 2021 року № 1455, яка прямо передбачає, що сам факт проїзду через блокпост є самостійною достатньою підставою для зупинення транспортного засобу та перевірки документів [3]. Аналіз судової практики підтверджує стійкість цієї позиції: суди послідовно відхиляють доводи водіїв про незаконність зупинень на блокпостах, наголошуючи, що реалізація таких повноважень не залежить від факту порушення водієм Правил дорожнього руху.

Практика застосування мобілізаційного законодавства виявила принципову необхідність чіткого розмежування двох суміжних, але різних за правовою природою заходів – адміністративного доставлення (стаття 259 КУпАП) та адміністративного затримання (статті 260-263 КУпАП) [4]. Доставлення є процесуальною дією, що має на меті забезпечити складання протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості зробити це на місці події. Воно допускається лише за добровільної згоди особи, не потребує складання окремого протоколу і не встановлює формального строку. Затримання, натомість, є примусовим короткочасним обмеженням свободи, його максимальна тривалість становить три години з моменту фактичного затримання, і воно супроводжується обов’язковим складанням протоколу за статтею 261 КУпАП.

Підставою для адміністративного затримання у справах про порушення мобілізаційного законодавства є пункт 1 частини 2 статті 262 КУпАП, відповідно до якого поліція має право затримувати призовників, військовозобов’язаних та резервістів, які порушили правила військового обліку або законодавство про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію. Фактичними підставами для такого затримання можуть бути: відсутність військово-облікового документа, перебування особи у розшуку як військовозобов’язаного, відмова від отримання повістки, виявлення розбіжностей між обліковими документами та даними реєстру «Оберіг», а також неявка за повістками без поважних причин. При цьому затримана особа доставляється безпосередньо до ТЦК та СП, а не до підрозділу поліції, що має наслідки для порядку документування та повідомлення підрозділу дотримання прав людини.

Важливим є також питання розмежування повноважень між поліцією та ТЦК і СП у частині провадження у справах про адміністративні правопорушення. Відповідно до статті 235 КУпАП, розгляд справ за статтями 210, 210-1 КУпАП належить до компетенції ТЦК та СП, а не органів поліції [4]. Роль поліцейського у цих правовідносинах є допоміжною та забезпечувальною: доставити особу, оформити затримання, передати матеріали уповноваженій посадовій особі ТЦК та СП. У випадках, коли особа не заперечує факту вчинення правопорушення і подає відповідну заяву, статтею 258 КУпАП передбачено спрощений порядок

провадження без складання протоколу. Якщо ж особа заперечує свою вину або відмовляється визнавати правопорушення, ТЦК та СП зобов'язані переходити до загальної процедури з обов'язковим оформленням протоколу.

Аналіз судової практики у справах, пов'язаних із застосуванням адміністративного затримання в контексті мобілізаційних заходів, виявив кілька системних процесуальних порушень, які стають підставою для визнання дій поліцейських неправомірними. Перша і найбільш поширена помилка – неповне зазначення у протоколі мотивів та правових підстав адміністративного затримання. Суди наголошують, що недостатньо формально послатися на статтю 260 КУпАП: у протоколі має бути конкретно вказано, яка саме мета затримання реалізовувалася (припинення правопорушення, встановлення особи, складання протоколу, забезпечення розгляду справи), а також не зазначено місця складання протоколу про адміністративне правопорушення, що визнається самостійним процесуальним порушенням (рішення Ковпаківського районного суду м. Суми від 25 червня 2025 року у справі № 592/4438/25) [5].

Другою системною помилкою є неналежне виконання вимог статті 261 КУпАП щодо повідомлення родичів затриманої особи. Суди послідовно підкреслюють, що цей обов'язок покладається безпосередньо на посадову особу поліції, яка здійснила затримання, і не може бути замінений фактом самостійного телефонного спілкування затриманого з родичами. Відсутність у матеріалах справи підтвердження такого повідомлення – із зазначенням кого, коли і в який спосіб було повідомлено – визнається порушенням встановленої законом процедури (постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду у справі № 134/1576/23 [6]; рішення Баштанського районного суду Миколаївської області у справі № 468/597/25 [7]). Третьою помилкою є неналежна ідентифікація особи під час затримання: в одній зі справ відеозапис, покликаний підтвердити факт затримання конкретної особи, виявився таким, що відображав іншу людину (рішення Хмельницького міськрайонного суду у справі № 686/6657/25 [8]), що унеможливило підтвердження законності затримання.

Окремий блок судових справ пов'язаний із застосуванням статті 185 КУпАП – злісної непокори законній вимозі поліцейського, – якою поліцейські нерідко обґрунтовують затримання осіб, що відмовляються прослідувати до ТЦК та СП. Суди формулюють стійку позицію: сама по собі відмова їхати до ТЦК та СП не утворює складу злісної непокори, якщо у матеріалах відсутні докази тривалого, умисного та демонстративного невиконання конкретної, законної, чітко сформульованої вимоги поліцейського. Шаблонне зазначення у протоколі «не виконав законну вимогу поліцейського» без розкриття її змісту, правової підстави та ознак «злісності» визнається судами недостатнім для обґрунтування вини особи. Суди також звертають увагу, що доказова база не може обмежуватися лише протоколом і рапортом поліцейського: обов'язковими є відеозаписи з бодікамери та пояснення свідків.

Одним із ключових аспектів законності адміністративного затримання є безумовне дотримання процесуальних гарантій прав затриманої особи. Поліцейський зобов'язаний роз'яснити затриманому права, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України та статтею 268 КУпАП; невідкладно повідомити

родичів про місце перебування особи; забезпечити інформування центру безоплатної правничої допомоги (телефон 0-800-213103), за винятком випадків, коли особа здійснює самозахист або запросила власного адвоката. Відмова особи від захисника підлягає обов'язковій фіксації засобами відеозапису. Крім того, перед поміщенням до транспортного засобу поліцейський вправі провести поверхневу перевірку відповідно до статті 34 Закону «Про Національну поліцію».

Показовою є також судова практика щодо оскарження первинних дій ТЦК та СП – внесення до Єдиного державного реєстру призовників, військовозобов'язаних та резервістів відомостей про «порушення правил військового обліку» або «розшук ТЦК». Суди встановили, що такі відомості не можуть ґрунтуватися лише на автоматичній позначці в інформаційній системі чи формальному зверненні ТЦК та СП без належного документального підтвердження: законного виклику особи, підтвердження вручення повістки та наявності підстав для складання протоколу (справи № 159/4719/25 [9], № 280/5748/25 [10], № 560/5715/25 [11]). Водночас у цих рішеннях суди чітко розмежовують відповідальність ТЦК та СП – як органу, що формує первинні відомості, – і поліції, яка лише реагує на одержані звернення у межах електронної інформаційної взаємодії. Таке розмежування захищає поліцейських від необґрунтованого притягнення до відповідальності, проте не звільняє їх від обов'язку перевіряти наявність формальних підстав для затримання перед його здійсненням.

Проведений аналіз дозволяє сформулювати такі висновки.

Правові підстави участі Національної поліції у мобілізаційних заходах мають комплексний, багаторівневий характер і потребують від поліцейських не лише знання профільного законодавства, а й розуміння системи взаємодії між нормами КУпАП, Закону «Про Національну поліцію», Закону «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» та підзаконних актів Кабінету Міністрів.

Судова практика виявила стійкий перелік процесуальних помилок, що зумовлюють визнання адміністративного затримання незаконним: неповне зазначення мотивів затримання у протоколі, неналежне повідомлення родичів, недостатня ідентифікація особи, відсутність відеодоказів злісної непокори та шаблонне оформлення матеріалів. Усунення цих помилок є першочерговим завданням для підвищення ефективності діяльності поліції у цій сфері.

Принципово важливим є чітке розмежування повноважень поліції та ТЦК і СП: поліцейський не вирішує питання вини особи у порушенні мобілізаційного законодавства, а забезпечує процесуальну можливість для ТЦК та СП здійснити владні повноваження. Зміщення цієї межі у будь-який бік – надмірна активність або пасивність поліції – однаково негативно позначається на ефективності мобілізаційного процесу та на стані дотримання прав громадян. Реалізація окреслених напрямів удосконалення потребує системної роботи з підготовки та перепідготовки кадрів, уніфікації практики оформлення матеріалів і поглибленого відомчого методичного забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII / Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text (дата звернення: 03.05.2026).

2. Про затвердження Порядку проведення призову громадян на військову службу під час мобілізації, на особливий період: постанова Кабінету Міністрів України від 16 травня 2024 року № 560 / Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/560-2024-%D0%BF#Text (дата звернення: 03.05.2026).

3. Про затвердження Порядку встановлення особливого режиму в'їзду і виїзду, обмеження свободи пересування громадян, іноземців та осіб без громадянства, а також руху транспортних засобів в Україні або в окремих її місцевостях, де введено воєнний стан: постанова Кабінету Міністрів України від 29 грудня 2021 року № 1455 / Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1455-2021-%D0%BF#Text (дата звернення: 03.05.2026).

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-X / Офіційний вебпортал Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text (дата звернення: 03.05.2026).

5. Рішення Ковпаківського районного суду м. Суми від 25 червня 2025 року у справі № 592/4438/25 / Єдиний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/128566031 (дата звернення: 03.05.2026).

6. Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду від 18 липня 2024 року у справі № 134/1576/23 / Єдиний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/120579221 (дата звернення: 03.05.2026).

7. Рішення Баштанського районного суду Миколаївської області від 30 жовтня 2025 року у справі № 468/597/25 / Єдиний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/132816049 (дата звернення: 03.05.2026).

8. Рішення Хмельницького міськрайонного суду Хмельницької області у справі від 20 травня 2025 року у справі № 686/6657/25 / Єдиний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/127465133 (дата звернення: 03.05.2026).

9. Рішення Волинського окружного адміністративного суду від 27 жовтня 2025 року № 159/4719/25 / Єдиний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131291234 (дата звернення: 03.05.2026).

10. Постанова Сьомого апеляційного адміністративного суду від 11 листопада 2025 року № 560/5715/25 / Єдиний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/131707663 (дата звернення: 03.05.2026).

ПАНАСЮК Оксана, *завідувач кафедри спеціальних поліцейських дисциплін та базової загальновійськової підготовки Сумської філії Харківського національного університету*

внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ЕЛЕМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростанням складності криміногенної ситуації, що обумовлює необхідність удосконалення підходів до організації діяльності правоохоронних органів. У цьому контексті особливого значення набуває кримінальний аналіз як інструмент, що забезпечує формування обґрунтованих управлінських рішень на основі обробки та інтерпретації значних обсягів інформації. В умовах цифровізації та глобалізації злочинність стає більш організованою, латентною та технологічно оснащеною, що вимагає від правоохоронних органів переходу від реактивної моделі діяльності до проактивної, заснованої на аналітичному прогнозуванні та оцінці ризиків [10].

Кримінальний аналіз у широкому розумінні являє собою системну діяльність, спрямовану на збирання, узагальнення, обробку та інтерпретацію інформації про злочини, осіб, причетних до їх вчинення, а також фактори, що впливають на криміногенну обстановку [3]. Його основною метою є виявлення закономірностей, тенденцій і взаємозв'язків, які можуть бути використані для попередження, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень. Таким чином, кримінальний аналіз виступає невід'ємною складовою системи управління правоохоронною діяльністю.

Важливим аспектом є те, що кримінальний аналіз забезпечує інформаційну основу для управління на всіх рівнях — від стратегічного до оперативного. На стратегічному рівні він дозволяє оцінювати довгострокові тенденції розвитку злочинності та визначати пріоритетні напрями державної політики у сфері безпеки [2]. На тактичному рівні кримінальний аналіз сприяє плануванню конкретних заходів, розподілу ресурсів та координації діяльності підрозділів [6]. На оперативному рівні він забезпечує швидке реагування на зміни криміногенної ситуації та підвищення ефективності розкриття злочинів [9].

Особливу роль кримінальний аналіз відіграє у процесі прийняття управлінських рішень, оскільки дозволяє мінімізувати вплив суб'єктивних факторів та підвищити обґрунтованість дій керівників [1]. Використання аналітичних методів сприяє переходу до управління, заснованого на даних, що забезпечує більш раціональне використання ресурсів і підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів [10].

Суттєвим є також те, що кримінальний аналіз виконує прогностичну функцію, яка полягає у передбаченні можливих змін криміногенної ситуації. Прогнозування базується на аналізі статистичних даних, соціально-економічних факторів та інформації про злочинність [5]. Це дозволяє правоохоронним органам не лише реагувати на вже вчинені правопорушення, а й запобігати їм.

Сучасний кримінальний аналіз тісно пов'язаний із використанням інноваційних технологій, зокрема геоінформаційних систем, обробки великих

даних та штучного інтелекту [11]. Їх застосування значно підвищує точність аналітичних висновків та ефективність управління правоохоронною діяльністю.

Водночас впровадження кримінального аналізу супроводжується низкою проблем, серед яких недостатній рівень технічного забезпечення, обмежений доступ до інформаційних ресурсів та потреба у підготовці кваліфікованих кадрів [7]. Окрему увагу слід приділити нормативно-правовим аспектам, зокрема регулюванню діяльності правоохоронних органів відповідно до законодавства України [8].

Для України розвиток кримінального аналізу є важливим елементом реформування правоохоронної системи та адаптації до європейських стандартів. Важливими напрямами є удосконалення нормативної бази, розвиток міжвідомчої взаємодії та впровадження сучасних аналітичних інструментів [11].

Отже, кримінальний аналіз є ключовим елементом забезпечення управління в діяльності правоохоронних органів. Його використання сприяє підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень, оптимізації ресурсів та зниженню рівня злочинності. Подальший розвиток цього напряму є необхідною умовою підвищення ефективності правоохоронної діяльності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О. М. Основи управління в органах внутрішніх справ України : підручник. Харків : Ун-т внутр. справ, 2010. 480 с.
2. Батиргареєва В. С. Кримінологія : підручник. Київ : Право, 2020. 368 с.
3. Василевич В. В. Кримінальний аналіз у діяльності правоохоронних органів: теоретико-прикладні засади : монографія. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2018. 312 с.
4. Грищук В. К. Кримінальне право України: Загальна частина : підручник. Львів : Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, 2019. 656 с.
5. Долгова А. І. Кримінологія : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 384 с.
6. Коваленко В. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Національної поліції України. Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2019. 220 с.
7. Литвинов О. М. Аналітична робота в правоохоронних органах : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2017. 256 с.
8. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.
9. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18.02.1992 № 2135-XII. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 22. Ст. 303.
10. Ratcliffe J. H. Intelligence-Led Policing. London : Routledge, 2016. 240 p.
11. Europol. Criminal Analysis Methodology for Law Enforcement Agencies. The Hague, 2020. 150 p.

ПАНІМАШ Юлія, *доцент кафедри управління у сфері цивільного захисту Національного університету цивільного*

захисту України, кандидат педагогічних наук, доцент

ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЕВАКУАЦІЇ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ

У сучасних умовах збройної агресії проти України особливої актуальності набуває питання забезпечення безпеки населення, зокрема під час евакуаційних заходів. Кожен день обстрілів військами рф на території України, окрім економічних втрат, знищення інфраструктури та погіршення екології, веде до збільшення кількості людей з інвалідністю. В умовах війни дана категорія належить до найбільш вразливих груп населення.

Згідно з офіційними даними Держстату України, на момент початку повномасштабного вторгнення рф в Україну (січень 2022 року) кількість офіційно зареєстрованих осіб з інвалідністю складала близько 2,73 млн осіб, що становило 6,7% населення країни [1].

За період війни рф проти України кількість людей з інвалідністю зросла: за даними Держстату, станом на початок 2024 року ця цифра сягнула 2,84 млн осіб (приріст на 110 тис. осіб, табл. 1) [2].

Станом на червень 2025 року за даними Міністерства соціальної політики за час війни в Україні стало на 600 тисяч людей з інвалідністю більше. Якщо перед початком повномасштабної війни таких було 2,8 млн, то на сьогодні ця цифра зросла до 3,4 млн людей.

Відповідно за період 2022-2025 років кількість людей з інвалідністю збільшилася на 21,4%. Така динаміка пов’язана насамперед із наслідками повномасштабної війни, а також із загальними демографічними та соціальними процесами.

Станом на 2024 рік частка людей з І групою інвалідності становить близько 8% (приблизно 272 тис. осіб), що свідчить про значну кількість населення, яке не здатне самостійно евакуюватися до безпечних місць. Така ситуація набуває особливої критичності в умовах надзвичайних ситуацій та воєнних дій, оскільки основною проблемою евакуації цих осіб є їхня фізична неспроможність самостійно залишити небезпечної території. У цьому контексті використання цифрового додатку для фіксації локації проживання осіб з інвалідністю постає як ефективний інструмент підтримки діяльності евакуаційних органів. Його впровадження сприяє суттєвому підвищенню ефективності управління кризовими процесами, забезпечуючи оперативність реагування, точність планування евакуаційних заходів та пріоритизацію допомоги найбільш уразливим категоріям населення.

Передусім запровадження такого цифрового інструменту дає змогу своєчасно виявляти осіб з інвалідністю, які потребують допомоги під час евакуації. За відсутності централізованої та актуальної інформації про місце перебування маломобільних груп населення органи, відповідальні за евакуацію, нерідко стикаються з труднощами в оперативному реагуванні. Використання системи, що містить геопросторові дані, дозволяє формувати динамічну та достовірну базу, знижуючи ймовірність того, що такі особи залишаться поза увагою.

Не менш важливою є можливість обґрунтованого визначення пріоритетності евакуаційних заходів. Наявність структурованої інформації про стан здоров'я, рівень мобільності та індивідуальні потреби осіб забезпечує більш зважений підхід до планування черговості евакуації, а також до розподілу спеціалізованого транспорту й медичних ресурсів. Це сприяє переходу від ситуативних рішень до системного управління процесом.

Крім того, важливою функціональною перевагою є налагодження оперативної комунікації між відповідними службами та особами, які підлягають евакуації. Завдяки можливості обміну повідомленнями користувачі отримують актуальну інформацію щодо умов і часу евакуації, а також можуть інформувати про свій стан і нагальні потреби. Це сприяє кращій координації дій та зменшує рівень невизначеності в кризових умовах.

Суттєвим є й підвищення рівня ситуаційної обізнаності в режимі реального часу. Узагальнення отриманих даних дає змогу керівним органам оцінювати перебіг евакуаційних заходів, виявляти проблемні ділянки та оперативно вносити корективи в управлінські рішення. Такий підхід відповідає сучасним принципам кризового управління, орієнтованим на використання даних як основи для прийняття рішень.

Накопичені в системі дані можуть бути корисними і на етапі післякризового аналізу. Їх опрацювання дозволяє оцінити ефективність здійснених заходів, виявити недоліки в організації процесу та сформувати практичні рекомендації для підвищення готовності до майбутніх надзвичайних ситуацій.

Отже, застосування цифрового додатку для фіксації місця проживання осіб з інвалідністю створює підґрунтя для переходу до більш проактивної моделі евакуації, що базується на точних даних, належній координації та можливості прогнозування, що є ключовим фактором забезпечення безпеки найбільш вразливих верств населення.

Список використаних джерел:

1. Статистичний збірник «Соціальний захист населення 2021». Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/07/zb_szn_2021.pdf

2. Статистичний збірник «Статистичний щоденник України 2023». Державна служба статистики України. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2023/zb/11/year_23_u.pdf

ПЕТРЕЧУК Анна, *студентка 1-го курсу навчально-наукового інституту №5 (цивільного права та процесу) Харківського національного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ПРОЗАР Наталія**, *старший викладач кафедри мовної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ*

ЮРИДИЧНА АНГЛІЙСЬКА ЯК ВАЖЛИВИЙ СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИСТІВ

У наш час знання іноземних мов є необхідністю. Особливо це стосується англійської мови, яка стала міжнародною мовою спілкування у різних сферах, а особливо у праві. Для майбутніх юристів володіння юридичною англійською відкриває нові можливості, також допомагає краще розуміти міжнародне право та легко працювати в умовах міжнародної взаємодії.

Юридична англійська – це не просто знання звичайної мови. Вона має свою лексику, терміни та структури. Вони використовуються у правових документах, судових процесах і не тільки. Саме для цього вивчення юридичної англійської є важливою частиною для розвитку і підготовки сучасного юриста [2].

Юридична англійська – це спеціалізований різновид англійської мови, який використовується у сфері права [2]. Вона включає в себе: юридичні терміни (наприклад: contract, defendant, plaintiff, verdict) [1, с. 421, 530, 1351, 1854]; формальний стиль мовлення; складні граматичні структури.

Юридична англійська, на відміну від загальної, є більш складною та чіткою за змістом. Кожне слово має своє чітке значення, якщо його неправильно використовувати – може змінитись зміст документа або навіть призвести до юридичних помилок [1].

Юридична англійська важлива для юристів.

Більшість правових документів, контрактів та угод укладаються англійською мовою [2]. Якщо юрист не добре знає юридичну англійську, він ризикує неправильно зрозуміти положення договору, що може мати важкі наслідки. Знання мови дозволяє вільно та без складнощів читати і аналізувати різні міжнародні договори, також правильно складати документи і особливо уникати помилок у роботі [2].

Юридична англійська відкриває більше можливостей працювати у міжнародних компаніях, організаціях, а також у сфері міжнародного права [2]. Зараз більшість престижних юридичних фірм потребують знання англійської мови на рівні C1–C2.

Багато правової інформації доступно саме англійською мовою: міжнародні конвенції, судова практика, наукові статті, юридичні бази даних. До них можна віднести відомі: ABA Journal [4], Lawyerist [5], European Convention on Human Rights [3] та інші.

Часто юристи беруть участь у переговорах із представниками інших країн [2]. Тоді важливо не лише знати мову, а й розуміти юридичну термінологію. Це допомагає чітко висловлювати свою позицію, уникати непорозумінь та з легкістю захищати інтереси своїх клієнтів.

Вивчення юридичної англійської також розвиває логічне та аналітичне мислення, уважність до будь-яких деталей та професійну компетентність [2]. Це важливі якості для будь-якого юриста, незалежно від спеціалізації.

Незважаючи на важливість, звичайно ж можуть виникати труднощі у вивченні юридичної англійської.

1. Складна термінологія. Юридична англійська містить багато важких термінів, які важко запам'ятати та зрозуміти (наприклад, liability, breach, acquittal) [1, с. 1092, 233, 29]. 2. Багатозначність слів. Одне слово може мати різне значення в юридичній і загальній англійській, а це часто призводить до плутанини [1]. 3. Відмінності правових систем. Можуть виникати труднощі через різницю між правовими системами (наприклад, common law і континентальне право), що ускладнює розуміння конкретних термінів [2]. 4. Складні конструкції речень. Юридичні тексти зазвичай довгі та мають складні граматичні структури [2]. 5. Офіційний стиль мовлення. Потрібно вміти писати точно і без двозначностей, а це потребує часу та практики [2]. 6. Великий обсяг матеріалу. Юридична англійська охоплює багато галузей права, через це важко одразу засвоїти весь словниковий запас [2].

Але ці труднощі можна і потрібно подолати за допомогою практики. Тому потрібне читання юридичних текстів та постійний розвиток знань. Загалом, юридична англійська - це важливий інструмент, який потрібен кожному юристу [2]. З нею можна розбиратися в міжнародних документах [3], рости в кар'єрі та вільно спілкуватися з колегами з інших країн.

Список використаних джерел:

1. Garner, B. A. Black's Law Dictionary. 11th ed. St. Paul : Thomson Reuters, 2019. 2110 p.
2. Haigh, R. Legal English. Abingdon ; New York : Routledge, 2015. 349 p.
3. European Convention on Human Rights / Council of Europe. Strasbourg, 1950 (amended). URL: European Convention on Human Rights
4. Lawyerist: Resource Hub for Small Law Firms. URL: Lawyerist
5. European Convention on Human Rights. URL: Convention_ENG.pdf

ПИЛИПЕНКО Євгенія, *старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з актуальних питань кримінального аналізу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції НПУ Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший дослідник*

РОЛЬ ПІДРОЗДІЛІВ ВИБУХОТЕХНІЧНОЇ СЛУЖБИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА ПІД ЧАС ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» від 12.05.2015 року № 389-VIII, воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень (ст. 1) [1].

Згідно зі ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року № 580-VIII, у разі виникнення загрози державному суверенітету України та її територіальної цілісності, а також у ході відсічі збройної агресії проти України органи та підрозділи, що входять до системи поліції, відповідно до законодавства України беруть участь в обороні України, у виконанні завдань територіальної оборони, забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану у разі його оголошення на всій території України або в окремій місцевості [2].

Серед підрозділів поліції особливе місце у забезпеченні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану, а також у забезпеченні безпекового середовища на всій території України займають підрозділи вибухотехнічної служби Національної поліції України (підрозділи ВТС НПУ), адже саме ці підрозділи виявляють, знешкоджують та знищують вибухонебезпечні предмети, якими «насичена» наша держава внаслідок збройної агресії рф. Так, відповідно до Положення про Департамент вибухотехнічної служби, затвердженого наказом Національної поліції України від 12.09.2025 року № 1069 [3], до повноважень підрозділів ВТС НПУ відноситься: здійснення розмінування, що має оперативний характер, у частині виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів (ВНП) щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень; здійснення в межах компетенції техніко-криміналістичного забезпечення огляду місця події, у тому числі пов'язаної з пожежами, та спеціальних вибухотехнічних робіт за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення підозрілих ВНП, загрозу вибуху; здійснення оперативного реагування на випадки виявлення ВНП та першочергових заходів щодо знешкодження (знищення) ВНП на території України в умовах дії правового режиму воєнного стану та у відбудовний період [3].

Під час несення служби, відповідно до покладених на підрозділи ВТС НПУ завдань, вони (підрозділи) мають право: запитувати й отримувати від органів (підрозділів) поліції, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності та підпорядкування документи, довідкові та інші матеріали, необхідні для ухвалення рішень з питань, які належать до компетенції підрозділів ВТС НПУ; користуватися

в установленому порядку інформаційними базами (банками) органів державної влади, технічними засобами електронних комунікацій, радіообладнанням та засобами інформатизації, необхідними для виконання повноважень за напрямом діяльності підрозділів ВТС НПУ; враховуючи наявну збройну агресію рф проти України, у разі залучення до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування зазначеної збройної агресії, а також при виконанні завдань з оборони держави, застосовувати і використовувати зброю та бойову техніку в порядку та випадках, установлених для з'єднань, військових частин та підрозділів Збройних Сил України на період дії в Україні воєнного стану та 60 днів після його припинення чи скасування [3].

Список використаних джерел:

1. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 року № 389-VIII. Дата оновлення: 04.03.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text (дата звернення: 07.05.2026).
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 року № 580-VIII. Дата оновлення: 12.04.2026. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#n189 (дата звернення: 07.05.2026).
3. Положення про Департамент вибухотехнічної служби Національної поліції України : Наказ Національної поліції України від 12.09.2025 року № 1069. URL: https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/polozennia-pro-departament-vibuxotexnicnoyi-sluzbi-nacpoliciyi.pdf

ПІДКЕВИЧ Владислав, *курсант 3-го курсу факультет підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **ХИЛЬКО Любов,** *старший викладач кафедра адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАСТОСУВАННЯ КІНОЛОГІЧНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У ПРАКТИЦІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

У сучасних умовах глобалізації злочинності та зростання терористичних загроз правоохоронні органи світу перебувають у постійному пошуку ефективних засобів забезпечення публічної безпеки. Попри стрімкий розвиток біометричних технологій та штучного інтелекту, використання службових собак залишається одним із найбільш надійних та незамінних методів у поліцейській діяльності.

Кінологічні підрозділи демонструють унікальну ефективність у сферах, де технічні засоби часто виявляються обмеженими: від виявлення надмалих концентрацій вибухівки та наркотичних речовин до пошуку людей у складних ландшафтних умовах.[1]

Відповідно до кримінального процесуального законодавства України статі 71 України визначає кінолога спеціалістом,тобто передбачає, що спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками й може надавати консультації, пояснення, довідки, висновки під час досудового розслідування та розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань і навичок. Спеціаліст може бути залучений слідчим на місці події для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складення схем, планів, креслень, відбір зразка для проведення експертизи тощо)сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування та судом під час судового розгляду, а також для надання висновків у передбачених КПК України випадках.[2]

В Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України, затвердженій наказом МВС України від 01.11.2016 № 1145, зазначено, що кінологи зі службовими собаками можуть брати участь в оперативно-розшукових і профілактичних заходах,які проводять органи виконавчої влади чи військові формування за спільно розробленими планами.

Згідно з розділом з цієї Інструкції комплектування посад та підготовка працівників КП здійснюються відповідно до законодавства України. Для підвищення фізичної та професійної підготовки кінологів і службових собак проводяться всеукраїнські та обласні змагання.

Кінологи беруть участь лише у міжвідомчих змаганнях правоохоронних органів. Стройова підготовка здійснюється згідно з Правилами поводження кінологів зі службовими собаками в строю. Працівники КП можуть направлятися до закладів інших органів державної влади для підвищення професійного рівня.[3]

Можна докладніше розглянути досвід однієї із зарубіжних країн, однією з таких країн є Республіка Казахстан, оскільки у даній державі підготовка підрозділів кінологів здійснюється на досить високому рівні та має успіх при вирішенні завдань, що ставляться даним підрозділам. У розвинутих країнах світу під час здійснення митного контролю фахівці-кінологи використовують службових собак з метою здійснення різних видів пошуку: наркотичних засобів, зброї, боєприпасів, вибухових речовин, тютюнових виробів, грошових знаків у вигляді банкнот тощо. В Республіці Казахстан кінологічні підрозділи функціонують у таких органах як: Митні органи Республіки Казахстан, Комітет з надзвичайних ситуацій при Міністерстві внутрішніх справ, Національна гвардія та органи поліції при Департаменті внутрішніх справ. Кінологічний центр Міністерства внутрішніх справ Республіки Казахстан (далі - МВС РК) було створено Постановою Уряду Республіки Казахстан в березні 2002 року як спеціальний оперативний підрозділ, призначений для організації використання в боротьбі зі злочинністю та охороні громадського порядку спеціально підготовлених службових собак.Кінологічний центр МВС РК готує фахівців-кінологів, які працюють зі спеціально навченими службовими собаками, використовуваними в сфері пошуку вибухових речовин і

зброї, боєприпасів, незаконного обігу наркотиків, в розкритті злочинів у складі оперативно-слідчих груп «02» ДВС, для участі в одорологічних вибірках.[4]

Таким чином, система підготовки підрозділів - кінологів є дещо спільною з системою підготовки кінологічних підрозділів в Україні, що дозволяє перейняти зарубіжний досвід та вдосконалити існуючи методи підготовки службово - розшукових собак. Важливим напрямом у розвитку кінологічних підрозділів в Україні є участь вітчизняних кінологічних служб у різного роду міжнародних заходах за участі інших зарубіжних кінологічних підрозділів: це співпраця щодо спільної підготовки кінологічних команд, залучення до міжнародних змагань тощо. Порівняння систем підготовки в Україні та Казахстані показує наявність спільних рис, але водночас відкриває можливості для вдосконалення української моделі за рахунок інтеграції зарубіжного досвіду. Важливим напрямом розвитку є розширення міжнародної співпраці, участь у спільних навчаннях та змаганнях, що сприятиме підвищенню професійного рівня кінологів та ефективності використання службових собак у протидії злочинності й забезпеченні громадської безпеки.

Список використаних джерел:

1. Використання службових собак кінологічними підрозділами національної поліції україни для виявлення вибухових речовин в умовах воєнного стану URL: https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/3723aed3-5084-47e5-baba-2f96a8d3c373/content

2. Кримінально процесуальний кодекс України. *Відомості верховної Ради України (ВВР*), 2013, № 9-10, № 11-12, № 13, ст.88)

URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text

3. Про затвердження Інструкції з організації діяльності кінологічних підрозділів Національної поліції України Наказ 01.11.2016. №1145 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1544-16#Text

4. Особливості підготовки кінологічних підрозділів у республіці казахстан: зарубіжний досвід для україни URL: https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/2401a42c-ec5a-4158-a785-c4a2c5af963f/content

ПОНОМАРЕНКО Віктор, *викладач кафедри адміністративного права та процесу навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ПУБЛІЧНОГО ПОРЯДКУ

Сьогодні питання забезпечення публічного порядку та громадської безпеки є одним із найбільш актуальних для України. Це пов'язано не лише з умовами воєнного стану, а й із постійними загрозами національній безпеці, збільшенням навантаження на правоохоронні органи та необхідністю оперативного реагування держави на різні виклики. Саме тому важливу роль відіграє діяльність суб'єктів сектору безпеки і оборони, а також належне адміністративно-правове регулювання їх повноважень і взаємодії між собою.

До суб'єктів сектору безпеки і оборони належать Національна поліція України, Служба безпеки України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України, Збройні Сили України та інші органи, які беруть участь у забезпеченні безпеки держави та суспільства. Кожен із цих органів має власні функції та завдання, однак у сфері охорони публічного порядку їх діяльність часто є взаємопов'язаною.

На мою думку, саме адміністративно-правове регулювання є основою ефективної діяльності цих суб'єктів, оскільки воно визначає порядок реалізації їх повноважень, межі застосування примусових заходів, а також механізми взаємодії між різними органами. Основу такого регулювання становлять Конституція України [1], Закон України «Про Національну поліцію» [2], Закон України «Про Національну безпеку України» [3], Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [4] та інші нормативно-правові акти.

Водночас сучасна практика показує, що чинне законодавство потребує подальшого вдосконалення. Особливо це стало помітно після введення воєнного стану, коли на суб'єктів сектору безпеки і оборони було покладено додаткові завдання щодо забезпечення громадської безпеки, охорони стратегічних об'єктів, контролю за дотриманням комендантської години та реагування на диверсійні загрози. У деяких випадках виникають проблеми з чітким розмежуванням повноважень між різними органами, що може ускладнювати практичну діяльність.

Наприклад, Національна поліція виконує основну функцію щодо забезпечення публічного порядку та профілактики правопорушень. Разом із тим, у період воєнного стану до виконання цих завдань активно залучається і Національна гвардія України. На практиці це сприяє посиленню безпеки, однак водночас потребує чіткої координації дій та належного нормативного врегулювання. На мою думку, ефективність діяльності правоохоронних органів значною мірою залежить саме від рівня їх взаємодії та обміну інформацією.

Окрему увагу слід звернути на питання дотримання прав і свобод людини під час забезпечення публічного порядку. В умовах воєнного стану держава змушена застосовувати певні обмеження, однак навіть за таких обставин діяльність правоохоронних органів повинна здійснюватися виключно в межах закону. Важливо, щоб заходи примусу були обґрунтованими, пропорційними та не порушували основоположні права громадян без необхідності.

Крім того, сьогодні значного розвитку набуває використання сучасних технологій у діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони. Йдеться про системи відеоспостереження, електронні бази даних, цифрові засоби контролю та інші інструменти, які допомагають підвищити ефективність забезпечення публічного

порядку. Проте використання таких технологій також потребує належного правового регулювання, особливо у сфері захисту персональних даних та забезпечення права людини на приватність.

Отже, адміністративно-правове регулювання діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони у сфері охорони публічного порядку має надзвичайно важливе значення в сучасних умовах. Від ефективності такого регулювання залежить не лише рівень громадської безпеки, а й довіра населення до державних інституцій. На мою думку, подальше вдосконалення законодавства у цій сфері повинно бути спрямоване на підвищення ефективності взаємодії між органами сектору безпеки і оборони, забезпечення дотримання прав людини та адаптацію правових механізмів до сучасних безпекових викликів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2018. № 31. Ст. 241.

3. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2018. № 31. Ст. 241.

4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2015. № 28. Ст. 250.

ПОСТЕРНАК Єва, *курсантка 1-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **ШИШКАРЬОВА Олена,** *старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ПІДЗВІТНОСТІ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Поліцейська діяльність в умовах збройних конфліктів регулюється розгалуженою системою міжнародно-правових актів, що утворюють єдиний стандарт демократичного правоохоронення. Базовим документом є Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку, прийнятий резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН від 17 грудня 1979 року [1]. Кодекс є рамковим

актом рекомендаційного характеру і набуває нормативної сили для конкретної держави з моменту імплементації його положень у національне законодавство. Він закріплює вісім ключових принципів діяльності правоохоронців, серед яких – обов'язок захищати людську гідність, застосовувати силу виключно у разі крайньої необхідності та у мінімально достатньому обсязі, а також неприпустимість катувань і жорстокого поводження за будь-яких обставин, включаючи збройний конфлікт. Принципово важливо, що Кодекс прямо поширюється на всі ситуації підтримання правопорядку – незалежно від правового режиму, введеного в державі.

На регіональному рівні ключовим орієнтиром слугує Європейський кодекс поліцейської етики, схвалений Рекомендацією Rec (2001)10 Комітету Міністрів Ради Європи від 19 вересня 2001 року [2]. Документ містить 66 пунктів, об'єднаних у 7 розділів, і визначає цілі поліції, принципи організації її діяльності, вимоги до підготовки та поводження особового складу, а також механізми зовнішнього контролю. Стосовно умов збройних конфліктів та надзвичайних ситуацій Кодекс встановлює, що поліція має діяти відповідно до закону навіть тоді, коли ці обставини виправдовують певні відступи від звичайних процедур. Зокрема, пункт 36 Кодексу зобов'язує поліцейських відмовлятися від виконання наказів, що є явно незаконними, а пункт 37 – доповідати про такі накази по службовій вертикалі. Ці положення мають пряме практичне значення для поліцейської діяльності в зонах збройних конфліктів, де ризик перевищення повноважень є особливо високим.

Серед держав, що мають тривалий практичний досвід поліцейської діяльності в умовах збройного конфлікту, особливої уваги заслуговує досвід Держави Ізраїль. Ізраїльська модель поліцейської діяльності в умовах постійної безпекової загрози ґрунтується на чіткому функціональному розмежуванні між Національною поліцією (Mishtara), яка відповідає за публічний порядок і цивільну безпеку, та збройними силами, що здійснюють бойові операції. Таке розмежування дозволяє поліції зберігати цивільний характер і стандарти правоохоронної діяльності навіть в умовах інтенсивного збройного протистояння. Додатковим елементом є спеціалізована підготовка поліцейських для дій у змішаному середовищі (civil-military operations), що включає знання міжнародного гуманітарного права та правил застосування сили щодо цивільного населення. Національний інститут стратегічних досліджень України у 2022 році зазначив цю модель розмежування як перспективну для адаптації в українських умовах [3].

Важливим джерелом практичних стандартів є досвід міжнародних поліцейських місій під егідою ООН та ОБСЄ, реалізованих у зонах збройних конфліктів – зокрема на Балканах, у Косово, Іраку та Афганістані. У цих місіях вироблено та апробовано ряд оперативних принципів, що становлять значний інтерес для України. По-перше, принцип мінімальної необхідної сили (minimum necessary force): застосування поліцейського примусу лише у тому обсязі, що є достатнім для нейтралізації конкретної загрози, з обов'язковою пріоритизацією незброєних методів. По-друге, принцип захисту цивільного населення як пріоритетного завдання поліції у зоні конфлікту, що прямо кореспондує з нормами міжнародного гуманітарного права щодо захисту мирних жителів. По-третє, обов'язковість документування та звітності щодо кожного застосування сили – як

механізм підзвітності та запобігання безкарності. Зазначені принципи знайшли відображення у Керівних принципах ООН з питань бізнесу і прав людини (2011) та практиці Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні, що надає рекомендації щодо дій поліції з 2014 року.

Аналіз стану імплементації міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство свідчить про їх часткове відображення у ЗУ «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року № 580-VIII. Зокрема, статті 8, 11, 29–42 ЗУ відтворюють низку принципів Кодексу ООН та Рекомендації Rec (2001) 10: законність, дотримання прав людини, пропорційність, підзвітність. Водночас аналіз дослідників фіксує прогалини в частині процедурних гарантій для осіб, затриманих поліцією в зоні збройного конфлікту, а також відсутність спеціальних норм щодо організації поліцейської діяльності на деокупованих і прифронтових територіях. ЗУ № 2123-IX від 15 березня 2022 року внесено зміни, що розширили повноваження поліції в умовах воєнного стану, проте вони не супроводжуються відповідними процедурними гарантіями міжнародного стандарту, зокрема в частині реєстрації застосування сили та незалежного розслідування можливих порушень.

Таким чином, міжнародний досвід поліцейської діяльності в умовах збройних конфліктів формує чітку систему стандартів, що базуються на трьох засадничих принципах: збереження цивільного характеру поліції та її функціональної відокремленості від збройних сил; дотримання принципу пропорційності та мінімальної необхідної сили; забезпечення підзвітності через документування та незалежний нагляд.

Імплементація цих стандартів в Україні потребує: закріплення спеціального правового режиму діяльності поліції на прифронтових і деокупованих територіях з чіткими процедурними гарантіями; запровадження обов'язкової реєстрації кожного випадку застосування сили з подальшим незалежним розглядом; включення курсу з міжнародних стандартів поліцейської діяльності в умовах збройних конфліктів до обов'язкової програми підготовки особового складу Національної поліції.

Список використаних джерел:

1. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку: Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 17.12.1979 № 34/169. URL: https://ips.ligazakon.net/document/MU79004R

2. Про Європейський кодекс поліцейської етики: Рекомендація Rec(2001)10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи від 19.09.2001. URL: https://hrea.org/wp-content/uploads/2021/02/Recommendation-Rec200110_European-Code-of-Police-Ethics_Ukrainian.pdf

3. «Життя як в Ізраїлі»: висновки з досвіду забезпечення національної безпеки для України. 2022. URL: https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/zhyttya-yak-v-izrayili-vysnovky-z-dosvidu-zabezpechennya-natsionalnoyi

ПРАВДЕНКО Владислав, *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту*

підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **КІСІЛЬ Микола,** *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРОФІЛАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ ЯК НАПРЯМ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА

Формування безпекового середовища є одним із пріоритетних напрямів діяльності держави, особливо в умовах воєнного стану, зростання соціальних ризиків, внутрішнього переміщення населення, поширення нових форм правопорушень та необхідності забезпечення належного рівня публічної безпеки і порядку. У цьому контексті особлива роль належить Національній поліції України, яка відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1].

Важливе місце у діяльності поліції займає не лише реагування на вже вчинені правопорушення, а й їх попередження. Саме профілактична діяльність дає змогу своєчасно виявляти причини та умови, що сприяють учиненню правопорушень, проводити індивідуальну роботу з особами, які перебувають у зоні ризику, посилювати довіру населення до поліції та формувати у громадян правомірну поведінку.

Профілактичну діяльність Національної поліції доцільно розглядати як систему організаційних, правових, інформаційних, виховних та превентивних заходів, спрямованих на запобігання кримінальним і адміністративним правопорушенням, усунення причин та умов їх учинення, а також забезпечення безпеки особи, суспільства і держави. Така діяльність має комплексний характер, оскільки поєднує правозастосовні, соціальні, комунікативні та аналітичні інструменти.

Завдання поліції визначаються через надання поліцейських послуг у сферах забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, а також надання допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [1]. Отже, профілактична діяльність поліції безпосередньо пов’язана не лише з охороною правопорядку, а й із сервісною функцією поліції.

Особливе значення у профілактичній діяльності мають дільничні офіцери поліції та поліцейські офіцери громад. Вони найближче взаємодіють із населенням, володіють інформацією про проблеми конкретної територіальної громади, беруть участь у розв’язанні локальних безпекових проблем, проводять індивідуально-

профілактичну роботу та взаємодіють з органами місцевого самоврядування. Інструкція з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад визначає завдання, напрями та особливості організації їхньої діяльності [2].

В умовах сучасних безпекових викликів профілактична діяльність поліції має бути орієнтована на потреби громади. Це означає, що поліція повинна не лише реагувати на повідомлення про правопорушення, а й активно виявляти проблеми, які турбують населення: домашнє насильство, конфлікти в сім'ях, булінг, правопорушення серед неповнолітніх, порушення громадського порядку, шахрайство, незаконний обіг небезпечних предметів, порушення правил дорожнього руху тощо. Такий підхід дозволяє перейти від моделі «реагування на наслідки» до моделі «запобігання ризикам».

Одним із важливих напрямів профілактичної роботи є запобігання та протидія домашньому насильству. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» визначає організаційно-правові засади запобігання домашньому насильству, а також основні напрями діяльності суб'єктів, які здійснюють заходи у цій сфері [3]. Для поліції профілактична робота у цьому напрямі полягає не лише у складанні адміністративних матеріалів чи винесенні термінових заборонних приписів, а й у виявленні сімей, де існує ризик повторного насильства, проведенні профілактичних бесід, взаємодії з соціальними службами, органами опіки та піклування, закладами освіти і охорони здоров'я.

Не менш важливим є профілактичний вплив поліції на поведінку неповнолітніх. Запобігання правопорушенням серед дітей і молоді має передбачати не лише контроль, а й правопросвітницьку роботу, формування поваги до закону, роз'яснення наслідків протиправної поведінки, залучення закладів освіти та батьків. У цьому контексті важливо, щоб поліцейський виступав не лише як представник державного примусу, а і як суб'єкт допомоги, комунікації та правового виховання.

Профілактична діяльність Національної поліції тісно пов'язана з довірою населення. Без довіри громадян профілактика правопорушень є малоефективною, оскільки люди неохоче повідомляють про проблеми, не співпрацюють з поліцією та не сприймають її рекомендації як соціально значущі. Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Порядок проведення оцінки рівня довіри населення до Національної поліції, що підтверджує важливість громадської оцінки поліцейської діяльності [4].

Довіра до поліції формується через законність, відкритість, доброзичливу комунікацію, повагу до прав людини, швидке реагування на звернення громадян та реальне вирішення безпекових проблем. Тому профілактична діяльність має бути не формальною, а результативною, зрозумілою для населення та орієнтованою на конкретні потреби громади.

Важливим напрямом удосконалення профілактичної діяльності є використання інформаційно-аналітичних інструментів. Аналіз адміністративних і кримінальних правопорушень, звернень громадян, повторюваних конфліктів, небезпечних локацій та категорій осіб, які потребують профілактичного впливу, дає змогу поліції більш ефективно планувати свою роботу. У цьому аспекті

профілактика має ґрунтуватися не лише на досвіді окремого поліцейського, а й на системному аналізі ризиків.

Стратегія розвитку Національної поліції України на 2026–2030 роки визначає довгострокові орієнтири розвитку поліції та акцентує увагу на необхідності формування професійної, стійкої, прозорої та ефективної правоохоронної системи, здатної своєчасно реагувати на сучасні безпекові загрози [5]. У цьому контексті профілактична діяльність повинна стати одним із ключових інструментів переходу до проактивної моделі поліцейської діяльності.

Отже, профілактична діяльність Національної поліції України є важливим напрямом формування безпекового середовища. Її значення полягає у своєчасному попередженні правопорушень, зменшенні рівня соціальної напруги, захисті прав і свобод людини, підвищенні довіри населення до поліції та зміцненні партнерства між поліцією і громадою. Ефективна профілактика повинна бути системною, правомірною, науково обґрунтованою, орієнтованою на потреби населення та заснованою на аналізі реальних безпекових ризиків.

Основними напрямами удосконалення профілактичної діяльності Національної поліції України є: посилення взаємодії поліції з територіальними громадами; розвиток інституту поліцейського офіцера громади; удосконалення індивідуально-профілактичної роботи; активізація правопросвітницької діяльності серед дітей і молоді; використання інформаційно-аналітичних інструментів для виявлення ризиків; підвищення рівня комунікативної культури поліцейських; забезпечення відкритості та підзвітності поліції перед населенням. Реалізація цих заходів сприятиме формуванню безпечного, правового та соціально відповідального середовища в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text
2. Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громад : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2017 № 650. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-17#Text
4. Стратегія розвитку Національної поліції України на 2026–2030 роки. URL: https://npu.gov.ua/static-objects/npu/sites/1/uploaded-files/strategiia-rozvitku-nacionalnoyi-policiyi-ukrayini-na-2026-2030-roki.pdf.
5. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. Дата звернення: 05.06.2026.

ПРЯДКІН Денис, *начальник організаційно-методичного відділу Управління карного розшуку Головного управління Національної поліції в Донецькій області, підполковник поліції*

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРУКТУРИ ЗЛОЧИННОСТІ В ПРИФРОНТОВИХ РЕГІОНАХ ТА ПРЕВЕНТИВНА РОЛЬ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

Сьогодні ми працюємо в умовах, які не мають аналогів у сучасній історії. Для Головного управління Національної поліції в Донецькій області питання трансформації злочинності – це щоденний практичний виклик.

Зміна структури криміналітету. Воєнний стан та близькість до лінії фронту докорінно змінили криміногенну карту. Ми спостерігаємо «мілітаризацію» злочинності. На перший план виходить незаконний обіг зброї, вибухівки та майнові злочини на територіях, що постраждали від обстрілів або були покинуті мешканцями.

Для ефективної протидії ми впроваджуємо три ключові напрями превенції зі сторони оперативних підрозділів:

Перший напрям - технологізація та цифровий контроль. Ми відходимо від застарілих методів на користь інтелектуальних систем. Використання відеоспостереження у поєднанні з аналізом великих масивів даних (Big Data) дозволяє діяти на випередження.

Приклад: Сьогодні аналіз цифрових слідів дозволяє нам виявляти логістичні ланцюги, якими зброя намагається «виїхати» з прифронтової зони, ще до того, як зловмисник доїде до першого блокпоста.

Другий напрям – довіра громади як інструмент безпеки. У прифронтових районах поліцейський – це перш за все захисник. Високий рівень довіри населення є ключовим фактором отримання оперативної інформації.

Приклад: Коли люди бачать, що поліція реально допомагає з евакуацією та гуманітарними питаннями, вони самі повідомляють про підозрілих осіб чи «закладки» зброї в громадах. Це масив даних, який не дасть жодне технічне обладнання.

Третій напрям – організаційно-методична адаптація. Як керівник профільного відділу, я переконаний: оперативник має бути готовий до нестандартних ситуацій. Успіх залежить від того, наскільки швидко ми зможемо імплементувати наукові розробки та міжнародний досвід у нашу щоденну діяльність. Нам потрібні не просто нові методи, а гнучка система професіоналізації кадрів, яка готує оперативника до роботи в умовах постійного ризику та нестабільного безпекового середовища.

Приклад: на даний час, з врахуванням безпекової ситуації в регіоні, ми розробляємо алгоритми, які дозволяють особовому складу бути автономними та ефективними навіть в умовах відсутності зв’язку або постійних обстрілів.

На завершення. Наше завдання сьогодні – не просто реагувати на злочин, а формувати середовище, де превентивна функція поліції буде сильнішою за будь-які кримінальні наміри. Тільки через поєднання інноваційних технологій, високого професіоналізму та взаємодії з громадою ми зможемо забезпечити реальний захист прав людини та безпеку держави в цей складний час.

РУДЕНКО Марія, *здобувачка вищої освіти*

групи ПР24Б, Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка
КОЛОМОЄЦЬ Олександр, *кандидат юридичних наук, доцент, провідний фахівець з організації наукової роботи Кіровоградського НДЕКЦ МВС України, доцент кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка*

КІБЕРЗАГРОЗИ ДЛЯ НЕПОВНОЛІТНІХ В УМОВАХ ВОЄННОГО КОНФЛІКТУ: ПРАВОВІ, ОСВІТНІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ПРОТИДІЇ

В умовах воєнного стану цифрове середовище стає для дітей водночас основним каналом навчання та спілкування і джерелом суттєво зростаючих загроз. Кіберпростір як середовище, що формується завдяки взаємодії комунікаційних систем, відкриває широкі можливості – від пізнання до доступу до освітніх ресурсів [1]. Водночас він несе ризики інформаційно-психологічного впливу, вербування та онлайн-експлуатації неповнолітніх, що підносить навички безпечної поведінки дітей у мережі до рівня елементу національної безпеки.

Захист дитини в цифровому просторі потребує двох взаємодоповнювальних компетенцій. Цифрова грамотність охоплює технічне володіння пристроями та сервісами. Медіаграмотність – здатність критично оцінювати інформацію, розпізнавати маніпуляції та протидіяти дезінформації. Розвинена медіаграмотність є необхідною умовою ефективного інформаційного самозахисту в сучасному мережевому середовищі [1].

Фахівці у сфері захисту прав дітей виділяють чотири групи онлайн-ризиків [2]:

– контактні – грумінг, сексуальна експлуатація, онлайн-вербування, залучення до екстремістських рухів або торгівлі людьми;

– ризики контенту – пропаганда насильства та самоушкоджень, ненависницькі висловлювання, контент для дорослих;

– поведінкові – кібербулінг, переслідування, поширення інтимних зображень без згоди, шантаж;

– ризики для здоров'я – порушення сну, психологічна та фізична шкода від надмірного використання мережі.

В умовах збройного конфлікту до зазначених ризиків додаються специфічні загрози воєнного часу: дезінформація та фейкові новини; ІПСО, спрямовані на поширення паніки та підрив довіри до державних інституцій; онлайн-вербування неповнолітніх для збору розвідувальних даних; шахрайські схеми під виглядом «допомоги військовим» або «евакуації»; поширення травматичного контенту [3].

Діти особливо вразливі перед цими загрозами через підвищену емоційність, довірливість і недостатній рівень критичного мислення. Стрес від воєнних подій

посилює їхню цифрову активність, а підлітки у процесі пошуку ідентичності нерідко потрапляють під вплив деструктивних онлайн-спільнот [2].

Відповідно до рекомендацій фахівців з інформаційної безпеки дітей, для батьків першочерговими є: відкрите обговорення з дитиною побаченого в інтернеті; налаштування фільтрів і батьківського контролю; формування звички перевіряти факти; роз'яснення неприпустимості поширення чутливого контенту [3]. Структуровані навички безпечної поведінки діти опановують також через спеціалізовані освітні програми та онлайн-тренінги [4; 5].

Наявні системні недоліки у сфері цифрової безпеки неповнолітніх зумовлені передусім несинхронізованістю дій школи, сім'ї та держави, браком цифрових компетенцій у педагогів і батьків, а також відставанням освітніх програм від темпу появи нових загроз. Подолання цих недоліків потребує комплексних заходів на чотирьох рівнях: у школі – перехід до інтерактивних форм навчання з моделюванням реальних ситуацій; у сім'ї – підвищення цифрової грамотності батьків; на державному рівні – оперативне оновлення програм і розробка загальнодоступних ресурсів; у громадянському суспільстві – залучення організацій та молодіжних ініціатив [6].

Ефективна протидія кіберзагрозам для дітей в умовах воєнного конфлікту вимагає злагоджених дій усіх зазначених суб'єктів. Вважаємо, що подальші наукові дослідження мають бути зосереджені на розробці доказових профілактичних моделей та оцінці результативності освітніх програм з кібербезпеки.

Список використаних джерел:

1. Цифрова грамотність та безпека в інтернеті. URL: http://school7.osvita-kp.gov.ua/index.php/220-digit (дата звернення: 15.03.2026).
2. I-Security: безпека в Інтернеті. URL: http://osnova.inf.ua/i-security.html (дата звернення: 15.03.2026).
3. Інформаційна безпека дітей в інтернеті під час війни. Фонд Ріната Ахметова. URL: https://akhmetovfoundation.org/rinat-ahmetov-dityam/advice/informatsiyna-bezpeka-ditey-v-interneti-pid-chas-viyny (дата звернення: 15.03.2026).
4. Онлайн-безпека для учнів середньої школи. URL: https://stop-sexting.in.ua/adult/wp-content/uploads/2023/08/serednia-shkola-onlayn.pdf (дата звернення: 15.03.2026).
5. Be Internet Awesome (Будь крутим в Інтернеті). Google. URL: https://beinternetawesome.withgoogle.com/uk_ua/ (дата звернення: 15.03.2026).
6. Безпека в інтернеті для дітей. URL: https://yes-tm.com/bezpeka-v-interneti-dlya-ditej (дата звернення: 15.03.2026).

САМОХІНА Богдана, *курсантка 1-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету*

внутрішніх справ
Науковий керівник: **ЧЕПЕЛЯК Віталій,** *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ІНСТРУМЕНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВІРИ НАСЕЛЕННЯ ДО ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ

Трансформація соціально-політичного ландшафту України в умовах повномасштабної агресії зумовила реорганізацію ролей державних інститутів, де Національна поліція України (далі - НПУ) опинилася на передовій взаємодії з цивільним населенням. В умовах воєнного стану довіра до поліції перестає бути виключно показником суспільного схвалення, трансформуючись у критично важливий стратегічний ресурс, що безпосередньо впливає на здатність інституції виконувати свої функції, забезпечувати співпрацю громадян у розслідуванні воєнних злочинів та підтримувати легітимність державної влади на деокупованих територіях [1].

Системний аналіз нормативно-правової бази свідчить про значне розширення повноважень НПУ: згідно із Законом № 2123-IX від 15.03.2022, поліцейські отримали додаткові повноваження щодо перевірки документів, затримання осіб та огляду транспортних засобів з метою нейтралізації загроз національній безпеці [2]. Проте водночас із посиленням владного примусу законодавець впровадив статтю 90-1 до Закону «Про Національну поліцію», яка на період дії воєнного стану фактично зрівняла механізми громадського контролю. Скасування обов'язку подавати річні звіти, проведення зустрічей з органами місцевого самоврядування та залучення громадськості до розгляду скарг на дії поліцейських створює небезпечний інформаційний та контрольний вакуум. Як обґрунтовано зазначають професор С. М. Гусаров та І. Д. Казанчук, відсутність таких інструментів позбавляє саму систему НПУ ефективних засобів внутрішнього моніторингу законності, що в довгостроковій перспективі підриває авторитет інституції [3; 4].

Соціологічна динаміка за період 2022–2025 років підтверджує чутливість рівня довіри до якості виконання поліцією своїх обов'язків. Якщо у 2023 році на фоні загальної солідарності рівень довіри до НПУ фіксувався на позначці 56%, то результати опитувань EUAM та Центру Разумкова у 2024 році демонструють зниження до 48%, при цьому частка респондентів, які скоріше не довіряють органу, зросла до 51% [1]. Для порівняння, довіра до Національної гвардії (85–86%) та СБУ (72–73%) залишається стабільно високою, що вказує на певний «кредит довіри» саме до оборонних структур, тоді як цивільна поліція сприймається через призму побутових контактів, корупційних ризиків та оперативності реагування на нові виклики, такі як мародерство, колабораціонізм та крадіжки гуманітарної допомоги. У цьому контексті ключовим інструментом відновлення довіри виступає модель «Community Policing» (взаємодія на засадах

партнерства), яка реалізується через успішні проєкти «Поліцейський офіцер громади», «Вихователь безпеки» та «Шкільний офіцер поліції» [3]. Практичний досвід Харківщини доводить, що залучення місцевих лідерів та волонтерів до програм відновлення порядку дозволяє мінімізувати соціальну травму та підвищити легітимність поліції через спільне вирішення життєво важливих проблем громади.

Незважаючи на складні умови, правова природа діяльності поліції залишається обмеженою принципами верховенства права та пропорційності. Важливо розуміти, що за статтею 8 Закону «Про Національну поліцію» будь-яке обмеження прав громадян має бути виправданим і законним [2], а невід'ємні гарантії, такі як право на захисника за статтею 59 Конституції України та свобода від нелюдського поводження, не підлягають скасуванню навіть під час війни [5; 6].

Отже, основними інструментами відновлення довіри мають стати: повернення прозорої комунікації та звітування, жорстка внутрішня антикорупційна політика та спеціалізація кадрів для роботи у постконфліктних зонах. Поєднання професійної підготовки з активною соціальною роботою та повагою до людської гідності дозволить перетворити поліцію з інструменту контролю на інституцію, яка забезпечує стійкість суспільства.

На мій погляд, головним викликом для відновлення довіри до поліції сьогодні є подолання «ефекту звикання» до надзвичайних повноважень. Існує ризик, що тимчасове скасування громадського контролю (ст. 90-1) може сприйматися всередині системи як дозвіл на меншу прозорість, що є хибною думкою. Справжня довіра в умовах війни будується не на силі, а на сервісності: коли громадянин бачить у поліцейському фахівця, який допомагає при евакуації, захищає від мародерів та діє справедливо. Вважаю, що цифровізація звітності та розвиток інституту «Поліцейських офіцерів громади» є посадами, які допоможуть зберегти зв'язок між державою та суспільством, адже в умовах загрози поліція має бути частиною громади, а не відокремленим від неї силовим апаратом. Якщо НПУ зможе продемонструвати високі стандарти у цивільній безпеці, показники довіри значно підуть вгору.

Список використаних джерел:

1. Довіра до поліції в Україні в умовах воєнного стану: соціальний аспект. *Протидія злочинності: теорія та практика* : зб. тез доп. наук.-практ. конф. (м. Львів, 14 листоп. 2025 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2025. С. 197–200.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.

3. Казанчук І. Д. Аналіз стану адміністративно-правового забезпечення співробітництва Національної поліції та населення в правоохоронній сфері в умовах воєнного стану. *Розвиток правової системи України в умовах воєнного стану* : тези доп. наук.-практ. конф. Одеса : ОНМУ, 2025. С. 131–134.

4. Гусаров С. М. Проблеми громадського контролю за діяльністю поліції в умовах особливого правового режиму. *Актуальні проблеми сучасної юридичної науки* : зб. наук. праць. Донецьк–Вінниця : ДонНУВС, 2025. С. 41–44.

5. Захист прав людини під час виконання поліцією своїх функцій в умовах воєнного стану. *Права людини в умовах воєнного стану* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 2026 р.). Київ : НАВС, 2026. С. 117–119.

6. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30

САХНО Артем, *кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

КОРОЛЬОВ Андрій, *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМУ MARCH У ПРЕВЕНТИВНІЙ ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРОТОКОЛІВ TCCC ТА TECC

У сучасних умовах забезпечення публічної безпеки службова діяльність поліцейських нерідко здійснюється в ситуаціях підвищеного ризику для життя і здоров’я як самих правоохоронців, так і цивільних осіб. Йдеться, зокрема, про реагування на збройні інциденти, терористичні акти, масові заворушення, дорожньо-транспортні пригоди та інші надзвичайні події. У таких умовах своєчасне надання домедичної допомоги є важливим елементом професійної підготовки поліцейських. У зв’язку з цим, особливої актуальності набуває використання у правоохоронній діяльності алгоритмів тактичної медицини, зокрема алгоритму MARCH, який широко застосовується у міжнародній практиці [1, с. 39].

Алгоритм MARCH є структурованим підходом до оцінки стану постраждалого та визначення пріоритетності медичних дій у критичних ситуаціях. Його назва є акронімом, що відображає послідовність надання допомоги: Massive bleeding (масивна кровотеча), Airway (прохідність дихальних шляхів), Respiration (дихання), Circulation (кровообіг), Head injury/Hypothermia (травма голови та гіпотермія). Така послідовність дозволяє швидко визначити найбільш критичні загрози життю та забезпечити їх усунення у максимально короткий час [2, с. 450].

Водночас практичне застосування алгоритму MARCH здійснюється у межах

різних протоколів тактичної медицини, що адаптовані до конкретних умов діяльності. Найбільш поширеними є військовий протокол Tactical Combat Casualty Care (TCCC) та правоохоронний (цивільний) протокол Tactical Emergency Casualty Care (TECC). Обидва протоколи ґрунтуються на однакових медичних принципах, однак мають суттєві відмінності, зумовлені специфікою середовища, у якому надається допомога.

Докладний аналіз окреслених медичних протоколів дозволяє констатувати, що протокол TCCC був розроблений для застосування у бойових умовах і передбачає надання допомоги безпосередньо на полі бою. Його ключовою особливістю є необхідність поєднання медичних дій із виконанням бойового завдання та забезпеченням власної безпеки військовослужбовця. У рамках цього протоколу медична допомога часто надається під вогнем або у зоні безпосереднього бойового контакту, що обмежує можливості використання медичного обладнання та зумовлює необхідність максимально швидкого прийняття рішень [3, с. 117]. Саме тому, у TCCC пріоритетом є негайна зупинка масивної кровотечі, найчастіше шляхом накладання турнікета, навіть у випадках, коли існує ризик подальших ускладнень.

Натомість, протокол TECC розроблений для використання у діяльності правоохоронних органів, служб порятунку та інших цивільних структур екстреного реагування. На відміну від військового підходу, він враховує специфіку правоохоронної діяльності, де медична допомога надається у середовищі, що, як правило, є більш контрольованим. У більшості випадків поліцейські діють після часткової стабілізації обстановки та мають можливість взаємодіяти з бригадами екстреної медичної допомоги [4, с. 120].

Також, порівняльний аналіз протоколів TCCC та TECC дозволяє визначити низку принципових відмінностей у застосуванні алгоритму MARCH. По-перше, відрізняються умови надання допомоги. У військовому протоколі допомога часто надається під час активних бойових дій, тоді як у правоохоронному середовищі вона здійснюється після локалізації загрози або під контролем правоохоронних органів. По-друге, різняться пріоритети безпеки. У TCCC головною умовою є виконання бойового завдання та виживання підрозділу, тоді як у TECC важливу роль відіграє забезпечення безпеки місця події, захист цивільного населення та координація з іншими службами реагування.

По-третє, відмінності стосуються методів зупинки кровотечі. У військовому протоколі турнікети застосовуються максимально швидко і широко, тоді як у правоохоронному середовищі поряд із турнікетами активно використовуються компресійні пов’язки та гемостатичні засоби. По-четверте, суттєво відрізняється організація евакуації постраждалих. У військових умовах евакуація здійснюється силами військового підрозділу або спеціалізованими медичними групами, тоді як у правоохоронній діяльності вона проводиться у взаємодії з системою екстреної медичної допомоги.

Таким чином, хоча алгоритм MARCH є універсальним інструментом надання домедичної допомоги, його практична реалізація залежить від характеру оперативної обстановки та функціональних завдань відповідних служб. З огляду на це доцільним є адаптація положень протоколу TECC до системи службової

підготовки поліцейських.

Висновки. З метою підвищення ефективності підготовки правоохоронців до реагування на надзвичайні події доцільно запропонувати такі напрями вдосконалення освітнього процесу:

– інтеграцію протоколу TECC у систему тактико-спеціальної підготовки поліцейських;

– проведення регулярних практичних тренувань із застосуванням сценарного моделювання надзвичайних ситуацій;

– оснащення поліцейських не тільки індивідуальними аптечками з базовими засобами тактичної медицини для власного користування, але й аптечкою для надання домедичної допомоги цивільним особам (турнікети, гемостатичні бинти, оклюзійні наліпки);

– розроблення навчальних програм, що поєднують елементи військової та цивільної тактичної медицини з урахуванням специфіки поліцейської діяльності.

Отже, впровадження алгоритму MARCH у систему службової підготовки поліцейських є важливим напрямом підвищення рівня професійної готовності правоохоронців до реагування на критичні ситуації. Порівняльний аналіз військового протоколу TCCC та правоохоронного протоколу TECC свідчить про необхідність адаптації міжнародного досвіду тактичної медицини до умов діяльності Національної поліції України.

Список використаних джерел:

1. Горбась В. А., Сміян О. І., Васильєва О. Г. Алгоритм MARCH або натовські стандарти надання домедичної допомоги дорослим та дітям у практиці поліцейського. XI Юридичні могилянські читання : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 2025 р.). Миколаїв : ЧНУ ім. Петра Могили, 2025. С. 38-40.

2. Клименко В., Шепіль К., Поливанюк В. Відмінності надання допомоги цивільному та військовому пацієнту за протоколом MARCH. Матеріали конференції «Медицина, наука, людина» (м. Ужгород, 2025 р.). Ужгород, 2025. С. 449–451.

3. Butler F. K., Holcomb J. B., Shackelford S. Tactical Combat Casualty Care: Guidelines for the Management of Trauma in Combat. Journal of Special Operations Medicine. 2020. Vol. 20, Iss. 2. P. 116–123.

4. Callaway D. W., Smith E. R., Cain J. et al. Tactical Emergency Casualty Care (TECC): Guidelines for Civilian High-Threat Medical Response. Journal of Special Operations Medicine. 2011. Vol. 11, Iss. 3. P. 104–122.

САХНО Артем, *кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету*

внутрішніх справ
ТРЕТЯК Софія, *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ОБП ПРИ ЗДІЙСНЕННІ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ЗА РАНІШЕ СУДИМИМИ ОСОБАМИ НА ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЯХ

Сучасні безпекові виклики, які спричинені збройною агресією рф проти України, актуалізують питання ефективної роботи Національної поліції України на деокупованих територіях. Вважаємо, що одним із головних напрямків такої діяльності є адміністративний нагляд. Його особливістю є те, що він проводиться в умовах підвищеної загрози для життя та здоров'я поліцейських.

Відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», адміністративним наглядом є система тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції [1].

Здійснення адміністративного нагляду на деокупованих територіях має низку особливостей, які суттєво впливають на тактику дій поліцейських. Насамперед це обмежена інфраструктура та недостатній контроль над окремими територіями, що ускладнює пересування й оперативне реагування. Додаткову небезпеку становлять мінно-вибухові загрози, а також ризик діяльності диверсійних груп і колаборантів, які можуть маскуватися під цивільне населення. Водночас складна соціально-психологічна ситуація серед населення часто проявляється у недовірі або агресії до правоохоронців. На нашу думку, за таких умов адміністративний нагляд потребує адаптації до реальних загроз і виходить за межі стандартних процедур.

Ми вважаємо, що ефективність і безпечність адміністративного нагляду значною мірою залежать від попередньої підготовки поліцейського. Перед проведенням перевірок необхідно зібрати інформацію про піднаглядну особу, зокрема щодо характеру правопорушення, поведінкових ризиків та можливої схильності до агресії. Крім того, важливо оцінити оперативну обстановку на території, рівень мінної небезпеки, криміногенну ситуацію та визначити безпечні маршрути пересування.

Особлива увага має приділятися перевірці спорядження: засобів індивідуального захисту, зв'язку та аптечки. Під час здійснення адміністративного нагляду поліцейському слід дотримуватися тактичних заходів безпеки: обережно проводити перевірки, уникати небезпечних маршрутів, а у разі виявлення вибухонебезпечних предметів потрібно негайно повідомляти відповідні служби та забезпечувати охорону місця події. За можливості наглядові заходи доцільно здійснювати спільно з іншими працівниками поліції або у взаємодії з військовими.

Ще одним важливим елементом особистої безпеки, на нашу думку, є професійна комунікація з піднаглядними особами та місцевим населенням, адже

налагодження довіри сприяє отриманню інформації про можливі загрози та підвищує ефективність правоохоронної діяльності [2].

Ми переконані, що забезпечення публічного порядку на деокупованих територіях є важливим елементом тактики особистої безпеки поліцейського під час здійснення адміністративного нагляду. Основними заходами при цьому виступають патрулювання території, охорона громадських місць і превенція правопорушень.

В умовах після деокупації ефективним є формування змішаних патрулів за участю поліцейських та військовослужбовців Національної гвардії України. Такий підхід забезпечує взаємне прикриття, підвищує рівень безпеки особового складу та сприяє оперативному реагуванню на надзвичайні ситуації [3, с. 105].

Як висновок, зазначимо, що здійснення адміністративного нагляду на деокупованих територіях потребує адаптації тактики дій поліцейських до умов підвищеної небезпеки та нестабільної оперативної обстановки. На нашу думку, ефективність такої діяльності залежить від належної підготовки поліцейських, дотримання тактичних заходів безпеки, взаємодії з іншими підрозділами та налагодження комунікації з населенням. Усе це сприяє підвищенню рівня особистої безпеки поліцейських і ефективності адміністративного нагляду на деокупованих територіях.

Список використаних джерел:

1. Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі: Закон України від 01.12.1994 № 264/94-ВР. Дата оновлення: 19.05.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/264/94-%D0%B2%D1%80#Text (дата звернення 03.05.2026)

2. Пам’ятка для поліцейських. Правила поводження на деокупованих територіях [Електронний ресурс] / Наук.-дослід. ін-т вивч. проблем злочинності ім. акад. В. В. Сташиса. — Режим доступу: https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2024/11/%D0%9F%D0%B0%D0%BC%E2%80%99%D1%8F%D1%82%D0%BA%D0%B0-%D0%B4%D0%BB%D1%8F-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B8%CC%86%D1%81..pdf (дата звернення 03.05.2026)

3. Коломієць Ю. М. Взаємодія Національної поліції та Національної гвардії України під час воєнного стану: особливості виконання завдань на деокупованих територіях. *Правове забезпечення адміністративної реформи*. 2024. №4. С. 103-108. URL: https://dspace.oduvs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/51b8aad0-632c-45f3-92f5-e969ea641cdd/content (дата звернення 03.05.2026)

СТЕЦЕНКО Дмитро, *аспірант аспірантури та ад’юнктури Одеського державного університету внутрішніх справ*

У ДОКУМЕНТУВАННІ ОРГАНІЗОВАНИХ ФОРМ ВОЄННОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: ПОТЕРПІЛО-ОРІЄНТОВАНИЙ АСПЕКТ

Актуальність заявленої проблематики зумовлена тим, що в сучасних умовах протидія організованій злочинності дедалі частіше виходить за межі ізольованої діяльності одного правоохоронного органу. Для Національної поліції України така протидія набуває виразно міжвідомчого та міжнародного характеру, особливо коли йдеться про організовані форми злочинної діяльності, пов'язані з воєнним контекстом, насильством щодо цивільного населення, незаконним переміщенням осіб, функціонуванням стійких злочинних мереж на тимчасово окупованих територіях або використанням транснаціональних каналів переміщення людей, майна, інформації й ресурсів [1; 2, с. 17–24; 4, с. 184–187].

Особливий інтерес становить не загальна організаційна характеристика такої взаємодії, а її кримінально-процесуальний вимір. Йдеться насамперед про те, яким чином міжвідомча координація та міжнародне співробітництво впливають на збирання, фіксацію, перевірку і використання відомостей, що мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, забезпечення безпеки потерпілих та належного документування організованих форм злочинної діяльності. Саме в цій площині проблема набуває безпосереднього значення як для діяльності Національної поліції, так і для забезпечення прав осіб, які постраждали від злочинів, учинених організованими групами чи злочинними організаціями [3, с. 41–48; 5, с. 8–12].

Кримінально-процесуальні засади діяльності Національної поліції у протидії організованій злочинності повинні розглядатися крізь призму не лише її компетенції як органу досудового розслідування, а й через здатність діяти у системі скоординованої взаємодії з прокурором, оперативними підрозділами, іншими правоохоронними органами, органами державної влади та міжнародними партнерами. Такий підхід випливає із самого змісту КПК України, який орієнтує кримінальне провадження на досягнення його завдань через належне отримання та перевірку доказів, а не через відомчо ізольовану діяльність [1].

Для організованої злочинності характерними є стійкість зв'язків між учасниками, функціональний розподіл ролей, конспіративність, використання кількох юрисдикцій або декількох сегментів державного апарату, а в умовах війни - ще й здатність інтегруватися у зони зниженого контролю, окупаційні режими та неформальні канали переміщення осіб і ресурсів. За таких обставин діяльність Національної поліції не може бути ефективною без належного процесуального забезпечення координації з іншими суб'єктами, які володіють релевантною інформацією або спроможні забезпечити окремі процесуальні дії [2, с. 95–104; 3, с. 112–119].

Принципового значення набуває те, що в організованих формах «воєннозумовленої» злочинності потерпілий часто перебуває у підвищеновразливому стані. Це можуть бути особи, які пережили насильницьке переміщення, утримання, експлуатацію, систематичний психологічний тиск або інші форми організованого кримінального впливу. Саме тому міжвідомча

взаємодія повинна будуватися не лише навколо обміну інформацією, а й навколо уніфікованого підходу до безпеки потерпілого, конфіденційності відомостей про нього та недопущення повторної віктимізації під час процесуальної комунікації [5, с. 8–15; 6, с. 253–260].

Першою проблемою у цій сфері є відсутність достатньо чіткого процесуального алгоритму міжвідомчої взаємодії Національної поліції з іншими суб'єктами правоохоронної системи та суміжними органами у справах, де злочинна діяльність має ознаки організованості й торкається інтересів потерпілих, які потребують особливого захисту. На практиці це проявляється у фрагментарності документування, дублюванні окремих процесуальних дій, несвоєчасному переданні відомостей, а іноді - у невідповідності між доказовими потребами провадження та фактичним порядком інформаційного обміну [2, с. 201–214; 4, с. 184–187].

У межах кримінального процесу така проблема має прямий вплив на доказову придатність одержаних матеріалів. Якщо інформація надходить до Національної поліції від іншого органу без належного процесуального оформлення, без зрозумілого походження або без дотримання вимог щодо її фіксації, виникає ризик її подальшої процесуальної вразливості. Особливо відчутним це є у ситуаціях, коли необхідно поєднати результати оперативної діяльності, матеріали міжвідомчих перевірок, дані про переміщення осіб, цифрові сліди та показання потерпілих у єдину доказову конструкцію [1; 3, с. 147–153].

Другою проблемою є недостатня стандартизація міжнародного співробітництва Національної поліції у тих кримінальних провадженнях, де організована злочинна діяльність має транснаціональний вимір. Міжнародна правова допомога, спільні слідчі групи, обмін даними через міжнародні платформи та координація з іноземними компетентними органами вже перетворилися на необхідний елемент розслідування складних злочинних схем. Проте без належного процесуального супроводу ця взаємодія може не забезпечити очікуваного доказового результату [2, с. 153–169; 3, с. 125–139; 7].

Для Національної поліції це означає, що міжнародне співробітництво має розглядатися не як зовнішній допоміжний ресурс, а як складова кримінально-процесуальної стратегії документування організованої злочинної діяльності. У справах, дотичних до воєнних злочинів, саме через міжнародні механізми нерідко встановлюються місце перебування потерпілих, маршрути їх переміщення, джерела цифрових доказів, медичні або міграційні документи, а також відомості про функціонування злочинних мереж за межами України. Водночас такі матеріали потребують не лише отримання, а й подальшої процесуальної інтеграції до національного провадження [4, с. 83–91; 7; 8].

У цьому контексті потерпіло-орієнтований підхід, має бути поширений і на сферу міжвідомчої та міжнародної взаємодії. Інакше кажучи, ефективність координації повинна оцінюватися не тільки за кількістю запитів, доручень чи спільних заходів, а й за тим, чи сприяє така взаємодія своєчасному встановленню потерпілих, зменшенню процесуального навантаження на них, захисту їхніх персональних даних і реальній можливості брати участь у провадженні без додаткової шкоди [5, с. 10–15; 6, с. 253–263; 8].

На наш погляд, шляхами вирішення окреслених проблем є, по-перше, розроблення міжвідомчого процесуального алгоритму дій Національної поліції у кримінальних провадженнях щодо організованої злочинної діяльності, який би визначав порядок отримання, передання, фіксації та перевірки інформації, здобутої від інших суб'єктів. Такий алгоритм має охоплювати не лише вимоги до процесуального оформлення матеріалів, а й спеціальні правила поводження з відомостями про потерпілих, які перебувають у вразливому стані [1; 5, с. 8–15].

По-друге, доцільним є ширше впровадження стандартизованих моделей міжнародної координації, зокрема через використання спільних слідчих груп, завчасне формування запитів про міжнародну правову допомогу з чітко визначеною процесуальною метою та уніфікованими вимогами до фіксації отриманих даних. Для Національної поліції це має означати інституційну готовність працювати з міжнародними доказовими джерелами без втрати їх процесуальної якості [2, с. 210–219; 3, с. 133–139; 7].

По-третє, у системі протидії організованій злочинності необхідно нормативно й методично закріпити потерпіло-орієнтований стандарт взаємодії, за яким міжвідомча та міжнародна координація розглядається також як інструмент захисту потерпілого. Це передбачає раннє інформування особи про порядок міжнародної комунікації у справі, обмеження надмірного дублювання допитів, використання безпечних дистанційних форм участі, а також погодження процедур доступу до персональних даних потерпілих із вимогами конфіденційності та безпеки [5, с. 8–15; 6, с. 256–260; 8].

Отже, кримінально-процесуальні засади діяльності Національної поліції у протидії організованій злочинності не можуть бути зведені лише до внутрішньовідомчого аспекту. В сучасних умовах вони об'єктивно включають міжвідомчу та міжнародну складові, які повинні бути належно процесуально впорядковані. Важливо, що така впорядкованість має оцінюватися і через її здатність забезпечити права потерпілих, особливо у тих провадженнях, де організована злочинна діяльність поєднується з воєнним контекстом та підвищеною вразливістю постраждалих осіб.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI.

2. Ахтирська Н. М., Костюченко О. Ю. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження : навч. посіб. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2023. 335 с.

3. Міжнародне співробітництво у кримінальному провадженні / В. В. Зуєв, І. В. Главюк, А. В. Підгородинська та ін.; за ред. В. О. Тулякова. Одеса : НУ «ОЮА», 2022.

4. Шевчишена К. П. Розслідування воєнних злочинів в Україні : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Київ, 2024. 289 с.

5. Концепція реалізації Механізму підтримки потерпілих і свідків воєнних та інших міжнародних злочинів : затв. наказом Генерального прокурора від 11.04.2023 № 103.

6. Клепка Д. І., Новіков О. В. Питання забезпечення прав потерпілих під час розслідування воєнних злочинів. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. Т. 31, № 1. С. 253–263.

7. Joint investigation team into alleged core international crimes committed in Ukraine // Eurojust. URL: https://www.eurojust.europa.eu/joint-investigation-team-alleged-crimes-committed-ukraine (дата звернення: 01.04.2026).

8. Directive 2012/29/EU of the European Parliament and of the Council of 25 October 2012 establishing minimum standards on the rights, support and protection of victims of crime. Official Journal of the European Union. 2012. L 315/57.

СТЕЦЮРА В'ячеслав, *аспірант 1-го курсу Донецького державного університету внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НЕСАНКЦІОНОВАНУ ЗМІНУ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА ОБРОБЛЮЄТЬСЯ В АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМАХ, ВЧИНЕНУ ОСОБОЮ, ЯКА МАЄ ПРАВО ДОСТУПУ ДО НЕЇ: АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

За даними Офісу Генерального прокурора за 2025 рік, діяння, передбачені ст. 362 КК України, займають непочесне друге місце серед всіх облікованих в Україні у 2025 році кіберзлочинів після шахрайств, передбачених ч. ч. 4, 5 ст. 190 КК України. У 2025 році до суду у порядку п. п. 2, 3 ч. 2 ст. 283 КПК було направлено кримінальні провадження за 824 кримінальними правопорушеннями по ст. 362 КК України [1]. Але більш повною картина протидії фактам несанкціонованих дій з комп'ютерною інформацією з боку осіб, які мають право доступу до неї, постає, на наш погляд, якщо дослідити судову практику реалізації кримінальної відповідальності за вказаними фактами.

За даними Єдиного державного реєстру судових рішень [2], у період з 01.01.2026 по 30.04.2026 роки судами першої інстанції було внесено 26 обвинувальних та три виправдувальних вироків за ст. 362 КК України. Левову частину обвинувальних вироків склали вироки за фактами саме несанкціонованої зміни комп'ютерної інформації, зокрема і вчиненні повторно та/або за попередньою змовою групою осіб (7 вироків – за ч. 1 ст. 362 КК України, 8 – за ч. ч. 1, 3 ст. 362 КК України, 10 – за ч. 3 ст. 362 КК України). За означений період було винесено лише один вирок, у якому особу засуджено за несанкціоновану зміну інформації по ч. 3 ст. 362 КК України за ознакою заподіяння значної шкоди. За фактами несанкціонованого знищення та копіювання інформації було винесено по одному обвинувальному вироку (за ч. 1 ст. 362 та ч. 2 ст. 362 КК України відповідно), за фактом несанкціонованого блокування інформації – жодного.

З огляду на це у якості пілотного дослідження нами було досліджено, як реалізується кримінальна відповідальність (призначення покарань та звільнення від відбування покарань з випробуванням у порядку ст. 75 КК України) за 24 вироками за фактами саме несанкціонованої зміни комп'ютерної інформації, а саме: 16

обвинувальних вироків, у яких призначене покарання по ч. 1 ст. 362 КК України, 18 обвинувальних вироків – по ч. 3 ст. 362 КК України.

У десяти вироках по ч. 1 ст. 362 КК України (тобто у 63 % вироків) суди призначали мінімальний розмір штрафу, передбачений санкцією, а саме дві тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян (далі – НМДГ). Лише в одному вироці було призначено штраф у розмірі три тисячі НМДГ і ще в одному – 3,5 тисячі НМДГ. У жодному вироку суди не призначали максимальний розмір штрафу. В одному вироці судом було призначено більш м'яке покарання, ніж передбачено законом, у порядку ч. 1 ст. 69 КК України, а саме штраф у розмірі тисячі НМДГ. Виправні роботи призначались у двох вироках. Проте про фактичне відбування засудженими цих покарань говорити не доводиться: оскільки дані епізоди утворювали повторність з іншими аналогічними діями, кваліфікованими по ч. 3 ст. 362 КК України, то виправні роботи були поглинені позбавленням волі. Своїм правом призначати додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатись певною діяльністю по ч. 1 ст. 362 КК України на підставі ч. 2 ст. 55 КК України суди не користувались.

Перейдемо до кримінальної відповідальності по ч. 3 ст. 362 КК України. Найчастіше (7 вироків із 18 досліджених, що становить 39 %) суди призначали мінімальний строк позбавлення волі (три роки). У третині випадків (6 досліджених вироків) строк позбавлення волі коливався від 3,5 років до 5 років позбавлення волі.

У чотирьох вироках, винесених по ч. 3 ст. 362 КК України, суди призначали покарання у порядку ч. 1 ст. 69 КК України. Причому вони призначали більш м'яке покарання не у виді позбавлення волі строком на 1-2 роки, а у виді штрафу, розмір якого коливався у розмірі від двох до шести тисячі неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Обставинами, що пом'якшують покарання, у всіх досліджених нами вироках, що були винесені по ч. ч. 1, 3 ст. 362 КК України, суди визнавали щире каяття винного, а також внесення ним у якості благодійної допомоги певної суми на рахунок ЗСУ, суми коливались від двох (!) до 65 тисяч гривень.

У 13 вироках, тобто у 72 % вироків засуджених було звільнено від відбування покарання з випробуванням у порядку ст. 75 КК України. Лише у двох вироках іспитовий строк становив 3 роки. Приблизно з однаковою частотою суди призначають іспитовий строк тривалістю один або два роки (6 та 5 вироків відповідно).

Зазначимо, що здійснений нами аналіз вироків та сформульовані на його підставі висновки носять орієнтовний характер, виступають підґрунтям для майбутнього, більш масштабного, дослідження.

Список використаних джерел:

1. Про результати діяльності органів правопорядку щодо стану запобігання та протидії правопорушенням, які вчинено у сфері кібербезпеки (кіберзлочини) січень-грудень / 2025 URL: https://www.gp.gov.ua/ua/posts/pro-rezultati-diyalnosti-organiv-pravoporyadku-shodo-stanu-zapobigannya-ta-protidiyi-pravoporushennyam-yaki-vchineno-u-sferi-kiberbezpeki-kiberzlochini

2. Єдиний державний реєстр судових рішень*: офіційний сайт*. URL: https://reyestr.court.gov.ua (дата звернення: 08.05.2026)

3. Кримінальний кодекс України Кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.

СУКМАНОВСЬКА Лідія, *доцентка кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ кандидатка юридичних наук, доцентка*
НАДИЧ Денис, *здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту з підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Львівського державного університету внутрішніх справ*

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УМОВАХ ВІЙНИ[1]

Домашнє насильство є однією з актуальних соціально-правових проблем в Україні, особливо в умовах воєнного стану. За даними Національної поліції України в 2025 році зафіксовано понад 103 тисячі звернень щодо випадків домашнього насильства, що свідчить про масштабність та суспільну небезпеку цього деструктивного явища [1].

Науковці виокремлюють окрему форму домашнього насильства – домашнє насильство під час війни. На думку С. Романцової - це форма домашнього насильства, що охоплює фізичне, психологічне, сексуальне, економічне та кібернасильство, яке виникає під час війни, під впливом подій війни на свідомість та поведінку кривдників, як наслідок – руйнування структур підтримки і систем, які не доступні постраждалим від домашнього насильства [2, с. 24].

Тому, в умовах воєнного стану домашнє насильство набуває більш складного й небезпечного характеру. Це зумовлюється як психологічними наслідками війни для кривдників, так і загальним погіршенням соціально-економічної ситуації. Додатково підвищується ризик застосування зброї, що значно збільшує рівень суспільної небезпеки таких правопорушень. Водночас постраждалі часто проявляють пасивність та не завжди звертаються по допомогу, що сприяє повторним випадкам насильства. Також ускладнюється робота системи запобігання та протидії домашньому насильству, особливо на територіях, наближених до бойових дій. У сукупності ці фактори свідчать про необхідність посилення заходів реагування та захисту постраждалих осіб під час періоду воєнного стану.

Зазначені фактори суттєво впливають на рівень конфліктності в сім’ях та ускладнюють контроль за випадками домашнього насильства. У результаті це

[1] Фінансується Європейським Союзом. Проте висловлені погляди та думки належать лише автору і не обов’язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань освіти та культури. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть за них нести відповідальність.

потребує посиленої уваги з боку правоохоронних органів та інших суб'єктів системи запобігання та протидії.

Однією із важливих причин, що суттєво впливає на рівень домашнього насильства, є стрімке поширення зброї серед населення країни. Військовослужбовці, які повертаються з передової часто у вигляді сувеніру привозять різноманітні вибухові пристрої та зброю. А це, в свою чергу, призводить до особливо небезпечного та жорстокого характеру вчинення домашнього насильства та непоправних наслідків.

Часто каталізатором учинення домашнього насильства є постравматичний синдром військових. З цього приводу О. Кваша стверджує, що в умовах загострення соціально-політичних проблем і суперечностей, що є джерелом віктимізації українських громадян, активізується її криміногенна складова, що посягає на права, свободи й інтереси особи [3, с. 267].

Водночас слід враховувати, що навіть після завершення воєнних дій проблема домашнього насильства може залишатися актуальною або навіть посилитися через посттравматичні стани, які виникли у значної частини населення, зокрема у військовослужбовців та цивільних осіб. Це створює довгострокові ризики для соціальної стабільності та безпеки в суспільстві.

В умовах воєнного стану домашнє насильство набуває більш складного та небезпечного характеру через вплив психологічних, соціальних та економічних факторів. Це ускладнює його виявлення та протидію, а також підвищує рівень суспільної небезпеки таких правопорушень. У зв'язку з цим необхідним є вдосконалення механізмів реагування та посилення заходів захисту постраждалих осіб.

Таким чином, війна в Україні суттєво вплинула на зростання рівня випадків домашнього насильства, що зумовлено комплексом психологічних, соціальних та економічних факторів. Постійний стрес, бойові дії, вимушене переміщення населення, втрата стабільності та погіршення матеріального становища громадян призводять до загострення конфліктів у сім'ях і збільшення кількості випадків насильницьких дій.

Список використаних джерел:

1. К. Павліченко: У 2025 році Національна поліція отримала понад 103 тисячі повідомлень про насильство, серед яких близько 4 тисяч - від дітей. Офіційний портал МВС України. URL: https://mvs.gov.ua/news/katerina-pavlicenko-u-2025-roci-nacionalna-policiia-otrimala-ponad-103-tisiaci-povidomlen-pro-nasilstvo-sered-iakix-blizko-4-tisiac-vid-ditei

2. Кваліфікація та основи методики розслідування домашнього насильства: навчальний посібник / С. Романцова, Н. Устрицька, І. Главюк та ін.; за ред. І. Главюк, Н. Лащук, С. Романцової. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 404 с.

3. Кваша О. О. Актуальні питання запобігання злочинам: кримінолого-віктимо-логічна парадигма. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2015. № 3. С. 267-270.

СУЮСАНОВ Лут, *заступник декана факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат історичних наук, доцент*
КОЛОМИЙЧЕНКО Ірина, *курсантка 2- го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЬНО-НАГЛЯДОВОГО ПРОВАДЖЕННЯ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах збройного конфлікту російської федерації проти України та запровадження правового режиму воєнного стану суттєво трансформується система публічного управління, а саме механізми державного контролю та нагляду. Правовий режим воєнного стану передбачає можливість тимчасового обмеження прав і свобод людини, а також зміну порядку реалізації владних повноважень органами державної влади. У зв'язку з цим контрольно-наглядове провадження набуває нових особливостей, спрямованих на забезпечення обороноздатності держави, стабільності економіки та функціонування критичної інфраструктури.

Контрольно-наглядові процедури визначають процесуальний порядок дій посадових осіб органів державного контролю та нагляду, визначають процесуальні права, обов'язки та гарантії підконтрольних суб'єктів.[1]

Кулинич С. А. вважає, що контрольно-наглядова діяльність правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони – це передбачене адміністративно-процедурними нормами здійснення перевірок, періодичного спостереження і встановлення відповідності додержання підконтрольними їм суб'єктами встановлених правил у цій сфері з метою своєчасного реагування на загрози національним інтересам, попередження їхньому виникненню та оперативної ліквідації негативних наслідків.[2]

Особливістю контрольно-наглядового провадження в умовах воєнного стану є посилення ролі органів державної влади та правоохоронних органів з посилення безпеки і правопорядку. Саме у період воєнного стану відбуваються доповнення до основних повноважень органів, спрощення адміністративних процедур та підвищення електронної комунікації між суб'єктами владних повноважень та підконтрольними особами.

Наприклад, однією з найбільших проблем після початку повномасштабного вторгнення є збільшення кількості вогнепальної зброї у населення : від початку війни зросла кількість злочинів, пов'язаних з використанням, незаконним зберіганням та збутом зброї. У зв'язку з цим правоохоронні органи повинні здійснювати більш щільний облік зброї у цивільних осіб та профілактику

злочинності у сфері її обігу. На підрозділи Національної поліції України покладено повноваження щодо видачі дозволів на придбання, зберігання й використання зброї.

Другою з найбільших проблем є те, що цивільні особи почали щоденно страждати від вибухонебезпечних пристроїв, тому до повноважень Національної поліції додались також виявлення, розпізнання, знешкодження/знищення та забезпечення безпеки території, на якій можуть знаходитись такі пристрої.

Третьою, головною проблемою, є те, що люди страждають від шахрайства, крадіжок, мародерства та кіберзлочинності. Такі корисливі правопорушення часто вчиняються у сфері волонтерства, гуманітарної допомоги та зборів для військових : страждають ті люди, які віддали свої кошти або допомогу для військових, а також військові, які , навіть якщо не розраховували на цю допомогу, могли її отримати для поліпшення своїх умов перебування на передовій. У зв'язку з цим, оскільки підрозділи Національної поліції не завжди в змозі провадити контрольно-наглядове провадження, були посилені санкції до окремих видів правопорушень, зазначених у Кримінальному кодексі України (а саме у статтях 185, 186, 187, 189, 191 ККУ), оскільки воєнний стан є обтяжуючою обставиною.[3]

Отже, контрольно-наглядові процедури правоохоронних органів при реалізації державної. Держава та регіони політики у сфері національної безпеки і оборони мають свою особливість у порівнянні з іншими органами державної влади, які мають повноваження щодо здійснення контрольно-наглядових процедур. Це стосується подвійної природи контрольно-наглядової діяльності саме правоохоронних органів, яка складається з одного боку з управлінської діяльності, а з іншого - юрисдикційної, яка має правоохоронний характер. Зазначені процедури передбачають реалізацію не тільки контрольно-наглядових заходів, а й вчинення дій щодо запобігання виникненням загроз національним інтересам та цінностям України. Розгляд проблематики відносно юридичної природи адміністративних процедур за участю правоохоронних органів щодо реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони переконливо свідчить про те, що прийняття Закону України «Про адміністративну процедуру» є нагальною необхідністю.

Список використаних джерел:

1. Бортник Н., Єсімов С. Процесуальна діяльність Національної поліції під час реалізації контрольно-наглядових функцій : *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: «Юридичні науки».* № 4(28), 2020.

2. Макарчук В. В. Контрольно-наглядова діяльність правоохоронних органів при реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2022. № 4 (78). С. 132–137. URL: btsau.edu.ua.

3. Лисько Т.Д., Левченко А.С. Компетенція правоохоронних органів під час дії правового режиму воєнного стану : *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. Випуск 2, 2023.

ТЕРТИШНИК Володимир, *доктор юридичних наук, професор, професор*

Університету митної справи та фінансів

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Проблем забезпечення економічної безпеки багато в чому пов'язані як з міжнародними, так і з внутрішніми факторами: зростаючими темпами експансії та недобросовісними проявами економічної конкуренції; недостатньої юридичної визначеності інститутів фінансово-економічного контролю та ревізійної справи, розмахами корупції; недосконалістю антимонопольної та фіскальної політики; невдалими реформами кримінального, кримінально-процесуального, податкового, земельного, цивільного, та митного права. З урахуванням наукових пропозицій дослідників [4-8] та додаткового аналізу існуючих проблем потрібні доктринально виважені рішення щодо реформування законодавства та практики його застосування.

***Е**кономічна* безпека – система фінансово-економічних, виробничих, продовольчих, правових, організаційних, політичних та правоохоронних заходів та банківської справи, забезпечення захисту економічної системи від існуючих та можливих майбутніх загроз, негативного впливу внутрішнього та зовнішнього середовища; стан економіки, при якому забезпечується достатній економічний та оборонний ресурс, гарантований захист національних інтересів, мінімально необхідний обсяг виробництва продуктів та товарів для її самостійного виживання, сталого економічного благополуччя та розвитку; забезпечення захисту економічних інтересів країни на національному й міжнародному рівнях, належної протидії економічній і корупційній злочинності.

В умовах сучасних викликів Україна змушена систематично використовуючи інститути фінансових позиків від інших країн, рік за роком збільшує ризик боргової ями та фінансової кабали. За даними Міністерства фінансів України, у 2025 році зовнішня заборгованість України досягла рівня близько 90% ВВП держави., а загальний державний та гарантований державою сукупний зовнішній борг України станом на 28.02.2026 становить $ 165,2 млрд. [3] Реструктуризація такого боргу не забезпечує можливостей фінансового розвитку після закінчення війни, з огляду на прийняті законодавчою владою законів щодо технології погашення такого боргу.

Зазначимо, що при підписанні Будапештського меморандуму, Україна, заручаючись обіцянками гарантій безпеки та територіальної цілісності, позбавилась 176 міжконтинентальних балістичних ракет та ядерних зарядів до них. Це матеріальна цінність в 176 мільярдів доларів. Між тим, підписанти Будапештського меморандуму не забезпечили навіть надання безпроцентних позик Україні, що наближує державу до боргової ями та дефолту.

Один із можливих варіантів виходу України із існуючого «геополітичного капкану» може бути таким. В разі незабезпечення територіальної цілісності нашої держави після закінчення війни, народ може перейти до заснування нової держави, прийняти нову Конституцію держави такої на загальнонародному референдумі. Відтак тим самим «залишивши існуючі борги колишньої держави Україна

підписантам Будапештського меморандуму, які не забезпечили гарантовану територіальну цілісність України. Це було б справедливим. Але реалізація такої ідеї потребує волі народу та мужності самої влади, має отримати більш детальне доктринальне та процедурне опрацювання.

Важливо забезпечити інституційну незалежність Рахункової палати, НАБУ і Бюро економічної безпеки та усіх слідчих і детективних органів. На нашу думку ,Бюро економічної безпеки має бути виведено із підпорядкування Кабінету Міністрів України, а його керівник має призначатись на свою посаду Верховною Радою України за поданням вищого органу державного фінансового контролю - Рахункової палати України.

Детективи, співробітники оперативних підрозділів, аналітики, експерти, ревізори та слідчі мають щонайменше отримати підвищений ступінь захисту – рішення про відкриття кримінального провадження відносно даних осіб, а також щодо повідомлення їм про підозру має приймати виключно прокурор області чи прокурор вищого рівня, а притягнення їх до кримінальної відповідальності дозволялось би за згодою Рахункової палати України. Самі співробітники Рахункової палати мають отримати підвищений ступінь захисту, аналогічно тому, як це запроваджено на даний час щодо суддів.

В діяльності Бюро економічної безпеки важливу роль відіграє економічний аналіз, який виконує *функцію* виявлення потенційних ризиків економічної безпеки, діагностика і моніторинг нестандартних ризикових операцій в бюджетній, податковій, митній, грошово-кредитній або інвестиційній сфері.

Заходи виявлення, аналізу та оцінювання ризиків у сфері економіки та запобігання загрозам економічній безпеці держави мають здійснюватися з урахуванням інформаційних та доказових і юридичних можливостей, які мають отримати більш чітке системне юридичне визначення, що краще здійснити в розробленому та прийнятому інтегративному законодавчому акті – «Кодексі фінансового моніторингу». Логічним буде також прийняти єдиного для усіх форм судових проваджень доктринально нового законодавчого акту – «Кодексу доказового права».

Виходячи з того, що законодавець досі не забезпечив чіткої юридичної визначеності процедури діяльності суб’єктів, які здійснюють виявлення латентних злочинів, на інтегративній основі таких заходів, які сьогодні передбачені ст. 272 КПК України «Виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації», ст. 275 КПК України «Використання конфіденційного співробітництва» та законодавства про ОРД, розробити окремий інститут оперативного детективного розслідування, а також досконалої юридичної форми дослідчого провадження.

В сучасних проявах економічної злочинності набирає обертів новітня процедура відмивання нажитих злочинним шляхом фінансових активів шляхом збереження їх у криптовалюті – віртуальній валюта, яка не може відноситись до концепту «майно», яка не має матеріальних ознак грошових знаків і майнового забезпечення, але отримала обіг в інтернет-мережі серед громадян багатьох країн, завдяки тому, що підтримується провайдерами та кінцевими набувачами прибутку.

Розвиток застосування криптовалюти несе певні загрози в аспектах застосування даних віртуальних грошей для легалізації (відмивання) злочинно здобутих доходів, удосконалення існуючих способів відмивання «брудних» коштів та розбудови шахрайських пірамід.

Проблема стає ще більш релевантною з огляду на законодавчі реформи. Українські законотворці спромоглися прийняти окремий закон, яким узаконили віртуальність, як матеріальну цінність, сприяючи розвитку такої сумнівної технології. Та, Законом України від 17.02.2022 № 2074-IX «Про віртуальні активи» [1] закріплені такі положення: «Віртуальні активи є нематеріальними благами» (ст. 4), «Дозвіл на надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, видається Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку» , а «Надання дозволу на надання послуг, пов'язаних з оборотом віртуальних активів, здійснюється на платній основі» (ст.19). Схоже, що весь сенс цього закону полягає в отримання прибутку Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку за надання дозволу на здійснення криптовалютних операцій, а ризик втрат покладається на самих ризикованих господарчих суб'єктів. Можна прогнозувати обвал криптовалютних пірамід уже в найближчий час. Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX «Про віртуальні активи» підлягає скасуванню.

Доречно в ст. 209 КК України передбачити відповідальність саме за незаконну легалізація (відмивання) *цінностей та активів* (а не лише майна), нажитих злочинним шляхом.

Першочерговими завданнями реалізації стратегічного курсу на забезпечення економічної безпеки держави є невідкладне виконання таких стратегічних засад, як демонополізація, деофшоризація, одержавлення об'єктів енергетичної безпеки, розмежування бізнесу і влади та усунення корупційних ризиків.

Список використаних джерел:

1. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. *Відомості Верховної Ради України.* 2023, № 15, ст. 51. Із змінами, внесеними згідно із Законами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2074-20#Text

2. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. Затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. № 179. Із змінами та доповненнями. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-п#Text

3. Зовнішній державний борг України. Мінфін. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/debtgov/foreign/

4. Гончарук В. Л. Правове регулювання детінізації економіки в контексті забезпечення фінансово-економічної безпеки: монографія. Київ: Алерта, 2025. 344 с. ISBN 978-617-566-940-2

5. Закон України «Про Бюро економічної безпеки України». Науково-практичний коментар. Вид. 2-ге, доп. і перероб. / В. Тертишник, В. Ченцов, І. Тертишник, О. Тертишник, Г. Руденко. Київ: Алерта, 2025. 352 с. ISBN 978-617-566-926-6

6. Марценюк Л. В., Файфер С. М. Розробка інтегрованої моделі економічної безпеки України в умовах цифровізації. *Ефективна економіка*. 2025. № 8. DOI: http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.8.35

7. Семенишин М. О., Бесчастний В. М., Вітвіцький С. С., Бичін С. О., Назимко Є. С. Детективна діяльність в механізмі запобігання злочинності: монографія. Київ : ВД «Дакор», 2020. 160 с.

8. Orobets K., Shkolnikov V., Batrachenko T., Baranovska T., Sereda V. Legislative Categorization of Crimes Committed with the Help of Cryptocurrencies. *Management (Montevideo)*. 2025. No. 3. P. 253. Available at: https://managment.ageditor.uy/index.php/managment/article/view/253/470 DOI: 10.62486/agma2025253 ISSN: 3046-4048

ТИМОШЕНКО Богдан, *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

Науковий керівник: **УМРИХІНА Ірина**, *завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ОБ'ЄКТІВ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

У сучасних умовах повномасштабної збройної агресії проти України особливого значення набуває питання забезпечення належного рівня захисту об'єктів критичної інфраструктури. Саме такі об'єкти забезпечують функціонування держави, суспільства, економіки, обороноздатності, систем життєзабезпечення населення та безперервність публічного управління. Пошкодження або руйнування енергетичних об'єктів, транспортних вузлів, об'єктів водопостачання, зв'язку, охорони здоров'я чи банківської сфери може спричинити масштабні негативні наслідки не лише для окремої територіальної громади, а й для національної безпеки держави загалом.

У зв'язку з цим діяльність Національної поліції України у сфері охорони та захисту об'єктів критичної інфраструктури має розглядатися не лише як складова забезпечення публічної безпеки і порядку, а й як важливий елемент формування безпекового середовища в державі. Особливо актуальним це питання є в умовах воєнного стану, коли загрози для таких об'єктів мають комплексний характер і можуть проявлятися у формі диверсій, несанкціонованого проникнення, порушення режиму доступу, використання безпілотних літальних апаратів, фото-

та відеофіксації стратегічних об’єктів, а також вчинення інших дій, що створюють ризики для обороноздатності та безпеки держави.

Закон України «Про критичну інфраструктуру» визначає об’єкти критичної інфраструктури як об’єкти, що мають важливе значення для економіки, національної безпеки, оборони, життєдіяльності населення та суспільства [2]. Водночас Закон України «Про Національну поліцію» [1].не містить окремої спеціальної норми, яка б комплексно регламентувала діяльність поліції саме у сфері захисту об’єктів критичної інфраструктури. Проте відповідні повноваження поліції випливають із її загальних завдань щодо забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, протидії правопорушенням, охорони об’єктів права власності та здійснення превентивної діяльності.

У практичному вимірі участь Національної поліції України у захисті об’єктів критичної інфраструктури реалізується через діяльність різних підрозділів. Зокрема, важливе місце належить поліції охорони, яка забезпечує фізичну та технічну охорону об’єктів, контроль доступу, перевірку перепусток, ідентифікацію осіб, реагування на спрацювання сигналізації та інші заходи, передбачені паспортами безпеки відповідних об’єктів. Такі паспорти мають важливе значення, оскільки визначають особливості режиму охорони, можливі загрози та комплекс заходів, спрямованих на їх попередження.

Окрему роль відіграють підрозділи патрульної поліції, які забезпечують моніторинг прилеглих територій, реагують на повідомлення про підозрілих осіб або транспортні засоби поблизу стратегічних об’єктів, здійснюють перевірку документів у визначених законом випадках, беруть участь у забезпеченні дотримання комендантської години та інших режимних обмежень. У разі ускладнення оперативної обстановки до реагування можуть залучатися підрозділи особливого призначення, вибухотехнічні служби, слідчо-оперативні групи та інші уповноважені суб’єкти.

Особливої уваги в умовах воєнного стану потребує проблема використання безпілотних літальних апаратів поблизу або над об’єктами критичної інфраструктури. У мирний час такі дії могли розглядатися переважно як порушення правил використання повітряного простору. Однак в умовах війни несанкціонований запуск БПЛА поблизу енергетичних об’єктів, мостів, транспортних вузлів, військових або інших стратегічно важливих об’єктів може створювати реальну загрозу національній безпеці. У таких випадках дії особи можуть виходити за межі адміністративного правопорушення та набувати ознак кримінального правопорушення, зокрема у разі збирання інформації для передачі ворогу або сприяння диверсійній діяльності.

Проблемним залишається питання адміністративно-правової кваліфікації порушень режиму безпеки об’єктів критичної інфраструктури. На практиці поліцейські нерідко змушені застосовувати загальні норми Кодексу України про адміністративні правопорушення, зокрема щодо дрібного хуліганства, злісної непокори законному розпорядженню поліцейського або порушення правил використання повітряного простору [3]. Водночас такі склади правопорушень не завжди повною мірою охоплюють специфіку суспільної небезпечності дій, пов’язаних із перебуванням, наближенням, фото- чи відеофіксацією об’єктів

критичної інфраструктури.

Саме тому актуальним є питання вдосконалення адміністративно-деліктного законодавства. Доцільним видається доповнення КУпАП окремою нормою, яка б передбачала відповідальність за порушення встановленого режиму безпеки об'єктів критичної інфраструктури, особливо об'єктів I та II категорій критичності, в умовах воєнного стану. Така норма могла б охоплювати несанкціоноване перебування у забороненій зоні, наближення до об'єкта всупереч установленим обмеженням, здійснення фото- та відеозйомки, запуск БПЛА без відповідного дозволу, а також інші дії, що створюють ризики для безпеки об'єкта.

Важливим є й зарубіжний досвід. У США значну увагу приділено державно-приватному партнерству у сфері захисту критичної інфраструктури, де правоохоронні органи взаємодіють з операторами об'єктів, органами місцевого самоврядування та спеціалізованими безпековими структурами. У країнах Європейського Союзу акцент зроблено на оцінці ризиків, стійкості критичних суб'єктів і регулярному аудиті вразливостей. Цікавим для України є також досвід Ізраїлю, де навколо стратегічних об'єктів формуються спеціальні зони безпеки, у межах яких правоохоронці мають розширені можливості для превентивного реагування [6].

Для України перспективним напрямом є поєднання адміністративно-правових інструментів із сучасними технологічними рішеннями. Йдеться про використання інтелектуальної відеоаналітики, систем автоматичного виявлення підозрілої поведінки, контролю периметра, фіксації залишених предметів, виявлення БПЛА та оперативного обміну інформацією між поліцією, військовими адміністраціями, Службою безпеки України, операторами критичної інфраструктури та органами місцевого самоврядування [7].

Таким чином, діяльність Національної поліції України у сфері захисту об'єктів критичної інфраструктури є важливим напрямом формування безпекового середовища. Вона поєднує превентивну, охоронну, адміністративно-юрисдикційну та координаційну функції. В умовах воєнного стану така діяльність має бути не лише реактивною, а передусім превентивною, спрямованою на раннє виявлення загроз, попередження правопорушень і забезпечення стійкості стратегічно важливих об'єктів.

Отже, удосконалення адміністративно-правового механізму захисту об'єктів критичної інфраструктури потребує: по-перше, законодавчого закріплення спеціальної адміністративної відповідальності за порушення режиму безпеки таких об'єктів; по-друге, розширення практики застосування цифрових технологій у поліцейській діяльності; по-третє, посилення взаємодії між поліцією, операторами критичної інфраструктури, військовими адміністраціями та іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони; по-четверте, урахування позитивного зарубіжного досвіду щодо створення спеціальних зон безпеки та ризик-орієнтованого підходу до охорони стратегічних об'єктів.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

2. Про критичну інфраструктуру : Закон України від 16 листопада 2021 року № 1882-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 5. Ст. 13.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон Української РСР від 07 грудня 1984 року № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 4. 1984. № 51. Ст. 1122.

4. Повітряний кодекс України : Закон України від 19 травня 2011 року № 3393-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 48–49. Ст. 536.

5. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 травня 2015 року № 389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст. 250.7.

6. Directive (EU) 2022/2557 of the European Parliament and of the Council of 14 December 2022 on the resilience of critical entities.

7. Cybersecurity and Infrastructure Security Agency. Critical Infrastructure Security and Resilience.

ТИШЛЕК Микола, *директор навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, полковник поліції*

ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ПРОТИДІЇ ДИСТАНЦІЙНОМУ ВЕРБУВАННЮ ДІТЕЙ ДЛЯ ПІДРИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Повномасштабне збройне вторгнення Російської Федерації проти України, що триває з лютого 2022 року, породило якісно нові виклики у сфері публічної безпеки, серед яких особливе місце займає дистанційне вербування неповнолітніх для здійснення підривної, диверсійної та іншої протиправної діяльності на території нашої держави. Цей феномен поєднує в собі ознаки інформаційно-психологічного впливу, організованої злочинної діяльності та загроз національній безпеці, а тому потребує комплексного науково-практичного осмислення та відповідної превентивної реакції з боку правоохоронних органів.

Відповідно до інформації, оприлюдненої Національною поліцією України [1] та Службою безпеки України [2], з початку повномасштабного вторгнення зафіксовано сотні випадків залучення дітей до вчинення протиправних діянь на замовлення спецслужб російської федерації. Йдеться, зокрема, про підпал транспортних засобів військових, розповсюдження листівок із погрозами та антиукраїнськими закликами, фіксацію та передачу координат місць дислокації Збройних Сил України тощо. Вербування здійснюється переважно через месенджери (Telegram, Viber, Signal), соціальні мережі (TikTok, Instagram) та анонімні Telegram-канали, що суттєво ускладнює виявлення та документування відповідної діяльності.

Характерними ознаками дистанційного вербування дітей є: анонімність замовника та вербувальника; використання геймінгової лексики та ігрових механік (завдання, бали, нагороди); матеріальна винагорода у вигляді криптовалюти або переказів на картку; поетапне залучення (від нейтральних завдань до протиправних); цілеспрямований пошук соціально вразливих категорій дітей, серед яких діти із неповних сімей, з матеріальними труднощами, з низькою критичністю мислення. Зазначені чинники ускладнюють своєчасне виявлення загрози та потребують від органів поліції розроблення спеціальних превентивних механізмів.

Превентивна діяльність Національної поліції України у сфері протидії залученню дітей до протиправної діяльності здійснюється на підставі комплексу нормативно-правових актів. Базовим є Закон України «Про Національну поліцію» від 02 липня 2015 року, ст. 23 якого відносить до повноважень поліції здійснення превентивної та профілактичної діяльності, спрямованої на запобігання вчиненню правопорушень [3]. Спеціальними нормами у сфері захисту дітей від залучення до протиправної діяльності є положення Кримінального кодексу України: ст. 258-3 КК (створення терористичної організації), ст. 258-5 КК (фінансування тероризму), ст. 436-2 КК (виправдання, визнання правомірною збройної агресії), а також ст. 304 КК України (втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність) [4]. Безпосередньо повноваження щодо здійснення превентивної діяльності підрозділи ювенальної превенції Національної поліції визначено у положеннях Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044 [5].

Аналіз практики діяльності органів поліції, зокрема підрозділів ювенальної превенції, та наукових джерел дозволяє виокремити такі ключові напрями превентивної роботи щодо протидії дистанційному вербуванню дітей для підривної діяльності в умовах воєнного стану.

По-перше, інформаційно-просвітницька робота з дітьми та батьками. Інспектори ювенальної превенції, служби освітньої безпеки, поліцейські офіцери громад, дільничні офіцери поліції мають проводити систематичні заняття в закладах загальної середньої освіти, спрямовані на формування у дітей критичного мислення та навичок медіаграмотності, здатності розпізнавати маніпулятивний вплив, розуміння юридичних наслідків вчинення протиправних дій на замовлення незнайомих осіб з мережі Інтернет. Водночас батьки мають отримувати практичні рекомендації щодо моніторингу онлайн-активності дітей та алгоритму дій у разі виявлення ознак вербування.

По-друге, виявлення дітей групи ризику та індивідуальна профілактична робота з ними. Ефективна превенція передбачає раннє виявлення дітей, які є потенційно вразливими до вербувальних впливів: дітей із неповних та соціально незахищених сімей, тих, хто перебуває на обліку в підрозділах ювенальної превенції, осіб, які зазнали внутрішнього переміщення внаслідок бойових дій. Із такими дітьми має здійснюватися індивідуальна профілактична робота у взаємодії зі шкільними психологами, соціальними службами та службами у справах дітей.

По-третє, моніторинг інформаційного простору. Підрозділи кіберполіції та спеціально визначені працівники поліції мають здійснювати системний моніторинг

Telegram-каналів, груп у соціальних мережах та інших майданчиків, де може здійснюватися вербування неповнолітніх. Виявлені факти вербувальної активності підлягають фіксації та передачі до компетентних органів для вирішення питання про початок кримінального провадження.

По-четверте, міжвідомча взаємодія. Ефективна протидія дистанційному вербуванню неможлива без налагодженої співпраці поліції зі Службою безпеки України, органами прокуратури, службами у справах дітей, закладами освіти, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями.

Попри наявність правової та організаційної основи, превентивна діяльність поліції у сфері протидії дистанційному вербуванню дітей наразі стикається з низкою системних проблем.

Першою з них є відсутність спеціалізованого алгоритму дій для поліцейських при виявленні ознак дистанційного вербування дитини. Нині поліцейські діють за загальними процедурами реагування, які не враховують специфіки онлайн-вербування, зокрема необхідності негайного збереження цифрових доказів, алгоритму взаємодії зі Службою безпеки України при виявленні ознак державної зради або диверсійної діяльності. Для усунення цієї прогалини пропонується розробити та затвердити окрему інструкцію або методичні рекомендації щодо дій поліцейських у подібних ситуаціях.

Другою проблемою є недостатній рівень цифрової компетентності окремих категорій поліцейських, для яких питання роботи месенджерів, анонімних каналів та криптовалютних розрахунків є малозрозумілими. Вирішення цієї проблеми потребує систематичного підвищення кваліфікації відповідних категорій поліцейських з акцентом на цифрову грамотність і навички OSINT-розслідувань у частині, що не становить оперативної таємниці.

Третьою проблемою є законодавча прогалина: чинне законодавство про адміністративні правопорушення не містить спеціального складу, що міг би застосовуватися на ранніх стадіях виявлення вербувальної активності – до того моменту, як дії особи набудуть ознак кримінального правопорушення. Запровадження відповідного адміністративно-деліктного складу або вдосконалення існуючих норм сприяло б ефективнішій реакції на початкові прояви вербувальної діяльності.

Підсумовуючи зазначимо, що дистанційне вербування дітей для підривної діяльності є однією з нових і найнебезпечніших загроз, що породжені умовами воєнного стану в Україні. Ефективна превентивна діяльність поліції у цій сфері потребує: спеціалізованого нормативного забезпечення з урахуванням специфіки онлайн-вербування в умовах збройного конфлікту; підвищення рівня цифрової компетентності поліцейських; системної міжвідомчої взаємодії; широкої просвітницької роботи серед дітей, батьків і педагогів. Водночас превентивний потенціал поліції не може реалізуватися без відповідного законодавчого підґрунтя та належного матеріально-технічного і кадрового забезпечення.

Наукова розробка означеної проблематики є актуальним завданням вітчизняної адміністративно-правової науки, яке потребує подальших досліджень з урахуванням динаміки загроз, що постійно змінюються в умовах тривалого збройного конфлікту.

Список використаних джерел:

1. У 2025 році поліція зафіксувала 62 факти диверсій за участю дітей / ДМ Media Sapiens. URL: https://ms.detector.media/withoutsection/post/38165/2025-07-05-u-2025-rotsi-politsiya-zafiksuvala-62-fakty-dyversiy-za-uchastyu-ditey/
2. Правоохоронці Житомирщини розповіли, як РФ вербує підлітків, які є загрози в соцмережах і як від цього захистити дітей / Суспільне Житомир. URL: https://suspilne.media/zhytomyr/1231694-pravoohoronci-zitomirsini-rozpovili-ak-specsluzbi-rf-verbuut-ukrainskih-pidlitkiv-i-ak-vid-cogo-zahistiti-ditej/
3. Про Національну поліцію: Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379 (із змінами та доповненнями).
4. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05 квітня 2001 року № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131 (із змінами та доповненнями).
5. Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України: наказ МВС України від 19 грудня 2017 року № 1044. Офіційний вісник України. 2018. № 45. С. 1589 (із змінами та доповненнями).

ТІХОНОВ Анатолій, *експерт Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, лауреат Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт зі спеціальності «Право», здобувач спеціальності D8 «Право» Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*
***Науковий керівник*: ПРЕДМЕСТНІКОВ Олег**, *доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, адвокат, завідувач кафедри права Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького*

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СИСТЕМ ВІДЕОМОНІТОРИНГУ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

В умовах повномасштабної збройної агресії проти України відеомоніторинг перетворився із інструменту правоохоронної діяльності на стратегічну складову архітектури національної безпеки. Поліція застосовує камери спостереження, безпілотні апарати та системи розпізнавання облич для документування воєнних злочинів, контролю дотримання комендантської години та координації оперативних підрозділів. Водночас стрімке технологічне переозброєння

правоохоронних органів виявило дисонанс: технічний потенціал систем спостереження випереджає якість їх нормативно-правового регулювання. Ця диспропорція породжує «правовий вакуум», у якому право людини на приватність, гарантоване статтею 32 Конституції України [1], може бути обмежене непропорційно та без належного процесуального контролю.

Правовим підґрунтям застосування засобів відеофіксації є стаття 40 Закону України «Про Національну поліцію» [2], яка уповноважує поліцію використовувати технічні прилади й засоби з функціями фото-, кінозйомки та відеозапису. Проте галузеве законодавство залишається фрагментарним: чинний Закон «Про захист персональних даних» не містить жодних специфічних запобіжників щодо масового біометричного спостереження та автоматизованих систем розпізнавання облич. Ілюстрацією нормотворчих суперечностей стала доля законопроєкту № 11031 «Про єдину систему відеомоніторингу стану публічної безпеки» (2024), що передбачав централізовану платформу збору даних із тисяч камер: він був знятий з розгляду саме через відсутність достатніх гарантій приватності. Цей кейс переконливо засвідчує, що архітектура безпеки й архітектура прав людини не можуть проєктуватися відокремлено одна від одної.

Ключовим орієнтиром легітимності відеоспостереження є практика Європейського суду з прав людини. У справі S. and Marper v. the United Kingdom [3] Суд визнав, що безстрокове зберігання біометричних даних невинних осіб порушує статтю 8 Конвенції, – з чого випливає вимога встановлення чітких термінів зберігання записів та автоматичного видалення. У справі López Ribalda and Others v. Spain [4] Велика палата наголосила: приховане відеоспостереження може бути виправданим за наявності вагомих підозр і відсутності менш інтрузивних альтернативних засобів. Проєктуючи ці позиції на українські реалії, можна сформулювати мінімальний стандарт легітимності відеомоніторингу: чітке правове підґрунтя, пропорційність заходу переслідуваній меті, незалежний судовий контроль та прозора публічна підзвітність.

Уваги заслуговують процесуальні проблеми, що виникли внаслідок законодавчих змін воєнного часу. Дослідники фіксують, що відмова від обов'язку зберігати оригінальні носії інформації та технічні засоби позбавила сторону захисту можливості ефективно перевіряти автентичність відеодоказів, що порушує засаду змагальності [5, с. 573–575]. Крім того, прив'язка більшості негласних слідчих дій до тяжких та особливо тяжких злочинів штучно звужує доказову базу там, де суспільний інтерес вимагає іншого підходу – зокрема, у справах про корупцію, яка формально не є тяжким злочином [5, с. 576]. Перехід від формального критерію тяжкості до гнучкого принципу пропорційності, що враховує ступінь втручання в приватність і неможливість досягти мети іншими засобами, є необхідним кроком реформування процесуального законодавства.

Підсумовуючи, можна виокремити ключові напрями подальшого нормотворення у сфері відеомоніторингу. По-перше, Україні необхідний спеціальний закон, який чітко розмежує загальний моніторинг та персональну біометричну ідентифікацію, встановить граничні строки зберігання даних і запровадить незалежний аудит алгоритмів. По-друге, систематичне відстеження пересування особи за допомогою розгалуженої мережі камер має бути прирівняне

до негласних слідчих дій і здійснюватися виключно на підставі судового рішення. По-третє, суспільству слід гарантувати мінімальний рівень прозорості через публікацію знеособлених зведених даних про масштаби й результативність державного відеоспостереження – за прикладом щорічної звітності, яка практикується в Естонії. Відеомоніторинг в умовах війни є питанням виживання; проте держава, яка прагне бути правовою, зобов'язана пам'ятати: безпека неможлива без довіри, а довіра – без поваги до приватності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр
2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19
3. S. and Marper v. the United Kingdom [GC], nos. 30562/04 and 30566/04, ECHR 2008. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-90051
4. López Ribalda and Others v. Spain [GC], nos. 1874/13 and 8567/13, ECHR 2019. URL: https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-197098
5. Babikov O., Bozhyk V., Bugera O. I., Kyrenko S. H., Viunyk M. Balancing Interests: Criminal Proceedings & Private Life Interference Under Martial Law in Ukraine. German Law Journal. 2024. Vol. 25. P. 553–577. DOI: https://doi.org/10.1017/glj.2024.12

ТОКАР Петро, *начальник Головного управління Національної поліції в Харківській області, старший викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС (за сумісництвом), кандидат юридичних наук, генерал поліції третього рангу*

КРІЦАК Іван, *помічник начальника Головного управління Національної поліції в Харківській області, професор кафедри права та суспільних наук Вінницького фінансово-економічного університету (за сумісництвом), кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції*

ГЛАДКОВА Євгенія, *провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії соціального-психологічного забезпечення, супроводу та реабілітації МВС навчально-наукового інституту № 3 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, старший дослідник*

ДУХОВНО-СМИСЛОВІ ЗАСАДИ ПОДОЛАННЯ ПСИХОТРАВМ ВІЙНИ: КРИМІНОТЕОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

КРИК ДУШІ. ХАРКІВ, 22 ЖОВТНЯ 2025 РОКУ.

Не існує слів, які могли б передати біль після влучання ворожих російських «шахедів» у дитячий садочок у місті Харкові. Цей злочин проти невинних дітей – проти самого життя. Крики маленьких дітей, маленьких янголів, що потрапили під обстріл, мають почути в усьому світі. Це – не просто звуки страху, це – свідчення жорстокості, яку чинить росія проти українського народу. Ми рішуче засуджуємо російську агресію. Закликаємо кожного – тримати свій фронт, працювати, боротися, допомагати, аби захистити нашу державу, нашу ідентичність, наше майбутнє. Молімося за дітей, за їхніх батьків, за всіх харків'ян, які сьогодні пережили черговий акт терору. Просимо міжнародну спільноту – не мовчати. Зверніть максимальну увагу на трагедію, яка сталася у Харкові. Це – черговий доказ того, що зло не має меж, якщо його не зупинити. Разом – до перемоги (Петро Токар).

Останніх понад 5 років ми активно розвиваємо такий напрям як кримінотеологію, щоб зменшити присутність зла на планеті Земля, а насамперед – у соціумах/колективах, де живемо, працюємо, несемо свою місію і призначення. Достукатись до умів людства, насамперед до серця і душі того, чи іншого науковця, – наукової еліти України та світу, а також практиків та всякого читача, якому потрапить наша наукова праця є важливою місією та завданням. У нинішній час російсько-української війни людині важливо не «оскотинитися»/осквернитися, а творити справи Добра і милосердя. Віра без діл є мертвою. Говорячи про віру, як про молитву/спілкування з Богом, слід поставити собі питання, – варто молитись чи не варто? Якщо я не молюсь значить нічого й не буде відбуватись в моєму житті надприродного, того що ми називаємо чудом Божим/промислом Божим, що видно неозброєним оком, що без сили Божої досягнути не можливо, якщо людина вірує у Бога. А якщо пересилив свою матінку лінь і підіймаюсь досвіт сонця, щоб помолитись, тоді все ж таки є надія на Бога, що моя молитва рано чи пізно буде почутою. Тобто якщо нічого не робиш у спрямованості молитви та добрих справ, не докладаєш жодних зусиль, то нічого й не буде, а якщо пересилив себе і молишся, тоді рано чи пізно досягнеш необхідних рівнів духовності й результатів/плодів своїх зусиль і намагань. У IV столітті Євагрій Понтійський стверджував, що «богослов – це той, хто молиться Богові». Саме молитва є нашим спілкуванням з Богом. І ось інколи потрібно/слід включити ораторську майстерність та підібрати ритми, міміку, паузи, дикт, інтонацію, проявити, насамперед, смирення, щоб твоя молитва була почутою перед Богом. Це приходить в результаті десятиліть невтомних трудів, подвигів спотикань, падінь і підняття із попелу, щоб знову жити, творити. Не мало важливо тримати духовну оборону за наших добродійників і недоброчинців, а також усіх людей, які зустрілися на нашому земному шляху. У космополітичному плані, – усіх людей світу, які проживали чи проживають на Землі. Чому це важливо? Щоб ворожа сила не мала доступу до нас, щоб вороги наші не посміялися над нами. Говорячи про діла/добрі справи, слід відзначити, що краще віддавати, аніж приймати. Іоанн Златоуст говорить, що твоє лише те, що ти

віддав ближньому твоєму. Очевидно, що покійник у гробі нічого з собою не забере, крім добрих справ. У гробі кишень не має, як відомо. Ми ще до кінця не розуміємо смислу фрази «краще віддавати, аніж приймати». Особливо йдеться про голодних і потребуючих. Як багато їх сьогодні, особливо у прифронтовому Харкові. Саме так, - безхатьків, тих хто втратив житло в результаті російської агресії. За таких умов важливо відшукувати інструменти/ключі виходу з психологічної кризи суспільства (І. В. Кріцак).

Ми вже якось писали, що головне зараз, у рамках проєкту «екологія душі» годувати голодних. Ми можемо кожного дня приготувати кашу з українським салом для наших бездомних роздаючи їх у спеціальних посудинах або харчових кульках. Бачимо, як в умовах нинішньої російсько-української війни у м. Харкові суттєво збільшилась кількість людей, які ходять по смітниках шукаючи, що б поїсти. Серце щемить від такої ситуації. Як би ми лише знали скільки серед бездомних високоосвічених людей, інтелігенції, які підсіли на чарку чи інші згубні впливи. Або доля розпорядилася так, що вони стали бродягами. Від «тюрми й суми» не зарікайся, – говорить народна мудрість. Якби ми перейнялися їхньою бідою і горем, то неодмінно допомагали б перше, аніж судити/засуджувати їх. Матір однаково любить своїх дітей навіть якщо серед них є алкоголіки чи наркомани, чого й нам усім слід навчитися. Цим самим можна стяжати велику милість у Бога для себе, своєї сім'ї й роду, а головне померлих, тих, кого не має вже серед нас живих, але за яких болить душа, за яких переживаємо і щоденно молимось. Це багато значить. Голодних нагодуй, хворих і немічних провідай людино, і зароби собі ласку у Бога та ближніх!!! Про це говориться у Євангелії [1, с. 30].

Психологія й теологія в Україні повинні йти разом. «Журнал психології та теології» (JPT) – це рецензований академічний журнал, що видається Школою психології Роузмід Університету Біола (США) та безперервно виходить з 1973 року. JPT – це щоквартальний журнал, що публікує оригінальні дослідження з інтеграції психології та християнського богослов'я. Розглядаються емпіричні дослідження й теоретичні роботи, що досліджують взаємозв'язок між психологічними (наприклад, клінічними, експериментальними, промисловими/організаційними, соціальними, теоретичними) та богословськими темами дослідження. Заохочуються наукові дослідження, що досліджують застосування цих взаємозв'язків у різних контекстах (наприклад, консультування з питань психічного здоров'я, освіта та навчання, організаційне лідерство, церкви та інші контексти християнського служіння) та/або з міжкультурної позиції [2]. «Психічне здоров'я, релігія та культура» – це міждисциплінарний рецензований академічний журнал, що видається Routledge. Він публікує оригінальні статті, що стосуються психічного здоров'я у зв'язку з релігією та духовністю. Журнал був заснований у 1998 році, індексується Scopus [3]. Убачаємо за доцільне імплементувати позитивний іноземний досвід в українську практику, коли психологія й теологія працюватимуть пліч-о-пліч над розв'язанням нагальних проблем і разом даватимуть відсіч сучасним викликам [4, с. 148]. Останні понад 5 років ми розробляємо такі наукові напрями як кримінотеологія, кримінопсихологія, кримінологія спорту з метою витіснення/викорінення негативних станів соціуму.

Нами побудований Університетський Храм при Харківському національному університеті внутрішніх справ, де свого часу проведена велика робота у спрямованості духовно-патріотичного виховання молоді перемінного та основного персоналу. Слід відзначити, що після останнього руйнування будинкової споруди, де знаходиться Університетський Храм відбулося справжнє Чудо Боже за словами експертів-криміналістів ГУНП в Харківській області (Б. А. Бурбело, Т. І. Савчук), а також численної кількості особового складу Університету, адже будівля поряд була зруйнована вщент, а у Храмі навіть лампади не зворушилися, що суперечить усім законам фізики, де «сила дії дорівнює силі протидії». У м. Вінниці, куди переїхав ХНУВС облаштовано 3 кімнати з іконами, при ГУНП в Харківській області вже давно побудована каплиця-Храм. У зв'язку зі зміною місця дислокації особового складу облаштована 1 кімната з іконами, куди всі бажаючі можуть прийти поставити свічі та помолитися. Ми активно розвиваємо такі напрями як біблеїстика, бібліотерапія, іконотерпія тощо. В умовах нинішньої російсько-української війни та постійних обстрілів прифронтового Харкова окремо облаштовані кімнати з іконами, де досвіт сонця підносяться молитви за кожного поліцейського є особливо важливим кроком у триманні духовної оборони для особового складу, яка так необхідна сьогодні. Нещодавно відбулась добротна розмова з генералом, академіком С. М. Гусаровим, який був справжнім будівничим ХНУВС та висловив свої слова підтримки у розвитку подібних напрямів професійної та людської діяльності, смислу життя.

Нам надзвичайно приємно, що професорка ХНУВС Н. Е. Мілорадова підтримала ідею іконотерпії у психологічній науці. Виступи вченої на різного роду наукових заходах з цієї проблематики приваблюють та відривають нове/справжнє у психологічній науці, що особливо важливе зараз в умовах російсько-української війни. У її науковій статті йдеться про те, як внаслідок війни люди переживають глибоку психологічну трансформацію та відновлюють свої особистісні ресурси за допомогою спеціальних технік (зокрема «Житійної ікони») для повернення відчуття контролю, цінностей і здатності до повноцінного життя після травматичних подій [5]. Водночас засуджуємо пропагування психологами різного роду тарологічних карт, що необхідно взяти на озброєння з позицій теології, порадитись з досвідченими духовниками як тут слід поступати.

Бачимо, що в умовах сучасних воєнних викликів формування духовно-смислових засад подолання психотравм постає як цілісна міждисциплінарна парадигма, в якій органічно поєднуються логотерапевтичний, кримінопсихологічний і кримінотеологічний підходи, спрямовані не лише на раціональне осмислення травматичного досвіду, а й на відновлення внутрішньої цілісності особистості через віру, над-смисл і практику добра; саме синергія глибинного духовного переживання, живої комунікації, наукового знання та активної доброчинної діяльності забезпечує ефективний вихід із кризових станів, формуючи у людини здатність трансформувати страждання у джерело смислу, життєвої сили та соціально значущої дії, що у підсумку сприяє не лише індивідуальному відновленню, а й гуманізації суспільства загалом.

Логотерапевтичний підхід до подолання психотравм війни: науковий внесок В. П. Москальця. Нас особливо вразила наукова стаття вченого з м. Івано-

Франківська В. П. Москальця «Логотерапевтичний підхід до психотравм злочинної війни Росії в Україні» [6]. Віктор Москалець, завідувач кафедри загальної клінічної психології Карпатського національного університету імені Василя Стефаника приїхав до міста Івано-Франківська ще в далекому 1976 році, коли фахівців із дипломом психолога можна було порахувати на пальцях однієї руки. Вчений збудував тут потужну наукову школу. Коли розпочинав свою діяльність була поширеною марксистсько-ленінська ідеологія. В Україні відбувся справжній розквіт науки психології. Вчений наголошує, що психологи мають допомогти людині позбутися негативу, який люди мають у своєму житті. Вченим видано велику кількість наукових праць з психології, завойований авторитет серед студентів та викладачів Університету. Провідним напрямком наукових досліджень стала провідного вченого держави реабілітаційна психологія, що зараз особливо необхідна для наших військових [7].

Психотерапевтичний потенціал віри в над-смисл у подоланні воєнної психотравми. Співбесідник, фаталістично фіксований на своїй психотравмі, якому вдалось зробити попередні три кроки, має мобілізувати себе на реальне утвердження добра посередництвом корисної діяльності [6, с. 77]. За міркуваннями Формма для людей з налаштуванням на корисну, плідну діяльність «давати» означає не змушувати себе «жертвувати» собою, витрачати свій ресурс, виснажуючи себе психологічно, фізично, матеріально тощо, а зовсім інше. «Давати – це найвищий прояв могутності. Коли я віддаю, я почуваю свою силу, свою владу, своє багатство. І це переживання моєї потужної життєдайної сили й моєї могутності сповнює мене радістю. Мене сповнює почування життєвої сили, що переливається через край, і від цього мені радісно. Віддавати набагато радісніше, ніж одержувати, – не тому, що це позбавлення, а тому, що віддаючи, я почуваю, що живу» Це – найбільш істотна властивість та основний прояв усіх видів справжньої любові. «Крім того, що любити завжди означає віддавати, це означає також піклуватись, нести відповідальність, поважати й знати» (Фромм) [6, с. 77–78].

У логотерапії інтегральним саногенним ставленням до життєво значущих для суб'єкта втрат і смертельних загроз є віра в «над-смисл» – в існування Трансцендентного, персоніфіковані суб'єкти якого (Бог, ангели, святі) піклуються про наш земний світ з позицій любові до нього, що надає високого смислу існуванню людства та кожної людини та живить оптимістичну надію на можливість благополучного фіналу земних страждань. Адже «немає нічого більш характерного в людській природі, ніж здатність людини жити тим, що існує лиш як можливість» (Джемс). Тому віра в над-смисл здатна нівелювати фрустрацію безнадійності, зокрема, суїцидальні мотиви осіб, охоплених нею [6, с. 79–80].

Автентичне прийняття віри в над-смисл може бути доволі надійним психічним «форпостом» суб'єктного самозахисту від такого важкого наслідку психотравм, як фрустрація безнадійності внаслідок смертельної хвороби, каліцтва, горя втрати й т. ін. Завдяки такому прийняттю, душу суб'єкта може осяяти цілющий спокій віри й надії, що відбувається посередництвом розчулення щирої любові. Сам він сприймає катарсис цього розчулення як Божу благодать. Тобто, він нарешті почувається відносно спокійно й «тепло на душі» тут і тепер [6, с. 80].

Якщо пацієнт/клієнт, якому, на думку психолога, могло б допомогти автентичне прийняття над-смислу, позиціонує себе як агностик чи атеїст, скептично ставиться до релігії тощо, то зацікавити його над-смислом має сам психолог. В процесі сократичних діалогів з такою особою він повинен пропонувати їй «залізні» аргументи, вибудувані на основі відповідних фактів, роздумів потужних мислителів, новітніх здобутків науки, щодо досить високої вірогідності існування Бога, – спробувати сформувати таким чином раціонально виважену основу рятівної для неї віри в над-смисл [6, с. 80].

Таким чином, віра в над-смисл є над-цінною у вимірі психогігієни та психотерапії, тому що вона налаштовує на цілющі для психіки людини оптимістичну надію та справжню любов (віра-надія-любов). Отже, вона може відновити інтерес до життя посередництвом надання йому високого смислу, що є родючим ґрунтом для плекання інтересів, «зав'язаних» не лише на цінностях ставлення, а й на цінностях творення та цінностях переживання [6, с. 80].

Пацієнт/клієнт, фаталістично фіксований на своїй психотравмі, якому вдалось зробити попередні три кроки, має мобілізувати себе на реальне утвердження добра посередництвом корисної діяльності. Адже для осіб, налаштованих на корисну діяльність «давати» означає не змушувати себе «жертвувати» собою, виснажувати свої життєві ресурси тощо. Для них давати – це прояв могутності. «Коли я віддаю, я почуваю свою силу, свою владу, своє багатство. І це переживання моєї потужної життєдайної сили й моєї могутності сповнює мене радістю». Таке налаштування є найбільш істотною властивістю та основним проявом справжньої любові (Фромм). Тобто, покрокове сходження у нашій логотерапевтичній процедурі завершується в царині цінностей переживання, основним змістом яких є усі види справжньої любові [6, с. 81–82].

Два випадки з практики та життя І. В. Кріцака. На одній із лекцій разом з представниками органів управління юстиції до нас прозвучало запитання від одного з неповнолітніх засуджених, чи читали ми про Аль Капоне. А також прозвучали слова: «Кто не сидел, тот не мужик». На що ми одразу ж відповіли: раніше було так, що той хто не служив у війську, той не мужчина. Прозвучала інша репліка, щоб ходити у спортзал. Звідси зав'язалась понад півторагодинна лекція із застосуванням широкого спектру/масиву та крилатих висловів видатних/високодуховних особистостей, які досягли небувалих успіхів/святості, чим, все ж, вдалось вплинути на свідомість неповнолітніх засуджених та отримати запрошення на майбутні зустрічі. Зауважено, що подібна робота зі сторони правоохоронних органів, Церкви проводиться не достатньою мірою, такі зустрічі є одиничними А можливо, коли людина відбуває покарання, це якраз і найбільш сприятлива/благородна атмосфера для того, щоб донести людям/засудженим ту чи іншу інформацію, і не виключено, що вона може бути дієвою за тих чи інших обставин.

Як свідчить практика/життєвий досвід, особи, які відбували покарання у місцях позбавлення волі, невдовзі знову туди потрапляють, значить відповідна профілактична робота проводиться неналежним чином. Більшість суддів, прокурорів, слідчих ніколи не були у місцях позбавлення волі, а треба подивитись в очі засудженому, бачити дієвість закону на долях людей. Така робота повинна

проводитися. Тому практика дає безперечно життєдайну/живоносну силу науці. Як писав німецький поет Гете: «Суха, мій друг, теорія навкруг, а дерево життя вічнозелене!» Ось часто, здавалось би, ми отримуємо суху теорію кримінології, яка неодмінно буде живою у лекціях, тренінгах, нових аналітичних дискусіях, соціальних експериментах, якщо до цього причетний професіонал. Водночас, слід усіляко відсікати усе зайве і в ранг подібних заходів виносити найбільш основне/важливе/необхідне. [8, с. 277].

Свого часу відбулась тривала розмова з особою, яка має психічні відхилення, легкий ступінь шизофренії. Це художник, письменник, який довгий час цікавиться питаннями релігії та свого часу перебував у різного роду сектах. Саме здобуті знання з допомогою православ'я допомогли вести тривалу, понад 4 годинну, насичену бесіду. Тут уже немає часу читати великі томи літератури. Треба в цю ж хвилин/секунду дати відповідь на поставлені запитання, відчувати дихання/дихотомію/настрої співрозмовника, такт, вміти вислухати та втрутитись там, де це є необхідним. Залучена педагогіка майстерності, життєвий досвід і головне знання, настанови у православній молитві з конкретними прикладами. Як і будь-яка розмова, це велике протистояння Добра і зла, операція/корекція свідомості людини, коли слід витягти її з преференцій чуття, чужих голосів. Головне, щоб в такому разі не було відчуття презирства, боязні, а спілкування повинно відбуватися як зі звичайною людиною. Важливо поділитись із тими знаннями, які через різні обставини стали для нас відомими. І саме житія святих, православне богослов'я, участь з дитинства у кожній недільній Службі Божі/Божественній Літургії допомагали винаходити чуття, коли серед великого масиву інформації мовиться те, що зараз лежить на серці. Це стани, коли розумово-сердечна діяльність із залученням емоційно-вольових процесів та благодаті Божої, тобто дії божественної енергії, сили Духа, вносить свої корекції у людську свідомість з обов'язковим відчуттям духовних/душевних порухів людини. У таких ситуаціях усвідомлюєш, як важливо триматись Церкви Христової, не відходити від Чаші Христової/Святого Причастя, коли відбувається внутрішньомолекулярна зміна на тілесно-духовно-душевному сприйнятті. Якби усі психологи й психіатри знали, яким великим є правильне вчення Церкви Христової, православ'я, можна було б проводити велику роботу на відповідних теренах – виявленні прогалин свідомості, генних чи гріховних вад, що дали відповідні відхилення [9, с. 155].

Досвід проживання І. В. Кріцака з переселенцями у Вінницькому гуртожитку (2022–2025): польова соціологія та діагностика соціальної роботи. Досвід проживання внутрішньо переміщених осіб у гуртожитку центрального району Вінниці впродовж 2022–2025 років переконливо засвідчує необхідність системної польової соціологічної та соціально-психологічної роботи безпосередньо «на місці життя» людей. Саме живе спілкування – обходи кімнат, розмова з мешканцями, комендантом, вахтерами, обслуговуючим персоналом – дає значно повнішу картину реальних потреб, ніж будь-які анкетування на відстані. Представляючись дослідником або студентом університету, що проводить соціологічне опитування, можна встановити довіру, почути особисті історії, виявити приховані проблеми та внутрішні травми, які часто не озвучуються офіційно. Така «польова соціологія,

соціологічна робота» дозволяє побачити людину не як статистичну одиницю, а як живу особистість із власним болем, досвідом втрати й надією на відновлення.

Гуртожиток у районі Урожай (Поділля) у м. Вінниця прихистив значну кількість переселенців із різних регіонів України – Херсонщини, Донеччини, Луганщини, півдня та Сходу країни. Вони зайняли перші три поверхи будівлі, утворивши строкатий за віком, соціальним статусом, освітою та релігійною приналежністю контингент. Серед мешканців були лікарі, вчителі, робітники, пенсіонери, поранені військовослужбовці, багатодітні родини, самотні літні люди, особи з інвалідністю та психічними розладами. Багато хто втратив житло повністю, опинившись у новому середовищі без фінансових ресурсів і соціальних зв'язків.

Побутові умови виявили низку характерних проблем. Часті відключення електроенергії провокували конфлікти через використання кухні, пральних машин, побутових приладів. Жіночі колективи особливо гостро реагували на черги та нестачу ресурсів. Поодинокі випадки траплялись з палінням в приміщеннях, неприємні запахи, недостатній рівень прибирання, інколи наявність тарганів. У деяких кімнатах, де проживали соціально неблагополучні, санітарний стан був критичним. Водночас, поруч жили цілком інтелігентні, доброзичливі люди, готові допомагати одне одному, що створювало контраст і напруження між різними групами мешканців.

Психологічний стан переселенців характеризувався непоодинокими стресовими ситуаціями, тривожністю, агресією, депресивними проявами. Втрата дому, розлука з рідними, невизначеність майбутнього, фінансові труднощі призводили до нервових зривів, конфліктності, іноді – до зловживання алкоголем. Особливо вразливими були літні люди віком понад 80 років, які потребували постійної допомоги та догляду, а також сім'ї, де є поранені або травмовані війною члени родини. Проте поступово частина мешканців адаптувалася: знаходила роботу в місцевих магазинах, налагоджувала побут, інтегрувалася в міське середовище.

Важливу роль відіграв релігійний та духовний чинник. У гуртожитку було облаштовано (на кожному з поверхів у серединній прогалині між кімнатами) іконами та свічками, де кожен міг помолитися, побути на самоті, знайти внутрішній спокій. Деякі мешканці доглядали за квітами, прикрашали внутрішній та прибудинковий простір, підтримували порядок. Багато літніх жінок щодня відвідували Храм, що допомагало їм психологічно витримувати випробування. Переселенці тепло сприймали духовні подарунки – ікони – як знак уваги та людяності.

Відчутною була й підтримка місцевої громади. Релігійні організації, зокрема Храм Стрітення Господнього, де щодня годували людей-переселенців, роздавали продукти, організовували благодійні обіди. Священики на ринку Урожай також допомагали нужденним. Керівництво Університету сприяло розміщенню та базовому забезпеченню. Водночас, обсяг допомоги часто залишався недостатнім для повноцінного життя, тому кожен намагався виживати власними силами.

Цікавим є й процес зміни «ментального коду»: люди з різних регіонів поступово переймали місцеві звички, норми поведінки, адаптувалися до культурного середовища Вінниці, де мирно співіснують різні конфесії та традиції.

Проте інколи виникало нерозуміння між місцевими жителями та переселенцями через відмінності у стилі життя, психології та досвіді війни.

Зовнішній благоустрій території гуртожитку значною мірою здійснювали самі мешканці: садили квіти, прибирали подвір'я, намагалися створити бодай мінімальне відчуття дому. Активні люди зверталися до органів влади, писали звернення щодо облаштування дитячого/ігрового майданчика, покращення умов проживання. Це свідчить про прагнення не лише вижити, а й відновити нормальне соціальне життя.

Досвід проживання переселенців у Вінницькому гуртожитку дав складну мозаїку людських доль. Для адекватної оцінки ситуації необхідна саме польова соціологія/психологія – безпосередній контакт із людьми, системна діагностика їхніх потреб, психологічний супровід, санітарно-побутова підтримка та духовна опіка. Лише такий комплексний підхід дозволяє не просто констатувати проблеми внутрішньо переміщених осіб, а реально допомагати їм повернутися до повноцінного життя.

Окремі аспекти ВПО нами висвітлено у науковій фаховій статті «Міждисциплінарний вимір проблем внутрішньо переміщених осіб: правові, соціальні та психологічні аспекти» (2026) [10].

Організація психопрофілактичної роботи в підрозділах ГУНП в Харківській області. Психологами минулого року проведена значна робота для підтримки ментального здоров'я особового складу. Наведемо лише основні цифри – за 2025 рік психологами проведено:

- 8559 консультацій та 978 корекційних заходів з працівниками підрозділів та членами їх родин;
- 1539 консультацій, 2322 бесіди, 26 дебрифінгів, 59 корекційних і 265 просвітницьких заходів, 42 тренінги, а також 4 психотерапевтичні сеанси з пораненими поліцейськими та їх близькими;
- 833 індивідуальні консультації, а також 38 заходів з корекції психоемоційного стану молодих фахівців та працівників;
- 509 навчальних занять та 92 тренінги за різною тематикою.

Основними нормативними документами, які минулого року направлялись до підрозділів для організації психопрофілактичної роботи були План психопрофілактичних заходів, спрямованих на попередження надзвичайних подій за участю особового складу та підтримки соціально-психологічного благополуччя поліцейських підрозділів ГУНП в Харківській області на 2025 рік (№6877вс/119/01/12-2024 від 27.12.2024), а також наказ ГУНП в Харківській області від 01.08.2025 № 2136 «Про заходи з профілактики надзвичайних подій за участю особового складу ГУНП в Харківській області, у тому числі внаслідок самогубств». Ці документи спрямовані на формування належної внутрішньо-колективної атмосфери в підрозділах та підтримку ментального та соціального благополуччя працівників, тому їх виконання допоможе не лише покращити ефективність роботи, а й запобігти надзвичайним подіям.

Психологи неодноразово виїжджали до підрозділів наголошували відповідальним особам на цих документах, детально розповідали як потрібно організувати їх виконання, надавали практичну та методичну допомогу.

Слід акцентувати на тому, що Національною поліцією України протягом 2026-2027 років буде впроваджуватись Програма психосоціальної підтримки поліцейських за системою колегіально-товариської підтримки в межах проєкту «Блакитне небо для України». До ГУНП в Харківській області вже надійшов відповідний наказ НПУ (№ 1447_од від 17.12.2025 (1341482)). Тепер ще не має чіткого розуміння того, як цей проєкт буде реалізовуватись, але одним із ключових його елементів стануть тренери та консультанти програми психологічно-консультативної підтримки поліцейських за принципом «Рівний-Рівному». Новий проєкт є більш масштабним і потребуватиме залучення більшої кількості консультантів та тренерів. Слід уже зараз розпочати добір кандидатів у консультанти програми з-поміж поліцейських, які користуються повагою серед колег, мають навички подолання стресу та прагнення до навчання.

Враховуючи вищевикладене вважаємо за доцільне: - акцентувати на тому, що робота щодо створення сприятливої внутрішньо-колективної атмосфери в підрозділах та підтримка ментального та соціального благополуччя працівників є одним з пріоритетних напрямків їх діяльності; - взяти під особистий контроль розробку та виконання Плану психопрофілактичних заходів, спрямованих на попередження надзвичайних подій за участю особового складу та підтримку соціально-психологічного благополуччя поліцейських підпорядкованого підрозділу на 2026 рік; - письмово інформувати відділ психологічного забезпечення УКЗ Головного управління про випадки проявів працівниками підпорядкованого підрозділу ознак нетипової поведінки; - провести добір кандидатів у консультанти Програми психосоціальної підтримки поліцейських за системою колегіально-товариської підтримки в межах проєкту «Блакитне небо для України» з-поміж поліцейських, які користуються повагою серед колег, мають навички подолання стресу та прагнення до навчання.

Соціальний захист, реабілітація та підтримка родин поліцейських: результати роботи за 2025 рік.

Проведена робота відділом організації соціальної роботи УКЗ ГУНП в Харківській області за 2025 рік. Робота відділу здійснювалася у таких напрямках:

на обліку перебуває

поранених – 622 працівника

(у 2022 році – 112 осіб; у 2023 році – 34 особи; у 2024 році – 244 особи, у 2025 році – 249), 2026 – 1, з них: - 617 поліцейських; - 2 держслужбовця; - 3 цивільний персонал.

На початок січня 2026 року на лікуванні знаходяться 22 поліцейських, з них:

13 осіб - стаціонарне лікування, з них 1 – лікування за кордоном, (Німеччина);

4 осіб - амбулаторне лікування та 5 осіб – реабілітація:

медична реабілітація у співпраці з ДУ «ТМО МВС України по Харківській області» до медичних реабілітаційних центрів МВС України («Пуща-Водиця»; «Миргород»; «Перлина-Прикарпаття»; «Південний Буг»; «Хутір Вільний» та «Ортопедсервіс») впродовж 2025 року направлено 65 поліцейських, які отримали поранення (33 – БПОП(с) потреб у протезуванні

БПОП (с) Особа 1, проходить стаціонарне лікування в ГМКЦ МВС України (м. Київ), у вересні встановлено косметичний протез ока, лікування продовжено, у січні здійснено протезування ока;

БПОП (с) Дягілєв, проходив реабілітацію в РЦ ПП «Ортопедсервісцентр», здійснено тимчасове протезування верхньої кінцівки. З початком 2026 року повернувся до підрозділу;

БПОП (с) Особа 2 (подія 24.12.2025), діагноз ВОСП обличчя, АБТ, ЗЧМТ, ВОСП лівої та правої ноги, перелом лівої ноги - ампутовано. Перебував на стаціонарному лікуванні у Військово-медичному клінічному центрі Північного регіону (в/ч А-3306), з 07.01.2026 – продовжено лікування в ДУ (СХІДНЕ) «ТМО МВС України», м. Дніпро. Надалі потребує протезування лівої нижньої кінцівки.

робота з родинами загиблих

У період дії воєнного стану загинуло (померло) 26 поліцейських підрозділів ГУНП в Харківській області:

7 (2022 р.), 1 (2023 р.), 6 (2024 р.) та 12 (2025 р.), з них:

загинуло 16 та 2(не при виконанні)

та 8 - померли у медичних закладах, перебуваючи на лікуванні після отримання тяжкого поранення

члени родини загиблих – 82 особи, з них 19 дітей (віком до 18 років), 4 дитини за кордоном, 1 дитина в межах України (Львівська область);

з 26 загиблих одноразову грошову допомогу отримали – 17 родин:

- за Постановою КМУ № 168 - 8 родин загиблих по 15 млн гривень;

- за пунктом 1 ч. 1 статті 97 ЗУ «Про НПУ» - 9 родин загиблих по 2 млн 200 тис. гривень, залежно від прожиткового мінімуму.

1 родина – відмова у призначенні ОГД - Особа 3

Інші 8 родин матеріали в роботі:

за фактом загибелі Особа 4 та Особа 5 службове розслідування завершено, проводиться розслідування нещасного випадку за результатами якого родинам буде видано акт Н-1;

за фактом загибелі 4-х осіб УГІ проводиться службове розслідування.

Проведена робота із сім’ями працівників поліції, які загинули:

у 2025 році загинуло 12 поліцейських (УКЗ (1); БПОП (стрілецький) (3); КОРД (1); ППОП (6); ВП № 1 Ізюмського РУП (1), нпв).

12 родинам надана всебічна допомога у здійсненні всіх необхідних організаційних заходів щодо гідного вшанування та проведення ритуалу прощання і поховання; в оформленні необхідних документів для проведення нарахувань та виплат грошового забезпечення, додаткової винагороди, компенсації за всі невикористані відпустки, а також одноразової грошової допомоги.

вшанування Пам’яті загиблих Героїв організовано

участь в акції «Тиждень пам’яті» (з 25 до 30 серпня 2025) у межах якого:

проведено зустрічі з родинами загиблих працівників,

вивчено наявні соціально-побутові проблеми, що стоять перед родинами загиблих, у межах компетенції, надано допомогу у їх вирішенні;

особливу увагу приділено родинам, в яких виховуються неповнолітні діти;

приведення в належний стан пам’ятників, меморіальних знаків, надано допомогу родинам загиблих в упорядкуванні місць поховань загиблих працівників.

У День пам’яті, 29.08.2025, забезпечено:

- приспущення Державного Прапору України на адміністративних будівлях підрозділів;

- участь особового складу підрозділів поліції у загальнонаціональній хвилині мовчання за співвітчизниками, загиблими внаслідок збройної агресії рф проти України;

- організовано та проведено акцію «Служба. Захист. Пам'ять» за участі спеціального службового автотранспорту та участь у Всеукраїнській акції пам’яті «Сонях» (вручення молоді Харківщини квіток соняху);

- урочисте покладання квітів за участю керівництва ГУНП в Харківській області, начальників підрозділів, ветеранів війни, пенсіонерів та ветеранів ОВС і НПУ, членів сімей загиблих (померлих) Захисників і Захисниць України; участь у церковних молебнях по загиблим (померлих) Захисників і Захисниць України.

Проведені заходи висвітлено в засобах масової інформації (ЗМІ).

Здійснюються відвідування місць поховання загиблих (померлих) колег у дні їх народження, покладання квітів до могили загиблого, вшанування пам’яті хвилиною мовчання та зустріч з родиною. Інформація надається до ВК для висвітлення в ЗМІ.

17.12.2025 проведено зустріч керівництва ХОВА та ГУНП в Харківській області з родинами загиблих поліцейських з нагоди вшанування та вручення (посмертно) відзнаки Президента України - медаль «За оборону України» /Указ Президента України від 05.08.2022 № 559/2022/. У заході взяли участь 14 родин.

Зниклі безвісти:

на обліку – 21 поліцейський (2022 та 2023 – 0, 2024 -3, 2025 - 18) зниклий безвісти за особливих обставин: ППОП – 3; БПОП (с) – 18

члени родини зниклих безвісти – 67 осіб, з них 15 дітей (віком до 18 років), з них 2 дитини за кордоном.

03.07.2025 проведено зустріч керівництва Головного управління з 9-ти родинами безвісти зниклих за особливих обставин поліцейських ГУНП в Харківській області. Під час зустрічі родинам надані відповіді на всі виниклі запитання, а також роз’яснення щодо виплат грошового забезпечення та додаткової нагороди, а також щодо порядку проведення розслідування нещасного випадку, підготовки та отримання акту Н-1 (тимчасовий).

Щомісяця 21 родина безвісти зниклих за особливих обставин отримує виплати грошового забезпечення та додаткової грошової винагороди збільшеної до 100,000 грн.

Тимчасові акт Н-1:

погоджено та передано до сектору державного нагляду за охороною праці УЛМТЗ ГУНП в Харківській області – 21;

Видано родинам зниклих безвісти – 17;

Не видано – 4 (родини сповіщені, неодноразово нагадувалося).

Відвідування та привітання зі святами

з Великодніми святами відвідано за місцем мешкання та вручено Великодній кошик;

з нагоди «Дня захисника і захисниць України» здійснено виїзд до відомчого госпіталю та лікувальних закладів системи МОЗ, а також виїзд до Головного медичного клінічного центру МВС (м. Київ), провідали та привітали колег, які знаходяться на лікуванні після отриманих поранень, надали необхідне, а головне проявили увагу до колеги, підтримали та побажали найшвидшого одужання (КОРД (1 особа), ППОП (3 особи), ВП в метрополітені (1 особа), ХРУП № 1 (1 особа), БПОПс (1 особа), УКЗ (1 особа), БКС (1 особа), Куп'янський (2 особи), ЦЗ (2 особи) та у м. Києві 5 осіб). Захід висвітлено в ЗМІ.

напередодні Святої вечері відвідано поранених у медичних установах та здійснено привітання з прийдешніми святами, висловили побажання найшвидшого одужання та відновлення фізичного і ментального здоров'я, а також передали бійцям гостинці. Своїм візитом напередодні Різдва Христового правоохоронці подарували пораненим підтримку та святковий настрій.

У напрямку роботи з дітьми працівників поліції, які постраждали в результаті збройної агресії рф, загиблих (померлих), безвісти зниклих, поранених:

- організовано зустріч керівництва Головного управління з дітьми, у заході взяли участь – 60 дітей (у програмі гра у боулінг, майстер-клас з приготування піци, зустріч з аніматором – пес «Патрон», вручення подарунків, у вигляді солодощів та морозива);

- на відпочинок та оздоровлення направлено 41 дитину з них:

по категоріях: загиблих – 4 дитини, безвісти зниклих - 3, поранених – 21 та УБД -13, відповідно), а саме:

3 дітей (Філоненко (ХРУП № 3), Попович (ППОП) та Гладкий (БПОП(с))) для поїздки до Італії та Словаччини;

5-ть дітей (1-ХРУП № 1, 3 –БПОП(с), 1- УКЗ) поранених працівників для поїздки до Литви (з 19 по 30 липня, повернулися 31 липня 2025 року)

та 3 дитини (2-ВП № 3 ХРУП № 3 та 1-БПОП(с), родина безвісти зниклого Особа 1) – для поїздки до Швейцарії (виїзд 19 липня, повернення 03-04 серпня 2025 року);

організовано виїзд 10-ти дітей (2 дитини БПОП(с), 1-пораненого та 1-родина безвісти зниклого Особа 2, 5-дітей поранених працівників ППОП; 2-поранених працівників ХРУП № 1 та 1-пораненого працівника з ХРУП № 2) на відпочинок та оздоровлення до Азербайджану (з 10 по 20 липня 2025 року);

Згідно програми профспілки ГУНП в Харківській області:

- на відпочинок до Тернопільської області направлено - 7 дітей категорії працівників, що отримали поранення, та 13 - діти УБД (члени профспілки).

- на відпочинок до Республіки Хорватія (з 30.08.2025 по 07.09.2025) 12 дітей в рамках гуманітарного проєкту, спрямованого на психологічну підтримку дітей українських поліцейських.

- на відпочинок до Румунії організовано поїздку родин (дружина та дитина) загиблих та зниклих безвісти працівників ГУНП в Харківській області

з 10.09.2025 по 17.09.2025 направлено родину загиблого Кощія та родину загиблого Котляра,

з 29.09.2025 по 06.10.2025 направлено родини зниклих безвісти Бойчука та Задорожного;

у грудні 2025 року (з 14 по 20), в межах психологічного проєкту «Латориця 2025-2026» (сел. Суского Мукачевського району Закарпатської області) направлено 1 дитину безвісти зниклого за особливих обставин (Особа 1). на відпочинок та оздоровлення у табір міста Сант-Моріца (Швейцарія) з 08 по 22.01.2026 направлено 1 дитину родини загиблого поліцейського Особа 1 (ППОП);

1 дитину родини безвісти зниклого за особливих обставин поліцейського Особа 1 (БПОП(с) та 1 дитину родини загиблого поліцейського Особа 1 (Лють) у табір міста Маглінген (Швейцарія) з 11 по 17.01.2026.

З нагоди дня Святого Миколая проведено розважальний захід та привітання дітей пільгової категорії поліцейських у боулінг клубі «Магніт» 05.12.2025 та 06.12.2025. У заході взяли участь – 60 дітей (у програмі гра у боулінг, майстер-клас з приготування піци, зустріч з аніматорами – казкові персонажі та Святий Миколай, розважальні ігри та вручення подарунків, у вигляді солодощів). Проведення заходу висвітлено у ЗМІ.

З нагоди Різдва Христового та новорічних свят організовано виїзди представниками підрозділів ГУНП в Харківській області до родин загиблих та безвісти зниклих за особливих обставин з метою зустрічі та привітання членів родин, насамперед дітей. У ході відвідування передано різдвяні вітання, слова підтримки та подарунки. Проведені заходи висвітлені у ЗМІ.

За сприяння ХОВА та ХМР 06 січня 2026 року організовано для дітей перегляд вистави - новорічна казка «ПРИГОДИ РІЗДВЯНІ з чарівними ДІДУСЯМИ» (театрально-концертний центр). На виставі були діти пільгової категорії працівників поліції загальною кількістю 250 дітей, серед них 6 дітей родини загиблих – ППОП (2 особи), БПОПс (2 особи), ХРУП № 3 (2 особи), 3-родини безвісти зниклих – ППОП (Зуб), БПОПс (2 особи), діти поранених працівників – 91 (БПОП – 10, ППОП – 40, КОРД – 11, СУ – 11, УВтС – 5, УКЗ – 6, ХРУП № 1 – 4, Куп'янський – 3, ВСП – 1, Ізюмський РУП – 3) та 65 дітей УБД (ХРУП № 1 – 10, ХРУП № 2 – 7, ХРУП № 3 – 14, УКР – 16, Чугуївський РУП – 8, УГІ – 2, БКС – 5), а також 84 дитини поліцейських з підрозділів: (СУ – 3, УІАП – 2, ЦЗ – 12, УОАЗОР – 18, УМП – 5, УОС -2, УКЗ – 3, ВК – 1, ХРУП № 1 – 10, ХРУП № 2 – 17, Лозівський РВП – 11). Після вистави діткам роздано новорічні подарунки (набір цукерок).

Проведені заходи висвітлені у ЗМІ.

Робота у зазначених вище напрямках триває, визначені завдання щодо організації та здійснення соціального супроводу пільгової категорії працівників поліції та членів їх сімей, постраждалих у зв'язку з військовою агресією рф проти України, знаходяться на постійному контролі.

Висновки. У сучасних умовах глибоких соціальних потрясінь і воєнних викликів нинішньої російсько-української війни особливої актуальності набуває проблема виходу людини, а насамперед наших військових з психотравматичних станів, що вимагає не лише наукового осмислення, але й внутрішнього духовно-чуттєвого знання. Вітчизняна наукова думка засвідчує вагомі зрушення у цьому напрямі, адже з'являється дедалі більше дослідників, які прагнуть поєднати

класичні раціоналістичні підходи з глибинними духовними вимірами людського буття (це зокрема такі кримінологи як О. М. Костенко, М. Г. Колодяжний, І. В. Кріцак та багато інших). У цьому контексті особливого значення набуває подвійна методологія: з одного боку – раціоналістична, що передбачає аналітичне осмислення тексту, ідей, понять, а з іншого – духовно-чуттєва, яка дозволяє через внутрішнє відчуття, «серцем і душею», віднайти ті смисли, що мають особливе значення для особистості за нинішніх умов. Саме останній підхід відкриває можливість серед великого масиву наукових джерел виявляти ті фрагменти, які умовно можна назвати «духоносними», здатними не лише інформувати, а й трансформувати внутрішній світ людини.

Таке міждисциплінарне поєднання науки й духовності, попри певну скептичність частини академічного середовища щодо теологічних аспектів у науці, знаходить своє підтвердження у працях видатних мислителів, зокрема: В. Франкла, Е Фромма, І. Канта, які кожен у свій спосіб торкалися проблеми сенсу, віри, внутрішньої свободи та подолання кризових станів. Проведений нами аналіз дозволяє виокремити два своєрідні «береги» виходу з психотравматичних станів. Перший – це віра, молитва, внутрішній діалог з Богом як форма глибинної комунікації, що забезпечує відшукання сенсу життя у вічному. Сам акт звернення до Бога можна розглядати як особливий тип комунікативної взаємодії, де важливими є щирість, внутрішня зосередженість і здатність до переконання – не стільки іншого, скільки самого себе у власній відкритості до трансцендентного. У цьому контексті слушною є думка, що слово, насичене внутрішньою енергією, Благодаттю та змістом, здатне впливати навіть на невіруючу людину, відкриваючи для неї нові горизонти світосприйняття.

Другий берег – це практична реалізація Добра через конкретні вчинки/добрі справи, що виступають своєрідною терапією дії. Добрі справи, допомога ближньому, турбота про вразливі категорії населення, включаючи навіть безпритульних тварин, формують у людини відчуття причетності, насамперед, до людського горя і біди, цінності власного існування та здатності впливати на світ. У цьому сенсі щоденна практика доброчинності стає не лише соціально корисною діяльністю, а й ефективним засобом профілактики деструктивних психічних станів, у тому числі тих, що можуть призводити до крайніх форм поведінки.

Особливе місце у цьому процесі займає жива комунікація – безпосередній діалог «віч-на-віч», який, на відміну від опосередкованих форм спілкування, дозволяє відчути найтонші емоційні та психологічні стани співрозмовника. Саме в такому діалозі відкривається можливість «достукатися» до людини, виявити ті внутрішні «фібри душі», що потребують підтримки, розуміння і спрямування. Водночас, ефективність такої комунікації залежить від поєднання знання (як результату системного читання і наукового пошуку) та духовної наповненості слова, що разом формують переконливу і, водночас, делікатну форму впливу.

Таким чином, вихід з психотравми постає є складним, багатовимірним процесом, що поєднує інтелектуальне осмислення, духовне переживання та практичну діяльність. Лише синергія віри, знання, живого слова і добрих справ створює той внутрішній простір, у якому людина здатна не лише відновитися, але й набути нових смислів, трансформуючи власний досвід у ресурс для подальшого

насиченого життя. У цьому полягає не лише індивідуальний, а й суспільний вимір проблеми, адже через особистісні зміни формується загальний вектор гуманізації суспільства, заснований на цінностях віри, надії та любові.

Список використаних джерел:

1. Кріцак І. В. Екологія душі та важливість її відстоювання в умовах нинішнього дня: кримінологічні акценти. Євроінтеграція екологічної політики України [Електронний ресурс] : матеріали Сьомої Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 4–5 листоп. 2025 р.). Електронні текстові дані (1 файл : 14,4 МБ). Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2025.С. 24–33.
2. Журнал психології та теології. Вікіпедія. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Journal_of_Psychology_%26_Theology?utm_source=chatgpt.com
3. Психічне здоров’я, релігія та культура. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Mental_Health%2C_Religion_%26_Culture?utm_source=chatgpt.com
4. Токар П. Т., Кріцак І. В. Психологія дитини у міждисциплінарному дискурсі крізь призму війни. Правосуддя, дружнє до дитини, постраждалої від насильства: актуальні питання судової психологічної експертизи : зб. мат-лів Міжнар. наук.-практ. конф. (ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» 26.09.2025). Харків : ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса», 2025. С. 142–150.
5. Мілорадова, Н. Е. «Життя після війни» – техніки відновлення особистісних ресурсів (техніка «Житійна ікона») / Н. Е. Мілорадова // Психічне здоров’я особистості у кризовому суспільстві : зб. матеріалів VII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Львів, 28 жовт. 2022 р.) / Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 2022. С. 223–225.
6. Москалець В. П. Логотерапевтичний підхід до психотравм злочинної війни Росії в Україні. Український психологічний журнал. 2022. № 1. С. 64–84.
7. Завідувач кафедри загальної та клінічної психології ПНУ Віктор Москалець святкує ювілей. Ютуб. URL: https://www.youtube.com/watch?v=VOI1b8hbiu8
8. Кріцак І. В. Формування кримінологічних інноваційних науково-дослідних центрів / лабораторій у практичних підрозділах Національної поліції України. Безпекова ситуація в Україні в умовах війни: стан, загрози, напрями забезпечення : зб. тез наук.-практ. кругл. столу (м. Київ, 26 вересня 2023 р.) / МВС України, ДНДІ МВС України, Н.-д. лаб. кримінол. дослідж. та проблем запобіг. злочинності. Київ, 2023. С. 274–281.
9. Кріцак І. В. До питання про особистість злочинця крізь кримінопсихологічну/кримінотеологічну ретроспективу. Забезпечення психологічної допомоги в секторі безпеки та оборони України: зб. тез доп. ІІІ Всеукр. міжвід. психол. форуму (м. Київ, 30 трав. 2024 р.) / МВС України, ДНДІ МВС України, НДЛ психол. забезпеч. Київ: ДНДІ МВС України, 2024. С. 155–165.
10. Голубош Г. В., Кріцак І. В., Авдєєв О. О. Міждисциплінарний вимір проблем внутрішньо переміщених осіб: правові, соціальні та психологічні аспекти.

Вісник Кримінологічної асоціації України. 2026. №38(1 (Part II). С. 71–93. https://doi.org/10.32631/vca.2026.1.p2.08

ТОКАР Петро, *начальник Головного управління Національної поліції в Харківській області, кандидат юридичних наук, старший викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії ХНУВС (за сумісництвом) генерал поліції третього рангу.*

КРІЦАК Іван, *помічник начальника Головного управління Національної поліції в Харківській області, професор кафедри права та суспільних наук Вінницького фінансово-економічного університету (за сумісництвом), кандидат юридичних наук, доцент, підполковник поліції*

ХАРКІВ У ФОРМУВАННІ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА УКРАЇНИ

Харків – це Батьківщина мандрівного філософа Сковороди (03.12.1722 – 09.11.1794) та письменника і драматурга Квітки-Основ'яненко (29.11.1778 – 20.08.1843), історика Багалія (26.10.1857 – 9.02.1932) та художника Рєпіна (05.08.1844 – 29.09.1930), академіка Бекетова (03.03.1862 – 23.11.1941) та видатного вченого Василя Каразіна (30.01.1773 – 04.11.1842). І як же не згадати про митця Гната Хоткевича (12.01.1878 – 08.10.1938) та знамениту майстриню пензля Зінаїду Серебрякову (12.12.1884 – 19.03.1967). У Харкові навчалися та працювали троє лауреатів Нобелівської премії: Ілля Мечников (фізіологія та медицина, 1901), Саймон (Семен) Кузнець (економіка, 1971) та Лев Ландау (фізика, 1962).

Розквітай, молодій, славний Харкове мій, В дружніх потисках рук, у весні чарівній, Промінь сонця ясний у краплинах роси, Місто праці, науки й краси (В. Галюк).

«…Місто науки і мистецтва, Робітників і вояків. Ти зігріваєш наше серце, Столице, перша навіки…» (М. Грицай).

«Побудували місто славне, Наш рідний Харків, козаки. Щоб став він гордістю держави. Вкраїнським містом навіки» (М. Грицай).

«Шевченко і Сковорода – Дві постаті землі моєї, Що як повітря і вода Завжди поєднані із нею. З дитинства знає кожен з нас Григорія й Тараса Слово, Що проростa корінням в час, Як духу нашого основа» (Н. Супруненко) [1].

«Стратегічні прорахунки неможливо компенсувати тактичними успіхами». Карл Філіп Готтліб фон Клаузевіц

«Ти ніколи не вирішиш проблему, якщо думатимеш так само, як ті, хто її створив». Альберт Ейнштейн

«Як правило, в організації немає хорошої стратегії, коли її керівник просто не бачить у ній потреби, але відсутність хорошої стратегії нерідко пояснюється і наявністю поганої. Подібно до того, як бур'яни на городі поступово виживають корисні рослини, погана стратегія витісняє хорошу. Лідер, який використовує погану стратегію, не просто вибирає неправильні цілі або робить помилки при її реалізації – він спочатку неправильно розуміє її суть та принцип роботи». Річард Румельт

Той, хто вміє побудувати стратегію, здатний підкорити найвищі кар'єрні та життєві вершини. Ця істина зрозуміла без розшифровки. Практично будь-яка сфера нашого буття тісно переплетена з планами досягнення цілей: у бізнесі, громадській чи політичній сфері, наукових дослідженнях, спорті – скрізь на коні ті, хто володіє мистецтвом стратегії. Існують тисячі книг зі стратегії. Одна з них дійсно вартує вашої уваги. Її автор Річард Румельт брав участь у розробці стратегій десятків компаній. Він – практик і знає, чим хороша стратегія відрізняється від поганої [2; 3, с. 293].

Треба сказати, що ранковий час по-особливому зараховується до праці, особливо тоді, коли людина розпочинає свій робочий день зі щирої молитви. Якщо ми гарно помолилися, внутрішньо налаштувалися, очистили думки й серце, то така праця ніби набуває іншої сили – година зранку такої праці може зараховуватися за дві або навіть за три години у більш пізній час. Коли люди навчаться дуже рано вставати, приходити на роботу після ранішньої тривалої молитви й уже з духовним налаштуванням приступати до праці, тоді відкривається перспектива великих плодів і результатів. Подібно до того, як нічна молитва має особливу силу й стає налаштуванням на весь день, так і ранкова праця, розпочата духовному зосередженні, приносить зовсім інший внутрішній результат. У цьому є якась незбагненна сила – можливо, духовна сила молитви, можливо, сила молитов багатьох праведників за тих людей, які приходять рано на роботу, поспішають встигнути зробити якомога більше добрих справ. Саме ранкова молитва є особливо сильною, бо людина натщесерце стає перед Господом, просить у Нього Благодаті/Благословення, сили на день прийдешній, щоб жодна ворожа сила не підступила, подібно до «залізного купола», щоб стояти непорушно у правді Божій, працювати, творити й приносити великі плоди і результати. Недаремно у біблійній історії смоковниця, яка не принесла плодів, була проклята Господом (Мк. 11:12-25), Матвія (Мт. 21:18-22). Нам слід стерегтися, щоб через власне легкодумство та не бажання працювати, щоб не були піддані такій участі. В нашому житті – кожен день має приносити плоди, ці плоди потрібно вимолювати у Бога. Одна справа – сама праця, інша – натхнення, творчість, внутрішнє осяяння. Це надзвичайно тонкі духовні матерії, яких без благодатної сили досягнути неможливо. Саме тому так важливо трудитися не лише у фізичному чи інтелектуальному вимірі, а й на духовному фронті, уповаючи на милість Божу й вірячи, що Господь ніколи не залишить людину, яка щиро працює, молиться й прагне приносити Добро у цей світ та плоди своєї праці (Іван Кріцак).

Значення оборони Харкова для реалізації агресивних планів рф на північносхідному напрямку. Харків – це одне з найкрупніших міст України, що в сучасних умовах глобального етапу урбанізації розвивається як центр багатоосевої

моноцентричної агломерації з проявленою ієрархічно організованою планувальною структурою, що формувалася на протязі століть, починаючи з моменту виникнення поселення в 1654 році. При цьому місто завжди відрізнялось своїм неповторним архітектурним обліком, вирішальну роль в якому відігравав силует забудови, створюючи специфіку та своєрідність Харкова в контексті його планувальної організації [4, с. 51].

Харків – великий адміністративний центр України, її перша столиця, яке розташоване на північному сході України і займає площу 370 кв. км. Місто – великий промисловий, транспортний і науковий центр, друге за кількістю населення (майже 1,5 млн жителів) місто України, важливий логістичний центр східної України, який є транспортними воротами на український Донбас, так би мовити, "Східною брамою держави". Хто контролює Харків – той контролює майже всю північно-східну Україну. Завдяки зручному географічному положенню Харків протягом століть нарощував економічну міць і розвивав систему транспортних комунікацій. Місто є великим транспортним вузлом: важливі залізничні шляхи та автомагістралі ведуть до портів Чорного, Азовського й Балтійського морів, а також до багатьох великих індустріальних центрів, розташованих за межами України. У місті успішно функціонувала низка військових підприємств: Харківське державне авіаційне виробниче підприємство (виробництво літаків Ан-74, Ан-74-ТК-300, Ан-148-100, ХАЗ-30 і запасних частин до них.); ПАТ "Хартрон" (провідний світовий розробник і виробник систем керування у ракетно-космічній галузі, енергетиці (у тому числі атомній), залізничному транспорті); Харківський бронетанковий завод ім. Малишева (виробник танків Т-64, Т-80УД і Т-84 і бронетранспортерів БТР-4.) та інші [5, с. 234-235].

Військово-політичне керівництво росії розглядало Харків як один із важливих адміністративних центрів України, від захоплення якого залежав подальший перебіг воєнної кампанії 2022 року, та визначало опанування Харковом першочерговим завданням російських військ на сході України. Російські пропагандисти та політичні експерти, а за ними й кремлівська верхівка та військове командування, вважали, що переважна більшість населення Харкова підтримує ідеї «руського міра», а тому радо зустрічатиме російські війська, і сподівалися на швидке подолання опору з боку ЗС України. Подальші події показали, що вони жорстоко прорахувалися [6].

На тлі невдалих спроб прориву у місто російські війська облаштували вогневі позиції на північно-східних околицях і стали завдавати ракетно-артилерійських ударів по військових і цивільних об'єктах міста. Від обстрілів найбільше постраждав район Північна Салтівка. 28 лютого обстрілів зазнали район аеропорту та житлові квартали поблизу нього, унаслідок цього загинули десятки цивільних осіб, у т. ч. 3 дітей, та близько сотні було поранено. 1 березня ворог посилив артилерійські обстріли центру Харкова як удень, так і вночі. Під удар окупантів потрапили житлові квартали, що призвело до руйнування і пошкодження житлових будинків, значних пожеж, людських жертв та великої кількості постраждалих. 2 березня в результаті ракетного удару по центру міста загинуло 29 цивільних осіб та пошкоджено будівлю Харківської обласної державної адміністрації (ХОДА) на

Майдані Свобода. Для оборони Харківщини силами оборони України було сформовано оперативне угруповання військ (ОУВ) «Слобода» у складі двох окремих механізованих бригад, трьох бригад ТрО, артилерійської та реактивної бригад, тактичної групи «Грім» та інших підрозділів сил оборони України. Станом на початок березня, намагаючись прорвати оборону українських військ на Харківщині, противник зазнав втрат у живій силі та техніці й унаслідок успішних дій наших підрозділів був змушений суттєво сповільнити темпи свого наступу. Зокрема, 2 березня підрозділи 93-ї омбр на БМП-2 захопили 6 новітніх російських танків Т-80БВМ зі складу 200-ої мотострілецької бригади зс рф. У той самий час у полон здалися 22 танкісти зі складу російської 2-ї танкової дивізії на чолі із заступником командира полку з озброєння та командиром танкового батальйону. Отже, станом на 3 березня( ) противнику захопити Харків з ходу не вдалося. Ворог перейшов до оборонних дій силами 6 БТГр зі складу 6-ї загальновійськової армії та підрозділів морської піхоти Північного флоту. [5, с. 236].

Завершення оборони Харкова (28 квітня – 4 травня) Після провалу стратегічного задуму і планів із захоплення Києва російські війська відступили з території Київської, Чернігівської та Сумської областей на територію Бєлгородської, Воронезької та Ростовської області рф з метою відновлення боєздатності та посилення угруповань російських військ на тимчасово окупованих територіях Харківської, Луганської та Донецької областей [5, с. 240].

На харківському напрямку завершенням оборони Харкова стала контрнаступальна операція, яку провели сили оборони України під загальним керівництвом командувача Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-полковника Олександра Сирського, який визнав [7], що «завданням контрнаступальної операції було витіснення ворога до державного російсько-українського кордону, що зняло пряму загрозу захоплення Харкова та змусило ворога перекинути частину сил і засобів з ізюмського напрямку, що уповільнило наступ ворога в районі м. Ізюм та позбавило можливості розгортання його наступальних дій у напрямку на Слов'янськ і Краматорськ».

14 травня Інститут вивчення війни зазначив: «Україна, схоже, виграла битву за Харків: українські сили не дозволили російським військам оточити місто, не кажучи вже про його захоплення». Цього дня російські війська зосередили основні свої зусилля на забезпеченні відведення військ від Харкова, утриманні позицій і маршрутів постачання по автошляхах на північ та схід від Харкова, а також недопущенні просування українських військ у напрямку державного кордону [8].

Оцінюючи результати проведеної операції, Президент України Володимир Зеленський заявив, що «Україна – це країна, яка знищила міф про надзвичайну потужність російської армії. Армії, яка нібито за кілька днів могла б завоювати всіх, кого хоче. Але ми відчуваємо в собі достатньо сил, щоб думати про майбутнє України, яка є й буде відкритою для світу» [9].

У результаті успішних наступальних дій противника було відкинуто від Харкова на декілька десятків кілометрів, звільнено понад два десятка населених пунктів Харківської області. Деблокування Харкова та витіснення російських військ до кордону стало фактичним визнанням нездатності зс рф захопити друге найбільше місто України. Просування українських підрозділів на північний схід

створило загрозу для комунікацій ізюмського угруповання військ противника та сприятливі умови для проведення успішної контрнаступальної операції сил оборони України зі звільнення східної частини Харківщини у вересні 2022 року [5, с. 243-244].

Вітальне слово І. В. Кріцака з нагоди проведення конференції за дорученням шефа поліції Харкова Петра Токара. Доброго дня шановні колеги. Від імені начальника головного Управління поліції в Харківській області Петра Токара, за його дорученням вітаю шановних учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Національна поліція України у формуванні безпекового середовища: наука, практика, інновації» Всеукраїнська (22 травня 2026 року), що проходить в Донецькому національному університеті внутрішніх справ.

У попередніх тезах доповіді: «Якісна підготовка поліцейських кадрів як інвестиція у майбутнє держави», а саме ІІІ Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни» (16 квітня 2026 року) з нагоди 65-річчя Донецького державного університету внутрішніх справ (ДонДУВСа) ми відзначили якість підготовки поліцейських кадрів ЗВО та висловили слова вдячності ректору Сергію Вітвіцькому. Напевне велика когорта науковців, вчених практиків, висловлюють особливу вдячність ректору за його риторику та виважену позицію тому, що від цієї дихотомії залежить Дух колективу, спільна наснага до праці. Від постаті керівника значною мірою залежить атмосфера в університеті, рівень довіри, мотивації та наукових звершень.

Сьогодні генерал поліції Петро Токар працює над докторською дисертацією «Злочинність та протидія їй в умовах прифронтового регіону України» під науковим керівництвом професора, заслуженого працівника освіти України О. М. Литвинова, а Харків як прифронтовий регіон України став особливим осередком дослідження широкого спектра кримінологічних і безпекових проблем у наукових працях (П. Т. Токара, І.В. Кріцака).

У межах кримінологічного моніторингу перед нами постає завдання щоденного опрацювання великого масиву наукових джерел, щоб на стіл керівника поліції Харкова потрапляли найкращі наукові праці. Так формується сучасна управлінська риторика та стратегічне бачення. Слід сказати, що Петро Танасійович – людина на своєму місці, який пройшов всі щаблі поліцейської служби, від курсанта та слідчого до високих управлінських рівнів/щаблів, глибоко розуміючи проблематику слідчої, оперативної діяльності, роботи дільничних офіцерів поліції та усіх служб, що забезпечують діяльність Національної поліції України. Ми часто дивуємося його здатності професійно орієнтуватися практично в будь-якому напрямі поліцейської діяльності. Особливого подиву викликала екскурсія Петра Токара до Національного аерокосмічного університету «ХАІ», коли шеф поліції Харкова засвідчив відмінне знання техніки у галузі літакобудування з початку її створення.

Сьогодні у бібліотеці Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського налічується понад 4 тис. наукових праць, присвячених проблемам регіоналістики, конкретних регіонів. Понад 2 тис. нами вже переглянуто. Це надзвичайно перспективний напрям досліджень. Під час здобуття мною

практичного досвіду в Івано-Франківській області, особливо помітною стала реалізація теорії «розбитих вікон», коли місцеві громади, медіа та громадські ініціативи активно долучалися до відновлення міського простору, реставрації старих будівель, дверей, архітектурних елементів, формуючи атмосферу порядку й відповідальності. Водночас, модель SARA (CAPO), яка передбачає сканування, аналіз, реагування та оцінку, не дала того ефекту, який очікувався від неї. Канадські спеціалісти, зокрема Трейсі Харді визнають, що простого наведення чистоти недостатньо для створення справжнього безпекового середовища. Так, у Харкові ми щодня бачимо вибиті вікна, зруйновані приміщення, наслідки війни, і нерідко доводиться власноруч прибирати території, боротися з безладом та нечистотою, адже порядок залишається важливою передумовою безпеки та комфортності праці. Однак виникає глибше питання: чи достатньо лише чистоти для формування реального безпекового простору? Саме тому надзвичайно важливим стає модель CAPO, – сканування, аналіз, реагування та оцінка території, детальний аналіз криміногенної ситуації, вивчення конкретних багатоповерхівок, дворів, територій обслуговування, виявлення місць концентрації ризиків і напруження. Безумовно, сучасні умови війни, суспільна настороженість, страхи людей, пов'язані з мобілізаційними процесами «бусифікації» та загальною нестабільністю, ускладнюють проведення таких соціологічних і кримінологічних досліджень. Люди з пересторогою відчиняють двері, запитують про справжні цілі візиту, не довіряють незнайомцям, але навіть за таких умов поліція має прагнути до глибшого розуміння криміногенної обстановки конкретного регіону. Тут вимагається особлива безпека поліцейського перед викликами нинішнього дня. Лише системний аналіз території дозволяє реально побачити стан безпеки.

Від щирого серця бажаємо всім учасникам конференції успіхів, натхнення, наснаги, плідної дискусії та великих наукових здобутків. Харків і Донбас завжди були духовно та ментально близькими регіонами, і навіть сьогодні, коли Університет функціонує в інших умовах, регіонах нашої держави, ця особлива ментальність залишається відчутною. Недаремно кажуть, що Донбас уміє трудитися і вміє молитися, і саме ці два крила – праця та духовність – формують основу справжньої сили, стійкості й наукового розвитку. Особливо приємно, що моя одногрупниця по аспірантурі/ад'юнктурі Анна Буга сьогодні успішно працює керівником наукового відділу й гідно організовує роботу цього відділу.Вдячні за науково-практичну конференцію, адже сучасні фахові видання встановлюють надзвичайно високі вимоги та цінову політику, де бракує наукового простору для висловлення живої/справжньої/наукової думки, щирості та внутрішнього наукового/дослідницького стану.

Стан розробленості наукової теми і проблеми. Мабуть найкраще, досить професійно і просто «безпекове середовище» висвітлив професор К. Л. Бугайчук» [10]. У 2026 році побачила світ наукова фахова стаття П. Т. Токара, І. В. Кріцака, К. В. Першиної «Безпекові питання в умовах російсько-української війни: міждисциплінарний зріз» [11]. На особливу увагу заслуговує наукова стаття С. О. Погрібного, І. В. Кріцака, Д. Денищук Д. Необхідність розроблення концепції безпекового середовища на прикладі МВС України: нормативно-кримінологічні та духовно-ціннісні аспекти [12]. Також нами перечитана наукова праця Я. В.

Верменича: «Безпековий дискурс регіоналістики в контексті соціогуманітаних викликів відновлення України» [13], де особлива увага приділяється безпеці регіону в аспекті національних та глобальних викликів на чому, власне, й акцентована дана наукова праця.

Що таке безпека та безпекове середовище? Найпоширенішим є погляд, коли під безпекою розуміють «забезпечений арсеналом легітимних сил, засобів та інструментів стан суспільних відносин, за яким реалізуються соціально значущі потреби людини і громадянина (особистості), надійно захищені від внутрішніх і зовнішніх загроз його особисті права і свободи, забезпечується розвиток матеріальних і духовних цінностей суспільства, гарантується територіальна цілісність і суверенітет, а також функціонування і розвиток конституційного ладу правової держави» [14, с. 32].

Категорія «безпека» характеризується такими критеріями: відсутність загрози життю, здоров'ю людей, майну, тваринам, рослинам і довкіллю; стан стабільності та спокою, який дає можливість громадянам користуватися своїми правами та виконувати свої обов'язки; відсутність ризику та нестабільності, яка може створити загрози для життя і здоров'я людей [15, с. 174].

В. Кривошеїн [16, с. 10] вказує, що «проблеми безпеки в країні залежать насамперед від двох факторів: внутрішнього та зовнішнього. Зовнішній фактор – це фактор агресії із застосуванням усіх гібридних механізмів. Внутрішній фактор – це фактор довіри населення владі, впевненість в економічній стабільності, безпеці, захищеності, довірі до сфери охорони здоров'я, освіти, довіри політикам, гарантії добробуту».

Фактором, що впливає на безпекове середовище, є, зокрема, конкуренція держав за реалізацію різних моделей національної та регіональної безпеки. Безпекове середовище – це динамічне явище, яке змінюється, породжуючи ризики і загрози, або навпаки створює переваги і можливості для суб'єктів, що в ньому перебувають. У зв'язку з цим безпекове середовище аналізують, прогнозують його розвиток, намагаються впливати на його формування» [17].

У науковій літературі розрізняють декілька видів безпеки: - за масштабом (міжнародна, регіональна, локальна); - за суб'єктами (особиста, суспільна, національна, колективна); - за суспільними сферами (політична, економічна, військова, екологічна, радіаційна тощо) [18].

Безпекове середовище – поняття відносно нове і недостатньо науково опрацьоване. Стисло його можна визначити як сукупність умов, необхідних та достатніх для виживання, відновлення і розвитку людини та суспільства. Тобто це сприятливе середовище, в якому ми маємо жити та в якому має функціонувати наше суспільство і держава. Безпекове середовище – це захист від загроз, які можуть мати різне походження і характер, хоча наразі найбільшою загрозою безпековому середовищу є пряма воєнна агресія російської федерації щодо нашої держави [19, с. 11].

«Безпекове середовище – це сукупність геополітичної, політико-дипломатичної, воєнної, інформаційної та інших сфер, де зароджуються, існують, накопичуються або проявляються сприятливі умови або небезпечні явища,

потенційні та реальні загрози реалізації національних інтересів, у яких держава реалізує свою політику національної безпеки» [20, с. 33].

Безпекове середовище в контексті діяльності МВС України – це сукупність внутрішніх сфер суспільно-політичного життя країни, в яких Міністерство внутрішніх справ формує державну політику та реалізує свої повноваження як суб'єкт сектора безпеки та оборони з метою забезпечення сталого розвитку держави, а також захисту життєво важливих інтересів людини та суспільства [21, с. 116–117].

С. О. Погрібний, І. В. Кріцак, Д. Є. Денищук сформулювали таке визначення поняття «безпекове середовище держави»: це динамічна сукупність різноманітних відносин та умов, в якій зароджуються, існують, накопичуються або проявляються сприятливі умови або небезпечні явища, потенційні та реальні загрози реалізації національних інтересів, що впливають на стан захищеності життєво важливих інтересів особи, суспільства і держави [12, с. 97]. Вчені наголошують, що сукупність факторів (відносини, умови, події та загрози), що утворюють безпекове середовище, можна поділити на умовні групи: ті, що здебільшого залежать від зовнішнього стосовно держави впливу, і ті, проявлення яких формується чинниками всередині держави. Спираючись на зазначене, науковці констатують наявність підстав для введення терміна «внутрішнє безпекове середовище», який вказує на внутрішній аспект національної безпеки держави. При цьому термін «внутрішнє безпекове середовище України» пропонується сприймати в двох смислах – вузькому та широкому. У широкому – до змісту «внутрішнього безпекового середовища» пропонується віднести умови та фактори з різних сфер суспільного життя та елементів національної безпеки (демографічної, екологічної, продовольчої тощо). У вузькому – йтиметься про умови та фактори існування України, що виникають та існують у сферах суспільного життя, за яке відповідає окремий державний орган, зокрема, Міністерство внутрішніх справ України. Водночас, дослідники визнають, що поділ на внутрішнє та зовнішнє щодо безпекового середовища певною мірою є умовним, адже різні сфери національної безпеки також мають свій внутрішній аспект [12, с. 97–98]. Схожої позиції додержується й К. Л. Бугайчук, пропонуючи класифікацію безпекових середовищ залежно від території поширення (глобальне (світове), регіональне, міжрегіональне, національне) та залежно від типу загроз (зовнішнє та внутрішнє). На думку цього дослідника, зовнішнє безпекове середовище характеризується протидією загрозам зовнішнього характеру і в основному є предметом діяльності військових та зовнішньополітичних державних органів. Внутрішнє безпекове середовище характеризується протидією загрозам внутрішнього характеру і формується в результаті діяльності багатьох державних органів (МВС України, СБУ, Мінфін, тощо) [10, с. 116].

Правосвідомість як чинник національної безпеки України. Національна безпека України є складним та багатогранним явищем/феноменом, що охоплює різні сфери суспільного життя, включаючи політичну, економічну, соціальну, інформаційну та військову. Одним із важливих факторів забезпечення національної безпеки є рівень правосвідомості громадян та посадових осіб. У сучасних умовах, коли Україна стикається з внутрішніми й зовнішніми загрозами,

особливу роль відіграє усвідомлення населенням правових норм, їх важливості для стабільності держави та готовності діяти у правовому полі. Попри наявність законодавчої бази щодо забезпечення національної безпеки низький рівень правосвідомості може стати чинником нестабільності, сприяти поширенню правового нігілізму, корупції та зниженню довіри до державних інституцій. З іншого боку, розвинена правосвідомість може бути потужним інструментом консолідації суспільства, формування правопорядку та зміцнення демократичних інститутів. Отже, дослідження феномена правосвідомості у контексті забезпечення національної безпеки є актуальним і потребує комплексного аналізу [22, с. 31–32]. П. Т. Токар, І. В. Кріцак, К. В. Першина наголошують, що в сучасних умовах російсько-української війни знання про безпеку та формування безпекового мислення стають життєво важливими для кожного, щоб відстоювати її там де стоїш зараз. Національна безпека тримається не лише на силових структурах, а й на рівні правосвідомості громадян та їхній готовності діяти відповідально та рішуче формуючи сучасну культуру безпеки. Кожен на своєму місці повинен зміцнювати національну й особисту безпеку, створюючи спільний захисний простір держави [11, с. 190].

Безпека в контексті окремого регіону. Формування безпекової політики України відбувається в умовах трансформації сучасної геополітичної розстановки політичних сил у світі, змін воєнно-політичної ситуації, що характеризується нестабільністю та новими викликами, що постали перед світом, а саме – постають протиріччя, пов’язані з розбіжностями національних інтересів, цілей, позицій регіональних і світових держав. Загрози застосування воєнної сили сьогодні зароджуються і розвиваються як наслідок наявних протиріч в політичній, економічній, енергетичній та інших сферах міжнародної, регіональної безпеки загалом і національної безпеки окремо взятої країни, зокрема [23, с. 247]. Після закінчення «холодної війни» постійно відбувається перерозподіл регіонів за ступенем пріоритетності виникнення загроз в глобальному ореолі міжнародної безпеки, ці проблеми дедалі частіше знаходять своє відображення в комплексах регіональної безпеки. На регіональні процеси впливає проектована ззовні політика провідних держав [23, с. 248].

Регіональна політика України у глобалізаційному контексті є компліментарною, але вона проводиться недостатньо послідовно та піддається зовнішньому тиску. Потенціал регіонального співробітництва надає необхідні додаткові важелі протидії викликам глобалізації, внаслідок чого необхідно забезпечити внутрішню збалансованість інтересів громадян і виступати консолідовано перед зовнішнім світом. Визначення системи національних інтересів України має ураховувати історичний досвід її національного та державного розвитку, а також всі аспекти сучасної геополітичної, історико-культурної, цивілізаційної ситуації, питання економічного, політичного, соціального та інтелектуального життя. З урахуванням цього необхідно виробити власну модель орієнтації у світовому просторі та власний погляд на події, які відбуваються у сучасному світі. В умовах глобалізації необхідно використати переваги моделі для власного розвитку, тоді як залишаючись об’єктом дії зовнішніх сил можуть настати її негативні наслідки [24, с. 35].

В умовах сучасних мілітарних викликів державно-територіальний простір є одним із потужних факторів відновлення ресурсу української ідентичності. Без усвідомлення народом приналежності до своєї території та культури, відповідальності за долю країни й підтримання базових спільних цінностей моделювання консолідаційних стратегій національної політики неможливе. Якими ж є ресурси відновлення української ідентичності? Якщо говорити про відновлення на національно-регіональному рівні, то цей ресурсний потенціал перебуває у сфері інформаційно-культурної та регіональної політики, а також політики збереження національної та регіональної пам'яті. Сьогодні відбувається складний процес становлення нового образу територіальної спільноти громади та нової логіки взаємодії просторових і соціокультурних ідентифікацій, що сприяють формуванню нового регіонального світосприйняття. Вибудовується асоціативний ряд «образів» регіонів як нерозривної цілісності національної території, а регіональна ідентичність перетворюється на вагомий політичний ресурс [13, с. 16].

Поміж основних чинників впливу на національну безпеку можна визначити: - національну незалежність і суверенітет, територіальну цілісність держави; - розвиненість громадянського суспільства, рівень демократизму, сформованість і дієвість законодавчої бази правової держави, захищеність особи; - економічні можливості держави; - національне самовизначення і самобутність; - розвиток національної свідомості й культури; - наявність загальної стратегії національного розвитку, «національної ідеї», загальновизнаної мети; - національну згоду та єдність; - внутрішньополітичну стабільність; - готовність і здатність політичних сил реалізувати загальновизначені цілі [25, с. 103].

Феномен ментального простору позначається тим, що він може існувати (і найчастіше існує) у різноманітних комунікативних полях та віртуальних образах, від динаміки яких безпосередньо залежить безпека, політика, економіка, соціальні відносини, культурні репрезентації країни чи території. Характерними для ментального простору є наявність базових центрів, на основі яких відбуваються ідентифікаційні процеси та циркулює ментальність соціуму. Будь-які зовнішні впливи здатні призвести до соціокультурних трансформацій та формування нових структур й нових смислів. Структурно ментальний простір складається з багатьох компонентів, основними з яких є архетипічний, когнітивний, ціннісно-смисловий, емоційний, поведінковий, безпековий. Тому варто усвідомлювати, що ментальний фактор завжди характеризується суперечливістю й мінливістю: з одного боку артикуляція власної ментальності не сприяє зміцненню національної безпеки, особливо якщо суспільство є багатонаціональним чи поліетнічним. За наявності трансформаційних змін протиріччя у таких суспільствах загострюються та призводять до міжтериторіальної конфронтації. Зрозуміло, що за таких умов досягнення єдності стосовно розуміння регіональної безпеки є проблематичним. З іншого боку, природна інерція ментальності дозволяє зберігати необхідний рівень стабільності соціальної системи, шукати у «ментальних матрицях» сусідніх народів ознаки толерантності, що сприяє посиленню безпеки на регіональному рівні [13, с. 28].

Очевидно, що глобальні проблеми та виклики постійно порушують міжнародний світовий порядок, що базується на динамічній рівновазі між

регіональними полюсами. Регіоналізація і набуття певних автономних прав територіальними структурами стали закономірними тенденціями розвитку політичних стратегій майже усіх країн постра дянського простору. Ідеологія регіоналізму здатна мобілізувати локальні спільноти на збереження соціокультурних особливостей регіону, розвиток власного політичного та економічного потенціалу, актуалізацію регіональних інтересів у структурі загальнонаціональних цінностей. Але чи зможе регіоналізація в сучасних умовах виявитися більш ефективною у пошуках балансу між локалізацією і глобалізацією? Чи зробили зміни, пов'язані із глобалізацією світ більш комфортним та безпечним для людини? Відповіді на ці питання відшукуються в контексті осмислення стратегій творення безпекового середовища, яке давало б людині стійкі та непорушні орієнтири й детермінанти цивілізаційного буття в тріаді «держава – нація – територія». А також в процесі пошуку нових моделей і концепцій глобально-регіональних вимірів безпеки з орієнтацією не стільки на територіально-географічне, скільки на інтерсуб'єктивне бачення простору [13, с. 32].

Якщо говорити про споріднені поняття, що об'єднуються дескриптором «регіон», то як його підвиди можна розглядати терміни «регіоналізм», «регіоналізація», «регіонобудівництво», «регіоналістика», «регіональна політика», «регіональна ідентичність», «регіональна безпека» і десятки інших. Коли йдеться про інтеграцію на рівні регіону, допустимим вважається паралельне застосування термінів «регіоналізм», «регіоналізація», «регіонобудівництво». Але важливо мати і якісь кри терії їх розмежування. Пропонують, зокрема, під регіоналізмом слід розуміти свідомо спрямовуваний «згори донизу» процес розвитку й поглиблення співробітництва між країнами, що належать до одного «великого» регіону (за умови наявності відповідних регіональних інститутів, концепції, ідеології). Якщо ж таких інституцій немає, а взаємодія відбувається переважно як інтеграція «знизу догори», правомірно називати цей процес регіоналізацією. Нарешті, термін регіонобудівництво може застосовуватися в усіх випадках, коли регіони починають виступати як активні політичні актори – або з власної ініціативи, або з ініціативи якогось центру. Зрозуміло, що чітке структурування, не кажучи вже про таксономізацію понять на такій основі забезпечити неможливо. Критерії мають обиратися більш виразні: за предметом або сферою співробітництва, кількістю учасників (двостороння чи багато стороння інтеграція), ступенем інституалізації [13, с. 38–39].

Мілітарна соціотрансформаційна динаміка обумовлює необхідність тотального наукового перегляду теоретичних засад безпекової політики. Але виникають закономірні питання: в яких контекстах і ракурсах повинно відбуватися це переосмислення, які концепції мають братися за основу теоретичного моделювання безпекової стратегії, чи є дієвим фактор суспільства у формуванні безпекового простору? Очевидно, що в процесі відшукування на них відповідей, соціогуманітаріям доведеться істотно змінювати дослідницькі підходи безпекової аналітики, виводити їх на рівень формулювання принципів класифікації і типізації безпекових систем, розкриття закономірностей функціонування механізмів взаємодії просторових і суспільних складових національної безпеки. Можливо дієвими алгоритмами осмислення сучасної трансформаційної динаміки та

вибудови безпекових стратегій цивілізаційного розвитку стануть тренди глобальної регіоналізації – як об'єктивного світового процесу формування новітніх полюсів і центрів сили, регіональних кластерів та систем, репрезентації якісно нових форм структуризації глобального світопростору [13, с. 50–51].

Рубіж XX і XXI ст. позначився кардинальною зміною контурів та конфігурації геополітичного простору планети. Перехід від біполярності до багатополярності, формування нових геополітичних осей, поглиблення суперництва між регіональними об'єднаннями зробили беззмістовними усталені формули «наддержав», «сателітів», «маріонеткових утворень». А поява нової ієрархії політичних суб'єктів («центрів сили», «полюсів багатополярного світу») спричинила переосмислення дихотомії концептів глобальності та регіональності у дещо несподіваний спосіб – з виникненням термінів «глобальний регіоналізм», «регіональна держава», «транснаціональний соціальний простір», «інтеррегіоналізація». Штучність та варіативність цих термінів не стають на заваді їх використанню у геопросторових й геокультурних дискурсах. Світова політика дедалі більше набуває ознак своєрідних змагань між регіональними об'єднаннями, кожний з яких очолює глобальна держава чи центр сили, тому репрезентація концептуальних моделей глобальнорегіональних безпекових стратегій стає одним із основних сучасних трендів, а «мозаїка регіональних теорій ніколи не вичерпається» [13, с. 51].

Теорія «великих регіонів» – це суттєва інновація, що з'явилася у глобалістиці в кінці XX століття. На її основі будувалися не лише форми нових управлінських моделей, з'являлися нові, зі значними параметрами автономності, територіальні рівні управління, що тяжіли до власної політичної легітимності. Стало реальністю управління поза урядовими структурами, через політичні мережі (policy#network governance). І зовсім не безпідставно багато хто вбачає у глобалізації таке продовження процесів інтернаціоналізації (транснаціоналізації) різних аспектів суспільного життя, яке створює відповідну активність і на рівні місцевого й регіонального управління. «Транснаціональні моделі» дедалі більше розглядаються як альтернативи і «ринковій» і «ієрархічній» управлінським системам [13, с. 59–60].

Врахування закономірностей формування багатовимірного та полікультурного простору територіальності має стати одним з пріоритетних напрямів моделювання безпекових стратегій сучасності. Недооцінка владою просторових чинників трансформаційних процесів завжди загрожує серйозними ускладненнями. Регіональність як ознака специфічності певних частин території притаманна всім країнам світу і є атрибутом кожної держави; процеси регіоналізації мають свої історичні, господарсько-економічні, соціокультурні, етнонаціональні, політичні передумови, що потребують уважного вивчення. Важливо, щоб проблема «інакшості», яка є головною у регіональній компаративістиці, розглядалася крізь призму культурної варіативності, а не в рамках дихотомії «свій – чужий». І щоб пропонувалися саме такі механізми культурної комунікації, які орієнтовані на взаєморозуміння й міжетнічну толерантність, націлені на діалог і безпекову співпрацю [13, с. 102].

Висновки. В сучасних умовах російсько-української війни безпекове середовище постає не лише як сукупність військових, правових чи управлінських механізмів, а як складний духовно-ціннісний, ментальний, комунікативний і соціокультурний простір, у якому формується стійкість держави, суспільства та окремого регіону. Харків як прифронтовий регіон України став символом незламності, стратегічної витримки, наукової думки та сили українського Духу, а його оборона засвідчила, що безпека держави тримається не лише на військовій силі, а й на рівні правосвідомості, довіри, внутрішньої консолідації та готовності кожного громадянина відстоювати Україну там, де він перебуває. Водночас, сучасні безпекові виклики потребують нового осмислення ролі Національної поліції України, яка сьогодні виконує не лише правоохоронну, а й гуманітарну, комунікативну, психологічну та кризово-координаційну функцію. Саме тому формування безпекового середовища неможливе без системного кримінологічного моніторингу, розвитку стратегічного мислення, міждисциплінарних наукових досліджень, духовного зміцнення суспільства та якісної підготовки поліцейських кадрів як інвестиції у майбутнє нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Харків: Вчора. Сьогодні. Завтра До 350-річчя заснування м. Харкова Методико-бібліографічні матеріали. 2004. 16 с.

2. Осадца І. С. Мислити як стратег Рец. на: Румельт Річард. Гарна стратегія. Погана стратегія / пер. з англ. Т. Мухамедшина. Харків : Вид-во "Ранок" : Фабула, 2019. 324 с.

3. Осадца І. С. Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. 2021. Т. 9. С. 292–299.

4. Ладигіна І. В., Біжко Є. В. Об’єкти висотної забудови Харкова (з XVII ст. до 50-тих років XX століття) як системоутворюючі елементи найкрупнішого міста. Науковий вісник будівництва. 2021. Т. 106, № 4. С. 51–59.

5. Сирський О., Семененко О., Гузь Р. Оборонна операція в районі Харкова у 2022 році: перебіг та стратегічне значення на північно-східному напрямку. Military science. 2025. Vol. 3, no. 1. С. 229–245.

6. Місто Харків. Kharkiv Development & Investment. 2022. URL: https://inkharkiv.com/why-kharkiv/

7. Як українські військові визволяли Харківщину у квітні–травні 2022 року. 2023. АрміяІнформ. https://armyinform.com.ua/2023/05/06/ yak-ukrayinski-vijskovi-vyzvolyalyharkivshhynu-u-kvitni-travni-2022-roku/

8. Кларк М., Баррос Дж, Хірд К. Оцінка російської наступальної кампанії, 12 травня 2022 року. Інститут вивчення війни (ISW). https://www.understandingwar.org/backgrounder/ russian-offensive-campaign-assessmentmay-12

9. Українці й американці стали значно ближчими: ми однаково розуміємо слово «свобода» – звернення Президента України до спільноти Стенфордського університету. 2022. URL: https://www.president.gov.ua/news/ukrayinci-j-amerikanci-stali-znachno-blizhchimi-mi-odnakovo-75421

10. Бугайчук К. Л. Безпекове середовище держави в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України. Право і безпека. 2023. № 2 (89). С. 111-120. DOI: https://doi.org/10.32631/pb.2023.2.10

11. Токар П. Т., Кріцак І. В., Першина К. В. Безпекові питання в умовах російсько-української війни: міждисциплінарний зріз. Вісник Кримінологічної асоціації України. 2026. Т. 38, № 1, ч. ІІ. С. 187–204. DOI: https://doi.org/10.32631/vca.2026.1.p2.18 С. 190.

12. Погрібний С., Кріцак І., Денищук Д. Є. Необхідність розроблення концепції безпекового середовища на прикладі МВС України: нормативно-кримінологічні та духовно-ціннісні аспекти. Нове українське право. 2022. Вип. 4. С. 95–103.

13. Верменич Я. В. Безпековий дискурс регіоналістики в контексті соціогуманітар них викликів відновлення України. Аналітична записка / За ред. академіка НАН України В.А. Смолія. Текст. дані. Київ: НАН України. Інститут історії України, 2025. 108 с. URL: http://resource.history.org.ua/item/0018926

14. Горбатюк С. Є. Еволюція феномену безпеки: від стародавніх політико-правових учень – до сучасної наукової думки. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2016. № 2. С. 28–35.

15. Шутий М. В. Аспекти визначення поняття «безпека» та його значення для забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ України. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2014. № 3. С. 173–178.

16. Кривошеїн В. Зміст та співвідношення основних категорій сучасного безпекового середовища. Грані. 2021. Т. 24, № 1. С. 5–12. DOI: https://doi.org/10.15421/172109.

17. Безпекове середовище. Прометей. URL: https://prometheu

18. Безпека. Leksika.com.ua URL: https://leksika.com.ua/12530426/legal/bezpeka

19. Вербенський М. Г. Вступне слово. Актуальні питання забезпечення безпекового середовища в Україні : зб. тез наук. доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 19 квітн. 2024 р.). / упоряд.: М.Г. Вербенський, В.О. Рядінська, А.І. Хальота, В.А. Мацько. Київ : ДНДІ МВС України, 2024. 415 с. С. 11–14.

20. Богданович В. Ю., Ільяшов О. А., Комаров В. С., Олексіюк В. В. Підхід до оцінювання безпекового середовища в сучасних умовах ведення збройної боротьби. Збірник наукових праць Центру воєнностратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського. 2021. № 2 (72). С. 33–39. DOI: https://doi.org/10.33099/2304-2745/2021-2-72/33-39 С. 33

21. Бугайчук К. Л. Сутність терміну «безпекове середовище» в контексті діяльності Міністерства внутрішніх справ України // Actual Problems of Modern science : material of the 4th International Scientific and Practical Conference (January 31 – February 3, 2023). Boston, USA : International Science Group, 2023. Pp. 114–118.

22. Беззубов Д. О., Алієв Р. В., Возник М. В. Правосвідомість як елемент забезпечення національної безпеки. Держава і право. Юридичні і політичні науки. 2025. Вип. 97. С. 30–47.

23. Шипілова Л. М. Безпекове середовище України: регіональний вимір. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 10. С. 246–251. DOI: 10.32702/2306-6814.2025.10.246L.

24. Копилов Е. В. Формування безпекового середовища суспільства й держави в умовах сьогодення. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 5. С. 34–36.

25. Лисецький Ю.М., Семенюк Ю.В., Павленко А.Г. Аналіз чинників, що впливають на систему забезпечення національної безпеки України в умовах гібридної війни // Вісник воєнної розвідки. – 2020. – № 60. – С. 99-103.

УМРИХІНА Ірина, *завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ, доктор філософії, доцент*

КОМУНІКАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ З ГРОМАДЯНАМИ ПІД ЧАС ПЕРЕВІРКИ ВІЙСЬКОВО-ОБЛІКОВИХ ДОКУМЕНТІВ: ПРАВОВІ ЗАСАДИ ТА АЛГОРИТМ ДІЙ

В умовах дії правового режиму воєнного стану та проведення мобілізаційних заходів особливого значення набуває належна комунікація працівників Національної поліції України з громадянами під час перевірки військово-облікових документів. Зазначене питання має не лише правове, а й практичне значення, оскільки саме від якості первинного контакту поліцейського з особою значною мірою залежить подальший розвиток ситуації: добровільне виконання законної вимоги, виникнення конфлікту, відмова від надання документів або вчинення злісної непокори законному розпорядженню поліцейського.

Актуальність теми зумовлена тим, що під час здійснення мобілізаційних заходів поліцейські перебувають у складному комунікативному середовищі. З одного боку, вони реалізують визначені законом повноваження щодо перевірки документів, забезпечення публічного порядку, реагування на правопорушення та, у передбачених законом випадках, доставлення або адміністративного затримання осіб. З іншого боку, такі дії пов’язані з підвищеною соціальною напругою, емоційною реакцією громадян, поширенням недостовірної інформації про повноваження поліції та ТЦК та СП, а також частими спробами оскаржити правомірність дій поліцейських.

Правовою основою перевірки військово-облікових документів є положення законодавства України, відповідно до яких у період проведення мобілізації громадяни України чоловічої статі віком від 18 до 60 років зобов’язані мати при собі військово-обліковий документ та пред’являти його на вимогу уповноважених суб’єктів, зокрема працівника поліції, який діє в межах наданих йому повноважень. Водночас наявність правової підстави для перевірки документів не звільняє

поліцейського від обов'язку діяти коректно, відкрито, послідовно та з дотриманням прав людини.

Однією з основних проблем практики є недостатнє роз'яснення громадянину підстав звернення поліцейського. У ситуаціях, коли працівник поліції обмежується загальною фразою про «перевірку документів» без посилання на конкретну правову підставу та без пояснення мети звернення, у громадянина може виникати сумнів у законності таких дій. Це, своєю чергою, підвищує ризик конфлікту, відмови від виконання вимоги або спроби зафіксувати дії поліцейського як неправомірні.

Не менш важливою проблемою є змішування повноважень працівника поліції та представників територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки. У практичній площині громадяни нерідко сприймають поліцейського як особу, яка самостійно здійснює мобілізаційні заходи або відповідає за вручення повісток. Водночас поліцейський не підміняє собою представника ТЦК та СП. Його участь має правоохоронний характер і спрямована на забезпечення публічного порядку, безпеки, перевірку документів у межах визначених законом підстав та реагування на правопорушення. Тому під час комунікації важливо чітко пояснювати громадянину, у якій саме ролі діє поліцейський і які дії він має право вчиняти.

Проблемним залишається й питання формулювання законної вимоги. Вимога поліцейського повинна бути зрозумілою, конкретною та юридично коректною. Доцільним є використання чіткої комунікативної формули: «На підставі частини другої статті 32 Закону України "Про Національну поліцію" пред'явіть, будь ласка, Ваш військово-обліковий документ разом із документом, що посвідчує особу». Така форма звернення дозволяє уникнути двозначності, демонструє правову визначеність дій поліцейського та знижує ризик ескалації конфлікту.

Окрему увагу слід звернути на проблему сприйняття громадянами відеофіксації. Під час перевірки документів особи часто здійснюють фото- або відеозйомку дій поліцейського, у тому числі процесу пред'явлення службового посвідчення чи озвучення законної вимоги. Така поведінка не повинна автоматично розцінюватися як перешкоджання діяльності поліції. Діяльність Національної поліції України ґрунтується на принципах відкритості та прозорості, тому сам факт відеофіксації не є підставою для конфліктної реакції з боку поліцейського. Навпаки, коректна поведінка під час фіксації може підтвердити законність дій працівника поліції.

Ще одним проблемним аспектом є вибір поліцейським моделі поведінки у випадку відмови особи надати документи. Не кожна відмова одразу свідчить про злісну непокору. У багатьох випадках громадянин може не розуміти підстав вимоги, сумніватися у повноваженнях поліцейського, перебувати в емоційно напруженому стані або діяти під впливом неправильної інформації. Тому первинним завданням поліцейського має бути не негайний перехід до примусових заходів, а повторне роз'яснення правової підстави вимоги, наслідків її невиконання та порядку подальших дій.

Значну роль у таких ситуаціях відіграють навички деескалації. Поліцейському доцільно уникати підвищеного тону, оцінювальних суджень,

погрозливих формулювань або психологічного тиску. Натомість ефективною є спокійна, послідовна та юридично аргументована комунікація. Вона повинна включати представлення поліцейського, повідомлення причини звернення, посилання на правову норму, формулювання законної вимоги, надання особі часу для її виконання та попередження про можливі правові наслідки у разі відмови.

Проблеми комунікації можуть виникати і через неналежне документування події. Якщо ситуація переходить у площину адміністративного правопорушення, важливо, щоб у подальших матеріалах було відображено не лише факт відмови особи, а й обставини, які передували цьому: чи представився поліцейський, чи повідомив правову підставу перевірки, чи була вимога чіткою і зрозумілою, чи роз'яснювалися наслідки невиконання законної вимоги. Відсутність таких відомостей може ускладнити доведення правомірності дій поліцейського.

У цьому контексті важливим є розмежування конфліктної поведінки громадянина та складу адміністративного правопорушення. Емоційне невдоволення, словесне заперечення або вимога пояснити підстави перевірки самі по собі не повинні автоматично кваліфікуватися як злісна непокора. Для належної правової оцінки необхідно встановити, чи була вимога поліцейського законною, чи була вона доведена до відома особи, чи мала особа реальну можливість її виконати, а також у чому саме проявилося активне невиконання законного розпорядження.

Вирішення окреслених проблем потребує формування єдиного алгоритму комунікації працівника поліції з громадянами під час перевірки військово-облікових документів. Такий алгоритм має включати: встановлення безпечної дистанції; представлення поліцейського; повідомлення підстави та мети звернення; коректне формулювання законної вимоги; надання можливості добровільно пред'явити документи; спокійне реагування на запитання або заперечення особи; попередження про правові наслідки невиконання вимоги; фіксацію події у встановленому порядку.

Отже, комунікація працівників поліції з громадянами під час перевірки військово-облікових документів є важливим елементом законної та ефективної реалізації поліцейських повноважень у період мобілізації. Основними проблемами у цій сфері є недостатнє роз'яснення підстав перевірки, змішування повноважень поліції та ТЦК та СП, некоректне формулювання законної вимоги, конфліктне реагування на відеофіксацію, передчасний перехід до примусових заходів, а також неповне документування обставин події.

Підвищення ефективності комунікації можливе шляхом удосконалення практичної підготовки поліцейських, упровадження типових мовних алгоритмів, формування навичок деескалації конфліктів та забезпечення належного документування дій поліцейського. Законність, відкритість, послідовність і повага до гідності людини мають залишатися основними орієнтирами діяльності поліції навіть в умовах воєнного стану та підвищеного суспільного напруження.

ХИЛЬКО Любов, *старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної*

діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ

ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ПРЕВЕНТИВНИХ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах збройної агресії проти України та запровадження воєнного стану питання дотримання прав людини у діяльності правоохоронних органів набуває особливої актуальності. Національна поліція України виконує важливі функції щодо забезпечення публічної безпеки, підтримання правопорядку, протидії диверсійній діяльності та захисту населення. Водночас реалізація превентивних поліцейських заходів повинна здійснюватися із дотриманням конституційних прав і свобод людини, навіть в умовах дії особливого правового режиму.

Правовою основою застосування превентивних заходів є Конституція України, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про правовий режим воєнного стану», а також міжнародно-правові акти у сфері захисту прав людини. Стаття 64 Конституції України передбачає можливість тимчасового обмеження окремих прав і свобод людини в умовах воєнного стану, однак такі обмеження повинні бути законними, пропорційними та обґрунтованими необхідністю забезпечення національної безпеки [1].

До основних превентивних поліцейських заходів належать: перевірка документів, поверхнева перевірка особи та транспортного засобу, обмеження доступу до окремих територій, зупинення транспортних засобів, опитування осіб, а також застосування технічних засобів відеофіксації. У період воєнного стану зазначені заходи застосовуються значно частіше, зокрема на блокпостах, під час комендантської години або при перевірці осіб на предмет можливої причетності до диверсійної діяльності.

Разом із тим практика свідчить про ризики порушення прав людини при реалізації таких повноважень. Серед основних проблем можна виділити: безпідставну перевірку документів, перевищення повноважень під час поверхневого огляду, порушення права на свободу пересування, дискримінаційний підхід до окремих категорій населення, а також недостатнє інформування громадян про підстави застосування превентивних заходів. Особливу небезпеку становить формальний підхід до принципу пропорційності, коли обмеження прав людини виходять за межі реальної потреби забезпечення безпеки [2, с. 112].

Важливим принципом діяльності поліції є верховенство права, яке передбачає пріоритет прав і свобод людини над інтересами державних органів. Навіть в умовах воєнного стану працівники поліції зобов’язані діяти виключно в межах закону, чітко пояснювати громадянам підстави застосування превентивних заходів, забезпечувати повагу до людської гідності та не допускати жорстокого або принизливого поводження.

Одним із механізмів забезпечення законності у сфері превентивної діяльності є використання бодікамер та систем відеофіксації, що дозволяють контролювати дії працівників поліції та захищати права як громадян, так і самих поліцейських.

Водночас важливе значення має професійна підготовка правоохоронців щодо стандартів прав людини, практики Європейського суду з прав людини та особливостей комунікації з населенням в умовах кризових ситуацій.

У сучасних умовах важливо забезпечити баланс між інтересами державної безпеки та правами людини. Ефективність превентивних поліцейських заходів не повинна досягатися шляхом необґрунтованого обмеження прав громадян. Саме дотримання принципів законності, необхідності, пропорційності та підзвітності сприяє формуванню довіри суспільства до правоохоронних органів та зміцненню демократичних засад держави.

Таким чином, застосування превентивних поліцейських заходів в умовах воєнного стану є необхідним елементом забезпечення публічної безпеки, однак воно повинно здійснюватися з безумовним дотриманням прав людини. Для цього необхідним є посилення контролю за діяльністю правоохоронних органів, удосконалення нормативно-правового регулювання, а також підвищення рівня правової культури та професійної підготовки поліцейських.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (у редакції станом на 2025 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр.
2. Бандурка О. М., Соболь Є. Ю. Забезпечення прав людини у діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану. Право і безпека. 2023. № 3. С. 110–117.

ХЛИСТУН Єгор, *курсант 2-го курсу Дніпровського державного університету внутрішніх справ*
Науковий керівник: **БАБАНІН Сергій,** *доцент кафедри кримінального права та кримінології, кандидат юридичних наук Дніпровського державного університету внутрішніх справ*

КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Кримінологічна характеристика злочинності в період збройного протистояння є одним із найскладніших напрямів сучасної юридичної науки. Війна докорінно змінює не лише політичний ландшафт держави, а й саму структуру протиправних діянь. Для України це питання набуло критичного значення спочатку у 2014 році, а з початком повномасштабного вторгнення у 2022-му стало визначальним чинником національної безпеки. В умовах війни суспільство функціонує в режимі постійної загрози, економічної турбулентності та масової

міграції, що призводить до руйнування звичних механізмів соціального контролю та виникнення нових видів кримінальних викликів.

Трансформація злочинності під час війни відбувається під впливом комплексу взаємопов'язаних факторів. Насамперед погіршення економічного становища, зростання безробіття та втрата житла штовхають частину громадян на шлях правопорушень як способу виживання. Психологічне виснаження, страх за життя та відчуття невизначеності майбутнього знижують рівень довіри до державних інституцій, через що протиправна поведінка подекуди починає сприйматися як засіб швидкого отримання ресурсів [1].

Окремої уваги в умовах сучасного збройного конфлікту заслуговує процес адаптації організованої злочинності до нових воєнних реалій. Війна суттєво змінила не лише суспільне життя та систему державного управління, а й сам характер кримінальної діяльності. Якщо у мирний період організовані злочинні угруповання переважно концентрувалися на економічних злочинах, фінансових махінаціях, контрабанді чи незаконних схемах у сфері бізнесу, то в умовах воєнного стану злочинне середовище швидко переорієнтувалося на використання тих можливостей, які виникли внаслідок війни. Фактично воєнний конфлікт створив новий криміногенний простір, у межах якого окремі особи та злочинні групи намагаються отримати прибуток за рахунок суспільної нестабільності.

Одним із найбільш поширених напрямів такої діяльності стало незаконне переправлення чоловіків призовного віку через державний кордон. Через обмеження на виїзд за межі України в умовах воєнного стану сформувався цілий тіньовий ринок нелегальних послуг, де організовані групи пропонують різноманітні схеми уникнення мобілізації..

Не менш серйозною проблемою стала незаконна торгівля гуманітарною допомогою. В умовах війни Україна отримує значні обсяги міжнародної підтримки у вигляді продуктів харчування, медикаментів, технічного обладнання, транспорту та інших ресурсів, призначених для цивільного населення й військових. Однак частина цієї допомоги стає об'єктом злочинних посягань. Фіксуються випадки продажу гуманітарних товарів через комерційні мережі, привласнення благодійних коштів, а також використання волонтерських структур для прикриття незаконної діяльності.

Паралельно з цим загострилася проблема розкрадання військового майна та незаконного обігу зброї. Значна концентрація озброєння, боєприпасів і військової техніки в умовах активних бойових дій створює додаткові ризики їх потрапляння до кримінального середовища. У деяких випадках фіксуються спроби незаконного продажу військового спорядження, пального чи технічних засобів, призначених для потреб оборони.

Водночас важливо враховувати, що реальні масштаби злочинності в умовах війни значно ширші, ніж це відображено в офіційній статистиці. Для сучасної криміногенної ситуації характерним є високий рівень латентності злочинів. Значна частина правопорушень просто не потрапляє до офіційного обліку через низку об'єктивних та суб'єктивних причин [2].

Сучасна криміногенна ситуація також характеризується різким зростанням злочинів проти основ національної безпеки – державної зради, колабораціонізму та

шпигунства. Війна створює ґрунт для діяльності агентурних мереж, де мотивами стають ідеологічні переконання, матеріальна вигода або примус. Паралельно з цим фіксуються масштабні воєнні злочини з боку агресора: катування, вбивства цивільних та руйнування інфраструктури, що вимагає безпрецедентних зусиль щодо їх документування. Не менш активною є і кіберзлочинність, де фішингові схеми під виглядом збору допомоги армії та атаки на державні ресурси стали невід'ємною частиною гібридної війни.

Змінюється і психологічний портрет правопорушника. Багато осіб вчиняють злочини під впливом емоційного виснаження або посттравматичних розладів. Тривале перебування в атмосфері насильства розмиває цінність людського життя, що робить питання психологічної реабілітації та соціальної адаптації учасників бойових дій критично важливим для профілактики злочинності у майбутньому [3].

Отже, злочинність в умовах війни в Україні має багатофакторний та динамічний характер. Ефективна протидія цим загрозам вимагає від держави не лише посилення правоохоронної діяльності та координації між різними відомствами, а й формування комплексної системи соціальної підтримки та післявоєнного відновлення. Саме такий підхід може забезпечити стабільність суспільства як у період збройного конфлікту, так і після його завершення.

Список використаних джерел:

1. Шрамко С.С., Калініна А.В. Злочинність в Україні: яка вона є під час війни і якою може бути у післявоєнний час? Питання боротьби зі злочинністю. 2022. № 44. С. 60-68.

2. Филипська В.І., Підлужна В.М. «Сучасний стан організованої злочинності в Україні в умовах збройного конфлікту». Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави. 2024. С. 112-114.

3. Богатирьов І., Богатирьов А. Організована злочинність в умовах воєнного стану: Проблеми та шляхи їх подолання. Law & Border. 2024. №3(1). С. 5-26.

ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро, *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

БАГАЧЕНКО Микола, *курсант 3-го курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРЕВЕНТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПОЛІЦІЇ ЩОДО ЗАХИСТУ ДІТЕЙ ВІД СУЧАСНИХ ЗАГРОЗ: ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ

У тезах досліджено особливості превентивної діяльності поліції щодо захисту дітей від сучасних загроз в умовах трансформації безпекового середовища. Проаналізовано правові механізми діяльності підрозділів превенції Національної поліції України, форми взаємодії з органами державної влади, освітніми установами та громадськістю. Визначено основні сучасні ризики для дітей, зокрема кіберзагрози, булінг, домашнє насильство, втягнення у протиправну діяльність та ризики, пов'язані з воєнним станом. Запропоновано напрями вдосконалення превентивної діяльності поліції у сфері захисту прав та законних інтересів дітей.

В умовах сучасних суспільних трансформацій та збройної агресії проти України питання забезпечення безпеки дітей набуває особливої актуальності. Діти є однією з найбільш уразливих категорій населення, які потребують посиленого правового захисту від сучасних загроз, серед яких особливе місце займають кіберзлочинність, булінг, домашнє насильство, експлуатація, вербування через соціальні мережі, торгівля людьми та ризики, зумовлені воєнними діями. [3, с. 120].

Превентивна діяльність поліції у сфері захисту дітей є важливим напрямом державної політики, спрямованої на попередження правопорушень, мінімізацію ризиків та створення безпечного середовища для гармонійного розвитку дитини. Основним суб'єктом реалізації відповідних заходів у системі Національної поліції України виступають підрозділи ювенальної превенції, діяльність яких регламентується нормами національного законодавства. [4, с. 78].

Правову основу превентивної діяльності поліції щодо захисту дітей становлять положення Конституції України, Закон України «Про Національну поліцію», Закон України «Про охорону дитинства», Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», а також міжнародно-правові акти, насамперед Конвенція ООН про права дитини. Відповідно до законодавства, поліція здійснює заходи щодо виявлення причин і умов, які сприяють вчиненню правопорушень стосовно дітей, забезпечує реагування на випадки домашнього насильства, жорстокого поводження, зникнення дітей, а також проводить профілактичну роботу у закладах освіти.

Однією з ключових сучасних загроз для дітей є негативний вплив цифрового середовища. Активне використання соціальних мереж і месенджерів створює умови для кібербулінгу, психологічного впливу, шахрайства, сексуальної експлуатації та вербування неповнолітніх у деструктивну чи злочинну діяльність. У цьому контексті особливого значення набуває діяльність поліції щодо проведення інформаційно-просвітницьких заходів, навчання дітей правилам цифрової безпеки та формування навичок розпізнавання потенційних загроз. [5, с. 8].

Окрему увагу слід приділити протидії булінгу в освітньому середовищі. Практика свідчить, що ефективність реагування значною мірою залежить від рівня взаємодії між працівниками поліції, педагогічним колективом, психологами та батьками. Важливим інструментом профілактики є проведення превентивних бесід, тематичних занять, право-просвітницьких кампаній та програм формування безпечного освітнього середовища.

В умовах воєнного стану перелік загроз для дітей істотно розширився. До них належать ризики мінної небезпеки, незаконного переміщення дітей, психологічної

травматизації, втрати батьківського піклування, а також вплив інформаційно-психологічних операцій через цифрові ресурси. У зв'язку з цим важливим напрямом діяльності поліції є проведення роз'яснювальної роботи щодо правил безпеки, евакуації, алгоритмів дій у надзвичайних ситуаціях, а також забезпечення взаємодії з освітніми закладами та міжнародними організаціями. [2, с. 170].

Ефективність превентивної діяльності поліції щодо захисту дітей значною мірою залежить від міжвідомчої взаємодії. Співпраця з органами місцевого самоврядування, службами у справах дітей, освітніми установами, громадськими організаціями та міжнародними партнерами сприяє своєчасному виявленню ризиків та комплексному реагуванню на загрози. [6, с. 4].

Отже, превентивна діяльність поліції щодо захисту дітей від сучасних загроз є складовою забезпечення національної безпеки та дотримання прав людини. Удосконалення правових механізмів, впровадження інноваційних методів профілактики, посилення цифрової грамотності дітей та батьків, а також розвиток міжвідомчої співпраці сприятимуть підвищенню ефективності діяльності поліції у сфері захисту прав та законних інтересів дитини.

Список використаних джерел:

1. Верховна Рада України. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р.

2. Верховна Рада України. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII.

3. Верховна Рада України. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 № 2402-III.

4. Організація Об'єднаних Націй. Конвенція про права дитини від 20.11.1989 р.

5. Науково-практичний коментар до Закону України «Про Національну поліцію» / за заг. ред. О. М. Бандурки. Київ : [видавництво], 2024.

6. Мартинова Л. «Перша психологічна допомога: кому, коли і де?» Журнал «НейроNews: психоневрологія та нейропсихіатрія»:перший в Україні журнал із психіатрії та неврології не тільки для профільних фахівців, а й для лікарів загальної практики.Номер журналу 7-8. (136) 2022. 5-6 с.

ЧЕРНОЛУЦЬКИЙ Дмитро, *старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки та особистої безпеки поліцейського факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ДОТРИМАННЯ ЗАХОДІВ БЕЗПЕКИ ПРАЦІВНИКАМИ ПОЛІЦІЇ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ МАСОВИХ ЗАХОДІВ

Масові заходи є невід'ємною складовою суспільного життя та важливим способом реалізації громадянами своїх конституційних прав і свобод. До таких заходів належать культурно-мистецькі, спортивні, суспільно-політичні, релігійні та інші події, що передбачають одночасну участь значної кількості людей. Водночас велике скупчення громадян у межах обмеженого простору може створювати підвищений рівень потенційної небезпеки, що пов'язано з можливістю виникнення конфліктних ситуацій, масових заворушень, травмування людей або інших негативних наслідків. У зв'язку з цим забезпечення належного рівня безпеки під час проведення масових заходів є одним із пріоритетних завдань правоохоронних органів та органів державної влади [1].

Особливої актуальності питання дотримання заходів безпеки під час масових заходів набуває в умовах воєнного стану. У таких обставинах зростає ймовірність виникнення додаткових загроз, пов'язаних із можливими диверсійними діями, інформаційними провокаціями, терористичними проявами або повітряними атаками. Неналежна організація системи безпеки може призвести до масових порушень громадського порядку, травмування або загибелі людей, а також до зниження рівня довіри населення до органів правопорядку.

Основним завданням підрозділів Національної поліції України під час проведення масових заходів є забезпечення громадського порядку та безпеки, запобігання правопорушенням, своєчасне виявлення та локалізація потенційних загроз, оперативне реагування на зміну оперативної обстановки, а також створення умов для безперешкодної діяльності медичних служб, підрозділів ДСНС та інших екстрених служб [2].

Важливим аспектом організації безпеки під час масових заходів є своєчасне виявлення потенційних загроз. Умови значного скупчення людей можуть створювати передумови для виникнення різних небезпечних ситуацій, серед яких поширеними є конфлікти між учасниками заходу, бійки, агресивна поведінка окремих груп осіб, використання заборонених або обмежених у цивільному обігу предметів, перебування учасників у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння. В умовах воєнного стану додатковими ризиками можуть бути повітряні тривоги, загрози мінування, провокаційні дії або спроби дестабілізації громадського порядку.

Забезпечення безпеки під час масових заходів повинно ґрунтуватися на низці основоположних принципів. Насамперед це принцип законності, який передбачає, що всі дії правоохоронців мають здійснюватися виключно в межах чинного законодавства. Не менш важливими є принципи необхідності та пропорційності, які вимагають застосування поліцейських заходів лише у випадках, коли це об'єктивно необхідно, та в обсязі, що відповідає характеру загрози. Значну роль відіграє також принцип превентивності, спрямований на попередження правопорушень шляхом раннього виявлення ризиків і усунення факторів, що можуть сприяти виникненню конфліктів. Крім того, важливим є принцип координації, який передбачає ефективну взаємодію між підрозділами поліції,

органами місцевого самоврядування, організаторами заходу, медичними службами та іншими суб'єктами забезпечення публічної безпеки [3].

Організація заходів безпеки під час масових заходів здійснюється у декілька етапів. Підготовчий етап включає проведення оцінки ризиків, аналіз місця проведення заходу, визначення можливих загроз, розроблення плану охорони громадського порядку, а також визначення кількості та розташування сил і засобів, які залучатимуться до забезпечення безпеки. Важливою складовою цього етапу є взаємодія з організаторами заходу та інформування громадян про правила поведінки під час його проведення.

Безпосередньо під час проведення масового заходу підрозділи поліції здійснюють патрулювання території, контроль доступу до місця проведення заходу, спостереження за поведінкою учасників та оперативне реагування на можливі інциденти. У разі виникнення загроз або конфліктних ситуацій правоохоронці повинні діяти швидко та професійно, застосовуючи необхідні заходи для стабілізації обстановки та недопущення ескалації конфлікту.

Особливе значення у забезпеченні безпеки під час масових заходів має тактична комунікація з громадянами. Ефективна взаємодія між поліцією та учасниками заходу сприяє зниженню рівня соціальної напруги, запобігає виникненню конфліктів та формує атмосферу взаємної довіри. Ввічливе ставлення, чітке інформування про причини та порядок дій правоохоронців, а також готовність до конструктивного діалогу з громадянами позитивно впливають на сприйняття діяльності поліції суспільством.

Висновки. Отже, дотримання заходів безпеки під час масових заходів є важливою умовою забезпечення громадського порядку та реалізації конституційних прав громадян. Ефективна система безпеки передбачає поєднання превентивних заходів, професійної підготовки поліцейських, належної координації між суб'єктами забезпечення безпеки та активної взаємодії з громадськістю. Такий комплексний підхід дозволяє не лише запобігати правопорушенням, але й створювати безпечні умови для проведення суспільно значущих заходів.

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40–41. Ст. 379.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. Відомості Верховної Ради УРСР. 1984. Додаток до № 51.

ЧЕПЕЛЯК Віталій, *викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄДИНОГО РЕЄСТРУ ЗБРОЇ У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕКОВОГО СЕРЕДОВИЩА НАЦІОНАЛЬНОЮ ПОЛІЦІЄЮ УКРАЇНИ

Формування безпекового середовища в Україні в умовах воєнного стану безпосередньо пов'язане з ефективністю діяльності Національної поліції України у сфері контролю за обігом зброї. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» поліція служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку [1]. У межах інформаційно-аналітичної діяльності поліція формує та використовує бази даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України [1]. Саме тому цифровізація дозвільної системи у сфері обігу зброї є важливим напрямом підвищення ефективності поліцейської діяльності.

Одним із ключових інструментів такої цифровізації є Єдиний реєстр зброї. Його правові та організаційні засади функціонування визначені Положенням про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, затвердженим наказом МВС України від 10 січня 2022 року № 2 [2]. Водночас практичне функціонування реєстру засвідчило наявність низки організаційних, правових та процедурних проблем, які потребують системного наукового осмислення і нормативного врегулювання.

Однією з таких проблем є дублювання документів, що подаються громадянами України для вирішення питання щодо надання дозволу на придбання, зберігання чи носіння зброї. На практиці особова справа власника зброї формується як у паперовому, так і в електронному вигляді. Унаслідок цього працівники поліції змушені витрачати значний час не лише на перевірку документів і прийняття рішення, а й на технічне відтворення однієї й тієї самої інформації у різних формах обліку.

Така ситуація частково нівелює переваги цифровізації, оскільки електронний реєстр повинен не дублювати паперовий документообіг, а поступово замінювати його там, де це можливо без шкоди для законності, достовірності даних і захисту персональної інформації. З огляду на положення Закону України «Про публічні електронні реєстри», який визначає правові, організаційні та фінансові засади створення і функціонування публічних електронних реєстрів [3], доцільним є нормативне закріплення принципу пріоритетності електронної форми ведення обліку із визначенням вичерпного переліку випадків, коли паперові документи залишаються обов'язковими.

Окремою проблемою є відсутність в Україні єдиного спеціального закону про цивільну зброю. Нині правове регулювання обігу зброї залишається фрагментарним: відповідні положення містяться у Кримінальному кодексі України, Кодексі України про адміністративні правопорушення, підзаконних нормативно-правових актах та відомчих наказах МВС України [4; 5; 6]. Такий стан правового регулювання створює ризики неоднакового правозастосування, ускладнює діяльність уповноважених підрозділів поліції та може породжувати правову невизначеність під час судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності

посадових осіб.

Проблемним залишається і питання правового статусу Єдиного реєстру зброї. На рівні відомчого регулювання він визначений як функціональна підсистема єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України [2]. Однак з позиції принципу правової визначеності доцільним є закріплення його статусу саме на рівні закону, із визначенням мети створення реєстру, його держателя, адміністратора, суб'єктів інформаційної взаємодії, порядку доступу до відомостей, строків зберігання інформації, підстав внесення, зміни та виключення даних, а також гарантій захисту персональної інформації.

Не менш важливим є питання класифікації зброї. Чинна Інструкція МВС України № 622 регламентує порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання окремих видів зброї, пристроїв, боєприпасів, основних частин зброї та вибухових матеріалів [6]. Водночас відсутність законодавчо закріпленого вичерпного класифікатора видів зброї та чітких критеріїв їх розмежування ускладнює вирішення питань щодо того, які саме об'єкти підлягають обов'язковій реєстрації. Особливо це стосується окремих категорій предметів, зокрема пневматичної, охолощеної, стартової зброї, муляжів, основних частин зброї та інших об'єктів, які можуть мати різний правовий режим залежно від технічних характеристик і цільового призначення.

Дискусійним залишається також співвідношення понять «незареєстрована зброя» та «незаконне зберігання зброї». Кримінальний кодекс України передбачає відповідальність за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами [5], а Кодекс України про адміністративні правопорушення містить норми щодо порушення порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу окремих видів зброї [4]. Водночас відсутність чіткого нормативного розмежування понять «незареєстрована зброя» та «незаконне зберігання зброї» може призводити до неоднакового тлумачення правових наслідків виявлення зброї, яка фактично перебуває у володінні особи, але не внесена до відповідного реєстру або не оформлена у встановленому порядку.

З метою уніфікації правозастосування доцільним є законодавче визначення поняття незареєстрованої зброї та встановлення окремого складу адміністративного або кримінального правопорушення залежно від характеру зброї, способу її набуття, мети зберігання та ступеня суспільної небезпечності діяння. Такий підхід сприятиме більш чіткому розмежуванню адміністративної та кримінальної відповідальності, а також забезпечить передбачуваність судової практики.

Потребує додаткового врегулювання і порядок виключення зброї з реєстру та її подальшого знищення. Нині окремі процедурні питання врегульовуються переважно на підзаконному та відомчому рівнях [2; 6], що не повною мірою відповідає значущості таких правовідносин. Знищення зброї, яка була виключена з обліку, повинно здійснюватися за прозорою процедурою, із належною фіксацією підстав, суб'єктів, строків, способу знищення та можливістю подальшої перевірки законності таких дій.

Отже, Єдиний реєстр зброї є важливим інструментом цифровізації діяльності Національної поліції України та формування безпекового середовища. Водночас

його ефективність залежить не лише від технічного функціонування, а й від якості нормативно-правового забезпечення. Основними напрямами удосконалення є: прийняття спеціального закону про цивільну зброю; законодавче визначення статусу Єдиного реєстру зброї; усунення дублювання паперового та електронного документообігу; запровадження чіткого класифікатора зброї; розмежування понять «незареєстрована зброя» та «незаконне зберігання зброї»; врегулювання порядку виключення зброї з реєстру та її знищення. Реалізація цих заходів сприятиме підвищенню ефективності поліцейської діяльності, забезпеченню правової визначеності та посиленню превентивної ролі Національної поліції у сфері контролю за обігом зброї.

Список використаних джерел:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19 (дата звернення: 05.05.2026).

2. Про затвердження Положення про функціональну підсистему «Єдиний реєстр зброї» єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.01.2022 № 2. URL: https:3. //zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0090-22 (дата звернення: 05.05.2026).

3. Про публічні електронні реєстри : Закон України від 18.11.2021 № 1907-IX. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1907-20 (дата звернення: 05.06.2026).

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон Української РСР від 07.12.1984 № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10 (дата звернення: 05.05.2026).

5. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14 (дата звернення: 05.05.2026).

6. Про затвердження Інструкції про порядок виготовлення, придбання, зберігання, обліку, перевезення та використання вогнепальної, пневматичної, холодної і охолощеної зброї, пристроїв вітчизняного виробництва для відстрілу патронів, споряджених гумовими чи аналогічними за своїми властивостями метальними снарядами несмертельної дії, та патронів до них, а також боєприпасів до зброї, основних частин зброї та вибухових матеріалів : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 21.08.1998 № 622. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0637-98 (дата звернення: 05.05.2026).

ШАБОТІН Богдан, *здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету права, бізнесу та адміністрування Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка*

Науковий керівник: **МАКСИМЕНКО Наталія,** *кандидат юридичних наук, доцент,*

доцентка кафедри галузевого права та правоохоронної діяльності Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка

ПРОБЛЕМИ ДОКАЗУВАННЯ ФАКТІВ МОБІНГУ

Проблеми доказування фактів мобінгу актуальні у сучасній судовій практиці України, що зумовлено як складною природою цього явища, так і вимогами процесуального законодавства щодо належного підтвердження відповідних обставин.

У науковій та правовій літературі мобінг розглядається як постійне психологічне переслідування працівника у трудовому колективі, що проявляється у формі цькування, приниження, підриву ділової репутації та створення несприятливого психологічного середовища, нерідко з метою його витіснення з роботи; може здійснюватися як окремими особами, так і колективом у цілому. В окремих випадках становить загрозу і фізичному благополуччю особи [5, с. 21]. Визначальна ознака мобінгу - його систематичний і тривалий характер, що виходить за межі соціально прийнятної поведінки.

Відповідно до ст. 2^2 Кодексу законів про працю України мобінг (цькування) визначається як тривалі та повторювані умисні дії або бездіяльність роботодавця чи працівників, спрямовані на приниження честі, гідності та ділової репутації працівника, проявляються у формі психологічного або економічного тиску, у тому числі із використанням електронних засобів комунікації; створюють ворожу, напружену атмосферу на робочому місці [2].

Відповідно до ст. 173^5 КУпАП за вчинення мобінгу застосовується адміністративна відповідальність - штрафи або громадські роботи, причому санкції посилюються у разі повторності чи вчинення групою осіб. Особи, винні у мобінгу, можуть бути притягнуті до дисциплінарної відповідальності, зокрема, звільнені з роботи, керівники - також за невжиття заходів щодо його припинення за умови встановлення факту судом. Потерпілі працівники мають право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, розірвання трудового договору з виплатою вихідної допомоги [3].

У разі тяжких наслідків (приклад – доведення до самогубства) або грубого порушення трудового законодавства за дії, пов’язані з мобінгом, настає кримінальна відповідальність.

Доведення факту мобінгу потребує належного підтвердження кожної обставини відповідно до вимог цивільного процесуального законодавства. Виходячи з положень ст. 81 ЦПК України, обов’язок доказування покладається на сторони, відсутність достатніх і належних доказів призводить до визнання відповідних обставин недоведеними [6].

Доказову базу у справах цієї категорії доцільно розглядати за видами доказів. Письмові докази: 1) внутрішні акти роботодавця (накази, розпорядження); 2) службова документація працівників (заяви, доповідні записки, акти, листування); 3) скарги щодо дискримінації чи порушення трудових прав. Електронні докази: 1)

електронна переписка; 2) комунікація у месенджерах; 3) матеріали із соціальних мереж; 4) аудіо- та відеофіксація подій. Усні докази: покази свідків, які не є визначальними та оцінюються разом з іншими доказами.

Особливості оцінки доказів полягають у дотриманні критеріїв їх належності та допустимості. Так, електронні повідомлення можуть бути враховані судом лише за умови встановлення їх авторства та змісту (справи № 916/3027/21, № 501/3560/19) [4, с. 187]. Натомість у справі № 642/2981/24 суд відмовив у врахуванні аудіозапису через відсутність можливості ідентифікації учасників розмови та встановлення обставин її здійснення [5, с. 22].

Окрему групу становлять докази, що підтверджують причинно-наслідковий зв'язок між діями роботодавця і наслідками для працівника. У цьому контексті суди займають послідовну позицію: формальне подання медичних документів не є достатнім. Наприклад, у справах № 529/131/23 та № 336/3548/23 листки непрацездатності не підтвердили зв'язку між станом здоров'я працівників і діями керівництва [4, с. 187]. Аналогічний підхід простежується у справі № 344/4844/23, де факт лікування не був розцінений як доказ мобінгу [1, с. 5].

Судова практика чітко відмежовує мобінг від законних управлінських рішень роботодавця. Зокрема, у справі № 464/1099/23 зазначено, що зміни в організації праці чи звільнення з підстав, передбачених законодавством, не можуть автоматично розцінюватися як прояви цькування. Подібно, у справі № 932/9202/23 наявність конфліктної ситуації між сторонами не була визнана мобінгом через відсутність доказів системного психологічного або економічного тиску [5, с. 23].

Загалом складність доказування мобінгу зумовлена переважанням непрямих доказів (ігнорування, плітки, психологічний тиск), суб'єктивністю оцінки поведінки, відсутністю чітких критеріїв та неоднозначністю правозастосування.

Таким чином, можемо зробити висновок, що незважаючи на законодавче закріплення поняття мобінгу та зростання кількості відповідних позовів, суди стикаються з труднощами у його кваліфікації та доведенні, і це вимагає удосконалення критеріїв оцінки, спрощення процедур доказування та підвищення спеціалізації суддів у цій категорії справ.

Список використаних джерел:

1. Дайджест судової практики з питань встановлення фактів мобінгу (цькування) в Україні. Ком. НААУ з питань труд. права, 2024. 21 с. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/publications/Дайджест_з_питань_встановлення_фактів_мобінгу.pdf (дата звернення: 02.04.2026).

2. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. Дата оновлення 01.01.2026. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text (дата звернення: 02.04.2026).

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 №8073-X. Дата оновлення 11.12.2025. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/8073-10#Text (дата звернення: 02.04.2026).

4. Луценко О. Є. Правові проблеми установлення фактів мобінгу у сфері праці. *Право і суспільство.* 2025. № 2. С. 183-189. URL: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.26 (дата звернення: 02.04.2026).

5. Факас І. Б. Процесуальні особливості розгляду та вирішення спорів з питань встановлення фактів мобінгу (цькування) на роботі в цивільному судочинстві. *Kherson State University Herald Series Legal Sciences*. 2024. № 6. С. 20–23. URL: https://doi.org/10.32999/ksu2307-8049/2024-6-4 (дата звернення: 02.04.2026).

6. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. Дата оновлення 17.07.2025. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text (дата звернення: 02.04.2026).

ШАЛОВА Інна, *викладач кафедри юридичних дисциплін Сумської філії Харківського національного університету внутрішніх справ*

СПРОБА ПРОПАГАНДИ З НЕБА: КРИМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У СУЧАСНІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ ВІЙНІ

У сучасних умовах збройного конфлікту дедалі частіше фіксують випадки використання державою агресоркою безпілотних літальних апаратів не лише як засобу розвідки чи ураження, а й як інструмент інформаційно-психологічного впливу на особовий склад Збройних Сил України та цивільне населення. Така практика демонструє новий рівень інтеграції технологій у сферу інформаційної війни, де фізичний простір бойових дій поєднується з простором маніпуляцій, дезінформації та психологічного тиску.

Спроби впливати на свідомість населення через різні форми інформаційних повідомлень не є відносно новим методом, однак використання носіїв пропагандистських матеріалів стало особливо актуальним у XXI столітті. Завдяки мобільності, доступності та можливості проникнення на значні відстані такі апарати дозволяють агресору поширювати дезінформаційні меседжі навіть у глибокому тилу, створюючи додаткові ризики для інформаційної безпеки.

Такі маніпулювання доволі часто трапляються на прифронтових територіях. Це зумовлено технічними можливостями сучасних БПЛА та стратегічними цілями противника, який прагне впливати на психологічний стан людей. Найчастіше такі «вкиди» спрямовані на військовослужбовців, що перебувають безпосередньо на лінії зіткнення: їм транслюють заклики до здачі, намагаються посіяти недовіру до командування або переконати, що їх «покинули» [1, с. 6]. Паралельно пропаганда працює і проти цивільного населення — створює атмосферу тривоги, невпевненості та паніки, щоб послабити моральний опір і дестабілізувати ситуацію в регіоні.

Такі дії є частиною ширшої інформаційно-психологічної війни, де ворог намагається використати страх, дезінформацію та емоційний тиск як інструменти впливу.

Механізм застосування БПЛА для подібних інформаційно-психологічних операцій є відносно простим з технічної точки зору. Нерідко достатньо мінімальних змін у конструкції — наприклад, легко адаптувати той самий дрон-носій на кшталт «гербери» для транспортування та розповсюдження пропагандистських матеріалів, зокрема так званих «листівок».

Сьогодні можна спостерігати широкий спектр спроб дискредитації державних інституцій, військового командування та оборонних сил України [2, с. 21]. Поширення фальшивих повідомлень, психологічних закликів або провокаційних матеріалів спрямоване на формування недовіри, паніки та хаосу серед цивільного населення.

Провідну роль у кримінологічній протидії застосуванню БПЛА в інформаційно-психологічних операціях має охоплювати систему заходів, спрямованих на виявлення, запобігання та припинення таких дій, у межах яких провідну роль виконують підрозділи поліції.

До таких заходів необхідно віднести фіксацію фактів поширення деструктивних матеріалів, документування обставин виявлення листівок та спосіб їх доставлення, а також контроль за тим, щоб пропагандистські матеріали не поширювалися та не використовувалися в інтересах країни-агресора серед населення.

Поліція здійснює взаємодію з підрозділами СБУ та військовими структурами для обміну інформацією та ідентифікації технічних характеристик дронів, проводить профілактичну роботу з населенням щодо ризиків і правил поведінки у разі виявлення підозрілих предметів.

Запровадження додаткових навчальних спеціалізацій та оновлення змісту професійної підготовки може суттєво посилити спроможність держави протидіяти використанню БПЛА в інформаційно-психологічних операціях [3, 100].

Доцільним є розширення освітніх програм для фахівців у сфері інформаційної та кібербезпеки, контррозвідувального захисту інформаційного простору. Такі зміни сприятимуть формуванню компетентностей, необхідних для виявлення, аналізу та нейтралізації загроз, пов’язаних із використанням БПЛА у пропагандистських цілях.

Безпілотні літальні апарати перетворюються на інструмент гібридної агресії. Це вимагає від держави та суспільства підвищеної уваги до питань інформаційної гігієни, критичного мислення та розвитку систем протидії інформаційно-психологічним операціям.

Список використаних джерел:

1. Іваненко С. М. Спеціальна пропаганда Росії на окупованих територіях Сходу України (2014–2018 рр.). Воєнно-історичний вісник. 2024. Вип. 49 (3),С. 5–13. URL: https://doi.org/10.33099/2707-1383-2023-49-3-5-13(дата звернення: 08.05.2026).

2. Грицай, Р. О. (2023). Інформаційні війни: пошук стратегій протидії. Публічне управління і адміністрування в Україні. Вип.33. С.18–23. Режим доступу: https://pag-journal.iei.od.ua/archives/2023/33-2023/3.pdf (дата звернення: 08.05.2026).

3. Вєдєнєєв Д. В., Семенюк О. Г. Розвиток в Україні науково-концептуальних та організаційно-функціональних засад протидії інформаційно-психологічній зброї як знаряддю гібридної конфліктності (1991–2022 рр.) : монографія. Київ : ДП «Інфотех», 2022. 256 с.

ШИШКАРЬОВА Олена, *старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЮВЕНАЛЬНИЙ ТА БЕЗПЕКОВИЙ ВИМІРИ

Трансформація безпекового середовища в Україні, зумовлена тривалим воєнним станом та процесами євроінтеграції, вимагає докорінного переосмислення підходів до забезпечення публічної безпеки і порядку. Традиційні реактивні методи роботи правоохоронних органів, орієнтовані виключно на реагування на вчинені правопорушення, поступаються місцем проактивним стратегіям. У цьому контексті превентивна діяльність Національної поліції України стає базовим елементом захисту прав і свобод громадян. Актуальність цієї проблематики посилюється появою нових безпекових викликів: від необхідності протидії внутрішнім загрозам у прифронтових регіонах до зростання рівня кіберзлочинності та домашнього насильства в умовах загального соціально-психологічного напруження.

Питання превентивної діяльності поліції та її оптимізації досліджували такі провідні українські науковці, як О. М. Бандурка, В. В. Сокуренко, Д. В. Швець, Х. П. Ярмакі та інші. Проте динамічність сучасних загроз безпеці потребує постійного оновлення теоретичної бази та аналізу практичного досвіду впровадження новітніх форм профілактики правопорушень.

Превентивна діяльність поліції - це комплексне поняття, яке включає правові, організаційні, виховні та технічні заходи, спрямовані на усунення причин та умов, що сприяють вчиненню правопорушень. Як зазначають науковці, корисним вектором розвитку превенції на сучасному етапі є реалізація принципу Community Policing (взаємодія поліції з громадою). Цей підхід дозволяє змінити філософію взаємин: поліція сприймається не як каральний орган, а як сервісна служба, що спільно з населенням ідентифікує локальні безпекові проблеми та шукає шляхи їх вирішення.

У сучасних реаліях превентивна діяльність Національної поліції стикається з низкою специфічних викликів, які можна структурувати за декількома ключовими напрямами:

– Протидія домашньому насильству. Умови соціальної ізоляції, економічні труднощі та посттравматичні стресові розлади (ПТСР) серед населення призвели до загострення проблеми домашнього насильства. Науковці наголошують, що ефективність превенції у цій сфері залежить від оперативності реагування спеціалізованих мобільних груп та належного застосування термінових заборонних приписів. Проте залишається актуальним питання вдосконалення міжвідомчої взаємодії поліції з органами соціального захисту та психологічними службами для надання комплексної допомоги постраждалим на ранніх етапах конфлікту.

– Особливості ювенальної превенції в умовах війни. Захист прав та безпеки дітей під час воєнного стану набуває стратегічного значення, оскільки неповнолітні є найбільш уразливою категорією населення. Діяльність підрозділів ювенальної превенції сьогодні зміщується з класичної правовиховної роботи у площину гуманітарно-безпекового супроводу. Основними завданнями стають координація евакуації дітей із зон ведення активних бойових дій, розшук безвісти зниклих неповнолітніх, профілактика дитячої бездоглядності серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО), а також виявлення та задокументування фактів воєнних злочинів проти дітей. Важливим аспектом є психологічна підтримка та мінімізація ризиків повторної травматизації дітей, які постраждали від наслідків збройного конфлікту.

– Цифровізація превентивних інструментів. Сучасна поліцейська діяльність неможлива без інтеграції передових технологій. Впровадження систем інтелектуального відеоспостереження із функцією розпізнавання облич та автомобільних номерів (наприклад, платформи «Безпечне місто») демонструє високу ефективність у профілактиці вуличної злочинності та забезпеченні безпеки дорожнього руху. Більш того, цифровізація дозволяє створювати предиктивні аналітичні моделі, які прогнозують ймовірність вчинення правопорушень у певних локаціях у конкретний час. У сфері захисту дітей це відкриває можливості для моніторингу кіберпростору з метою виявлення фактів онлайн-грумінгу, булінгу та втягнення неповнолітніх у деструктивні інтернет-спільноти.

– Забезпечення публічної безпеки в умовах воєнного стану**.** Специфіка превенції сьогодні полягає у виконанні невластивих для мирного часу функцій: контролю за дотриманням комендантської години, роботи на блокпостах, виявлення диверсійно-розвідувальних груп та профілактичної роботи з ВПО. Як підкреслює О. С. Форостян, поліцейська превенція в зоні бойових дій або на деокупованих територіях набуває ознак гуманітарно-безпекової місії, де першочерговим завданням є евакуація населення та мінна безпека.

Поряд із позитивними зрушеннями, існують системні проблеми, які гальмують розвиток превентивної функції поліції: кадровий дефіцит та вигорання працівників поліції; недостатній рівень правової культури населення, оскільки превенція працює лише тоді, коли суспільство готове до співпраці; необхідність адаптації законодавства.

Для вирішення цих питань доцільно звернутися до міжнародного досвіду. Європейські та світові моделі превентивної діяльності акцентують увагу на ранній профілактиці серед молоді та впровадженні програм відновного правосуддя. О. М.

Бандурка та інші автори зазначають, що адаптація європейських безпекових стандартів в Україні має відбуватися через розширення інституту офіцерів громад (проєкт «Вихователь безпеки» в закладах освіти, розвиток мережі «Поліцейський офіцер громади»). Це дозволяє створити постійну безпекову присутність поліції у найвіддаленіших куточках держави. Крім того, перспективним є запозичення кращих світових практик juvenile prevention - наприклад, адаптація та впровадження спеціалізованих програм взаємодії (таких як програма «Blue Envelope» для безпечної комунікації з нейродивергентними особами), що дозволяє забезпечити інклюзивний та індивідуальний підхід до кожного підлітка в кризовій ситуації.

Таким чином, превентивна діяльність Національної поліції України на сучасному етапі перебуває в стані активної трансформації. Актуальними питаннями поліцейської діяльності в цьому напрямі є поглиблення взаємодії з територіальними громадами на засадах партнерства; повна цифровізація аналітичних процесів та розширення систем відеомоніторингу; посилення спеціалізації поліцейських у сферах ювенальної превенції, протидії домашньому насильству та кіберзагрозам; забезпечення належної психологічної та матеріально-технічної підтримки самих правоохоронців. Лише за умови комплексного реформування правових, технічних та кадрових аспектів превенції можливо побудувати дійсно ефективну модель безпекового простору, здатну протистояти як внутрішнім, так і зовнішнім викликам сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Федчак І. А. Основні практичні компоненти моделі діяльності поліції, орієнтованої на потреби громад (Community Policing). *Держава та регіони. Серія: Право.* 2023. № 3 (81). С. 128–134. DOI https://doi.org/10.32782/1813-338X-2023.

2. Марков В. В. Цифровізація правоохоронної діяльності та використання штучного інтелекту в превентивній діяльності поліції. *Наука і правоохорона.* 2023. № 1 (59). С. 108–115.

3. Форостян О. С. Адміністративно-правове регулювання діяльності Національної поліції України в умовах дії правового режиму воєнного стану: монографія / О. С. Форостян, М. Ю. Романов. – Дніпро : ДДУВС; Київ : «7БЦ», 2025. – 224 с.

4. Управління органами Національної поліції України : підручник / [О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, О. В. Джафарова та ін. ; передм. В. В. Сокуренка], за заг. ред. В. В. Сокуренка ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. – Харків : Стильна типографія, 2017. - 580 с. - (100-річчя підготовки охоронців правопорядку у Харкові 1917-2017 рр.) .

ШЕВЧЕНКО Андрій, *курсант 2-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції*

імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ
Науковий керівник: **КАБІЦЬКА Оксана,** *старший викладач кафедри спеціальної фізичної та домедичної підготовки Донецького державного університету внутрішніх справ*

БАЛАНС ПРАВ ЛЮДИНИ ТА БЕЗПЕКИ В ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ОСОБАМ, ЯКІ ЧИНЯТЬ ЗБРОЙНИЙ ОПІР АБО АГРЕСИВНУ ПОВЕДІНКУ.

Діяльність поліції в умовах збройного конфлікту регулюється нормами міжнародного гуманітарного права, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод, а також національним законодавством України. Ключовими є принципи: необхідності та пропорційності застосування сили, мінімізації шкоди, гуманного поводження з усіма особами незалежно від їхнього статусу, обов'язку надання домедичної допомоги постраждалим.

Саме в умовах воєнного стану поліцейський виконує подвійне завдання: нейтралізація загрози та одночасне дотримання прав людини. Пріоритетним є принцип *"контроль замість покарання на місці події"*, що передбачає припинення небезпечної поведінки з подальшим забезпеченням правового процесу [1].

Особливе місце у сучасній поліцейській діяльності в умовах воєнного стану займає обов'язок надання домедичної допомоги особам, які отримали поранення під час затримання, спеціальної поліцейської операції або збройного інциденту. Після усунення безпосередньої небезпеки держава в особі працівника поліції зобов'язана забезпечити мінімально необхідний рівень захисту життя та здоров'я будь-якої особи незалежно від її правового статусу чи характеру вчинених дій.

У сучасних умовах це положення набуває особливої актуальності у зв'язку зі зростанням кількості випадків застосування вогнепальної зброї, вибухових пристроїв, агресивної насильницької поведінки та участі правоохоронців у стабілізаційних і контрдиверсійних заходах. При цьому обов'язок надання домедичної допомоги поширюється не лише на потерпілих цивільних осіб чи працівників поліції, але й на злочинців, озброєних правопорушників, терористів, диверсантів та агресивно налаштованих громадян, які отримали тілесні ушкодження внаслідок правомірного застосування поліцейських заходів примусу [4].

Поліцейський одночасно виконує функцію суб'єкта забезпечення прав людини та суб'єкта сектору безпеки, який повинен запобігти повторній загрозі. Саме тому першочерговим принципом є безпека поліцейського, інших працівників та цивільного населення. Надання допомоги можливе виключно після повної або достатньої нейтралізації небезпеки.

Сучасна модель домедичної допомоги в секторі безпеки ґрунтується на міжнародних протоколах Tactical Emergency Casualty Care (TECC), адаптованих до

діяльності правоохоронних органів. На відміну від класичної цивільної медицини, тактична медицина враховує необхідність роботи в умовах високого ризику, обмеженого часу та триваючої загрози [2].

Основними завданнями поліцейського на етапі надання допомоги є: швидка зупинка критичної кровотечі за допомогою турнікетів, гемостатичних засобів або компресійних пов'язок, забезпечення прохідності дихальних шляхів, контроль дихання та попередження напруженого пневмотораксу, профілактика шокових станів, оперативна евакуація пораненого із небезпечної зони, передача особи бригаді екстреної медичної допомоги або військовим медикам.

Важливо, що домедична допомога у таких випадках має нейтральний характер і не є проявом поблажливості до злочинця чи оцінкою його поведінки. Її надання випливає з конституційного обов'язку держави щодо захисту права людини на життя, а також із міжнародних стандартів гуманного поводження. Навіть особа, яка вчинила терористичний акт чи збройний напад, після втрати боєздатності набуває статусу пораненого та повинна отримати мінімально необхідну допомогу.

Окремої уваги потребує питання документування застосування сили та подальшого надання домедичної допомоги. Усі дії поліцейського повинні бути належним чином зафіксовані у службових матеріалах, рапортах, протоколах та, за можливості, за допомогою засобів відеофіксації. Документуванню підлягають характер загрози, підстави застосування сили або зброї, час і вид наданої допомоги, стан особи, використані медичні засоби, подальша передача пораненого медикам [5].

Така фіксація має принципове значення для забезпечення прозорості поліцейської діяльності, захисту прав людини, а також правового захисту самого поліцейського у разі проведення службових перевірок чи судового контролю.

Разом із тим практична реалізація зазначених принципів супроводжується низкою проблемних аспектів. Одним із найбільш складних є психологічний фактор. Поліцейському нерідко доводиться надавати допомогу особам, які щойно вчинили тяжкі насильницькі злочини, поранили цивільних або самих правоохоронців. У таких умовах виникає природний емоційний конфлікт між професійним обов'язком і психологічною реакцією на агресію. Це вимагає спеціальної психологічної підготовки особового складу та формування професійної стресостійкості.

Не менш важливою проблемою є недостатня уніфікація алгоритмів дій у різних силових структурах. В окремих випадках спостерігаються відмінності у підходах до тактичної медицини, порядку взаємодії з медичними службами, оснащення індивідуальними аптечками та рівня підготовки працівників. Це створює ризики втрати часу та зниження ефективності допомоги.

Додаткову небезпеку становить ризик повторної агресії з боку пораненої особи. Навіть після отримання тяжких ушкоджень злочинець або терорист може зберігати здатність до активного опору, використання прихованої зброї чи самопідриву. Саме тому у правоохоронній практиці домедична допомога повинна надаватися виключно в умовах постійного контролю за поведінкою пораненого [3].

Складність ситуації посилюється також дефіцитом часу, ресурсів та персоналу в умовах бойових дій або масових кризових подій. У таких випадках поліцейський змушений одночасно виконувати декілька функцій: забезпечення безпеки території, затримання правопорушників, координація евакуації цивільних та надання невідкладної допомоги. Це потребує якісно нового рівня професійної підготовки та міжвідомчої взаємодії.

Аргументованим є висновок про те, що надання домедичної допомоги особам, які отримали поранення під час затримання або спеціальної поліцейської операції, не суперечить завданням сектору безпеки, а навпаки — виступає складовою демократичної моделі правоохоронної діяльності та практичною реалізацією принципу верховенства права. Обов'язок поліцейського щодо збереження життя поширюється на всіх осіб незалежно від їхнього процесуального чи фактичного статусу, включаючи озброєних правопорушників, терористів, диверсантів та агресивно налаштованих громадян. Такий підхід відповідає міжнародним гуманітарним стандартам та підтверджує правову природу діяльності Національної поліції України як інституції, що функціонує в межах європейської моделі захисту прав людини [7].

Водночас встановлено, що реалізація зазначених принципів можлива виключно за умови пріоритетності безпекового компонента. Надання домедичної допомоги повинно здійснюватися лише після належної нейтралізації загрози та встановлення контролю над оперативною ситуацією. У протилежному випадку існує ризик повторного нападу, використання прихованої зброї, вибухових пристроїв або інших форм агресії, що може призвести до додаткових жертв серед поліцейських та цивільного населення. Саме тому сучасна поліцейська практика потребує поєднання гуманітарного підходу із тактичною доцільністю та професійною обережністю.

Особливої уваги потребує проблема психологічної готовності працівників поліції до надання допомоги особам, які щойно вчинили тяжкі злочини або спричинили шкоду правоохоронцям чи цивільним. У таких ситуаціях професійна етика, стресостійкість та рівень психологічної підготовки набувають не меншого значення, ніж фізичні або тактичні навички. Тому підготовка особового складу повинна включати розвиток навичок прийняття рішень у стресових ситуаціях, психологічної саморегуляції та дотримання правових стандартів навіть в умовах високого емоційного навантаження [6].

Обґрунтовано також необхідність уніфікації алгоритмів дій між Національною поліцією, військовими формуваннями, екстреними медичними службами та іншими суб'єктами сектору безпеки. Відсутність єдиних стандартів реагування, різний рівень забезпечення та підготовки можуть негативно впливати на оперативність і якість надання допомоги. У зв'язку з цим доцільним є: впровадження єдиних міжвідомчих протоколів тактичної медицини, систематичне проведення спільних тренувань, забезпечення уніфікованого оснащення індивідуальними аптечками, удосконалення нормативно-правового регулювання дій поліцейських у кризових ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР.
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р.
3. Женевська конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях від 12.08.1949 р.
4. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку : прийняті VIII Конгресом ООН із запобігання злочинності 07.09.1990 р.
5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII.
6. Про основи національного спротиву : Закон України від 16.07.2021 р. № 1702-IX.
7. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження порядків надання домедичної допомоги особам при невідкладних станах» від 09.03.2022 р. № 441.

ШЕВЧЕНКО Василь, *докторант Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор філософії*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОКРЕМИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ ОРГАНАМИ І ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку української державності характеризується безпрецедентними викликами у сфері національної безпеки, суверенітету та територіальної цілісності. Російська військова агресія, що триває, зумовила необхідність радикального переосмислення та адаптації правових інструментів забезпечення публічної безпеки і порядку. Ключове місце у цій системі посідає інститут спеціальних правових режимів, ефективна реалізація яких безпосередньо покладена на органи та підрозділи Національної поліції України (НПУ).

Поняття «правовий режим» є комплексною юридичною категорією, яка передбачає особливий порядок правового регулювання, що виражається у певному поєднанні юридичних засобів (дозволів, заборон, зобов'язань) і створює бажаний стан суспільних відносин. Для Національної поліції особливу актуальність становить дослідження та практичне застосування таких режимів, як: 1) воєнний стан, що вимагає від поліцейських виконання невластивих для мирного часу завдань (участь у забезпеченні заходів правового режиму воєнного стану, посилена охорона об'єктів критичної інфраструктури, боротьба з диверсійно-розвідувальними групами, евакуація населення, робота на деокупованих територіях); 2) режим надзвичайного стану або зони надзвичайної екологічної/техногенної ситуації, де задіяні специфічні поліцейські заходи ліквідації наслідків та обмеження прав громадян задля їхнього ж порятунку; 3) прикордонний режим та режим у зонах з особливим статусом, що потребують чіткої міжвідомчої координації.

Попри наявність базового законодавства (Закони України «Про Національну поліцію», «Про правовий режим воєнного стану» тощо), на практиці виникає низка колізій та прогалин: по-перше, існує потреба в чіткому розмежуванні повноважень НПУ з іншими суб'єктами сектору безпеки і оборони (Збройними Силами України, Національною гвардією, Державною прикордонною службою та Військовою службою правопорядку) для уникнення дублювання функцій; по-друге, надзвичайно гостро стоїть питання дотримання балансу між застосуванням превентивних та примусових заходів поліції (обмеження свободи пересування, комендантська година, перевірка документів, огляд речей та транспортних засобів) і захистом основоположних прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України та міжнародними стандартами. Будь-яке зловживання або некомпетентність у цих питаннях руйнує суспільну довіру до правоохоронної системи.

Наукове осмислення особливостей діяльності НПУ в умовах різних правових режимів відстає від динамічних змін практики. Багато відомчих інструкцій та алгоритмів дій підрозділів (кримінальної поліції, превентивної діяльності, слідчих органів) потребують модернізації з урахуванням досвіду ведення гібридної війни, протидії кіберзагрозам, колабораціонізму та стабілізаційних заходів на деокупованих територіях.

В межах наукового пошуку, варто зупинитися на стабілізаційних діях органів та підрозділів Національної поліції України в умовах особливих правових режимів (воєнного або надзвичайного стану). Які будемо розглядати, як комплекс оперативно-профілактичних, безпекових та режимних заходів, спрямованих на відновлення, підтримання та зміцнення правопорядку, а також мінімізацію загроз на деокупованих, прифронтових або кризових територіях.

На нашу думку, комплекс стабілізаційних заходів НПУ ддоцільно згрупувати в залежності від виконання покладених на НПУ завдань та функцій: 1) проведення зачисток та фільтраційних заходів, що передбачає поділ території на сектори для виявлення залишків сил ворога, диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ), агентів іноземних спецслужб, колаборантів, зрадників, а також осіб, які незаконно перебувають у регіоні; 2) забезпечення комендантського режиму та світломаскування, що може бути забезпечено шляхом патрулювання населених пунктів (як самостійно, так і у складі зведених мобільних груп), контроль за дотриманням обмежень на пересування громадян та рух транспорту у визначені години; 3) розгортання та забезпечення роботи системи блокпостів для перевірки документів, реєстрації в'їзду/виїзду осіб, огляду транспортних засобів, вантажів і багажу з метою виявлення вибухівки, зброї та контрабанди; 4) жорстка протидія мародерству та майновим злочинам шляхом посилення охорони житлових масивів, з яких евакуювалися громадяни, торгово-розважальних центрів, складів, фінансових установ, а також документування й оперативне припинення фактів крадіжок і розграбування майна; 5) адміністративно-режимний контроль обігу небезпечних предметів; 6) взяття під посилену охорону об'єктів критичної інфраструктури, тобто забезпечення цілодобової фізичної охорони та оперативного прикриття підприємств життєзабезпечення (електромережі, водоканали, газотранспортні системи, телекомунікаційні вузли, логістичні хаби та органи

державної влади); 7) вилучення зброї та засобів ураження з незаконного обігу; 8) моніторинг інформаційного простору, виявлення та блокування джерел поширення фейків, ворожої пропаганди та дезінформації, яка дестабілізує психологічний стан населення або сіє паніку; 9) фізичне повернення органів поліції на звільнені чи кризові території, відновлення роботи чергових частин, ізоляторів тимчасового тримання та організація прийому громадян для відновлення довіри до інститутів влади; 10) супровід колон із гуманітарною допомогою, охорона місць її видачі населенню, забезпечення правопорядку під час відновлення роботи поштових відділень, банків та пунктів надання медичної допомоги.

Ключова мета стабілізаційних дій полягає в тому, щоб створити безпековий фундамент, який дозволить органам місцевої влади, ДСНС, медикам та комунальним службам безпечно повернутися до виконання своїх обов'язків, а цивільному населенню – адаптуватися до умов особливого правового режиму.

Таким чином, актуальність дослідження зумовлена об'єктивною потребою суспільства та держави у створенні дієвого, гнучкого та чітко регламентованого механізму діяльності Національної поліції України в умовах спеціальних правових режимів. Це необхідно для оптимізації нормативно-правової бази, підвищення ефективності управління підрозділами НПУ та гарантування безпеки громадян при безумовному дотриманні законності.

ШУЛЬГА Андрій, *доцент кафедри державно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент*

ПОЛІЦЕЙСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ, ВЕТЕРАНІВ ТА ОСІБ З ПТСР: ЗАПОБІГАННЯ ДИСКРИМІНАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНОГО ДОСТУПУ ДО ПРАВОСУДДЯ

Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України спричинила появу значних соціально вразливих категорій населення, які потребують особливих підходів у поліцейській діяльності, це внутрішньо переміщені особи (далі ВПО), ветерани війни та особи із посттравматичним стресовим розладом (далі ПТСР). Ефективна взаємодія Національної поліції України з цими категоріями населення України стає визначальним чинником забезпечення верховенства права, недискримінації та рівного доступу до правосуддя в умовах воєнного стану. Отже розглянемо деякі правові та організаційні аспекти поліцейської діяльності щодо зазначених категорій населення України.

Станом на 7 серпня 2025 року в Україні офіційно зареєстровано 4 568 785 внутрішньо переміщених осіб, серед яких 59,7 % являються жінками, 40,3 % є чоловіками, проте діти становлять 18,7 % від загальної кількості ВПО, тобто майже

кожний п’ятий переселенець є дитиною [1]. Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» у статті 14 закріплює, що ВПО користуються тими ж правами і свободами, як і інші громадяни України. Законом забороняється будь яка дискримінація цієї категорії громадян України [2]. Водночас фахівцями О.В. Балуєвою та І.О. Аракеловою наголошується на тому, що проблема дискримінації ВПО в Україні все ж таки має комплексний характер та проявляється у різних сферах суспільного життя, зокрема і у відносинах з державними органами [3, с. 56].

Зазначимо, що принципи діяльності поліції щодо вразливих категорій випливають із Закону України «Про Національну поліцію». Згідно зі статтею 7, цього Закону, поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, а будь які обмеження прав і свобод людини допускається виключно за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції [4]. Ст. 11 цього Закону висвітлює принцип взаємодії поліції з населенням на засадах партнерства і зобов’язує поліцейських враховувати соціально-психологічний стан осіб, які пережили окупацію, бойові дії або вимушене переміщення.

Слід зазначити, що сьогодні серйозним викликом для поліцейської діяльності стає зростання кількості випадків домашнього насильства, левова частина з яких пов’язана з реакціями ветеранів війни на стрес. Як зазначає в своїй роботі М. Змисла, за даними Національної поліції України, протягом 2022 року надійшло 244 381 заяви та повідомлення про домашнє насильство, з яких лише 22 % (52 189) надійшли безпосередньо від постраждалих жінок [5]. Тепер стосовно ПТСР, так у 2023 році кількість пацієнтів із цим діагнозом зросла майже вчетверо порівняно з 2021 роком, що корелює зі збільшенням адміністративних протоколів за домашнє насильство приблизно на 20 % [6]. Водночас ми вважаємо неприпустимою стигматизацію всіх без виключення захисників України, як осіб, що страждають на ПТСР. Адже ПТСР це суто медичний діагноз, який встановлюється виключно лікарським шляхом. Отже наявність у людини ПТСР не може визначатися простою побутовою характеристикою, а отак не може розповсюджуватися на всіх без виключення захисників і захисниць України, які пройшли чи проходять гарніла цієї війни. Поліцейські повинні вміти чітко розрізняти гостру реакцію на стрес, бойовий стрес і клінічний ПТСР, не вдаючись до упереджених узагальнень.

Тепер стосовно засади доступу вказаної категорії громадян України до правосуддя. Важливою гарантією рівного доступу до правосуддя є система безоплатної правничої допомоги. Відповідно до статті 14 Закону України «Про безоплатну правничу допомогу», право на безоплатну вторинну правничу допомогу мають ветерани війни, постраждалі від домашнього насильства та ВПО [7]. Обов’язком поліцейського є роз’яснення цим особам права на таку допомогу та порядку звернення за цією допомогою. Отже у разі виявлення в особи тривалого (понад два тижні) симптому стресового розладу, поліцейському слід тактовно, без психологічного тиску, рекомендувати, наприклад, ветерану війни, який проявляє ознаки ПТСР звернутися до психолога або психотерапевта. Про це прямо зазначено у посібник для тренера «Люди з досвідом війни. Гідність. Взаємодія» створеного у межах ініціативи першої леді Олени Зеленської – Всеукраїнської програми ментального здоров’я, за підтримки Всесвітньої організації охорони здоров’я. [8,

с.11]. Проте, вважаємо, що така пропозиція з боку поліцейського не в якому разі не повинна виглядати як насмішка чи психологічне знущання. Отже вважаємо, що в таких умовах, які випали на долю поліції України сьогодні, було б не зайвим запровадити в системі підвищення кваліфікації поліцейських спеціалізованих програм з питань комунікації з особами, які мають досвід війни.

Таким чином, підводячи підсумок сказаному вище зазначимо, що ефективна поліцейська діяльність щодо ВПО, ветеранів та осіб із ПТСР в умовах воєнного стану має ґрунтуватися на принципах верховенства права, недискримінації та партнерської взаємодії з населенням, закріплених у статтях 6, 7 і 11 Закону України «Про Національну поліцію». До того ж, з огляду на масштаб внутрішнього переміщення людей в Україні та зростання звернень про домашнє насильство, потрібно посилити міжвідомчу координацію поліції з системою безоплатної правничої допомоги, центрами ветеранського розвитку та органами соціального захисту. Вважаємо за необхідне впровадити спеціалізовану підготовку поліцейських з основ психології ПТСР, гендерно чутливої комунікації та запобігання стигматизації ветеранів, що сприятиме реалізації конституційного права на їх рівний доступ до правосуддя.

Список використаних джерел:

1. За останні 5 місяців кількість ВПО зменшилася на 32,4 тисячі осіб. Інформаційно-аналітичний портал. 18.08. 2025. URL: https://skilky-skilky.info/za-ostanni-5-misiatsiv-kilkist-vpo-zmenshylasia-na-32-4-tysiachi-osib/

2. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 1. Ст. 1. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18

3. Балуєва О. В., Аракелова І. О. Дискримінація внутрішньо переміщених осіб в Україні: архетипна природа. Наукові праці МАУП. Серія: Політичні науки та публічне управління. 2017. Вип. 53. С. 48-58. URL: https://journals.maup.com.ua/index.php/public-management/article/view/733/1250

4. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19

5. Змисла М. Чи втратило домашнє насильство свою актуальність в умовах воєнного стану? Юридична газета. 14.03.2023. URL: https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/chi-vtratilo-domashne-nasilstvo-svoyu-aktualnist-v-umovah-voennogo-stanu-.html

6. Драп'ятий Б. Домашнє насильство під час війни: що з ним робитиме МВС. Дзеркало тижня. 20.05.2024. URL: https://zn.ua/ukr/UKRAINE/domashnje-nasilstvo-pid-chas-vijni-shcho-z-nim-robitime-mvs.html

7. Про безоплатну правничу допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. № 3460-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 51. Ст. 577. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17

8. Люди з досвідом війни. Гідність. Взаємодія : посібник для тренера / Програма «Ти як?». Київ, 2023. 72 с. URL: https://howareu.com/static-objects/howareu/media/PDF/training-manual.pdf

ЧЕРВІНЧУК Андрій, *завідувач науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший дослідник*
АТАМАНЕНКО Юлія, *провідна наукова співробітниця науково-дослідної лабораторії публічної безпеки громад навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту Донецького державного університету внутрішніх справ, кандидатка технічних наук, старша дослідниця*

ВИКОРИСТАННЯ БПЛА У ПОЛІЦЕЙСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ТА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Сучасна світова практика демонструє активне впровадження безпілотних літальних апаратів у діяльність правоохоронних органів. Їх використання дозволяє здійснювати повітряний моніторинг територій, оперативне документування правопорушень, пошук осіб, забезпечення публічної безпеки та реагування на надзвичайні ситуації, фіксацію дорожньо-транспортних пригод, а також протидію незаконному використанню дронів.

В Україні безпілотні літальні апарати також довели свою ефективність у діяльності сектору безпеки й оборони. Водночас повномасштабна збройна агресія, гібридні загрози та зростання рівня злочинності із використанням новітніх технологій формують принципово нові виклики для працівників Національної поліції України. За таких умов особливого значення набуває питання системної підготовки майбутніх поліцейських до використання безпілотних технологій у професійній діяльності. Однак наразі відповідна підготовка залишається недостатньо врегульованою у нормативно-правовій та освітній площині.

Аналіз типових навчальних програм первинної професійної підготовки поліцейських (професія 5162 «Поліцейський») свідчить про відсутність освітніх компонентів, спрямованих на формування вмінь і навичок використання безпілотних літальних апаратів [1]. Це створює суттєвий розрив між реальними потребами практичної діяльності поліції та рівнем професійної підготовки майбутніх правоохоронців. Унаслідок цього поліцейські підрозділи змушені або залучати операторів дронів з інших структур або використовувати безпілотні апарати без належної системної підготовки, що знижує ефективність виконання службових завдань та підвищує ризики. Тому, з метою вивчення думки наукових, науково-педагогічних працівників та здобувачів закладів вищої освіти із

специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, щодо необхідності навчання поліцейських керуванню дронами авторами проведено онлайн-опитування, яке показало, що 87,8 % опитаних підтримують необхідність такого навчання. При чому, найбільш доцільним місцем формування відповідних компетентностей респонденти визначили заклади вищої освіти зі специфічними умовами навчання та систему спеціальної професійної підготовки [2]. Отже, за результатами проведеного дослідження доцільно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на професіоналізацію кадрів Національної поліції України, а саме:

- необхідно нормативно закріпити підготовку з експлуатації безпілотних літальних апаратів як один із напрямів професійної підготовки працівників Національної поліції України. З огляду на активне впровадження сучасних технологій у правоохоронну діяльність, володіння навичками роботи з безпілотними системами має розглядатися як складова професійної компетентності сучасного поліцейського;
- доцільно доповнити програми первинної професійної підготовки поліцейських окремим загальнопрофесійним навчальним блоком «Формування вмінь та навичок керування безпілотними літальними апаратами». Зміст такого блоку повинен передбачати вивчення правових засад використання безпілотних літальних апаратів, основ повітряного права, правил безпечної експлуатації, основ аеронавігації та метеорології, особливостей фото- та відеофіксації, а також практичне відпрацювання навичок пілотування. Адже, запровадження запропонованого навчального блоку дозволить сформувати у майбутніх поліцейських нову загальнопрофесійну компетентність – здатність ефективно застосовувати безпілотні літальні апарати для виконання завдань із забезпечення публічної безпеки, протидії злочинності та охорони правопорядку на сучасному технологічному рівні;
- необхідно створити у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання спеціалізовані навчально-тренувальні центри або полігони для підготовки операторів. Такі центри повинні забезпечувати поєднання теоретичного навчання із практичними польотами та моделюванням реальних службових ситуацій;
- перспективним напрямом є впровадження міждисциплінарної підготовки, яка передбачатиме інтеграцію знань із використання дронів у навчальні дисципліни з криміналістики, тактики поліцейської діяльності, забезпечення публічної безпеки, документування правопорушень та безпеки дорожнього руху. Це дозволить формувати практичні навички застосування літальних апаратів безпосередньо під час виконання типових поліцейських завдань;
- доцільно розробити систему післядипломного навчання та підвищення кваліфікації поліцейських операторів дронів, що забезпечить постійне оновлення знань відповідно до розвитку технологій, програмного забезпечення та нормативно-правового регулювання у сфері використання безпілотних систем.

Отже, в сучасних умовах ефективне виконання поліцейськими службових завдань неможливе без оволодіння новітніми технологіями, серед яких особливе місце займають безпілотні літальні апарати. Оскільки чинні освітні програми підготовки поліцейських не повною мірою враховують сучасні технологічні

потреби правоохоронної діяльності, інтеграція підготовки з використання безпілотних літальних апаратів у систему професійної освіти Національної поліції України є обґрунтованим та перспективним напрямом модернізації кадрового забезпечення поліції, що сприятиме підвищенню ефективності правоохоронної діяльності та зміцненню безпекового середовища в Україні.

Список використаних джерел:

1. Chervinchuk A., Atamanenko Yu., Pylypenko Ye. Training of future policeman for the use of unmanned aerial vehicle in professional activities. *Journal of Education and Learning (EduLearn)*. August 2024, Vol. 18, No. 3, pp. 637 – 645. URL: https://doi.org/10.11591/edulearn.v18i3.21348.

2. Червінчук А. В., Атаманенко Ю. Ю. Підготовка майбутніх поліцейських до використання БпЛА в професійній діяльності (результати емпіричного дослідження). *Актуальні питання підготовки фахівців для сектору безпеки і оборони в умовах війни:* 2025 рік: зб. матеріалів ІІ Міжнар. наук.-практ. конф., 17 квітня 2025 р. Кропивницький : ДонДУВС, 2025. С. 636 – 639.

ЯЦИШИНА Анастасія, *заступник начальника відділу психологічного забезпечення управління кадрового забезпечення Головного управління Національної поліції в Одеській області, кандидат психологічних наук*

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах воєнного стану проблема дотримання прав людини у професійній діяльності працівників Національної поліції набуває особливої актуальності. Повномасштабна війна в Україні суттєво змінила умови функціонування правоохоронної системи та значно розширила спектр завдань, які виконують поліцейські. Працівники поліції забезпечують публічну безпеку, здійснюють евакуаційні заходи, документують наслідки воєнних злочинів, працюють із постраждалими особами, підтримують правопорядок на деокупованих територіях та забезпечують дотримання спеціального правового режиму воєнного стану. У таких умовах особливого значення набуває питання збереження балансу між забезпеченням безпеки держави та дотриманням прав і свобод людини. [2]

Правоохоронна діяльність у кризових та екстремальних умовах супроводжується високим рівнем психологічного навантаження, необхідністю швидкого прийняття рішень та постійним впливом стресогенних факторів. Саме тому психологічні аспекти професійної діяльності поліцейських безпосередньо впливають на ефективність виконання службових обов’язків, характер взаємодії з громадянами та рівень дотримання прав людини. [5] Одним із ключових психологічних чинників є рівень емоційної стійкості працівника поліції. В умовах

небезпеки, підвищеної відповідальності та постійного психоемоційного напруження поліцейські можуть стикатися з проявами емоційного виснаження, професійного стресу, підвищеної тривожності та професійного вигорання. Такі стани здатні негативно впливати на самоконтроль, об'єктивність оцінки ситуації та комунікацію з населенням. Недостатній рівень психологічної саморегуляції може призводити до конфліктності, проявів агресії, формального ставлення до громадян або порушення етичних норм професійної поведінки.

Водночас важливим психологічним аспектом дотримання прав людини є розвиток професійної комунікативної компетентності поліцейських. У процесі виконання службових обов'язків правоохоронці постійно взаємодіють із громадянами, які перебувають у стані страху, тривоги, гострого стресу або психологічної травматизації. Особливо це стосується внутрішньо переміщених осіб, постраждалих від бойових дій, дітей, осіб похилого віку та людей, які пережили втрату близьких або руйнування житла. У таких ситуаціях працівник поліції повинен демонструвати не лише професійну компетентність, але й емпатію, толерантність, емоційну врівноваженість та здатність до конструктивного спілкування. [3] Дотримання прав людини у професійній діяльності поліції значною мірою залежить від сформованості морально-етичних якостей особистості правоохоронця. Важливого значення набувають гуманістичні цінності, повага до людської гідності, здатність до неупередженого ставлення та усвідомлення особистої відповідальності за власні дії. Навіть в умовах воєнного стану, коли окремі права та свободи можуть бути тимчасово обмежені відповідно до законодавства, діяльність поліції повинна ґрунтуватися на принципах законності, пропорційності та недопущення надмірного застосування примусу.

Особливу роль у забезпеченні дотримання прав людини відіграє психологічна підготовка поліцейських. Сучасні умови професійної діяльності вимагають розвитку навичок стресостійкості, емоційної саморегуляції, кризової комунікації та управління конфліктами. Важливим напрямом роботи є також психологічний супровід працівників поліції, спрямований на профілактику професійного вигорання, посттравматичних стресових реакцій та інших негативних психоемоційних наслідків службової діяльності.

Крім того, дотримання прав людини у діяльності поліції безпосередньо пов'язане з рівнем довіри населення до правоохоронної системи. Відкритість, професійність, психологічна культура спілкування та дотримання етичних стандартів сприяють формуванню позитивного іміджу поліцейського та зміцненню взаємодії між суспільством і правоохоронними органами. У сучасних умовах це є важливою складовою забезпечення суспільної стабільності та підтримання правопорядку. [1]

Таким чином, психологічні аспекти дотримання прав людини у професійній діяльності поліцейських в умовах воєнного стану мають важливе значення для ефективного виконання правоохоронних функцій. Високий рівень психологічної підготовки, емоційної стійкості, комунікативної компетентності та професійної етики працівників поліції сприяє забезпеченню балансу між потребою

гарантування безпеки держави та необхідністю дотримання основоположних прав і свобод людини навіть в умовах війни.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: Законодавство України (дата звернення: 12.05.2026).

2. Про Національну поліцію : Закон України від 02 лип. 2015 р. № 580-VIII. URL: Законодавство України (дата звернення: 12.05.2026).

3. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: Законодавство України (дата звернення: 12.05.2026).

4. Загальна декларація прав людини : міжнародний документ ООН від 10 груд. 1948 р. URL: Організація Об'єднаних Націй (дата звернення: 12.05.2026).

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листоп. 1950 р. URL: Законодавство України (дата звернення: 12.05.2026).

6. Кодекс етичної поведінки поліцейського : затв. наказом МВС України від 09 листоп. 2016 р. № 1179. URL: Законодавство України (дата звернення: 12.05.2026).

7. Бандурка О. М. Юридична психологія : підручник. Харків : Майдан, 2019. 684 с.

ДЕРКАЧЕНКО Софія, *аспірант Донецького державного університету внутрішніх справ*

СПЕЦІАЛЬНІ ПРИНЦИПИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІНІСТЕРСТВОМ ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ САНКЦІЇ У ВИГЛЯДІ СТЯГНЕННЯ АКТИВІВ У ДОХІД ДЕРЖАВИ

Реалізація Міністерством юстиції України повноважень у сфері застосування санкції у вигляді стягнення активів у дохід держави базується на системі спеціальних галузевих та міжгалузевих принципів, які адаптують загальноправові засади до екстраординарних умов воєнного стану та специфіки адміністративного судочинства. До ключових спеціальних принципів, що безпосередньо формують алгоритм дій уповноваженого органу, належать пропорційність, оперативність, прозорість та обґрунтованість. Принцип пропорційності у санкційних провадженнях виступає основним критерієм оцінки правомірності державного втручання у конституційне право власності. Відповідно до практики Європейського суду з прав людини, яка є джерелом права в Україні згідно із Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», будь-яке позбавлення майна повинно відповідати вимозі «справедливого балансу» між вимогами загального інтересу суспільства та вимогою захисту основоположних прав особи [1]. У контексті діяльності Міністерства юстиції України цей принцип вимагає доведення того, що обсяг активів, які пропонується стягнути, є співмірним із характером та ступенем суспільної небезпеки дій підсанкційної особи.

Під час підготовки позовних матеріалів Департамент санкційної політики та представництва в судах Міністерства юстиції України [2] здійснює диференціацію активів відповідача. Тож, принцип пропорційності вимагає від позивача обґрунтувати, чому для досягнення легітимної мети (захист національної безпеки, нейтралізація економічного потенціалу держави-агресора) необхідно конфіскувати саме 100% корпоративних прав підприємства, а не обмежитися їх блокуванням або передачею в управління.

У випадках, коли підсанкційна особа володіє міноритарною часткою у статутному капіталі українського товариства, Міністерство юстиції ініціює стягнення виключно цієї частки, не посягаючи на корпоративні права інших співвласників, діяльність яких не пов'язана з підтримкою збройної агресії. Водночас, якщо йдеться про системоутворюючі підприємства військово-промислового комплексу рф або банківські установи, які безпосередньо фінансують окупаційні адміністрації, принцип пропорційності тлумачиться судом на користь максимального вилучення активів, оскільки суспільний інтерес у виживанні держави превалює над індивідуальними майновими інтересами посібників агресора [3].

Принцип оперативності становить процесуальну основу санкційного механізму та обумовлений високим ризиком виведення, приховування або відчуження активів підсанкційними особами через використання офшорних юрисдикцій, трастових структур та номінальних власників. Законодавець закріпив безпрецедентно стислі строки для реалізації повноважень Міністерством юстиції України та розгляду справ Вищим антикорупційним судом.

Відповідно до статті 283-1 Кодексу адміністративного судочинства України, розгляд позовної заяви Міністерства юстиції здійснюється судом першої інстанції протягом тридцяти днів з дня її надходження, а у виняткових випадках цей строк може бути продовжений не більше ніж на п’ятнадцять днів [4]. Оперативність також виявляється на стадії досудового збору доказів: правоохоронні, розвідувальні органи, Національний банк України та інші державні інституції зобов'язані надавати відповіді на запити Міністерства юстиції щодо розшуку активів у строк, що не перевищує трьох робочих днів. Для забезпечення оперативності Міністерство юстиції широко використовує інститут забезпечення позову, звертаючись до суду із клопотаннями про накладення арештів на нерухоме майно, корпоративні права та кошти на банківських рахунках одночасно з поданням позову. Вищий антикорупційний суд розглядає такі клопотання не пізніше наступного дня, що мінімізує часовий лаг, який міг би бути використаний відповідачем для зміни титульного власника активу.

Відтак, подальше вдосконалення законодавства має бути спрямоване на посилення гарантій збереження стягненого майна, що є запорукою досягнення кінцевої мети санкційної політики – реального наповнення Державного бюджету України та Фонду ліквідації наслідків збройної агресії коштами осіб, які безпосередньо відповідальні за заподіяння шкоди українському суспільству.

Висновки. Отже, реалізація Міністерством юстиції України повноважень у сфері застосування санкції у вигляді стягнення активів у дохід держави ґрунтується на системі спеціальних адміністративно-правових принципів, які забезпечують

баланс між необхідністю захисту національної безпеки України та дотриманням фундаментальних прав людини. Особливе значення серед них мають принципи пропорційності та оперативності. Принцип пропорційності вимагає від держави обґрунтованості втручання у право власності та забезпечення співмірності між характером протиправної діяльності підсанкційної особи і обсягом активів, щодо яких ставиться питання про їх стягнення в дохід держави. Натомість принцип оперативності покликаний гарантувати ефективність санкційного механізму шляхом мінімізації ризиків приховування, відчуження або виведення активів за межі юрисдикції України.

Аналіз сучасного законодавства та практики його застосування свідчить, що сформований в Україні механізм судового стягнення активів підсанкційних осіб характеризується поєднанням жорстких заходів державного реагування із належними процесуальними гарантіями судового контролю. Водночас подальший розвиток санкційного законодавства доцільно спрямувати на вдосконалення механізмів розшуку, арешту та збереження активів, а також на підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії між органами, залученими до реалізації державної санкційної політики. Це сприятиме більш повному досягненню цілей санкційного механізму та підвищенню його результативності в умовах триваючої збройної агресії проти України.

Список використаних джерел

1. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260.
2. Департамент санкційної політики та представництва в судах. Офіційний сайт Міністерства юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/departament-sanktsiynoi-politiki-ta-predstavnitstva-v-sudah
3. Протокол про застосування принципів субсидіарності та пропорційності від 01.01.2005 р. / БД «Законодавство України». ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/994_641
4. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06 лип. 2005 р. № 2747-IV. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446.

РУДОЙ Катерина, *професор кафедри адміністративного права та адміністративного процесу Одеського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, підполковник поліції*
МАКСИМЕНКО Анатолій, *заступник начальника Головного управління ДМС України в Одеській області*

ВЗАЄМОДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ІНШИМИ ОРГАНАМИ ВЛАДИ, ОРГАНІЗАЦІЯМИ ТА УСТАНОВАМИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ПРИ ОФОРМЛЕННІ АДМІНІСТРАТИВНИХ МАТЕРІАЛІВ ЩОДО ІНОЗЕМЦІВ

Питання залучення перекладачів під час надання адміністративних послуг і процедур є однією з вимог Європейського Союзу до країн-членів. Зазначене пов'язане із дотриманням фундаментальних принципів Співтовариства, що є невід'ємною стратегією побудови демократичного суспільства. Саме тому проблематика перекладачів перебуває на постійному контролі Європейських інституцій, зокрема, Європейського суду з прав людини, УВКБ ООН, МОМ та інших впливових міжнародних організацій. Вказане спостерігається у багатьох європейських документах, які націлені на всебічне дотримання прав і свобод людини. Одним із основних захисників інституту перекладачів є Венеціанська Комісія, рекомендації якої є обов'язковими для асоційованих членів, таких як Україна, які претендують на приєднання до ЄС. Додатково, Європейський суд з прав людини у своїх справах проти України неодноразово звертав увагу про доцільність розробки відомчих документів, що врегульовують процедури надання послуг перекладачів для іноземців та осіб без громадянства. Первинно, у рішеннях судових інстанцій України це можливо спостерігати у частині 11 постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України «Про судову практику розгляду спорів щодо статусу біженця та особи, яка потребує додаткового або тимчасового захисту, примусового повернення і примусового видворення іноземця чи особи без громадянства з України та спорів, пов'язаних із перебуванням іноземця та особи без громадянства в Україні» від 25.06.2009 № 1 [1].

Проблематика утворення інституту перекладачів в Україні виникла у 2005 році, як елемент розвитку територіальних органів міграційної служби Державного Комітету з національностей та міграції. У документах того часу визначалося, що проблемою залишається підготовка фахівців – перекладачів для міграційної служби і розв’язання проблеми їхнього фінансування з боку держави, що вирішується за рахунок перекладачів, яких надають заявники сфери міжнародного захисту, а в деяких випадках громадські організації (земляцтва, національно-культурні товариства тощо). Також визначалося, що перекладачі не мають спеціальної філологічної освіти, є вихідцями з країн походження шукачів захисту. Все це ускладнювало процедури і негативно впливало на якісний і всебічний розгляд заяви про визнання біженцем [2]. У звітах територіальних органів міграційної служби на адресу Державного Комітету з національностей та релігій доповідалося, що розмова із особами, які не володіють українською або російською мовами ведеться через перекладача. Перекладач може бути залучений заявником або посадовцем міграційної служби, який запрошує земляків, адаптованих в українському суспільстві. Перекладач бере на себе зобов’язання конфіденційності, про що заповнює відповідну розписку [3]. Така практика тривала фактично до 2011 року, а після утворення Державної міграційної служби України (далі - ДМС)

держава почала більше приділяти увагу нормативному розвитку інституту перекладачів.

Так, відповідно до пункту 13 Плану заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.10.2011 № 1058-р [4], була визначена доцільність забезпечення належного функціонування бази даних перекладачів.

З урахуванням того, що в 2012 році ДМС перейняла на себе ініціативу з виконання низки вимог Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованою Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII [5], зокрема, що стосується надання адміністративних послуг для іноземців та осіб без громадянства, саме на базі зазначеного державного органу влади було прийнято рішення про утворення реєстру перекладачів.

У березні 2013 року ухвалено наказ Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів» від 11.03.2013 № 228 [6], зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22 травня 2013 року за № 801/23333. Цим нормативним документом затверджено Порядок ведення Державною міграційною службою України довідково-інформаційного реєстру перекладачів але через відсутність у державі коштів практична його реалізація розпочалася з 2018 року.

При цьому певний проміжок часу ДМС приділяло увагу саме кількісному, а не якісному збільшенню перекладачів, що підтверджується листами центрального апарату на адреси територіальних органів ДМС від 22.07.2013 № 11-5876/1-13 та від 28.12.2015 № 11-7636/1-15 (див додаток).

Станом на травень 2026 року реєстр нараховує 141 перекладача з різних іноземних мов, включно: англійська, арабська, азербайджанська, балоч, білоруська, бенгальська, болгарська, вірменська, в'єтнамська, гагаузька, герзе, грузинська, дарі, данська, казахська, китайська, киргизька, іспанська, італійська, лізгінська, німецька, малінке, молдавська, перська, пенджабі, польська, португальська, пушту, російська, румунська, татарська, таджицька, турецька, словацька, словенська, сербська, сусу, чеська, французька, фарсі, урду, узбецька, хінді, хорватська тощо.

Реєстр перекладачів представляє собою таблицю у форматі Excel, персональні дані про осіб зберігаються на платформі ДМС із доступом через мережу Інтернет [7]. Доступ до реєстру є обмеженим, за логіном і паролем, який надається управлінням міжнародних зв'язків ДМС. Кожний територіальний орган ДМС отримав доступ лише для двох посадовців, які мають право не лише користуватися реєстром, а й наділені правом на внесення перекладачів до такого інформаційного масиву. Реалізується таке право для кожної людини за бажанням, якщо існують відповідні мовні навички та підтверджувальні документи про освіту. Така людини може звернутися до територіального органу ДМС і пройти зазначену процедуру. Зібрані документи надсилаються на адресу центрального апарату ДМС задля внесення до реєстру перекладачів. Пакет документів представляє собою наступне:

- супровідний лист територіального органу ДМС на адресу управління

міжнародних зв'язків ДМС;

- додаток до Порядку наказу МВС «Про затвердження Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів» від 11.03.2013 № 228, де визначаються: персональні дані; перелік дипломів про освіту; перелік усних і письмових навичок володіння іноземною мовою; місце проживання; актуальні контактні дані (телефон, електронна пошта, соціальні мережі) тощо;

- заява перекладача на адресу Голови ДМС про надання дозволу про зберігання та використання персональних даних;

- згода на обробку персональних даних перекладача, а також копії паспортного документу та ідентифікаційного коду;

- копії дипломів, разом із освітніми додатками до них;

- копії сертифікатів про знання іноземних мов (за наявністю).

У зворотному порядку територіальний орган ДМС отримує листи від центрального апарату, де підтверджується факт внесення або відмови внесення перекладача до реєстру. У непоодиноких випадках надсилаються рекомендації щодо усунення наявних недоліків із послідуючим повторним прийняттям матеріалів. У відповіді також значиться дата внесення перекладача до реєстру. Така відповідь центрального апарату ДМС є підставою для видачі перекладачу виписки про його внесення до реєстру, що може надаватися державним органам влади України як підтвердження мовних навичок і права на надання відповідних послуг. Як правило такі документи на практиці частіше пред'являються у судових органах влади або у випадку надання перекладацьких послуг для правоохоронних інстанцій.

Система використання перекладацьких послуг для органу ДМС представляє собою наступне. Щороку кожен підрозділ органу ДМС, який надає адміністративні послуги для іноземців та осіб без громадянства формує бюджетний запит на наступні 3-ри роки. У такому бюджетному запиті формується сума та кількісні показники у вигляді часу про існування аргументованих потреб у використанні відокремлених іноземних мов.

Профільний підрозділ територіального органу ДМС узагальнює отриману інформацію, що надсилається результати на адресу центрального апарату. Після опрацювання отриманих відомостей, а також перевірки отриманих відомостей і з'ясування додаткових потреб регіональний орган ДМС отримує право на використання відповідних сум коштів, що витрачається на укладання цивільних договорів.

Протягом 2018-2026 років використовувалися такі форми взаємодії з перекладачами, в залежності від існування потреб для використання кожної іноземної мови. Пряме укладання договору між органом ДМС і перекладачем як з фізичною особою підприємцем, договір між органом влади та юридичною особою (бюро перекладів) або оголошення тендерної процедури, якщо заплановані розрахунки перевищувала 100 тисяч гривень на рік.

Договірна документація також мала свої особливості й удосконалювалася щороку, містила:

- використання усного чи письмового перекладів, у тому числі за часом у

будні, вихідні та святкові дні, а також у нічний час;

- критерії для безперервного використання перекладача (максимальне або найменша кількість годин, перерва, відпочинок);
- період часу який потрібен для потрапляння до підрозділу або місця подій;
- правила фіксації початку та завершення перекладацьких послуг;
- ймовірність відрядження перекладача за межі одного або декількох адміністративно-територіальних одиниць України;
- правила відеоконференції;
- перелік технічних застосунків для дистанційної роботи і правила їхнього використання.

Практична реалізації представляла собою різні ситуації, що залежали від процедури (добровільна чи примусова), часових обмежень для виконання примусових процедур та сфери діяльності підрозділів (імміграція, протидія нелегальній міграції, міжнародний захист). Тому, для забезпечення у роботі принципів своєчасність і безперервність, на прикладі Одеського регіону утворилася система, що була спрямована на самостійне використання кожним посадовцем послуг перекладача. Зазначене було досягнуто шляхом утворення чатів у мобільних застосунках, до яких долучалися всі зацікавлені посадовці органу міграції та співробітники юридичних фірм, з якими укладалися договори і які функціонально забезпечували надання перекладачів.

Початок і завершення перекладацьких послуг фіксувалися безпосередньо посадовцем, який викликав і використовував перекладача. Для цього складався акт прийому-передачі наданих послуг, у трьох примірниках, де один надавався перекладачу для отримання сплати за надані послуги, один долучався до матеріалів номенклатурних справ підрозділу, а третій із підписом посадовця і керівника підрозділу передавався до підрозділу бухгалтерської звітності. У подальшому проводилися зведені фінансові розрахунки.

У період повномасштабного вторгнення рф інститут перекладачів продовжує своє існування на території України, навіть не зважаючи на деяку стагнацію, що пов'язано із значним зниженням міграційних потоків.

За таких умов наступний період розвитку інституту відбудеться вже після завершення міжнародного збройного конфлікту, а сучасний період можливо використати для нормативного удосконалення системи надання перекладацьких послуг для інших державних органів влади, насамперед судових інстанцій і правоохоронних структур України. При цьому вкрай необхідним є розв'язання цієї проблеми для підрозділів МВС України, які постійно контактують із громадянами, а також займаються розкриттям кримінальних справ, де фігурують іноземці та особи без громадянства. Відомо, що в непоодиноких випадках суб'єкти злочину використовують елемент відсутності у країні удосконаленого інституту перекладачів, що впливає на строки досудового розслідування або порушеного часу, який надається для застосування адміністративного затримання громадянина.

Задля подолання цієї проблематики у 2023 році було підготовлено та надіслано на адресу Кабінету Міністрів України пропозиції з утворення державного підприємства «Перекладач». Зазначена установа дозволить вирішити усі проблеми технічного характеру державних органів влади у контексті виконання

поставлених завдань і надання адміністративних послуг, а також зміцнити єдність та успішну реалізацію вступних перемовин України до Європейського Союзу.

Список використаних джерел

1. Постанови Пленуму Вищого адміністративного суду України від 25.06.2009 № 1 за посиланням: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001760-09
2. Виступ начальника управління міграційної служби в Одеській області І.П.Супруновського на Координаційній раді з міграційних питань від 07.11.2006 року, посилання: https://migraciya.com.ua/upload/Migration_july_2009.pdf
3. Лист управління міграційної служби в Одеській області на адресу Державного Комітету України у справах національностей та міграції від 23.12.2005 № 17-4-986 (відповідь на письмову вказівку Комітету від 05.12.2005 № 8-21-938).
4. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики» від 12.10.2011 № 1058-р, посилання: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-2011-%D1%80#Text
5. Закон України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16.09.2014 № 1678-VII, посилання: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text
6. Наказ МВС України «Про затвердження Порядку ведення Державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів» від 11.03.2013 № 228, посилання: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0801-13#Text
7. Посилання на платформу ДМС: https://dmsu.gov.ua/translate1/wp-login.php?loggedout=true

АВЄРІН Данило, *курсант 1-го курсу навчально-наукового інституту підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції імені Е.О. Дідоренка Донецького державного університету внутрішніх справ*

***Науковий керівник*: ХИЛЬКО Любов,** *старший викладач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності НПУ Донецького державного університету внутрішніх справ*

ТИПОВІ ПОМИЛКИ ПРИ СКЛАДАННІ ПОЛІЦЕЙСЬКИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДОКУМЕНТІВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ефективність правоохоронної діяльності Національної поліції України значною мірою залежить не лише від своєчасності реагування на правопорушення, професійності дій поліцейських чи рівня їхньої практичної підготовки, а й від якості юридичного документування. У діяльності поліції документ є не просто формальним носієм інформації, а засобом фіксації юридично значущих фактів, підтвердження законності поліцейських дій, забезпечення прав людини, доказування та прийняття управлінських і процесуальних рішень.

Особливої актуальності це питання набуває в умовах підвищеного суспільного запиту на законність, прозорість, підзвітність та ефективність діяльності поліції. Закон України «Про Національну поліцію» визначає правові засади організації та діяльності Національної поліції України, статус поліцейських, порядок проходження служби в Національній поліції України, а також систему основних повноважень поліції [1].

Реалізація поліцейських повноважень у багатьох випадках супроводжується складанням відповідних службових, адміністративно-процесуальних та інших юридичних документів: протоколів, постанов, рапортів, пояснень, актів, повідомлень, службових записок тощо. Зокрема, у справах про адміністративні правопорушення порядок документального оформлення значною мірою визначається положеннями Кодексу України про адміністративні правопорушення та відповідними відомчими інструкціями МВС України [2; 3].

Поліцейський документ має відповідати вимогам законності, достовірності, повноти, логічності, об’єктивності, точності та процесуальної визначеності. Недотримання цих вимог призводить до зниження якості правоохоронної діяльності, ускладнює доказування, створює підстави для оскарження рішень поліцейських, а іноді – для визнання зібраних матеріалів неналежними або недостатніми.

Однією з найпоширеніших помилок у складанні поліцейських документів є неповне або неточне відображення фактичних обставин події. Зокрема, у протоколах про адміністративні правопорушення іноді недостатньо конкретизуються місце, час, спосіб учинення правопорушення, поведінка особи, об’єктивні ознаки складу правопорушення, відомості про свідків, потерпілих або інші докази. Водночас стаття 256 Кодексу України про адміністративні правопорушення прямо визначає обов’язкові відомості, які мають бути зазначені у протоколі, зокрема дату і місце його складення, посаду, прізвище, ім’я, по батькові особи, яка склала протокол, відомості про особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, місце, час вчинення і суть адміністративного правопорушення, нормативний акт, який передбачає відповідальність за це правопорушення, пояснення особи та інші відомості, необхідні для вирішення справи [2].

Другою типовою помилкою є неправильна або неповна правова кваліфікація діяння. Вона може проявлятися у невірному зазначенні статті нормативно-правового акта, неправильному визначенні частини статті, відсутності зв’язку між описаними фактичними обставинами та правовою нормою. Такі недоліки негативно впливають на подальший розгляд матеріалів, можуть стати підставою для закриття провадження або повернення матеріалів на доопрацювання [2; 3].

Третьою групою помилок є порушення вимог до реквізитів документа. Йдеться про відсутність підписів, дати, місця складення, даних посадової особи, відомостей про особу, стосовно якої складається документ, неправильне зазначення адреси, дати народження, серії та номера документа, що посвідчує особу. На перший погляд, такі помилки можуть здаватися технічними, однак у юридичному документі кожен реквізит має правове значення [2; 3].

Четвертою поширеною проблемою є порушення логіки та структури викладення інформації. Поліцейський документ має бути зрозумілим, послідовним і внутрішньо узгодженим. Наявність суперечностей між описовою та резолютивною частинами, нечіткі формулювання, використання оціночних суджень без фактичного підтвердження, надмірне застосування шаблонних фраз знижують доказове та управлінське значення документа.

П’ятою типовою помилкою є неналежне фіксування процесуальних прав особи. У документах не завжди належно відображається факт роз’яснення прав, надання можливості дати пояснення, заявити клопотання, скористатися правовою допомогою, ознайомитися зі змістом складеного документа. Такі недоліки можуть свідчити про порушення гарантій прав людини та створювати підстави для оскарження дій поліцейського [2; 3].

Окрему увагу слід звернути на мовностилістичні помилки. Використання побутової лексики, неоднозначних формулювань, граматичних помилок, скорочень, які не є загальноприйнятими, або надмірно складних конструкцій негативно впливає на якість юридичного документа. Документ поліцейського має бути складений офіційно-діловим стилем, із дотриманням вимог правничої термінології, точності та зрозумілості.

Важливим джерелом типових помилок є недостатній рівень практичної підготовки майбутніх поліцейських до складання документів. У процесі професійної підготовки здобувачі освіти часто засвоюють нормативні положення, але не завжди мають достатньо практичних навичок їх застосування у конкретних службових ситуаціях. Саме тому навчальна дисципліна «Юридичне документознавство» має важливе значення для формування професійної компетентності майбутніх поліцейських.

У межах зазначеної дисципліни доцільно посилювати практичну складову навчання через виконання ситуаційних завдань, аналіз зразків поліцейських документів, виявлення та виправлення помилок, моделювання службових ситуацій, складання процесуальних і службових документів за фабулами. Такий підхід сприятиме не механічному запам’ятовуванню реквізитів, а розумінню правового значення кожного елемента документа.

Слід також враховувати, що сучасна правоохоронна діяльність поступово переходить до цифрових форматів документування. Водночас цифровізація не усуває проблеми якості документа, а лише змінює форму його створення, збереження та використання. Електронний документ так само потребує точності, повноти, юридичної коректності, належного заповнення реквізитів і дотримання вимог законодавства.

Помилки у складанні поліцейських документів мають комплексний негативний вплив на ефективність правоохоронної діяльності. Вони можуть

призводити до затягування проваджень, скасування прийнятих рішень, уникнення особою юридичної відповідальності, порушення прав учасників провадження, зниження довіри населення до поліції, а також до додаткового службового навантаження на поліцейських і керівників.

Отже, якісне складання поліцейських документів є важливою умовою законності, обґрунтованості та ефективності правоохоронної діяльності. Типові помилки у документах не можна розглядати лише як формальні недоліки, оскільки вони безпосередньо впливають на результат поліцейського реагування, захист прав людини, доказування та авторитет Національної поліції України.

З метою мінімізації таких помилок доцільно: посилити практичну спрямованість викладання юридичного документознавства; упроваджувати тренінгові форми навчання з оформлення поліцейських документів; використовувати типові фабули службових ситуацій; формувати у здобувачів освіти навички самоперевірки документа; розробляти чек-листи якості поліцейських документів; систематично аналізувати типові помилки, допущені у практичній діяльності.

Таким чином, удосконалення навичок юридичного документування у майбутніх поліцейських є важливою складовою професійної підготовки та одним із чинників формування ефективного безпекового середовища в Україні. Якісний поліцейський документ забезпечує не лише належну фіксацію події, а й законність дій поліції, захист прав людини, ефективне реагування на правопорушення та зміцнення довіри громадян до Національної поліції.

Список використаних джерел

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/580-19 (дата звернення: 09.05.2026).

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/8073-10 (дата звернення: 09.05.2026).

3. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції : наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/z1496-15 (дата звернення: 09.05.2026).

РЕЗОЛЮЦІЯ

за результатами проведення Всеукраїнської науково-практичної конференції «Національна поліція України у формуванні безпекового середовища: наука, практика, інновації»

22 травня 2026 року у Донецькому державному університеті внутрішніх справ відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Національна поліція України у формуванні безпекового середовища: наука, практика, інновації», присвячена обговоренню актуальних питань діяльності Національної поліції України в умовах воєнного стану, забезпечення публічної безпеки і порядку, захисту прав і свобод людини, протидії кримінальним та адміністративним правопорушенням, розвитку превентивної діяльності поліції, удосконалення взаємодії поліції з населенням і територіальними громадами, впровадження інноваційних технологій у правоохоронну діяльність, а також модернізації підготовки та професіоналізації кадрів Національної поліції України.

До організаційного комітету конференції надійшли тези наукових доповідей, у яких висвітлено широке коло теоретичних, правових, організаційних, тактичних, адміністративно-правових, освітніх та практичних питань. Зокрема, увагу зосереджено на сучасних викликах поліцейської діяльності, документуванні воєнних злочинів, захисті дітей, запобіганні домашньому та гендерно зумовленому насильству, цифровізації правоохоронної практики, використанні сучасних освітніх технологій, а також посиленні взаємодії поліції з територіальними громадами.

Учасники конференції відзначають, що в умовах триваючої збройної агресії проти України діяльність Національної поліції України набуває особливого значення як складова забезпечення національної стійкості, підтримання правопорядку, захисту населення, реагування на нові криміногенні ризики, відновлення довіри громадян до державних інституцій та формування безпечного середовища в громадах.

За результатами обговорення, учасниками Всеукраїнської науково-практичної конференції сформульовано такі положення:

1. У сфері формування безпекового середовища та превентивної діяльності Національної поліції України запропоновано розглядати безпекове середовище не лише як стан захищеності суспільства, а як комплексну систему взаємодії поліції, органів місцевого самоврядування, військових адміністрацій, закладів освіти, соціальних служб, громадських організацій та територіальних громад. У зв’язку з цим доцільним є розроблення локальних безпекових програм громад із чітким визначенням ролі поліцейського офіцера громади, ювенальної превенції, підрозділів превентивної діяльності та органів місцевого самоврядування у виявленні ризиків, реагуванні на загрози й профілактиці правопорушень.

2. У сфері дотримання прав людини в поліцейській діяльності учасники

конференції наголосили на необхідності забезпечення балансу між інтересами національної безпеки та гарантіями прав і свобод людини. Запропоновано розробити для поліцейських практичні пам'ятки щодо застосування принципів законності, необхідності, пропорційності та недискримінації під час обмеження прав громадян, зокрема в умовах комендантської години, мобілізаційних заходів, перевірки документів, адміністративного затримання, застосування заходів примусу та реагування на агресивну поведінку осіб.

3. У сфері адміністративно-деліктної практики запропоновано посилити науково-методичне супроводження діяльності поліцейських щодо оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення. Окремого опрацювання потребують проблеми доказування у справах про домашнє насильство, мобінг, керування транспортними засобами у стані сп'яніння, порушення комендантської години, невиконання законних вимог поліцейського, а також правопорушення, пов'язані із мобілізаційним законодавством. Доцільним є підготовка узагальнень судової практики з виокремленням типових помилок поліцейських: формального опису обставин події, відсутності належних доказів, неправильного визначення складу правопорушення, неналежної фіксації пояснень потерпілих і свідків, порушення процесуальних прав особи.

4. У сфері протидії домашньому, гендерно зумовленому насильству та насильству щодо дітей запропоновано удосконалити механізми раннього виявлення таких випадків, зокрема шляхом активнішого використання міжвідомчої взаємодії між поліцією, службами у справах дітей, закладами освіти, центрами соціальних служб і медичними установами. Окремо наголошено на потребі розроблення алгоритмів дій поліцейських щодо розпізнавання психологічного насильства, газлайтингу, мобінгу, сексуального домагання, насильства щодо дітей, а також щодо правильного розмежування адміністративних і кримінальних правопорушень у цій сфері.

5. У сфері діяльності ювенальної превенції сформовано пропозицію щодо посилення превентивної роботи з дітьми в умовах воєнного стану, зокрема щодо протидії дистанційному вербуванню неповнолітніх, втягненню дітей у підривну або протиправну діяльність, кібербулінгу, інтернет-правопорушенням, інформаційним маніпуляціям та іншим цифровим загрозам. Доцільним є впровадження у діяльність ювенальної превенції спеціальних профілактичних програм для дітей груп ризику, у тому числі із залученням спорту, правопросвітницьких заходів, психологічної підтримки та безпечних комунікаційних платформ.

6. У сфері цифровізації та інновацій у поліцейській діяльності запропоновано розвивати інтегровані системи відеомоніторингу, зокрема моделі «Безпечне місто», аналітичні платформи кримінального аналізу, цифрові інструменти реагування на домашнє насильство, електронні бази ризиків, системи підтримки евакуації осіб з інвалідністю, а також використання безпілотних літальних апаратів для виконання окремих безпекових завдань. Водночас наголошено, що застосування таких технологій має супроводжуватися чіткими правовими гарантіями захисту персональних даних, недопущенням надмірного втручання у приватне життя та визначенням відповідальних суб'єктів за обробку й використання інформації.

7. У сфері документування воєнних злочинів та злочинів, пов’язаних зі збройною агресією проти України запропоновано стандартизувати алгоритми дій поліцейських під час роботи на місцях масованих обстрілів, фіксації руйнувань, збору доказової інформації, взаємодії зі свідками й потерпілими, документування шкоди критичній інфраструктурі, довкіллю та цивільним об’єктам. Окремої уваги потребує потерпіло-орієнтований підхід, який передбачає повагу до гідності потерпілих, недопущення повторної травматизації та забезпечення належної комунікації з особами, які постраждали від воєнних злочинів.

8. У сфері протидії організованій злочинності, незаконному обігу зброї та криміногенним ризикам воєнного часу запропоновано посилити оперативно-аналітичну складову діяльності поліції, зокрема щодо виявлення нових форм злочинності, пов’язаних із війною, незаконним обігом зброї, використанням безпілотних літальних апаратів, інформаційно-психологічними впливами, економічною злочинністю, міжнародним розшуком активів та ризиками криміналізації окремих соціальних середовищ. Доцільним є розроблення міжвідомчих моделей раннього виявлення таких ризиків і підготовка аналітичних оглядів для практичних підрозділів поліції.

9. У сфері безпеки дорожнього руху запропоновано продовжити наукове опрацювання питань правового регулювання використання персонального електротранспорту, збирання доказів у справах про керування транспортними засобами у стані сп’яніння, меж судової дискреції при накладенні адміністративних стягнень, а також удосконалення практики документування дорожньо-транспортних правопорушень з урахуванням стандартів справедливого провадження.

10. У сфері професійної підготовки поліцейських кадрів запропоновано оновити зміст освітніх компонентів у закладах вищої освіти системи МВС України з урахуванням реальних безпекових викликів воєнного стану. До освітнього процесу доцільно ширше включати модулі з кризової комунікації, домедичної допомоги, тактичної медицини, протимінної безпеки, використання БПЛА, кримінального аналізу, документування воєнних злочинів, дотримання прав людини, протидії домашньому насильству, захисту дітей, роботи з ветеранами, внутрішньо переміщеними особами та особами з посттравматичними проявами. Зокрема, у сфері фізичної, психологічної та стресової готовності поліцейських запропоновано розглядати фізичну витривалість, стресостійкість, психологічну готовність і навички саморегуляції як невід’ємні складові професійної компетентності поліцейського. Доцільним є впровадження у підготовку поліцейських інтегрованих тренувальних програм, які поєднують фізичну підготовку, моделювання стресових службових ситуацій, тактику дій у групі, комунікацію в конфліктних умовах та навички безпечного прийняття рішень.

11. У сфері міжнародної співпраці та імплементації зарубіжного досвіду запропоновано активізувати вивчення практик поліцейської діяльності в умовах збройних конфліктів, кризового реагування, міжнародного розшуку активів, застосування кінологічних підрозділів, підготовки поліцейських кадрів, кризової комунікації, підзвітності поліції та захисту прав людини. Результати такого аналізу доцільно використовувати для оновлення методичних рекомендацій і

вдосконалення практичних алгоритмів діяльності поліції.

Організаційний комітет
Всеукраїнської науково-практичної конференції